



# KAUPUNGINJOHTAJAN EHDOTUS TALOUSARVIOKSI 2022

KAUPUNGINJOHTAJAN  
EHDOTUS TALOUSSUUNNITELMAKSI 2023 - 2024

*[www.hameenlinna.fi](http://www.hameenlinna.fi)*



Hämeenlinnan kaupunki

# Talousarvio 2022

## Taloussuunnitelma 2023–2024

### SISÄLLYSLUETTELO

|                                                                          |     |
|--------------------------------------------------------------------------|-----|
| ESIPUHE                                                                  | 3   |
| STRATEGIAOSA                                                             | 5   |
| TOIMINTAYMPÄRISTÖ                                                        | 5   |
| MAANKÄYTTÖ                                                               | 21  |
| HENKILÖSTÖ                                                               | 27  |
| TALOUSARVIO VUODELLE 2022                                                | 29  |
| TALouden TASAPAINOTTAMINEN JA PITKÄN AIKAVÄLIN TALOUSKEHITYS             | 41  |
| KAUPUNGIN YHTEISET ERÄT                                                  | 46  |
| KONSERNIPALVELUT                                                         | 51  |
| KAUPUNGINVALTUUSTO JA -HALLITUS                                          | 52  |
| KAUPUNGINJOHTO                                                           | 53  |
| TALOUS, HANKINNAT JA OMISTAJAOHJAUS                                      | 53  |
| HENKILÖSTÖ- JA HALLINTOPALVELUT                                          | 55  |
| STRATEGIA JA KEHITTÄMINEN                                                | 57  |
| KESKUSVAALILAUTAKUNTA                                                    | 63  |
| TARKASTUSLAUTAKUNTA                                                      | 63  |
| ELINKEINORAHASTON TASEYKSIKKÖ                                            | 64  |
| SIVISTYS- JA HYVINVOINTILAUTAKUNTA                                       | 65  |
| SIVISTYKSEN JA HYVINVOINNIN TOIMIALAN YHTEINEN HALLINTO JA PALVELUOHJAUS | 71  |
| VARHAISKASVATUS                                                          | 72  |
| OPETUS, NUORISO JA LASTENKULTTUURI                                       | 73  |
| KULTTUURI JA VAPAA-AIKA                                                  | 75  |
| SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA                                           | 78  |
| SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA                                           | 81  |
| ASIAKASOHJAUS JA OSTOPALVELUT                                            | 82  |
| PERHE- JA SOSIAALIPALVELUT                                               | 85  |
| HÄMEENLINNAN TERVEYSPALVELUT                                             | 88  |
| IKÄIHMISTEN PALVELUT                                                     | 92  |
| KAUPUNKIRAKENNELAUTAKUNTA                                                | 96  |
| KAUPUNKIRAKENNELAUTAKUNTA JA HALLINTO                                    | 104 |
| MAANKÄYTÖN SUUNNITTELU                                                   | 104 |
| INFRA                                                                    | 106 |
| VIRANOMAISPALVELUT                                                       | 107 |
| TILAPALVELU                                                              | 110 |
| YHTEINEN JÄTELAUTAKUNTA                                                  | 111 |
| KANTA-HÄMEEN PELASTUSLAITOS                                              | 114 |

|                                                                   |     |
|-------------------------------------------------------------------|-----|
| LASKELMAT                                                         | 118 |
| Tuloslaskelma 2022                                                | 118 |
| Ulkoinen tuloslaskelma 2022                                       | 119 |
| Talousarvio 2022 ja taloussuunnitelma 2023–2024                   | 120 |
| Talousarvio 2022 ja taloussuunnitelma 2023–2024, ulkoinen         | 121 |
| Investoinnit                                                      | 122 |
| Rahoituslaskelma                                                  | 127 |
| TÄYDENTÄVIÄ TAULUKOITA                                            | 128 |
| Määrärahojen sitovuus                                             | 128 |
| Avustukset ja yhteisöjen tuki                                     | 129 |
| STRATEGISTEN TYTÄRYHTIÖIDEN VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET | 130 |

## ESIPUHE

Hämeenlinna 2023

Kuntakentän toimintaympäristö on viimeisen kahden vuoden aikana ollut historiansa kenties suurimman myllerryksen kohteena. Koronapandemia on kurittanut ja hankaloittanut yhteiskunnan toiminnan ja ihmisten arjen sujuvuuden kannalta keskeistä kuntatoimialaa erittäin merkittävästi. Pandemia itsessään on haastanut kaikkea yhteiskunnan toimintaa ja julkisten palvelujen henkilöstö on etulinjassa. Samaan aikaan kuntien velvoitteita on edelleen lisätty. Nämä asiat yhdessä ovat saaneet aikaan esimerkiksi työvoimapulan kasvun poikkeukselliselle tasolle tilanteessa, jossa monien julkisten palvelujen tarve ja kysyntä on kasautunut. Suomi on osoittanut resilienssinsä ja toimintakykynsä hyvin niin kansallisella kuin paikallisellakin tasolla, mutta pandemian jälkiä tullaan korjaamaan vielä pitkään, Hämeenlinnassakin.

Historiallinen myllerrys ei lopu tähän: kesällä 2021 eduskunta päätti vihdoinkin kuntakenttää keskeisesti koskevasta ja pitkään suunnitellusta hyvinvointialueuudistuksesta. Uudistus astuu voimaan vuoden 2023 alusta ja ensimmäiset aluevaalit pidetään alkuvuodesta 2022. On selvää, että vuosi 2022 tulee olemaan monilta osin mittavaa uuden rakentamista. Kunnat ovat paitsi rakentamassa hyvinvointialueuudistusta, myös määrittämässä toimintaansa ja identiteettiään uudelleen tehtävien muuttuessa. Myös uudet valtuustot ovat aloittaneet työnsä varsin ainutlaatuisessa ajassa.

Hämeenlinnassa uudet luottamushenkilöt ovat jo aloittaneet kaupungin strategian päivittämistyön. Myöhemmin työ laajenee edelleen sidosryhmiin. Vuoden 2022 alkupuoliskoa värittää uuden kaupunkistrategian luominen. Pohjana työlle toimii edellisen valtuuston jättämä perintö.

Kaupungin asukasluku on kahden viimeksi kuluneen vuoden aikana kehittynyt suotuisasti, joten tehty työ on kantanut hedelmää. Päivitettävän strategian avulla on tarkoitus varmistaa myös kaupungin asukasluvun positiivinen kehitys tuleville vuosille.

Kuntien taloushaasteet ovat julkisessa keskustelussa hautautuneet pandemian ja hyvinvointialueuudistuksen alle. Yleinen velkaantumiskehitys on jatkunut ja velat on myös maksettava takaisin. Kuntien taloushaasteet ovat edelleen kasvaneet lähes kaikissa kunnissa ja näin on käynyt myös Hämeenlinnassa.

Valtio on tukenut kuntia viimeiset kaksi vuotta merkittävästi. Hämeenlinnan kaupungin tilikauden 2021 ennakoidaan päättyvän noin 4,9 miljoonaa euroa alijäämäiseksi, mutta alijäämän määrä olisi ilman valtion koronakorvauksia arviolta jopa 17,8 milj. euroa. On selvää, että suunnitelmakaudella on tasapainotettava taloutta laajoin ja monipuolisin keinoin.

Vaikeista olosuhteista huolimatta Hämeenlinnassa on tehty ja tapahtunut myös paljon positiivista kehitystä. Asukaskehitys on positiivista ja kaupunki kiinnostaa myös esimerkiksi rakennuttajia. Suurin rakennushanke on tietenkin Kanta-Hämeen uusi Assi-sairaala. Vuonna 2022 jatketaan myös edelleen viihtyisän asuinympäristön luomista ja rakentamista ja esimerkiksi pitkään odotetut kouluinvestoinnit ovat etenemässä. Lisäksi on tärkeää mm. päivittää kaupungin keskustavisio ja edistää Hämeenlinnan vetovoimaa yhä tunnetumpana matkailu- ja tapahtumakohteena. Tarvitsemme niin suurtapahtumia, kaupunkitapahtumia, kuin lähi- ja luontomatkailuakin. Unohtamatta monipuolista kulttuurielämää.

Meidän on paiskittava myös hartiavoimin töitä esimerkiksi uusien yritysten ja niiden osien mahdollistamiseksi ja houkuttelemiseksi kaupunkiimme. Eri kokoluokan esimerkkejä tärkeistä elinkeinoasioista ovat mm. teräsrakentamisen huippuosaamiskeskittymä SCEC ja Parkki Business Park. Samaan aikaan meidän on varmistettava hiilineutraaliustavoitteidemme eteneminen ja riittävä kunnianhimon taso.

Myös viime aikoina virinnyt keskustelu monipaikkaisesta työstä tarjoaa Hämeenlinnalle useita positiivisia mahdollisuuksia. Meidän on vastattava kysyntään varmistamalla monipuolisen asumisen edellytykset ja tarjonta ja tehtävä kaikkemme, jotta erityisesti eteläisen pääradan ja kolmostien asema kansallisina valtimoina kehittyä suotuisasti. Erityisesti pääradan, mutta ylipäätään Suomen kasvukäytävän kehittäminen on Hämeenlinnalle elinehto. Samalla meidän on pidettävä ääntä myös muista tärkeistä elinvoimahankkeistamme, kuten Moreeni-Rastikankaan MORE-yritysalueesta. Yhä

useampi kaupunkiamme koskeva asia linjataankin paitsi verkostoissa, myös tietenkin Helsingissä. Myös yhteistyön tiivistäminen esimerkiksi Pirkanmaan suuntaan on välttämätöntä. Yhteistyö on voimaa, yhteistyö on mahdollisuuksia.

Talousarvioesitys vuodelle 2022 on 2,129 milj. euroa alijäämäinen ja se on siten laadittu kaupunginhallituksen edellyttämän talousarvion kehyksen mukaiseksi. Talousarvio ja suunnitelmavuodet eivät sisällä verojen korotuksia. Kuluvan vuoden toimintakatteen kasvutahdin jatkuminen vuodelle 2022 aiheuttaa merkittävimmän riskin talousarvion toteutumiselle vuonna 2022. Talousarvion toteutuminen edellyttää laajaa tasapainottamistoimien kirjoa sekä erittäin tiukkaa kulujen hillintää. Koska vuoden 2022 merkittävin kehityshanke siirtyvien palveluiden osalta on hyvinvointialueuudistus, on talousarvioesityksessä lähdetty siitä, ettei muutoksen kohteena olevien palvelujen osalta ole mahdollista aloittaa muita merkittäviä kehityshankkeita vuoden 2022 aikana.

Vaikka kaupungin taloudellinen maisema on kireä, on meidän pidettävä huolta laadukkaista palveluista, mahdollistettava tulevaa kasvua ja pidettävä kiinni hyvästä henkilöstöpolitiikasta. Jokainen meistä on kaupunkimme käyntikortti. Yhdessä asukkaiden ja kaupungissa vaikuttavien toimijoiden kanssa me olemme Hämeenlinna ja Hämeenlinnan väkeä.

Kiitos kaupungin henkilökunnalle ja luottamushenkilöille työstänne. Yhdessä kohti tulevaa!

Olli-Poika Parviainen  
Kaupunginjohtaja

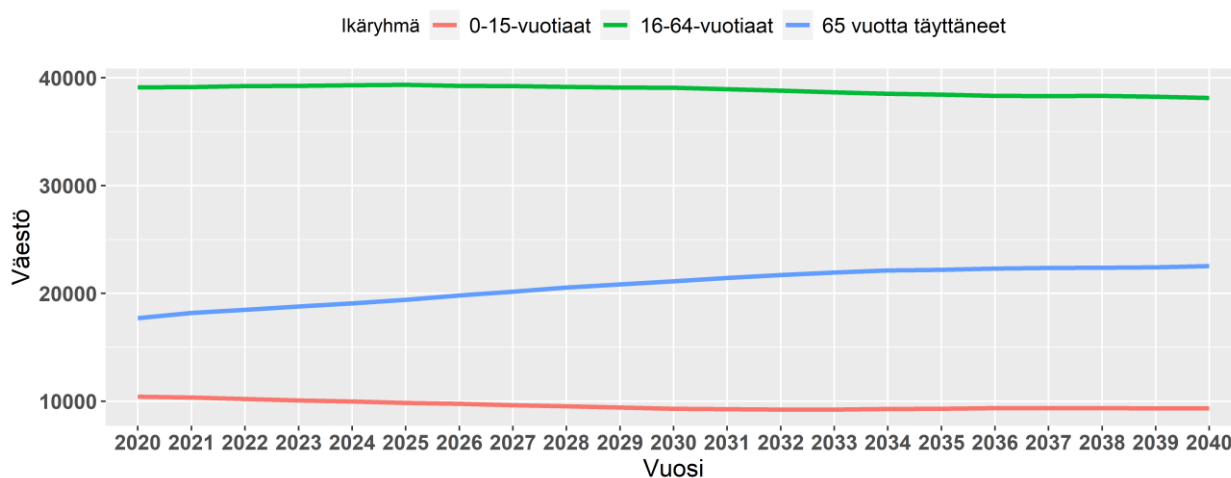
## STRATEGIAOSA

### TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Hämeenlinnan väkiluku vuoden 2020 lopussa oli 67 848, mikä on 0,3 % enemmän kuin vuoden 2019 lopussa (67 633). Vuosina 2009-2015 väestö on kasvanut 0,1-0,7 %, vuosina 2016-2018 hieman pienentynyt ja jälkeen 2019-20 väestö hieman kasvoi. Tilastokeskuksen ennakkoväkilukutilaston mukaan myös vuoden 2021 aikana väkiluku on noussut 159 asukkaalla elokuun loppuun mennessä. (Lähde: Tilastokeskus) Hämeenlinnan tavoitteena on kasvaa 0,2 % vuosivauhtia vuoteen 2040 mennessä.

#### Ikärakenne

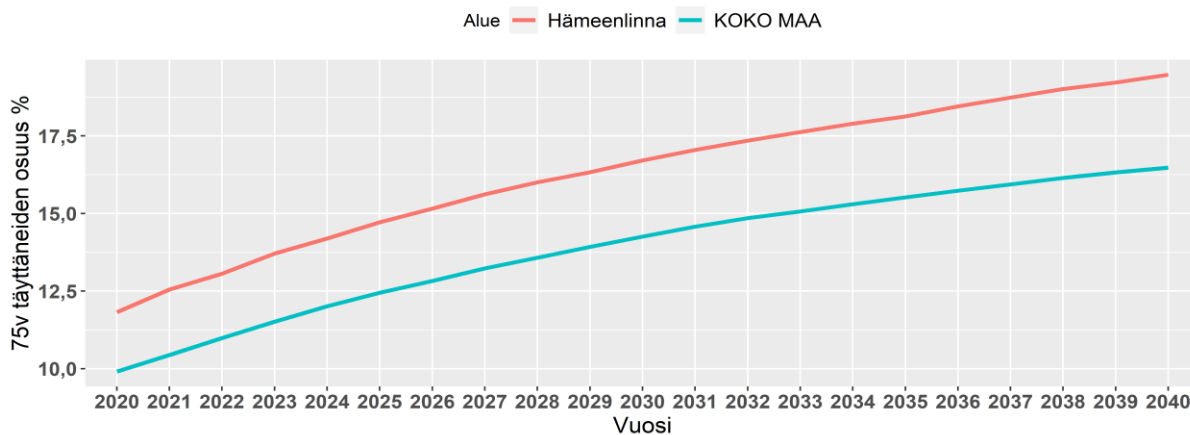
Väestöennuste 2020 – 2040:



Hämeenlinnan väestöennuste 2020-2040 (Lähde: MDI Public Oy, 2021)

Hämeenlinnassa 65 vuotta täyttäneiden osuus 26,2 % on vuoden 2020 tilaston (Tilastokeskus, MDI Public Oy) mukaan koko maan keskiarvoa (22,7 %) suurempi ja vastaavasti työikäisten (16–64-vuotiaat) ja alle 16-vuotiaiden määrä on Hämeenlinnassa pienempi. Väestöennusteen mukaan eläkeikäisten määrä kasvaa tulevinä vuosina edelleen ja muiden väestöryhmien määrä laskee.

Hämeenlinnan väestöennusteen ja Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan jatkossa erityisen suuri on 75 vuotta täyttäneiden osuus. (Lähde: MDI Public Oy, 2021 ja Tilastokeskus, Väestörakenne ja Väestöennuste 2019)



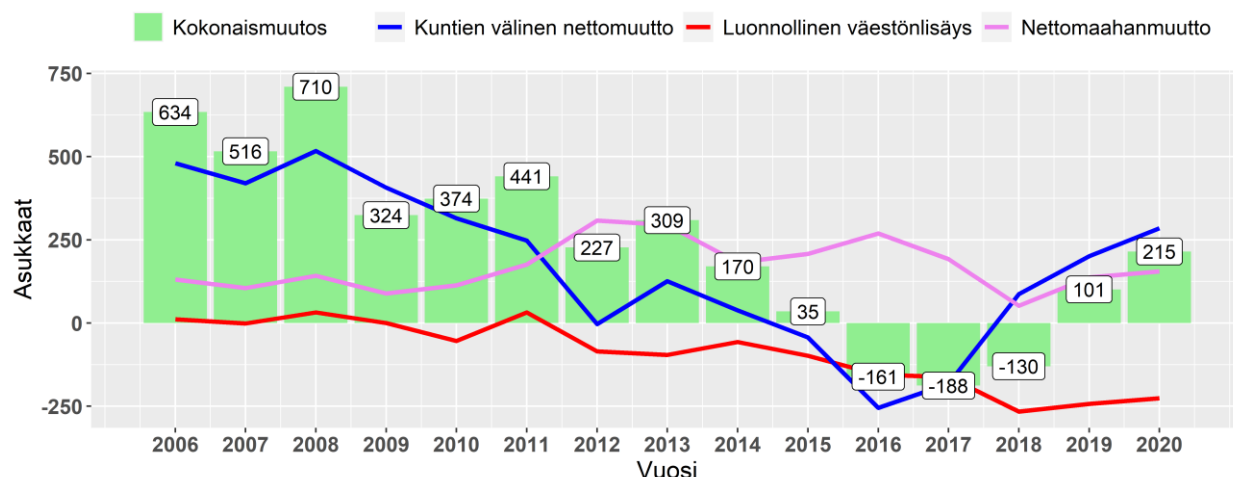
75 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä Hämeenlinnassa ja koko maassa 2021–2040



## Muuttoliike ja luonnollinen väestönlisäys

Asukasluku Hämeenlinnassa kasvoi kuntien välisen muuttovoiton ansiosta vuoteen 2008, jonka jälkeen muuttovoitto laski vähitellen negatiiviseksi, kunnes vuonna 2018 muuttoliike kääntyi selvästi positiiviseksi ollen positiivinen myös vuosina 2019-2020. Alla olevassa kuvassa kuvataan Hämeenlinnan väestönmuutoksia vuosina 2006–2020. Luonnollinen väestönlisäys (2020: -226) on ollut negatiivinen vuodesta 2012 lähtien ja maahanmuuton vaikutus on hiipunut huippuvuosista. Kokonaismuutos vuonna 2020 oli 215 asukasta kasvua. Nettosiirtolaisuus on tuonut Hämeenlinnaan vuosina 2016–2020 yhteensä 941 asukasta muuttovoittoa. Hämeenlinnan kuntien välinen nettomuutto vuonna 2020 oli 285 asukasta. (Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike)

Hämeenlinnan väestönmuutokset 2006–2020:



Vuonna 2020 Hämeenlinnasta eniten muuttovoittoa tehneet kunnat olivat Tampere (-167), Helsinki (-76), Turku (-28) ja Vantaa (-24). Muuttovoittoa Hämeenlinna on vuonna 2020 saanut seuraavasti: Janakkala (120), Riihimäki (43), Forssa (31) ja Järvenpää (29). Hämeenlinna häviää muuttoliikkeessä suurille ja voittaa pienemmistä. Viiden vuoden tarkastelujaksolla Hämeenlinnan pahimmat kilpailijat ovat Tampere (-646), Helsinki (-351) ja vastaavasti Hämeenlinnan parhaita muuttovoittokuntia ovat Janakkala (292), Riihimäki (146) ja Hattula (119). (Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike)

## Asuminen

Hämeenlinnassa oli vuoden 2020 lopussa asutokuntia yhteensä 35 342. Yksin asuvien talouksia oli 16 951, mikä on 48 % kaikista asutokunnista. Kahden henkilön talouksia oli yhteensä 11 422, mikä on 32,3 % asutokunnista. Kolmen tai useamman henkilön talouksia oli yhteensä 6 969 (9 %). Asutokuntien määrässä on jatkuva trendi pienempien asutokuntien suuntaan vuodesta 2009. Myös 2 hengen talouksien osuus laski vuonna 2020. (Lähde: Tilastokeskus, Asunnot ja asuinolot)

Hämeenlinnan asutokuntien lukumäärä vuonna 2020:

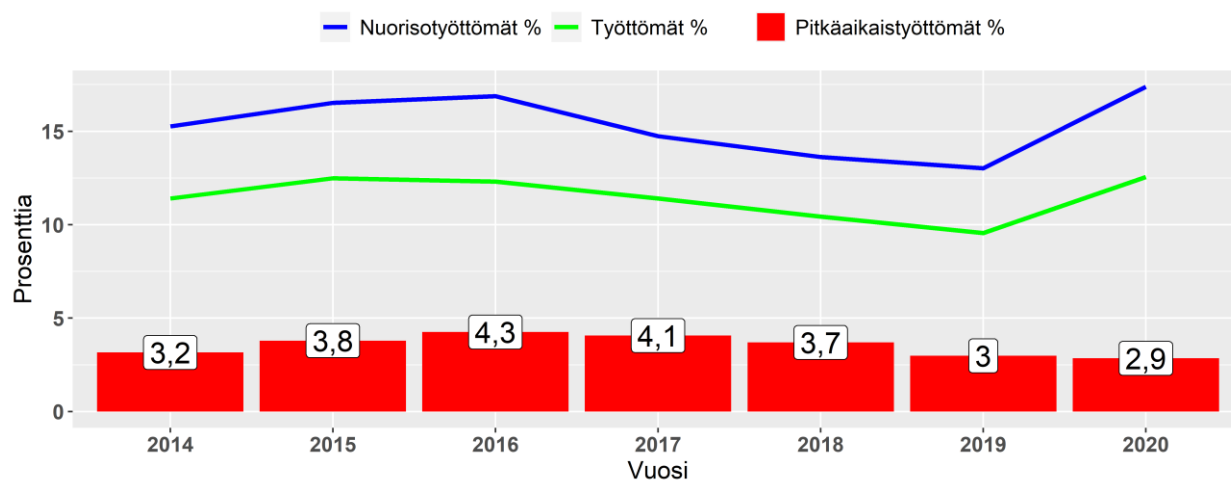
| Talotyyppi            | Kaikki asutokunnat | 1 henkilö | 2 henkilöä | 3+ Henkilöä |
|-----------------------|--------------------|-----------|------------|-------------|
| Kerrostalot           | 16 023             | 10 889    | 3 931      | 1 203       |
| Muut rakennukset      | 434                | 234       | 139        | 61          |
| Omakoti- ja paritalot | 13 086             | 3 146     | 5 268      | 4 672       |
| Rivitalot             | 5 799              | 2 682     | 2 084      | 1 033       |
| Yhteensä              | 35 342             | 16 951    | 11 422     | 6 969       |

(Lähde: Tilastokeskus)

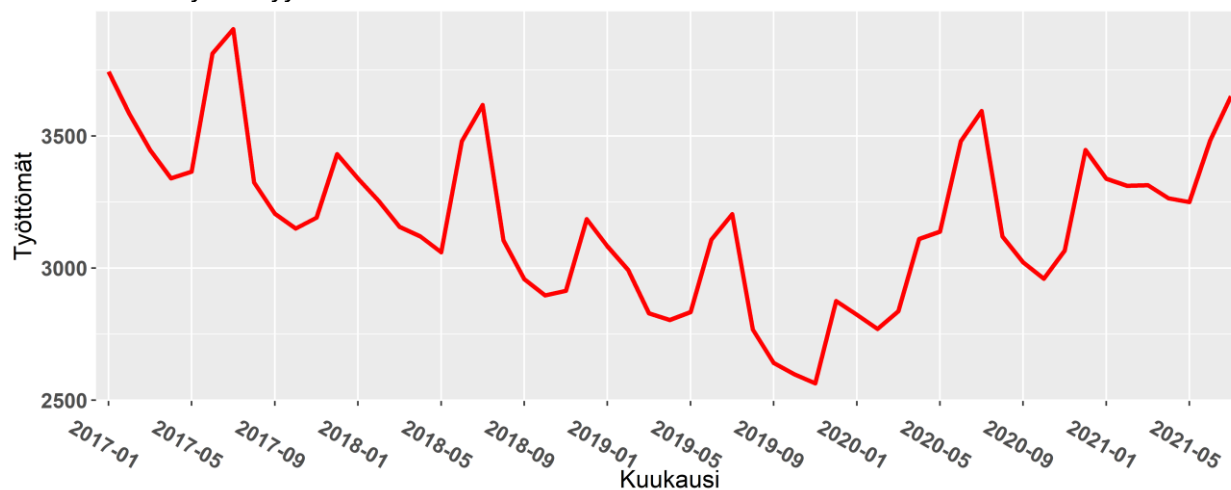
Syyskuun 2021 alussa vapaita kaupungin omakotitontteja koko Hämeenlinnassa oli 170, joista noin puolet (86) sijaitsi Kantakaupungin alueella. Lisäksi yksityisiä tontteja oli tarjolla 26. Vapaita rivi- ja kerrostalotontteja oli yhteensä 41, joista 15 Kantakaupungissa.

## Työttömyys

Hämeenlinnan työllisyystilanne heikkeni koronapandemian myötä voimakkaasti vuonna 2020. Yleinen työttömyysprosentti vuonna 2020 oli 12,6 (Hämeenlinnan seutukunta 11,8 %) nuorisotyöttömyyden ollessa edelleen 17,4 %. Pitkäaikaistyöttömyys näyttäisi seuraavan yleistä kehitystä hieman jäljessä, mutta kuitenkin samansuuntaisena. Vuodesta 2012 lähtien Hämeenlinnan työttömien määrä kasvoi tasaisesti vuoteen 2015 saakka, mutta vuoden 2016 jälkeen työttömien määrä on lähtenyt selvään laskuun, joka kuitenkin pysähtyi koronaepidemian aiheuttamiin muutoksiin. (Lähde: TEM Työnvälitystilasto / Tilastokeskus)



Hämeenlinnan työttömyysasteet 2014 – 2020

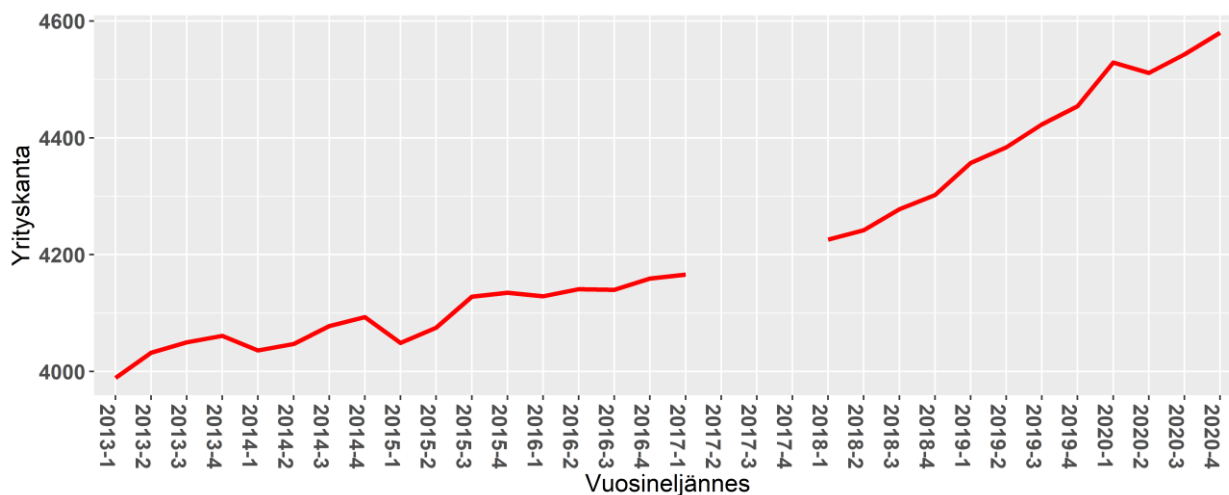


Hämeenlinnan työttömät Tammikuu 2017 – Heinäkuu 2021

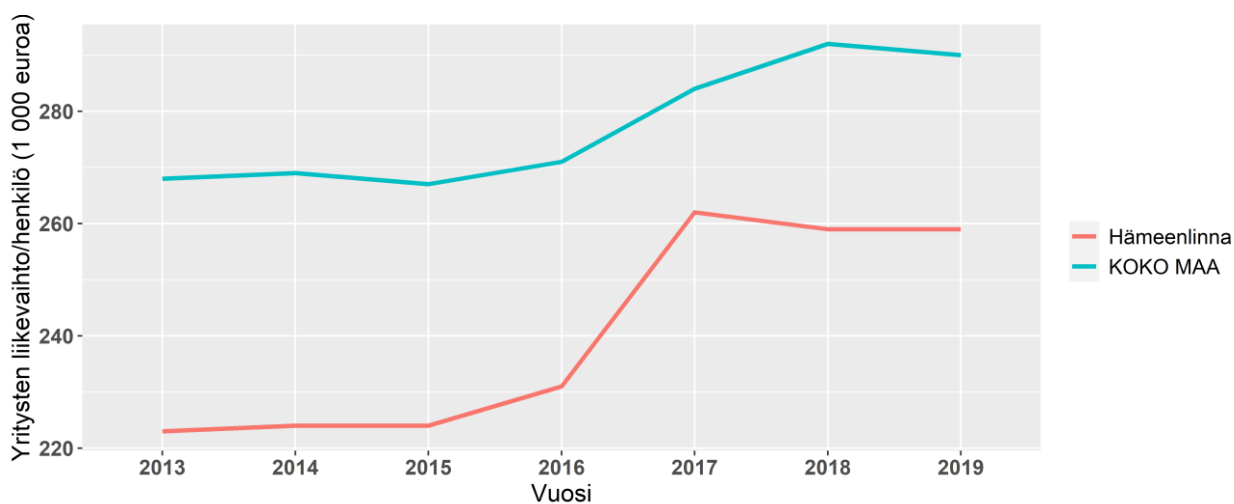


## Yritykset

Hämeenlinnan yrityskanta vuonna 2020 oli 4 580 yritystä ja on kasvanut vuoden 2013 alusta (3 989) yhteensä 591 yrityksellä. Työntekijäkohtaisen liikevaihdon kasvu pysähtyi vuoteen 2017. Liikevaihto työntekijää kohden vuonna 2019 oli 259 tuhatta euroa.



Hämeenlinnan yrityskanta 2013-2020 (osa ajanjakson tiedoista puuttuu tilastosta)



Yritysten liikevaihto/henkilö (1 000 euroa) Hämeenlinnassa ja koko maassa 2013-2019

## HÄMEENLINNAN KAUPUNGIN ORGANISAATIO



Hämeenlinnan valtuuston hyväksymän vision on mahdollista toteutua toimimalla päätettyjen arvojen ja tavoitteiden mukaisesti. Toimintamalli tarkoittaa niin toimintaperiaatteita, organisaatiota kuin yhteisiä toimintatapoja. Toimintamallilla valmistaudutaan mahdollisiin toimintaympäristön muutoksiin kuten sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistukseen.

Hämeenlinnaa johtaa 51-jäseninen kaupunginvaltuusto ja toimintaa ohjaavat 11-jäseniset lautakunnat.

Kaupunginhallituksen (13 jäsentä) tehtävänä on erityisesti kaupungin kokonaistavoitteiden johtaminen ja seuranta. Kaupunginhallitus vastaa kaupungin strategisesta kokonaisjohtamisesta, maankäytön strategisesta suunnittelusta, henkilöstöpolitiikasta, hankintapolitiikasta ja omaisuudesta, kuten tiloista. Kaupunginhallituksen alaisuuteen ei perusteta jaostoja. Esittelijänä toimii kaupunginjohtaja ja muut esittelijät ratkaistaan hallintosäännön päivityksen yhteydessä.

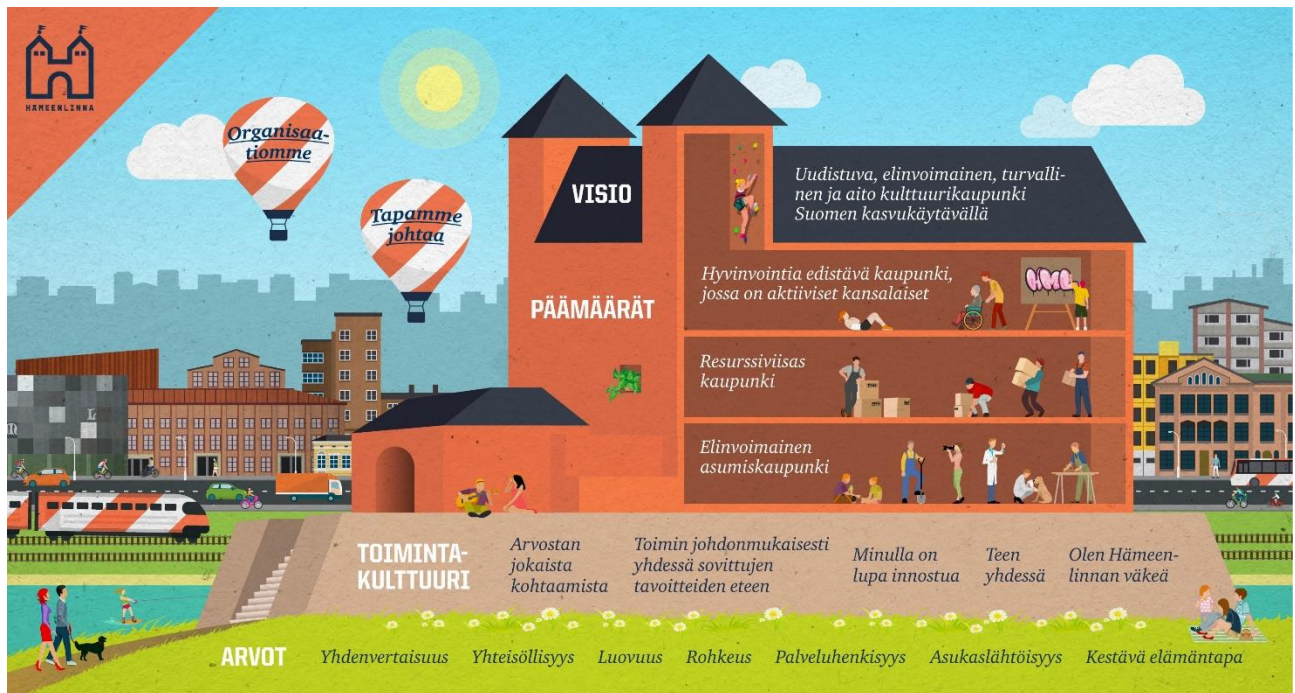
Konserniyhtiöitä ja yhteisöjä ohjataan omistajapoliittisilla linjauksilla. Konsernin toimintaa tehostetaan ja sen osien yhteistyötä lisätään 2016–2017 tehdyn selvityksen toimenpitein. On tärkeää, että konserniyhtiöt ja yhteisöt johtavat oman toimintansa tavoitteita Hämeenlinnan kaupunkistrategiasta ja sen strategisista päämääristä sekä omistajapoliittisista linjauksista.

Lautakunnat toteuttavat lakisääteisten tehtävien lisäksi niille annettuja tehtäviä ja palveluja valtuuston määrittelemien tavoitteiden mukaisesti sekä tekevät päätöksiä niille määritellyn toimivallan mukaisesti. Lautakunnat keskittyvät strategisesti tärkeisiin asioihin. Lautakuntien esittelijöinä toimivat kullekin toimialalle nimetyt toimialajohtajat.

Strategisten tavoitteiden toteutumista ohjataan lautakunta- ja toimialarajoja ylittävällä ohjelmatyöllä. Ohjausta toteutetaan määräaikaissa ohjelmatyöryhmissä, joissa on mukana valtuutettuja ja viranhaltijoita sekä sidosryhmien edustajia. Hallitus päättää ohjelmatyöskentelyn tarkemmista periaatteista valtuuston linjausten mukaisesti sekä nimeää kulloinkin tarvittavat työryhmät.

## STRATEGISET PAINOPISTEET JA TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Hämeenlinnan kaupunkistrategia:



Hämeenlinnan kaupunkistrategian kivijalan muodostaa vuosille 2017-2021 kaupunginvaltuuston hyväksymä vision, arvojen, päämäärien ja yhteisten tavoitteiden kokonaisuus. Tällä kokonaisuudella valtuusto ohjaa lautakuntien tavoitteiden asettelua ja omistajapolitiittisia linjauksia. Omistajapolitiittisilla linjauksilla valtuusto ohjaa konserniyhtiöitä ja yhteisöjä. Strategisten tavoitteiden kokonaisuus muodostuu näin valtuuston asettamista tavoitteista, lautakuntien valtuustolle nostamista sitovista tavoitteista ja konserniyhtiöille ja -yhteisöille asetetuista tavoitteista. Tavoitteita pannaan toimeen horisontaalisilla, lautakunta-kohtaisilla sekä konserniyhtiöiden ja -yhteisöjen toimenpiteillä. Strategista onnistumista mitataan tavoitteille asetetuilla mittareilla. Onnistuminen kaupunkistrategiassa edellyttää vahvaa kumppanuutta ja yhteistä ymmärrystä yhdessä asetetuista tavoitteista ja kaikkien osapuolten tavoitteellista työtä kaupungin vision saavuttamiseksi niin vastuualueittain kuin horisontaalisestikin.

Valtuusto on käynnistänyt valtuustokauden kattavan strategiatyön. Strategiatyötä tehdään isojen muutosten valtuustokaudelle. Merkittävin on hyvinvointialue ja uusi kunta 2023. Muita merkittäviä muutoksia ovat TE-palvelujen muutos kuntien vastuulle 2024, väestörakenteen merkittävä muutos syntyvyyden laskiessa ja eliniän pidentyessä, työn tekemisen murros kohti monipaikkaisuutta, työvoiman saatavuuden haaste, vihreä siirtymä, merkittävät uudet hankerahoituksen kanavat ja koronapandemian muuttama maailma.

Hyvinvointialueiden perustamisesta päätettiin eduskunnassa 23.6.2021. Päätös johtaa itsenäisen Suomen suurimpaan paikallishallinnon muutokseen, joka muuttaa kaupunkia ja kaupungin toimintaa huomattavasti. Tämän takia hyvinvointialueen valmistelu ja vastaavasti uuden Hämeenlinnan valmistelu on kytkettävä kiinteästi strategian valmisteluun.

Merkittävä muutos tapahtuu myös kaupungin taloudessa. Kaupungin tuloista poistuu yli 50 % vuodesta 2023 alkaen. Nämä luvut ovat näkyvissä talousarvion suunnitelmavuosien kohdalla. Asia pitää tarkkaan huomioida strategiatyössä. Strategiatyön perustan luo talouden ja henkilöstön osaamisen resurssit sekä rakennettu ympäristö ja luonto.

Edellä esitettyjen muutosten toimeenpano ja hallitseminen edellyttävät organisaation nykyisten, käytettävissä olevien resurssien hyödyntämistä maksimaalisesti. Uusia strategisia avauksia on arvioitava kriittisesti henkilöstön voimavarojen riittävyyden sekä laadukkaan valmistelun turvaamiseksi.

**Visio: Hämeenlinna on uudistuva, elinvoimainen ja turvallinen aito kulttuurikaupunki Suomen kasvukäytävällä.**

Visiossa kuvataan asukkaille tärkeitä asioita, se on yhteishenkeä luova ja houkutteleva. Visio suuntaa Hämeenlinnan kaupungin tulevaa toimintaa, kertoo siitä mikä on säilyttämisen arvoista ja mihin suuntaan kaupunkia kehitetään.

## Arvot

**Yhdenvertaisuus ja yhteisöllisyys:** Mahdollistamme hyvän arjen ja kehityksen kaikille tasapuolisesti. Kannustamme asukkaita ja kaikkia sidosryhmiä monipuoliseen yhteistoimintaan ja vastuuseen lähipiiristään.

**Asukaslähtöisyys ja palveluhenkisyys:** Asukkaat osallistuvat kaupungin ja palvelujen kehittämiseen. Palvelemme ammattitaitoisesti ja ystävällisesti.

**Luovuus ja rohkeus:** Tuemme kuntalaisten aloitteellisuutta ja kehitämme toimintaamme rohkeasti. Haemme ennakoluulottomasti kekseliäitä ja raikkaita ratkaisuja.

**Kestävä elämäntapa:** Rakennamme kaupunkia taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti vastuullisesti. Huolehdimme rakennetusta ympäristöstä ja säilytämme puhtaan luonnon myös tuleville sukupolville.

## Päämäärät, tavoitteet ja ohjelmat

Hämeenlinna on tunnettu edelläkävijäkaupunkina, jossa asiakaslähtöisyys, tuottavuus ja vaikuttavuus ovat olleet merkittäviä tavoitteita strategisesti jo pitkään.

Alla olevat asukasmäärän, verokertymän, talouden tasapainon ja työllisyyden tavoitteet asetetaan yhteisinä tavoitteina, koska näiden tavoitteiden saavuttamiseen tarvitaan erityisesti kaikkien toimijoiden yhteistä panostusta. Monet tavoitteet toteutuvat vahvoissa kumppanuusverkostoissa, joissa kaupunki on eräs toimijoista ja mahdollistaja. Näissä tavoitteissa menestymme, jos onnistumme strategisissa tavoitteissa sekä toimialojen, konserniyhtiöiden ja -yhteisöjen prosesseissa. Yhteisissä tavoitteissa onnistuminen edellyttää yhteistä työtä ja vahvaa sitoutumista.

### Yhteiset tavoitteet ja mittarit

#### Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet

| Tavoite            | Mittarit                                                      |
|--------------------|---------------------------------------------------------------|
| Asukasmäärä kasvaa | Asukasmäärä kasvaa 685 henkilöllä vuodesta 2020 vuoteen 2025. |
| Tavoite            | Mittarit                                                      |
| Verokertymä kasvaa | Verokertymä kasvaa talousarviossa ennakoidulla tavalla.       |

| Tavoite                | Mittarit                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Talous on tasapainossa | Talouden tunnusluvut<br>Tilikauden tulos ilman satunnaiseriä on positiivinen<br>Kunnan taseessa ei kertyneitä alijäämiä (Edellisten tilikausien ali-/ylijäämä + Tilikauden ali-/ylijäämä)<br>Konsernitaseessa ei kertyneitä alijäämiä (Edellisten tilikausien ali-/ylijäämä + Tilikauden ali-/ylijäämä) |

| Tavoite                                | Mittarit                                                                                                                                                                                                                            |
|----------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Hämeenlinna on hyvä työllisyyskaupunki | Uusien avoimien työpaikkojen määrä puolessa vuodessa, laskettuna kuukausittaisista määristä. Avoimet työpaikat keskimäärin kuukauden aikana.<br>Työttömyysaste laskee ja aktivointiaste paranee.<br>Nuorten työllistyminen paranee. |

### Sitoviin tavoitteisiin liittyvä riskienhallinta

| Tavoite            | Keskeiset riskit                                                                              | Riskienhallintakeinot                                                                                                                                                            |
|--------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Asukasmäärä kasvaa | Syntyvyyden negatiivinen kehitys jatkuu<br>Kuntien välisen muuton myönteinen kehitys pysähtyy | Lasten ja lapsiperheiden palvelujen laadun turvaaminen<br>Työpaikkojen ja monipuolisten asumisen mahdollisuuksien turvaaminen.<br>Pendelöinnin ja etätyön palveluja vahvistetaan |

| Tavoite            | Keskeiset riskit                                                                                 | Riskienhallintakeinot                                                                                                                                               |
|--------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Verokertymä kasvaa | Heikkenevä työllisyystilanne ja yritysten markkinoiden heikkeneminen johtuen poikkeustilanteesta | Kaupungin elinvoimatyö ja yritysten rekrytointihaasteiden tunnistaminen sekä yritysten Hämeenlinnaan sijoittumisen edistäminen. Houkuttelevat asumismahdollisuudet. |

| Tavoite                | Keskeiset riskit                                                                                                                         | Riskienhallintakeinot                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Talous on tasapainossa | Ei pystytä päättämään tarvittavista menoleikkauksista ja tulon lisäyksistä. Ei saada aikaiseksi tarvittavia esityksiä menoleikkauksista. | Poliittisen yhtenäisyyden lisääminen mm. valtuustosopimuksen avulla. Jatketaan organisaatiouudistusta. Palvelujen laatuun ja määrään sekä tekemisen määrään liittyvien vähennyskohteiden etsiminen ja uusien kustannusten generoimisen välttäminen. Toiminnan tehostaminen ja kustannustietoisuuden lisääminen. |

| Tavoite                                | Keskeiset riskit                                                                                                                    | Riskienhallintakeinot                                                                                                                                                              |
|----------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Hämeenlinna on hyvä työllisyyskaupunki | Poikkeuksellinen työvoiman saatavuuden tilanne ja kohtaanto-ongelman haasteet tuottavat epävarmuutta alueellisilla työmarkkinoilla. | Pidetään yllä monipuoliset työllistämisen ja työttömyyden hoidon toimenpiteet. Elinkeinoyhtiön kanssa tehdään aktiivista työtä yritysten ja työpaikkojen saamiseksi Hämeenlinnaan. |

Seuraavassa on kuvattu yhteisten tavoitteiden mittareita.

#### **Asukasmäärä kasvaa**

Hämeenlinnan asukasmäärä on kasvanut pitkällä aikavälillä tarkasteltuna vuodesta 1988 lähtien. Vuonna 2020 Hämeenlinnan asukasmäärä 67 848 oli 0,3 % suurempi kuin edellisenä vuonna (2019: 67 633).

#### **Verokertymä kasvaa talousarviossa ennakoidulla tavalla.**

Suuri osa kunnan verotuloista muodostuu kunnallisverosta ja on sidoksissa väkilukuun. Näin ollen verokertymän muutos noudattelee asukasmäärän muutosta. Keskeisimmät asukasluvun kasvuun liittyvät ajurit ovat työpaikkojen määrä alueella ja asumiseen liittyviin tarpeisiin vastaaminen. Yritykset maksavat yhteisöveroa. Yhteisöveron osuus kunnan verokertymässä on pieni, jos osuutta verrataan kunnallisveroon. Kokonaisuudessaan yrityskanta on Hämeenlinnassa kasvanut vuodesta 2011 lähtien.

#### **Tilikauden tulos ilman satunnaiseriä on positiivinen**

Jokaisella tilikaudella tulee pyrkiä positiiviseen lopputulokseen. Vuonna 2019 tulos oli ilman kertaluonteisia eriä -11,6 M€ ja vuonna 2020 11,2 M€.

#### **Kunnan taseessa ei kertyneitä alijäämiä**

Kunnan tasapainoisessa taloudessa ei synny aikaisemmilta vuosilta kertyneitä alijäämiä. Vuonna 2019 kertynyttä alijäämää oli noin -13,7 M€ ja vuonna 2020 alijäämät saatiin katettua ylijäämän ollessa 0,2 M€.

#### **Konsernitaseessa ei kertyneitä alijäämiä**

Kunnan taloudellista tilannetta tulee tarkastella myös koko kaupunkikonsernin näkökulmasta. Koska konsernirakenteet vaihtelevat kunnittain, kuntien välisessä talousvertailussa luotettavimman tuloksen antaa konsernitaseiden välinen vertailu. Vuonna 2019 konsernitaseen kertynyttä alijäämää oli noin -14,7 M€ ja vuonna 2020 alijäämät saatiin katettua ylijäämän ollessa 2,4 M€.



**Uusien avoimien työpaikkojen määrä puolessa vuodessa, laskettuna kuukausittaisista määristä. Avoimet työpaikat keskimäärin kuukauden aikana.**

Uusia avoimia työpaikkoja oli 2021 tammi-kesäkuussa yhteensä 6067, mikä on enemmän kuin vuonna 2020 vastaavaan aikaan (4471) ja myös enemmän kuin vuosina 2018-2019. Työpaikkoja oli avoinna kuukausikeskiarvona 1132 (tammi-kesäkuu 2021), kun vastaavaan aikaan 2020 keskiarvo oli 861.

**Työttömyysaste, työkyvyttömyyseläke ja aktivointiaste**

Työttömyysaste Hämeenlinnassa vuoden 2021 tammi-kesäkuussa oli 12,5 % (koko maa 12,2 %). Työttömyysaste laski hieman vuoden 2020 vastaajasta ajankohdasta (12,9 %). Työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus 25-64-vuotiaista 2020 lopussa oli 6,8 % (2019: 6,9 %), myös koko maan tasolla osuus laski ollen 6,5 %. Aktivointiaste oli 2021 tammi-kesäkuussa keskimäärin 24,8 % (koko maa 26,1 %), kun vuonna 2020 vastaava luku oli 24,6 % (25,1 %). Mittarit korvaavat aiemman työllisyysasteen ja pyrkivät kuvaamaan ajantasaisemmin työllisyysasteeseen vaikuttavia tekijöitä.

**Nuorten työllistyminen paranee (alle 25-vuotiaiden työttömien määrä keskiarvo)**

Nuorten alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrä kasvoi vuodesta 2006 vuoteen 2015 saakka (2015: keskiarvo 601). Vuoden 2021 tammi-kesäkuun keskiarvo oli 515 (2020: 571). Hämeenlinna tavoittelee vuoden 2021 loppuun vuoden 2006 tasoa, alle 330 työtöntä nuorta.

**Elinvoimainen asumiskaupunki -päämäärä**

Hämeenlinnan kaupunki on valinnut keskeiseksi päämääräkseen olla elinvoimainen asumiskaupunki. Kaupungin elinvoimaisuus mahdollistaa monipuoliset palvelut ja toiminnan. Samalla elinvoimaisuus tukee myös kuntalaisten hyvinvointia monin tavoin esimerkiksi työllistymisen ja toimeentulon kautta. Sote-uudistuksen toteutuminen varmistui kesällä 2021. Uudistuksen seurauksena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta. Tämä johtaa elinvoimapolitiikan roolin merkittävään kasvuun kuntien tehtäväkentässä yhdessä hyvinvointityön kanssa.

Kaupungin tavoitteena on kehittää yritysten toimintaympäristöä siten, että a) nykyisillä, jo toimivilla yrityksillä olisi entistä paremmat edellytykset harjoittaa liiketoimintaansa ja panostaa tuotekehitykseen, b) että kaupunki houkuttelisi ja synnyttäisi yhä uusia yrityksiä, investointeja, asukkaita ja pääomaa, c) että kaupungin, työvoimapaalvelujen, oppilaitosten sekä elinkeinoelämän yhteistyö vahvistaisi työvoiman saatavuutta, osaamista ja työllistymisen edellytyksiä ja d) että matkailun kävijämäärät sekä matkailutulo vahvistuisivat. Keskeinen tavoite on lisäksi tukea elinkeinoelämän digitaalista ja vihreää siirtymää. Kaupungin tavoitteena on hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä ja siten myös kilpailukykyä haetaan digitalisaation ennakoluulottomasta hyödyntämisestä sekä ympäristön kannalta kestävästä ratkaisusta.

Talousarviovuoden kehittämistoimenpiteiden kannalta positiivinen signaali saatiin syksyn 2021 yritysbarometristä, jossa yritysten tulevaisuudenuskosta kertova saldoluku oli Hämeenlinnan seudulla koko maan paras. Barometrin perusteella yritysten kasvunäkymät ovat hyvät, liikevaihdon odotetaan kehittyvän positiivisesti 2022 ja myös uusia rekrytointia toteutetaan kautta linjan. Osaavan työvoiman saatavuus on kuitenkin osoittautunut yhdeksi kriittisimmistä kasvun ja kilpailukykyyn hidasteista, kun väestö ikääntyy ja työvoiman saatavuus sekä vähenee että keskittyy Suomessa. Hämeen kauppakamarin elokuussa 2021 toteuttaman osaajakyselyn perusteella yli 75 prosentilla vastanneista yrityksistä oli pulaa tai paljon pulaa osaavasta työvoimasta. Vastausten mukaan osaajapula rajoittaa jo yritysten kasvua sekä liiketoiminnan kehittämistä. Osaavan työvoiman saatavuuden parantaminen ja työttömien osaamisen kehittäminen sekä työllistymisen tukeminen ovat keskeisiä tavoitteita kaupungin elinvoima- ja työllisyyspolitiikassa talousarviovuonna. Tavoitteisiin vastataan esimerkiksi työllisyyden kuntakokeilun aktiivitoimenpiteiden kautta, kehittämällä entistä matalampaa yritysraja pintaa sekä tekemällä yhteistyötä yritysten ja oppilaitosten kanssa työllistymistä tukevan koulutuksen suunnittelussa.

Tärkeä osa toimenpidekokonaisuutta on uusien yritysten syntyminen, jota kaupungissa tuetaan esimerkiksi rahoittamalla Hämeen uusyrityskeskukseen laadukasta palvelua sekä panostamalla yrittäjyyskasvatukseen. Hämeenlinnassa perustettiin 2019 yhteensä 443 uutta yritystä ja tasan 400 vuonna 2020. Vuoden 2021 osalta tiedot ovat tätä kirjoitettaessa ajanjaksolta tammikuu-elokuu, jolloin perustettiin uusyrityskeskukseen tietojen mukaan 269 uutta yritystä. Koronan hiljalleen hellittäessä

elinkeinoelämää mittaavat tunnusluvut ovat osoittaneet varsin laaja-alaisesti positiivisempaan suuntaan ja tavoitteena on ylittää viime vuosien tunnusluvut. Kaupungissa käynnistettiin alkuvuonna 2021 lisäksi nuoren yrittäjyyden strategian valmistelu.

Resurssien niukentuessa ulkopuolisen rahoituksen merkitys kasvaa ja ulkoisella rahoituksella on mahdollista skaalata kaupungin omaa, elinvoimatyöhön kohdennettua resurssiaan. Vuonna 2022 on avautumassa uusia, ulkopuolisia rahoituskanavia (EU:n elpymisväline, Next Generation EU), joiden seuraaminen ja hyödyntäminen mahdollisuuksien mukaan on tärkeässä roolissa kaupungin elinvoimapolitiikassa. Kaupunki tavoittelee ulkoista rahoitusta keskeisten tavoitteidensa eteenpäin viemiseksi. Erityisesti kaupunkia kiinnostavat hankerahoitukset, joissa on mahdollista yhdistää yritysten toimintaympäristön kehittämiseen, digitalisaatioon sekä vihreään siirtymään kytkeytyviä aktiivisia toimenpiteitä. Elinvoima ja kestävä kehitys kytkeytyvät yhä vahvemmin toisiinsa, kun kansainvälinen politiikka ohjaa yhteiskuntia ja yrityksiä entistä ympäristöystävällisempiin valintoihin. Proaktiiviset päätökset hiilineutraaleissa kysymyksissä vahvistavat kansallista ja kansainvälistä kilpailukykyämme. Ulkoisen rahoituksen saamista kuitenkin haastaa omarahoitusosuuksien varaukset, joita kaupunki on vuosi vuodelta vähentänyt.

Matkailuelinkeinon kehittäminen on keskeinen tavoite vuonna 2022. Matkailuelinkeinon kehittämistyö siirtyi Linnan Kehitykselle vuoden 2020 lopussa. Kaupunki ohjaa toimintaa omistajaohjauksen sekä vuosittain tarkistettavan palvelusopimuksen kautta. Yhtiö laati vuoden 2021 aikana kehittämissuunnitelman, jonka jalkauttaminen yhteistyössä matkailualan yritysten ja kaupungin kanssa on tärkeää kasvun ja kehityksen aikaan saamiseksi sekä matkailutulon vahvistumiseksi koronan jälkeisessä ajassa 2022. Kaupunki laati viime vuonna lisäksi tapahtuma- ja matkailutoiminnan tiekartan, joka sisältää toimia alan kasvun tukemiseksi ja Hämeenlinnan merkittävän matkailupotentiaalin realisoinniseksi nykyistä selvemmin. Matkailussa on meneillään myös useita kehittämishankkeita, joissa kaupunki on mukana. Western Lakelandin kautta Hämeenlinna on mukana parantamassa kansainvälistä näkyvyyttään. Iittala Village -kehittämishanke tukee pitäjän kasvua ja kiinnostavuutta matkailullisena kohteena ja Technical Visits -hanke edistää osajien tutustumiskäyntejä paikallisissa yrityksissä.

Kaupunki tukee yritysten kasvua talousarviovuonna monin toimenpitein. Linnan Kehityksen palvelun kautta varmistetaan, että yrityksille on tarjolla monipuolisesti erilaisia tukipalveluita eri tilanteisiin aina sijoittumisesta kasvuun ja kansainvälistymiseen saakka. Toimintaa kehitetään esimerkiksi vuosittain tarkistettavan palvelusopimuksen, yrityshaavikyselyiden sekä erilaisten yrityskokemustutkimusten kautta. Edistyskellistä Moren yritysalueita viedään eteenpäin masterplanin mukaisesti. Yhteistyössä kaupungin kanssa suunnitellun Business Turnajaiset –konseptin kautta tarjolla on nyt uutena elementtinä kovan luokan sparrausta kasvuhakuisille yrityksille. Kiihdytys-sarjan tavoitteena on kannustaa ja tukea kasvuhakuisia yrityksiä skaalaamaan omaa liiketoimintaansa, mikä heijastuu positiivisesti myös kaupungin elinvoimaisuuteen esimerkiksi vahvistuvan työllisyyden ja elinkeinoilmaston sekä yhteisöverotuoton kautta.

Elinvoiman ekosysteemit ovat vakiintuneet luontevaksi osaksi kaupungin elinvoimapolitiikkaa. Pienimuotoisesta rahoituksesta johtuen ekosysteemien toiminta painottuu enemminkin ei-materiaaliseen verkostoyhteistyöhön. Toimintaa kehitetään vuonna 2022 niin, että yhteistyö palvelisi entistä vahvemmin yritysten arjen kehittämistarpeita ja mahdollistaisi esimerkiksi yritysryhmähankkeita. Tavoitteena myös on, että konsernin toimintakulttuuri kehittyisi entistä yrittäjäystävällisempään suuntaan ja että kaupungin saamat, elinkeinoilmastoa mittaavat tulokset kohenisivat. Positiivisen kehityskulun näkökulmasta on tärkeää, että yhteistyö ja vuoropuhelu yritysten kanssa on aktiivista, helposti sisäistettävää ja vastaa yritysten tarpeita. Uusi ”vaihe” kulminoituu helmikuussa 2022 toteutettavaan elinvoimaseminaariin, jonka lopullisena päämääränä on synnyttää Hämeenlinnan malli elinvoimapolitiikan kehittämiseksi yhteistyössä yritysten kanssa.

## **Suomen kasvukäytäväverkosto**

Suomen kasvukäytävä on maan suurin yhtenäinen työssäkäynti- ja talousalue, joka koostuu pääkaupunkiseudulta Riihimäen ja Hämeenlinnan kautta Tampereelle ja edelleen Seinäjoelle saakka ulottuvasta kasvuvyöhykkeestä. Suomen kasvukäytäväverkostossa on mukana 16 kaupunkia ja kuntaa, kolme maakuntaliittoa, neljä ministeriötä (LVM, TEM, YM ja OKM), neljä kaupunkamaria sekä

Pirkanmaan ja Suomen Yrittäjät. Hämeenlinnan kaupunki jatkaa verkoston isäntäorganisaationa ja toiminnan koordinoijana.

Yhtenäisellä työssäkäynti- ja talousalueella asuu yli 40 % suomalaisista. Alueella tehdään yli 60 % Suomen innovaatio- ja kehittämistoiminnasta sekä yli puolet BKT:sta. Työssäkäyntialueella pendelöi noin 400 000 ihmistä ja vuodessa tehdään 12 miljoonaa automatkaa Tampereen ja Helsingin välillä.

Suomen kasvukäytäväverkosto kehittää helminauhamaista vyöhykettä niin, että se muodostaa yhtenäisen ja ilmastoystävällisen työmarkkinoiden, liiketoiminnan ja asumisen kokonaisuuden. Verkoston ensisijaisena päämääränä on parantaa Suomen kansainvälistä kilpailukykyä ja tuottaa edelläkävijäratkaisuja vyöhykkeen toimijoiden yhteiseen käyttöön. Verkosto pyrkii tavoitteisiinsa sekä yhteisellä vaikuttamisella että tavoitteita tukevilla strategisilla hankkeilla. Verkoston yhtenä kunnianhimoisena yhteisenä ilmastotavoitteena on hiilinieluna toimiminen vuoteen 2035 mennessä.

Alueen kestäväällä kasvulla sekä toimijoiden yhteistyöllä on kiistaton merkitys koko Suomen kilpailukykyyn, työmarkkinoiden toimivuuteen sekä ympäristötavoitteiden saavuttamiseen muun muassa henkilöliikenteen, logistiikan sekä maankäytön kehittämisen näkökulmasta. Osallistuminen kasvukäytäväverkoston toimintaan palvelee jokaista toimintaan osallistuvaa toimijaa, myös Hämeenlinnaa esimerkiksi keskinäisen verkostoitumisen, yhteisten kehittämishankkeiden ja resurssien yhdistämisen, kansainvälisen painoarvon vahvistamisen sekä yleisen näkyvyyden näkökulmasta.

Suomen kasvukäytävä sai työ- ja elinkeinoministeriöltä kevään 2021 haussa alueiden välistä kehittämisrahoitusta uudenlaisen, verkostojohtamiseen perustuvan aluekehittämisen toimintamallin muodostamiseksi. Systemaattisen toimintamallin tarkoitus on mahdollistaa entistä konkreettisempi ja vaikuttavampi yhteistyö niin, että se synnyttää uudenlaista, kestävää liiketoimintaa, tutkimusta, innovaatioita sekä kilpailukykyä. Suomen kasvukäytävän uskottavuudesta kertoo paljon se, että koko toimijaverkosto on ollut alusta pitäen sitoutunut toimintaan Espoota lukuun ottamatta ja kaikki toimintaa rahoittavat organisaatiot ovat mukana myös kehittämishankkeissa.

### **Resurssiviisas kaupunki, jolla on kestävä talous**

Hämeenlinna on taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä kaupunki. Hämeenlinna on kaupunki, jossa ei muodostu alijäämiä ja jossa velkaantuminen kohdistuu huolellisesti harkittuihin investointeihin. Kaupungin resurssit riittävät vastuiden ja velvoitteiden hoitoon. Hämeenlinnan palvelut hoidetaan sujuvilla prosesseilla toimintamallissa, jossa kustannustietoisuus tuottavuus ja tuloksellisuus ovat keskeisesti esillä.

Omalla toiminnallaan Hämeenlinna vaikuttaa positiivisesti aluetalouden ja työllisyyden kehittymiseen. Hämeenlinna verkostoituu alueellisesti ja kansallisesti eri toimijoiden kanssa. Verkostoituminen tukee kolmen asetetun päämäärän (resurssiviisas, elinvoima, hyvinvointi) saavuttamista.

Ilmaston lämpeneminen, luonnonvarojen ylikulutus ja biodiversiteetin hupeneminen ovat ekologisia haasteita, jotka vaikuttavat myös kaupunkien ja kuntien toimintaympäristöön. Vihreään, ympäristöystävälliseen kasvuun pyrkivät yritykset ovat uusia talouden vetureita ja globaali rahoitus on siirtymässä pois fossiilisista ja päästöintensiivisistä markkinoista kohti vähähiilisiä markkinoita. EU:n päästökauppa, Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma KAISU, uusi ilmastolaki sekä EU:n fit for 55 paketti tulevat kaikki muokkaamaan kansainvälistä ja kansallista ilmastopolitiikka ja siten muuttamaan kuntien toimintaympäristöä. Esimerkiksi ilmastolain päivitykseen sisältyy kunnille ilmastopolitiikan edistämisvelvoite.

Resurssiviisas kaupunki ymmärtää ekologiset haasteet ja toimii ennakoivasti kasvattaen kaupungin ja kaupunkilaisten resilienssiä selvitä tulevaisuuden haasteista. Resurssiviisas kaupunki myös ottaa huomioon, että asukkaita ei jätetä keltasta vaan kaikki pidetään mukana, on kyse oikeudenmukaisesta siirtymästä kohti kestävää ja hiilineutraalia yhteiskuntaa.

Vihreän siirtymän yritykset ja työpaikat ovatkin myös Hämeenlinnassa merkittäviä kasvun ja elinvoiman ajureita. Lähivuosien aikana tavoitteeksi tulisi asettaa vihreän siirtymän yritysten, työpaikkojen ja liikevaihdon selvittäminen Hämeenlinnassa. Esimerkiksi SSAB:n siirtymä päästöttömän teräksen

tuotantoon tai Loimuan pyrkimykset hiilineutraaliin kaukolämpöön ovat esimerkkejä alueella toimivista vihreän siirtymän yrityksistä. Lainsäädännön kehittymisen myötä vastaavat ratkaisut kaikilla toimialoilla tulevat lisääntymään.

Resurssiviisaus kytkeytyy myös asukkaiden hyvinvointiin. Ilmastonmuutoksella on jo nyt negatiivisia terveysvaikutuksia muun muassa lasten ja nuorten mielenterveyteen. Ilmastoahdistuksesta on tullut jonkinasteinen sukupolvikokemus. Toisaalta äärimmäiset sääilmiöt, kuten kesä-heinäkuun 2021 pitkä, kuuma ja kuiva hellejakso, tulevat haastamaan erityisesti heikompien väestöryhmien kuten vanhusten terveyttä. Lumipeitteen väheneminen ja keston lyheneminen puolestaan pidentää pimeän ajan kestoa ja pahentaa joillain kaamosmasennuksen oireita. Tulevaisuudessa ilmastonmuutoksen vaikutukset myös terveyteen ja hyvinvointiin pahenevat entisestään, kun nykyisilläkin ilmastotoimilla globaali lämpeneminen jatkuu lähemmäs kolmea celsius astetta.

Hämeenlinnassa ilmastonmuutoksen haastetta on lähdetty ratkomaan Hiilineutraali Hämeenlinna -ohjelmalla, jonka tavoitteena on, että Hämeenlinna on hiilineutraali vuonna 2035. Vuonna 2019 Hämeenlinnan päästöt olivat 357,8 kt CO<sub>2</sub> ekvivalenttia. Hiilineutraaliuden saavuttaminen vaatii, että Hämeenlinnan päästöt vuonna 2035 olisivat noin 100 kt CO<sub>2</sub> ekvivalenttia. Vuotuisen päästövähennämisen olisi siis oltava noin 6–8 prosenttia, jotta tavoitteeseen päästäisiin. Ennakkotietojen mukaan Hämeenlinnan päästöt vähenivätkin vuosina 2019–2020 noin 8 prosenttia.

Suurimmat päästölähteet Hämeenlinnassa ovat rakennusten ja kiinteistöjen energiankulutus sekä liikenne. Ne yhdessä vastaavat noin 80 prosentista Hämeenlinnan ilmastopäästöjä. Energiatohokkuudella, uusiutuvan energian suosimisella sekä sähköistämällä energiankulutuksen päästöjä saadaan vähennettyä tehokkaasti. Erilaisten päästöskenaarioiden mukaan vuonna 2035 suurimmat yksittäiset päästösektorit ovatkin edelleen liikenne sekä maatalous. Liikkumisen päästöjen vähentäminen vaatii autokannan sähköistymistä, kulkutarpeen vähenemistä, julkisen liikenteen houkuttelevuuden ja saavutettavuuden parantamista sekä kevyen liikenteen edellytysten parantamista. Kaupunki voi omalta osaltaan vaikuttaa erityisesti julkisen ja kevyen liikenteen edellytyksiin. Toisaalta liikenteen sähköistyminen etenee vauhdilla, vaihtoehtoisten käyttövoimien osuus Hämeenlinnan henkilöautoliikenteessä on yli nelinkertaistunut vuosien 2018–2021 aikana. Kasvu on ollut eksponentiaalista ja jo 2020-luvun loppupuolella sähköautot tulevat olemaan yleisin kulkuväline Hämeenlinnassa.

### **Hyvinvointia edistävä kaupunki, jossa on aktiiviset kansalaiset**

Hämeenlinnan kaupunkistrategia on jaettu kolmeen päämäärään (hyvinvointi, elinvoima, resurssiviisaus). Hyvinvoinnin näkökulmasta kahden muun päämäärän eteen tehtävä työ tukee myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Elinvoimainen ja hiilineutraali kaupunki on hyvä pohja hyvinvointityölle.

Kuntalain (2015/410) mukaan kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtiminen on kunnan perustehtävä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kohdistuu kuntalaisiin sekä heidän elinympäristöönsä. Hyvinvointisuunnittelulla edistetään kuntalaisten terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta sekä kehitetään toimenpiteitä, jotka tekevät Hämeenlinnan kaupungista hyvän paikan asua. Kaupungin perustehtävänä on luoda edellytykset hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi toimivilla peruspalveluilla niin, että turvataan viihtyisät ja turvalliset asuinalueet, julkinen liikenne, hoidetut puistot, monipuoliset ja saavutettavat liikuntapaikat, vilkas kulttuurielämä, tapahtumat ja elävä maaseutu.

Kaupunki ei kuitenkaan voi tehdä työtä yksin, vaan tärkeitä kumppaneita hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä ovat asukkaat, kolmannen sektorin toimijat, oppilaitokset sekä yritykset.

Hämeenlinnan kaupungissa asukkaiden hyvinvointi on osa strategiaa. Strategian yksi päämäärä on olla hyvinvointia edistävä kaupunki, jossa on aktiiviset kansalaiset. Päämäärää tavoitellaan kolmen tavoitteen kautta: hämeenlinnalaisten hyvinvointi- ja terveyserot pienenevät, peruspalvelut ovat oikein mitoitettut ja aktiiviset ja osallistuvat hämeenlinnalaiset edistävät yhteistä hyvinvointia ja terveyttä. Tavoitteita kohti kuljetaan erilaisten suunnitelmien, hankkeiden sekä toimialakohtaisten ja poikkihallinnollisten toimenpiteiden avulla.

Kuntalaki (2015/410), terveydenhuoltolaki (1326/2010) sekä laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) velvoittavat kunnat ja hyvinvointialueet edistämään ja seuraamaan asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä ja niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä raporttoimaan tästä valtuustolle. Tehtävässä onnistuminen edellyttää tiedontuotantoa, joka tukee niin johtamista kuin päivittäistä asiakastyötä. Hämeenlinnan kaupungin keväällä 2021 valmistuneessa laajassa hyvinvointikertomuksessa 2017–2021 vastataan lakivelvoitteeseen, ja kerrotaan asukkaiden hyvinvoinnin tilasta. Myös lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelma, suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi sekä Hämeenlinnan esteettömyysohjelma ovat merkittäviä hyvinvointia edistäviä asiakirjoja.

Keväällä 2022 valmistuvassa hyvinvointisuunnitelmassa asetetaan tulevalle neljälle vuodelle tavoitteet ja toimenpiteet hämeenlinnalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Hyvinvointisuunnitelman laadinta kulkee käsi kädessä kaupungin strategiatyön kanssa, mikä vahvistaa strategian ja hyvinvoinnin edistämisen välisiä kytköksiä ja strategista hyvinvointijohtamista.

Kuntien hyvinvointityö on suuressa muutoksessa sosiaali- ja terveyspalveluiden siirtyessä hyvinvointialueille vuonna 2023. Muutoksen yhteydessä kunnan ja hyvinvointialueiden roolit ja toimintamallit hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi on määriteltävä selkeästi. Yhteistyötoimintamallin rakentaminen hyvinvointialueen kanssa on ensiarvoisen tärkeää asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Yhteneväinen toimintamalli tukee hyvinvointityötä niin maakunnassa kuin kunnassa. Kunnan hyvinvointitehtävä on laaja-alainen, eikä koske vain sosiaali- ja terveyspalveluita. Kunnan tehtävänä on tarjota mahdollisuuksia aktiiviseen elämään turvallisessa, viihtyisässä ja terveellisessä asuinympäristössä. Tulevaisuudessa kunnan rooli monialaisen ja poikkihallinnollisen hyvinvoinnin edistämiseksi tulee korostumaan sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueille.

Sosiaali- ja terveyspalvelu -uudistuksen lisäksi nykyisiä ja tulevia hyvinvointiin liittyviä haasteita ovat muun muassa eriarvoisuuden vähentäminen, sosioekonomisten terveyserojen kaventaminen sekä kuntalaisten osallisuuden vahvistaminen. Valtioneuvoston (2021:27) Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 -periaatepäätöksellä linjataan niitä toimia, joilla suomalaisten hyvinvoinnin ja terveyden eriarvoisuus saadaan vähenemään vuoteen 2030 mennessä. Periaatepäätöksen ja sen toimeenpanosuunnitelman tärkein tavoite on vähentää eri väestö- ja ikäryhmien hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvää eriarvoisuutta Suomessa.

Toimenpiteet painottuvat neljälle osa-alueelle: Toimenpiteiden avulla lisätään ihmisten osallisuutta ja parannetaan yhdenvertaisuutta. Samalla kehitetään arkiympäristöjä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden näkökulmasta. Niin ikään lisätään ihmisten mahdollisuuksia hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävään toimintaan. Tämä tarkoittaa siten myös oikeutta ja mahdollisuuksia yhdenvertaisiin ja laadukkaisiin palveluihin. Toimenpiteillä on tarkoitus myös edistää päätöksenteon vaikuttavuutta, mikä edellyttää myös päätösten vaikutusten ennakkoarvointimallin jatkokehittämistä ja hyödyntämistä siten, että kuntalaiset otetaan prosessiin mukaan.

Periaatepäätöksen sisältö on otettava huomioon Hämeenlinnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työssä muun muassa seuraavaa hyvinvointisuunnitelmaa laadittaessa. Hämeenlinnan strategiassa keskeisiksi tavoitteiksi nimetyt hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen sekä asukkaiden osallisuuden tukeminen ovat ensiarvoisen tärkeitä ja tavoiteltavia asioita myös tulevaisuudessa. Käytännössä tulevana vuosina tehdään muun muassa entistä enemmän julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyötä, annetaan asukkaille entistä parempia ja monipuolisempia mahdollisuuksia vaikuttaa asuinympäristöönsä ja harrastusmahdollisuuksiinsa, tuodaan tehokkaita toimintamalleja etsivään vanhustyöhön sekä kehitetään ja otetaan käyttöön uusia keinoja parantaa kansalaisyhteiskunnan vaikutusmahdollisuuksia.

### **Vuoden 2022 strategisesti tärkeitä asioita ovat:**

- Kaupunkistrategian päivittäminen
- Palvelutarjonnan suhteuttaminen väestörakenteen muutokseen
- Hyvinvointialueen ja uuden kunnan valmistelu
- Talouden tasapainottaminen
- Elinvoiman elvyttäminen
- Hyvinvoinnin turvaaminen haastavassa taloudellisessa tilanteessa
- Työelämän uudistaminen
  - Kaupungin organisaatiossa
  - Hämeenlinna monipaikkaisen yrittämisen ja työn tekemisen kaupunkina
  - Työvoiman saannin mahdollistaminen kaikin keinoin
  - Työllisyyden hoidon muutoksiin valmistautuminen
- Ilmastopolitiikan toteuttaminen
- Positiiviseen viestintään ja kaupunkimarkkinointiin panostaminen
- Kunnioittavan keskustelukulttuurin kehittäminen

Talouden lähtökohdista vuodelle 2022 tulee tunnistaa covid19-epidemian tuottamat kertaluontoiset valtionosuudet, jotka poistuvat. Taloussuunnitteluvuosina talouteen tulee erittäin merkittävät muutokset maakuntauudistuksessa ja TE-palvelujen siirrossa kunnille. Edelleen on paneuduttava palvelujen tuottamiseen kustannustehokkaasti sekä laadukkaasti. Talouden tasapainottamiseksi on otettava kaikki mahdolliset keinot käyttöön.

Talouden haasteiden voittamisessa kaupungin elinvoimaisuus tulopohjan vahvistamisessa on kiistatonta. Elinkeinotoimissa on edelleen edistettävä uusien yritysten syntymistä ja sijoittumista Hämeenlinnaan sekä lisättävä alueen elinvoimaa. On lisäksi tärkeää kehittää yrittämisen edellytyksiä keskittymällä olemassa olevien yritysten kasvuun, uusiutumiseen, verkostoitumiseen ja kansainvälistymisen edistämiseen sekä yhteiseen markkinointiin.

Huomiota on kiinnitettävä Hämeenlinnan verkostoyhteistyöhön yritysten, järjestöjen, kuntien sekä muiden sidosryhmien kanssa ja selvitettävä uusia yhteistyön mahdollisuuksia. Kaupungin on tarkoituksenmukaista panostaa myös yritysilmapiiriin ja toimintaympäristön kehittämiseen sekä sujuvoittaa edelleen kaupungin palveluprosesseja yritysten näkökulmasta. Tässä kaupunkiorganisaation yksikkö- ja toimialat ylittävän yhteistyön painoarvo korostuu.

Palvelujen laatuun ja palvelujen saatavuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota etenkin henkisen toimintaympäristön muututtua covid19 -kriisissä uhkaavammaksi. Hyvinvointia tuetaan monin palveluin, mutta samalla myös kiinnitetään huomiota jokaisen omaan vastuuseen hyvinvoinnista. Sähköisiä palveluja kehitetään tukemaan omaehtoista toimintaa laajasti kaikilla toimialueilla.

Työelämän muutoksen avulla uudistetaan työelämää osana toimintakulttuurin kehittämistä ja Työn ilon toimintamallia. Muutoksen tavoitteena on työn joustojen ja uusien työn tekemisen tavan uudistamisen avulla parantaa työn tuloksellisuutta, lapsiystävällisenä kuntana tukea työn ja muun elämän yhteensovittamista ja arjen sujuvuutta sekä tukea hiilineutraaliustavoitetta vakiinnuttamalla etätyö yhdeksi työnteon muodoksi. Luopumalla vanhasta kaupungintalosta saavutetaan myös merkittäviä säästöjä.

Hämeenlinnaa tulee kehittää myös monipaikkaisena työn ja yrittämisen kaupunkina. Kaupungin tulee mahdollistaa yritysten helppo sijoittuminen myös etätyöpisteiden muodossa. Haasteena on työvoiman saanti työllisyyden parantuuessa. Kaupungin tulisi edistää työvoiman saantia kaikin mahdollisin keinoin. Vuoden 2020 alussa käynnistynyttä Parkkia tulee edelleen kehittää ja markkinoida yritysten, yrityskehitystä tekevien toimijoiden ja työllistämistä edistävien toimijoiden yhteisenä toimintaympäristönä.

Työllisyyspalvelujen kuntakokeilussa otetaan käyttöön pohjoismainen malli vuoden 2022 alusta lukien. TE-palvelujen siirtoa kaupungin vastuulle siirretään vaiheittain, kunnes vuoden 2024 alusta lukien palvelut siirtyvät kokonaisuudessaan kunnan vastuulle.

Hiilineutraali Hämeenlinna -ohjelma hyväksyttiin kaupunginhallituksessa helmikuussa 2020. Ohjelmaa toteuttamalla haluamme säilyttää tulevillekin sukupolville mahdollisuuden nauttia terveistä, turvallisista ja monimuotoisista asumisen ja toiminnan ympäristöistä. Onnistumme tässä vastaamalla haasteisiin ilmastonmuutoksen hidastamisesta sekä luonnonvarojen kestävästä käytöstä. Resurssiviisaana kaupunkina pyrimme hyödyntämään modernia teknologiaa energian kulutuksen vähentämiseen, sujuvaan ja vähäpäästöiseen liikkumiseen, ympäristöämme huomioon ottavaan yhdyskuntarakenteeseen, kulutuksen vähentämiseen, materiaalin kiertoon sekä veden puhtauteen.

Viimeiset vuodet ovat olleet positiivisia väestön kehityksen osalta. Etenkin kuntien välisessä muutossa tilanne on ollut hyvä. Positiivinen muuttoliike, yritysten ja työpaikkojen kehitys sekä työntekijöiden saatavuus ovat merkittäviä tekijöitä kaupungin tulopohjan vahvistamisessa. Tasapainoisella väestön kehityksellä suhteessa palveluverkon riittävyyteen turvataan osaltaan kaupungin taloudellista menestymistä. Positiivisella viestinnällä ja kaupungin markkinoimisella lisätään kaupungin veto ja pitovoimaa.

Työn ilo -konseptissa on vuorossa 'Arvosta jokaista kohtaamista' -teema ja kaupunki on mukana Ylen ja Erätaukosäätiön Hyvin sanottu -hankkeessa. Hankkeen, kuten myös 'Arvosta jokaista kohtaamista' -teeman, tavoitteena on kunnioittavan keskustelukulttuurin ja kohtaamisen kehittäminen. Menestyvän kaupungin yksi merkittävä edellytys on sujuva yhteistyö kumppaneiden kanssa. Kaupunki pärjää haasteissa, kun yksilöiden ja yhteisöjen välillä on toimiva vuorovaikutus.



## MAANKÄYTTÖ



### Kanta-Hämeenlinna

Vuonna 2018 valmistui kantakaupungin yleiskaava 2035 ja vuonna 2019 valmistui keskustavisio 2035. Kaupungin asuntotuotannosta valtaosa on asuinkerrostaloja, jotka sijoittuvat olemassa olevan kaupunkirakenteen sisään. Myös pientalotonttien houkuttavuus on erityisen suuri tiivistyville alueilla. Viime vuosina painopiste on siirtynyt keskustan itäosaan, Keinusaareen ja Asemanrantaan. Lähitulevaisuudessa painopiste siirtyy keskustan eteläosaan, Hämeensaareen, jonne valmistui ensimmäinen uuden yleiskaavan mukainen asemakaavan muutos kesällä 2021. Myös Jukolan alue tulee kasvamaan uuden sairaalan ja Ahvenistonmäen asuinalueen rakentumisen myötä. Pientaloja varten kaavoitetaan uusia alueita kantakaupungin itä- sekä länsiosissa sekä Miemalassa. Olemassa olevan kaupunkirakenteen tiivistämistä jatketaan keskustan lähellä sijaitsevilla pientaloalueilla.

Palvelutoiminnoille syntyy laajenemistilaa keskustan tuntumassa torin ympäristöstä ja Hämeensaaresta sekä myöhemmin erityisesti Harvialantien varresta. Keskustan väkiluku on kasvanut voimakkaasti viimeisien vuosien aikana ja saman kehityksen oletetaan jatkuvan. Tiiriön alue on rakennettu käytännössä täyteen, joten tulevaisuudessa tilaa vaativan kaupan alue tulee laajenemaan Mäkelään, Kirstulaan ja myöhemmin radanvarteen keskustan itäpuolelle.

More-alueen kasvu jatkuu erityisesti tuotanto-, logistiikka- ja pienyritysrakentamisessa. Alueen uuden eritasoliittymän myötä alueen painopiste siirtyy etelämmäksi ja tulee yhdistymään Janakkalan Rastikankaan elinkeinoalueen kanssa.

Seuraavassa on luonnehdittu kehitystä suuralueittain.

#### Läntinen kantakaupunki (109001)

Kantakaupungin yleiskaavan 2035 mukaisesti kaavoitetaan uusia omakotialueita. Lähivuosina pyritään etsimään kaavoitettavia alueita olemassa olevan yhdyskuntarakenteen sisällä ja myöhemmin

siirrytään Sammontorpan alueelle Terttiin sekä myöhemmin Luolajan kylän alueelle. Samassa yhteydessä rakennetaan ja/tai kunnostetaan pääkatujen ja pääpyöräilyreittien kokonaisuus.

#### **Pohjoinen kantakaupunki (109002)**

Tiirion alueella tapahtuu rakenteen täydentymistä ja toimintojen muuntumista. Kaupan alue tulee laajenemaan pohjoiseen Mäkelän alueelle. Kirstulan alueelle tulee sijoittumaan tilaa vievää kauppaa. Alueen liikenneverkkoa tullaan parantamaan kehittyvän maankäytön myötä. Asuinalueet ovat käytännössä täyteen rakennettuja.

#### **Eteläinen kantakaupunki (109003)**

Visamäen alueen korkeakoulukeskus kehittyä edelleen. Alueelle on rakentumassa asumista ja palveluja. Miemalan alueelle rakentuu uusi pientaloalue. More-yritysaluetta kehitetään kantakaupungin yleiskaavan mukaisesti. Alueelle suunnitellaan uutta eritasoliittymää yhdessä Janakkalan kunnan ja Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa.

#### **Keskusta (109004)**

Keskustan kehävyöhykkeen kerrostalorakentaminen etenee Keinusaassa, Vanajanrannan alueella sekä Asemanrannan alueella. Hämeensaaren asemakaavoitusta jatketaan kaupungin omistamien alueiden osalta. Ruutukaavakeskustaan kaavoitetaan myös täydennysrakentamiskohteita. Keskustaan on syntynyt jo uusia asumisen paikkoja länsireunaan, Suomen Kasarmeille sekä Keinusaareen ja Asemanrantaan. Jatkossa keskusta-alue tulee laajenemaan itään radanvarteen ja etelään kohti Kantolaa.

#### **Kaakkoinen kantakaupunki (109005)**

Katumalla on vapaita kaupungin omistuksessa olevia kerros- ja rivitalotontteja, joiden kehittämistä tutkitaan. Käikälän suurteollisuusalueen yrityksille on varattu tilareservejä laajennuksia varten. Alueelle on kaavoitettu vähäisissä määrin tontteja myös uusille yrityksille Paikkalan tien varressa. Yksityisessä omistuksessa olevat Hongiston ja Kartanonrannan alueet tulevat lisäämään pientalojen määrää alueella. Vanajanlinnan aluetta kehitetään matkailutoiminnoille.

#### **Itäinen kantakaupunki (109006)**

Hätilän ja Asemantaustan suojelukaavoituksen valmistuttua laaditaan suojelukaava myös Sairion pientaloalueelle. Pientaloasutus laajenee Vanajanlinnantien varrella sekä Siirin alueella. Palvelu- ja työpaikkatoimintojen kehittäminen Radanvarren alueella (ent. Suosaari) toteutetaan 10-tien kehittämisen ja Paasikiventien jatkeen rakentumisen myötä. Keskusta tulee myöhemmin jatkumaan Harvialantielle saakka.

#### **Hauhon, Kalvolan, Lammin, Rengon ja Tuuloksen alueet**

liittalan keskustan kaavarungon pohjalta on tarkoitus tiivistää olemassa olevaa taajamaa erityisesti seisakkeen läheisyydessä. Kaavarungossa on tutkittu myös moottoritien eritasoliittymään tulevan yritysalueen kehittämismahdollisuuksia. Rengon keskustaa kehitetään täydennysrakentamisella sekä keskustan tuntumassa sijaitsevilla pientalotonteilla. Lammin keskustan läheisyydestä on hankittu usealta suunnalta maata, mikä mahdollistaa kirkonkylän kehittämisen pitkälle tulevaisuuteen. Tuuloksen kaavavaranto on hyvä. Hauholla kaavoitetaan keskustan pieniä kohteita. Pitäjissä on lisäksi vireillä pieniä kaavamuutoksia ja yksityisten laatimia rantakaavamuutoksia. Myös suunnittelutarveratkaisut ja poikkeamiset ohjaavat suuresti maaseudun rakentamista. Vuonna 2021 päätettiin lisäksi rantarakentamisen periaatteista, jotka tulevat ohjaamaan loma-asuntojen muuttamista vakituiseen asumiseen.

#### **Tonttivaranto**

Tonttivarantotilanne on tällä hetkellä hyvä lukuun ottamatta kantakaupungin länsipuolta. Kantakaupungin alueella pientalotonttien tarjonta on kohtalainen. Pulaa on erityisesti kaupunkirakenteen sisään sijoittuvista tonteista, joiden kysyntä on ollut suurta mm. Metsäharjun alueella. Kantakaupungin ulkopuolella pientalotontteja on määrällisesti riittävästi. Osin ne eivät kuitenkaan rakentamisolosuhteiltaan ja kooltaan vastaa kysyntää. Pitäjien tonttivarannosta merkittävä osuus on yksityisomistuksessa erityisesti liittalassa. Viime vuosina Keskustaa reunustavien pientaloalueiden tontinjakojen kysyntä on kasvanut. Tontinjakoja pyritään tekemään kysyntää vastaavasti.

Yritystonttitilanne on hyvä. Moreenissa on hyvin monipuolista yritystonttien kysyntää. Moreenin kysyntä tulee kasvamaan voimakkaasti uuden eritasoliittymän myötä. Hauholla, Kalvolassa, Lammilla, Rengossa ja Tuuloksessa yritystontteja on myös määrällisesti riittävästi, mutta osa alueista kaipaa kehittämistä tonttien haluttavuuden parantamiseksi. Elinkeinotonttien kaavoitusta tehdään suurelta osin suoraan yksittäisten yritysten tarpeisiin.

| <b>Hämeenlinnan tonttivaranto 30.8.2021<br/>(suluissa tilanne 31.8.2020)</b> |                  |                |                |
|------------------------------------------------------------------------------|------------------|----------------|----------------|
|                                                                              | AO               | AR+AK          | Yritys         |
| Kanta-Hämeenlinna                                                            | 86 (103)         | 22(27)         | 38 (42)        |
| Hauho                                                                        | 22 (22)          | 4 (4)          | 6 (6)          |
| Kalvola                                                                      | 12 (12)          | 7 (9)          | 0 (0)          |
| Lammi                                                                        | 18 (18)          | 7 (7)          | 2 (2)          |
| Renko                                                                        | 14 (16)          | 3 (3)          | 3 (3)          |
| Tuulos                                                                       | 18 (18)          | 5 (5)          | 2 (2)          |
| <b>Yhteensä</b>                                                              | <b>170 (189)</b> | <b>41 (55)</b> | <b>51 (55)</b> |

## Kaupunkirakenteen muutoksen pääpiirteet

### Kanta-Hämeenlinna

Edellä luonnehditun kehityksen mukaan:

- Läntisen suuralueen kasvu on tasoittunut. Merkittävää kasvua on vain uudisrakentamisalueilla rakentaminen kasvattaa asukaslukua nykyisestään. Muilla alueilla väestö ikääntyy ja asukasluku hieman vähenee. Vanhoilla alueilla on alkamassa sukupolven vaihdos samalla tavalla kuin itäisillä pientaloalueilla. Tulevaisuuden asumisen painopistettä läntisillä alueilla suunnataan Hirsimäen itäpuolelle, Ahvenistonmäelle ja Luolajan alueelle
- Pohjoisen suuralueen asukasluvussa ei tapahdu suuria muutoksia. Vanhoilla alueilla väestömäärä on hiljalleen laskussa. Tiiriön kaupallisten palvelujen alueen kasvu on saavuttamassa rajansa ja uutta kaupallista rakentamista on syntymässä lähinnä valtatie 3:n itäpuolelle Kirstulaan.
- Eteläisen suuralueen asukasluvun kasvu on tasaantumassa. Korkeakoulukeskuksen alueen muuttuminen asumiseen nostaa jonkin verran asukasmäärää. Alue on selvästi painottunut korkeakoulualueeksi ja työpaikkakeskittymäksi. Asukasluku kasvaa jonkin verran myös Miemälässä, jonne suunnitellaan uutta asuinalueita. Moreenin alueen yleiskaavoitus turvaa tulevaisuuden elinkeinotonttitarjonnan ja sen myötä työpaikkojen määrän tasaisen kasvun. Moreeniin suunnitellaan uutta eritasoliittymää, jonka arvioidaan lisäävän alueen houkuttavuutta merkittävästi sekä yhdistävän Moreenin ja Janakkalan Rastikankaan yhdeksi Etelä-Suomen suurimmista yritysalueista.
- Keskustan suuralueella asukasluku on kääntynyt selvään kasvuun Keinusaaren, Goodmanin, Vanajanrannan ja Asemanrannan toteutuessa. Kauppakeskus lisää merkittävästi liiketilan tarjontaa ja tasapainottaa siten keskustan ja Tiiriön välistä kaupallista kokonaisuutta. Keskustan liiketiloissa korostuvat erilaiset ravintola- ja hoivapalvelut. Lähitulevaisuudessa Hämeensaaren toteutuminen ja ruutukaavakeskustan täydennysrakentaminen tuo alueelle lisää asuntoja ja toimintoja. Keskustan palvelutaso pysyy korkeana.
- Kaakkoisella suuralueella kasvua tulee tapahtumaan yksityisomistuksessa olevilla Kartanonrannan ja Hongiston alueilla. Myös Katuman alueen asukasluku tulee kasvamaan

jonkin verran uuden rakentamisen myötä. Äikäälässä väkiluku kasvaa hiljalleen. Vanajanlinnan alueen matkailutoiminnat kehittyvät edelleen.

- Itäisen suuralueen väkiluku kasvaa Siirin, Vanajanlinnantien varren ja Ruununmyllyn rakentuessa. Vanhoilla asuntoalueilla väestömäärä kuitenkin hiljalleen laskee. Vanhoilla alueilla on monipuolinen ikärakenne, mikä helpottaa alueiden palveluiden suunnittelua.

### **Hauhon, Kalvolan, Lammin, Rengon ja Tuuloksen alueet**

Pitäjät kehittyvät ensisijaisesti pääkeskuksiensa varassa nykyisillä asemakaava-alueilla. Väestö kasvaa hieman litalassa ja vähenee maltillisesti muissa kyläkeskuksissa. Palvelutoimintojen uudelleenjärjestelyihin varaudutaan palveluverkkosuunnitelman mukaisesti ja mahdollisia maankäytöltään vapautuvia alueita pyritään osoittamaan asuinkäyttöön. Työpaikka- ja palvelutoimintojen alueiden kehittymiseen varaudutaan erityisesti pääväylien läheisyydessä. Työpaikat tulevat lähivuosina pääosin säilymään.

## Kaavoitusohjelma

Kaavoitusohjelman mukaisten keskeisten alueiden valmius asemakaavojen osalta infran suunnitteluun.

| Kohde                                                                                                                                                                                                                                 | <b>K</b> Asemakaavoitusvuosi<br><b>I</b> Kaavallinen valmius<br>Infran suunnitteluun<br><b>R</b> Rakentaminen käynnissä |                          |                          |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|--------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                       | 2022                                                                                                                    | 2023                     | 2024                     |
| <b>Keskusta</b><br>Linja-autoasema<br>Engelinranta 1, Paasikiventien kortteli<br>Engelinranta 2, Hämeensaari<br>Torin alueen kehittäminen<br>Ruusukortteli                                                                            | I<br>I<br>K<br>K                                                                                                        | <br><br>I<br>I           | <br><br><br>K            |
| <b>Keinusaari</b><br>Asemanrannan asuinalue<br>Vanajantien varsi<br>Vanajantien jatke, Hätilän voimalaitos<br>Lääninsairaala                                                                                                          | R<br>R                                                                                                                  | <br>K                    | <br>K<br>K               |
| <b>Ahvenisto</b><br>Kantasairaala<br>Ahvenistonmäen asuinalue                                                                                                                                                                         | R                                                                                                                       | K                        | K                        |
| <b>Moreeni</b><br>Uusi eteläosa ja uusi eritasoliittymä<br>Moreenin hankekaavoitus, jatkuva valmius<br><b>Muut elinkeinoalueet</b><br>Kirstula<br>Mäkelän pienet hankkeet<br>Paikkala<br>Elinkeinojen hankekaavoitus, jatkuva valmius | K/I/R<br>K<br><br>R<br>K<br>I<br>K                                                                                      | I/R<br>K<br><br>K/I<br>K | R<br>K<br><br>K/I<br>K   |
| <b>Pientalovaltaiset alueet</b><br>Metsäharju<br>Siiri 3<br>Jukolan pientalot<br>Miemala<br>Vanajanlinnantie<br>Kolkanmäki                                                                                                            | R<br>I<br>K/I<br>K<br>K                                                                                                 | <br><br>I/R<br>I<br>K    | <br><br>R<br>R<br>I<br>K |
| <b>Palveluverkon kaavallinen kehittäminen</b><br>Myllymäen koulu<br>HYK<br>Lammin koulukeskus                                                                                                                                         | K<br>I/R<br>K/I                                                                                                         | <br>R                    |                          |
| <b>Kulttuuriympäristön suojelu</b><br>Sairio                                                                                                                                                                                          | K                                                                                                                       | K                        |                          |
| <b>Pitäjien uudet asuinalueet</b><br>Iittalan vanha koulu<br>Lammin Kuurnatie                                                                                                                                                         | K                                                                                                                       | I<br>K                   | R<br>I                   |

## **Maankäytön strateginen suunnittelu ja yleiskaavoitus**

Maankäytön suunnittelun strateginen merkitys kaupungin kehittämisessä on keskeinen. Vireillä on laajoja hankkeita, kuten Asemanrannan, Hämeensaaren, ruutukaavakeskustan ja Moreenin alueiden kehittäminen. Asumisen osalta erityistavoitteena on uusien asuntoalueiden monipuolisuus ja korkea laatu. Omakotivaltaisen asumisen pääsuunta on idässä Siiri. Lännessä tärkeimmät alueet ovat nykyisien alueiden sisään sijoittuvat täydennysrakentamisen alueet, kuten Metsäharju, Jukola ja Kolkanmäki. Myöhemmin rakentuvat Luolaja, Sammontorppa ja Terti. Etelässä keskeisin laajenemisalue on Miemala.

Pitäjissä on laadittu asemakaavoja uusille asunnoille Rengossa, Eteläisissä ja Lammilla. Uusia alueita tulee myöhemmin myös litalan ja Lammin keskustoihin. litalassa tutkitaan uuden yritysalueen sijoittamista moottoritien varteen. Pitäjissä on nykyisin tarjolla riittävästi tonttivarantoa asumiseen, joten uudisalueiden asemakaavoitus siirtyy lähivuosiin. Ensimmäisenä toteutunee Lammin ja litalan hankkeet.

Kaavoitusta ja tonttituotantoa ohjaavat maankäytön linjaukset, yleiskaava sekä erilaiset maankäytön ohjelmat. Maankäytön suunnittelun kriittinen menestystekijä on kokonaisvaltainen ennakoiva maankäytön suunnittelu. Strategisen yleiskaavan avulla on mahdollisuus helpottaa kaavavarantotietojen hallintaa, maankäytön toteutusohjelman laadintaa ja toteutuksen ajoitusta.

## **Yleiskaavoitus**

Kantakaupungin oikeusvaikutteinen yleiskaava tuli voimaan vuonna 2020. Siinä osoitetaan mm. keskeiset nykyrakenteen muutosalueet, liikenneverkon muutokset sekä täydennysrakentamisen periaatteet.

Tavoitteena on aloittaa uuden koko kaupungin kattavan oikeusvaikutteisen yleiskaavan valmistelu vuonna 2022. Valmistelu aloitetaan keskustavision päivityksellä, sekä rannalla asumisen periaatteiden valmistelulla. Yleiskaavan tavoitteet asetetaan vuoden 2022 aikana. Yleiskaava laaditaan koko kaupungin alueelle. Samalla yleiskaava päivitetään myös kantakaupungin alueella muuttuneen toimintaympäristön sekä ympäristöselvitysten osalta.

Viime vuosina on edistetty rannalla asumista erityisesti pitäjissä. Tämä trendi jatkuu lähivuosina.

## **Asemakaavoitus**

Asemakaavoituksen tavoitteena on mm. turvata rakentamisen edellyttämä tonttituotanto, elinkeinotoimijoiden tarpeet sekä ajankohtaisten suurten hankkeiden kaavoitus. Keskustassa ja sen lähistöllä on lukuisia asemakaavahankkeita. Kaupungin länsiosassa nykyisiä pientaloalueita tullaan tiivistämään ja kaavoittamaan uusia asuntoalueita yleiskaavan mukaisesti. Uusia alueita tulee myös kaupungin itäosaan. Keskustan reunavyöhykkeen pientaloalueiden tiivistäminen yleiskaavan mukaisesti on myös kasvussa.

Moreenin alueen asemakaavoitus on osin ennakoivaa ja osin hankekaavoitukseen perustuvaa. Tärkein tavoite on saada alueelle uusi eritasoliittymä vuosien 2025–26 aikana. Lisäksi omana työnä laaditaan pieniä asemakaavamuutoksia muille elinkeinoalueille. Kalvolassa varaudutaan keskustan ja lasimäen sekä seisakkeen alueen kehittämiseen. Lammilla on tarkoitus aloittaa kaavamuutoksia keskustassa.

Tärkeimpien kaavoituskysymysten pohjaksi valmistellaan kaavarunkoja, joiden mukaan asemakaavoitus voi edetä. Ulkopuolisia asiantuntijoita käytetään pääosin merkittävien kaavoituskohteiden lähtökohtien suunnittelussa ja maanomistajien kanssa tehtävissä kumppanuushankkeissa. Lisäksi ulkopuolisia asiantuntijoita käytetään kaavojen vaatimien selvitysten tekemiseen, joita ovat mm. luonto-, maaperä-, melu- ja liikenneselvitykset sekä kaupalliset selvitykset.

## HENKILÖSTÖ

Kaupungin henkilöstömäärä on vuoden 2021 aikana ollut keskimäärin yhteensä 3 488 henkilöä, joka on 87 henkilöä enemmän kuin edellisenä vuonna. Talousarviovuoden tavoite on, että uusia vakansseja perustetaan vain, jos lainsäädäntö sitä edellyttää tai toimintaa kotiutetaan. Henkilöstöresurssien määrää hallitaan luonnollista poistumaa hyödyntäen ja työtehtävien uudelleen järjestelyjen avulla.

Eläköitymisennusteen mukaan Hämeenlinnan kaupungissa eläköityy vuoden 2022 aikana yhteensä 127 henkilöä (3,8 % koko henkilöstöstä). Näistä henkilöistä arviolta 92 jää vanhuuseläkkeelle ja 18 työkyvyttömyyseläkkeelle. Henkilöstösuunnittelussa toimialat ovat huomioineet eläkepoistuman, jonka hyödyntäminen on kuitenkin haasteellista, koska poistuma on runsasta erityisesti niissä ammattiryhmissä, joissa poistuva osaaminen on korvattava mitoitusten takia tai palvelutarve vaatii henkilöstöresurssien säilymistä.

Henkilöstömääräarvio:

2022: 3 260 htv

2023: 1 800 htv

2024: 1 800 htv

Henkilöstöohjelman tavoitteiden mukaisesti pysyvät palvelut pyritään tuottamaan vakituisten resurssien voimin ja tavoitteena on, että vakituisen henkilöstön osuus koko henkilöstöstä olisi vuositasolla keskimäärin n. 85 %.

## Henkilöstökustannukset

Henkilöstökustannuksiin on vuonna 2022 varattu 165,342 milj. euroa, josta palkkoja ja palkkioita on 129,524 milj. euroa. Henkilöstökustannuksiin sisältyvien henkilösivukulujen ja eläkekulujen määrä on 35,818 milj. euroa.

Palkkaperusteisten henkilöstösivukulujen arvioidaan vuonna 2022 olevan seuraavat:

KuEL ja VaEL eläkevakuutusmaksu 17,33 %  
 SV-maksu 1,42 %  
 Työttömyysvakuutusmaksu 2,04 %  
 Tapaturmavakuutusmaksu, yleinen 0,75 %  
 Tapaturmavakuutusmaksu, pelastustoimi 0,82 %  
 Muut sosiaalivakuutusmaksut 0,04 %

Kunta- alan virka- ja työehtosopimukset ovat voimassa 28.2.2022 asti. Työmarkkinaneuvottelut ovat kesken, joten mahdollisten palkantarkistusten ajankohtaa ja suuruutta ei ole tiedossa.

Henkilöstömenot muodostavat valtaosan kuntatalouden menoista, joten erityisesti palkkamenojen kasvun hillitseminen tiukan rekrytointilupakeskustelun avulla on välttämätöntä. Myös palkantarkistusten osalta noudatetaan tiukkaa linjaa ja palkantarkistuksia tehdään vain työn vaativuuden olennaisesti lisääntyessä.

## Jatkuvaa kehittämistä ja Hämeenlinna 2023

Työhyvinvoinnin, johtamisen, henkilöstön saatavuuden ja Työn ilo -toimintamallin kehittäminen ovat kaupungissa vuodesta toiseen jatkuva tavoite. Henkilöstöpalveluiden johdolla pyritään löytämään ja kokeilemaan uusia ja innovatiivisia tapoja tukea henkilöstöjohtamista ja henkilöstön työhyvinvointia. Vuonna 2022 Työn ilon toimintamallin viimeinen teema 'Olen Hämeenlinnan väkeä' toimii koko Työn ilon toimintamallin yhteenvetona.

Sekä vuonna 2022 että suunnittelukaudella kehittämisen kärkitavoitteena on uudistuneen strategian mukaisen menestyvän Hämeenlinna 2023 rakentaminen.

Vuonna 2022 kehittämistyöpanos keskittyy hyvin voimakkaasti hyvinvointialuevalmisteluun, onnistuneiden henkilöstösiirtojen varmistamiseen ja Hämeenlinna 2023 -toiminta- ja työskentelykulttuurin organisoimiseen. Suunnitteluvuosina vahvistetaan Hämeenlinna 2023 -toiminta- ja työskentelykulttuuria.

## **Henkilöstöpoliittiset linjaukset vuodelle 2022**

Laadukas ja ennakoiva henkilöstösuunnittelu on yksi Hämeenlinnan kaupunkistrategiaa toteuttavan henkilöstöohjelman kriittisistä menetystekijöistä. Ennakoivan henkilöstösuunnittelun tavoitteena on varmentaa, että organisaatiolla on sekä lyhyellä, että pitkällä tähtäimellä oikea määrä henkilöstöä oikeassa paikassa ja tarkoituksenmukaisin kustannuksin.

Ennakoivassa henkilöstösuunnittelussa toimialat arvioivat eläköityvän ja vaihtuvan henkilöstön määrän sekä mm. mahdolliset osaamisen, palvelurakenteen, organisaatiomuutosten ja lainsäädännön aiheuttamat henkilöstörakenteelliset muutokset sekä osaamisen nykytason ja tulevaisuuden tarpeen. Henkilöstön saatavuuden varmistaminen uusien työkalujen ja rekrytointimenetelmien avulla huomioidaan myös henkilöstösuunnittelussa.

Kaupungin taloustilanteen takia ja hyvinvointialueen perustamiseen liittyvien virkasiirtojen takia on välttämätöntä, että kaikki uudet virat ja toimet harkitaan kokonaisuutena, ei vain toimialoittain. Tämän takia vain ne tehtävät, jotka liittyvät lakisääteisten mitoitusten varmistamiseen ja jo päätetyn toiminnan jatkamiseen voidaan täyttää välittömästi vuoden 2022 alusta. Muut virat ja toimet täytetään aikaisintaan 1.7.2022 edellyttäen, että tarvittavat vakanssit on perustettu. Tämä säästötavoite on huomioitu talousarviossa.

Talousarviokäsittelyssä hyväksytyt uudet vakanssit tarvitsevat kuitenkin aina erillisen täyttöluvan ennen rekrytoinnin aloittamista.

Kaupunginhallitus on toukokuussa 2020 päättänyt viiden miljoonan euron henkilöstökulusäästötavoitteesta vuoden 2025 loppuun mennessä. Hyvinvointialueen synnyn johdosta tavoite skaalataan siirron jälkeisen kaupungin tasoon. Skaalattu tavoite on 2,75 milj. euroa.



## TALOUSARVIO VUODELLE 2022

### Kansantalouden kehitys

Suomen bruttokansantuote (markkinahintaan) kasvoi vuosina 2016–2019 (2016 2,8 %, 2017 3,2 %, 2018 1,1 % ja 2019 1,3 %). Vuonna 2020 bruttokansantuotteen volyymi supistui 2,9 prosenttia. Valtiovarainministeriön syyskuussa julkaiseman taloudellisen katsauksen mukaan bruttokansantuotteen ennustetaan kasvavan 3,3 % vuonna 2021. Bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 2,9 % vuonna 2022 ja 1,4 % vuonna 2023. Ennuste 2021 inflaatioksi on 1,8 % kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna. Inflaation ennustetaan kiihtyvän 1,6 prosenttiin vuonna 2022 ja edelleen 1,7 prosenttiin 2023. Työttömyysasteen arvioidaan 2021 olevan 7,8 prosentissa. Sen ennakoidaan laskevan 6,8 prosenttiin vuonna 2022 ja laskevan edelleen 6,4 prosenttiin vuonna 2023. Alla olevassa koosteessa ovat myös Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen ja Palkansaajien tutkimuslaitoksen syyskuussa 2021 julkaistut ennusteet:

|      | BKT-muutos % |      |      | Inflaatio % |      |      | Työttömyysaste % |      |      |
|------|--------------|------|------|-------------|------|------|------------------|------|------|
|      | 2021         | 2022 | 2023 | 2021        | 2022 | 2023 | 2021             | 2022 | 2023 |
| VM   | 3,3          | 2,9  | 1,4  | 1,8         | 1,6  | 1,7  | 7,8              | 6,8  | 6,4  |
| ETLA | 3,5          | 3,0  | 1,7  | 1,8         | 1,6  | 1,4  | 7,8              | 7,0  | 6,9  |
| PT   | 3,0          | 3,5  | 1,8  | 1,7         | 1,3  | 1,3  | 6,8              | 5,7  | 5,2  |

### Kuntatalouden kehitys

Valtiovarainministeriö on julkaisut 27.9.2021 Kuntatalousohjelman vuodelle 2022. Ohjelmassa esitetyn arvion mukaan kuntatalouden kehitys on ollut viimeiset kaksi vuotta hyvin poikkeuksellista. Vuoden 2019 ennätyksellisen heikosta tilanteesta kuntatalous päätyi talouslukuilla mitattuna melko hyvään tilanteeseen vuonna 2020. Tilanteen selvä vahvistuminen johtui koronaepidemiasta seuranneesta poikkeustilanteesta, jonka seurauksena valtio kohdisti kuntasektorille taloudellisesti huomattavan tukipaketin. Koronatuett yllittivät kuntataloudelle epidemiasta vuonna 2020 aiheutuneet nettokustannukset. Edelleen myös vuosi 2021 on ollut covid-19-epidemiasta johtuen kuntataloudessa poikkeuksellinen. Epidemian hoitaminen ja torjuminen muun muassa rajoitustoimenpitein ovat hidastaneet paluuta normaaliin. Koronakriisin akuutin hoidon vuoksi useita terveydenhuollon kiireettömän hoidon toimenpiteitä on jouduttu siirtämään. Koronaepidemia ja siihen liittyvät mittavat tukitoimet ovat peittäneet hetkeksi kuntatalouden rakenteelliset ongelmat. Vuosi 2022 näyttääkin jälleen kuntatalouden kannalta hyvin vaikealta. Laskelmien valossa vuosi 2021 on kustannusten näkökulmasta kuntataloudelle koronasta johtuen selvästi raskaampi kuin vuosi 2020. Tämä heijastuu väistämättä myös vuodelle 2022, jolloin kertynyttä hoitovelkaa päästään purkamaan.

Kuntatalouden toimintamenojen kasvun arvioidaan hidastuvan 3,0 prosenttiin vuonna 2022, kun suuri osa koronaepidemian hoitoon vaadittavista lisäpanostuksista poistuu rokote kattavuuden parantuessa. Todennäköistä kuitenkin on, että covid-19-epidemia aiheuttaa kuntataloudelle välittömiä kustannuksia vielä myös vuonna 2022. Vuosi 2023 tulee olemaan hyvin poikkeuksellinen kuntataloudessa niin menojen kuin tulojenkin kehityksen osalta, sillä eduskunta hyväksyi 23.6.2021 hallituksen esityksen koskien hyvinvointialueiden perustamista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistamista. Vuonna 2023 toimintamenojen laskuksi on arvioitu 54,8 prosenttia. Menojen kasvun arvioidaan asettuvan 1,7 prosenttiin vuosina 2024–2025. Toimintamenojen kasvu keskipitkällä aikavälillä aiheutuu pääosin hintojen noususta. Sote-uudistuksen jälkeen kuntatalouden jäljelle jäävistä kustannuksista suurin osa syntyy varhaiskasvatuksen sekä koulutuksen järjestämisestä. Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen laskennallinen palvelutarve on kääntymässä laskuun, johtuen 2010-luvun syntyvyyden laskusta. Jotta palvelutarpeen pieneneminen toteutuisi menosäästöinä, on

kunnissa valmistauduttava sopeuttamaan palvelutuotantoa palvelutarpeen muutokset huomioiden.

Kuntatalouden investoinnit ovat historialliseen kehitykseensä nähden varsin korkealla tasolla. Hyvinvointialueiden mukana kuntataloudesta arvioidaan siirtyvän investointeja 950 milj. euron edestä. Investointitason arvioidaan pysyvän korkealla tasolla, vaikka investointien nopeimman kasvuvauhdin arvioidaan olevan takana. Investointipaineet pysyvät merkittävinä muun muassa rakennuskannan iän ja väestön muuttoliikkeen vuoksi.

Hyvinvointialueen synty vaikuttaa kuntatalouden rahoitukseen. Rahoitusvastuun siirtyessä kunnilta valtiolle on valtion tuloja lisättävä ja kuntien tuloja vastaavasti vähennettävä pois siirtyvän rahoitusvastuun verran. Kunnallisveroprosentteja alennetaan kaikissa kunnissa yhtä suurella prosenttiyksiköllä sote-uudistuksen voimaantulovuonna. Myös yhteisöverotulojen jako-osuutta pienennetään yhdellä kolmasosalla ja valtion jako-osuutta kasvatetaan vastaavasti. Kuntien valtionosuuksista vähennetään hyvinvointialueille siirtyvien tehtävien rahoitus. Vuonna 2023 kuntien verotulojen arvioidaan laskevan 46,8 prosenttia ja valtionosuuksien 70,2 prosenttia.

Kuntatalouden toimintatulojen arvioidaan laskevan noin 33,4 prosenttiin vuonna 2023. Kuntien sote-kiinteistöistä saamat vuokratulot hidastavat toimintatuottojen laskua. Toimintatulojen arvioidaan kasvavan vuosina 2024–2025 keskimäärin prosentin vuodessa. Vuonna 2024 verotulot laskevat 4,5 prosenttia, mikä on seurausta siitä, että kuntien vuoden 2023 verotulokertymään vaikuttaa osin vielä aiempien vuosien korkeammalla veroprosenteilla maksuunpannut verot. Vastaavasti tapahtuu myös yhteisöverojen puolella. Verotulojen arvioidaan kasvavan vuonna 2025 noin 2,3 prosenttia. Valtionosuudet kasvavat indeksitarkastuksista johtuen vuonna 2024 3,9 prosenttia ja vuonna 2025 3,0 prosenttia.

Kuntatalouden menot pysyvät tuloja suurempina koko tarkastelujakson 2021–2025 lukuun ottamatta vuotta 2023, jolloin sote-uudistuksen kuntien verotuloja leikkaava vaikutus ei näy vielä täysimääräisesti kunnallis- ja yhteisöverotuloissa. Sote-uudistuksen myötä kuntataloutta rasittavat rakenteelliset ongelmat helpottuvat, kun nopeasti kasvavat sote-menot siirtyvät pois kuntien vastuulta. Siitä huolimatta kunnissa säilyy tarve tuottavuutta ja tehokkuutta lisäävien rakenteellisten uudistusten toteuttamiseen.

## **Hämeenlinnan talouden haasteet ja budjetin tasapainottaminen**

Hämeenlinnan kaupungin talous olisi vuonna 2020 ollut noin 5,6 milj. euroa alijäämäinen ilman tulokseen vaikuttavia kertaeriä. Kuluvan vuoden arvioidaan 9/2021 tilanteen perusteella muodostuvan noin 4,9 milj. euroa alijäämäiseksi. Valtion kertaluonteisista tuista ja koronamenoista puhdistetun alijäämän arvioidaan vuonna 2021 olevan noin 11,8 milj. euroa. Tosiallisen taloustilanteen heikkenemiseen vuodesta 2021 vaikuttaa erityisesti sote-palveluiden massiivinen kustannusten kasvu paitsi omassa toiminannassa niin erityisesti myös ulkoistetuissa resursseissa (mukaan lukien erikoissairaanhoido).

Kaupunginhallitus hyväksyi vuoden 2022 talousarvion tasapainotetun kehityksen 31.5.2021. Kehys sisälsi alkuperäiseen toimijoiden kehusehdotukseen nähden 3,4 milj. euron menosopeutuksen. Kehys oli 2,1 milj. euroa alijäämäinen.

Toiminnan rahoituksen osalta verotuloennusteet ovat parantuneet kehityksen jälkeen 2,1 milj. euroa ja valtionosuusennusteet 1,3 milj. euroa. Tulokehys on täten kasvanut 3,4 milj. euroa.

Toiminnan kulujen osalta muut lautakunnat Sosiaali- ja terveyslautakuntaa lukuun ottamatta päättivät talousarvioehdotuksensa kaupunginhallituksen asettaman kehityksen mukaisesti. Sote-lautakunnan talousarvioehdotus oli 4,2 milj. euroa yli kehityksen.

Valmistelun edetessä erikoissairaanhoidon kustannuksia jouduttiin vielä lisäämään talousarvioon lautakunnan esitykseen nähden 1,6 milj. euroa (KHSHP hallituksen päätös kuntamaksuista). Täten lautakunnan toiminnan ylitys kehykseen nähden oli yhteensä 5,8 milj. euroa. Myös konsernipalveluiden ensimmäisen kaupunginjohtajaneuvottelun ehdotus oli 0,6 milj. euroa yli kehyksen.

Kaupunginjohtajan johdolla käytyjen talousarvioneuvotteluiden ja erinäisten sopimuskumppanineuvotteluiden jälkeen kaupunginjohtajan budjettiesitys ylitti kehyspäättöksen toimintakatetason noin 3,7 milj. eurolla. Lautakuntien ja konsernipalveluiden ehdotuksia karsittiin tasapainotusvaiheessa yhteensä 2,7 milj. eurolla. Tasapainotuksesta 0,5 milj. euroa kohdistui Sote-lautakunnalle, 0,3 milj. euroa Sihy-lautakunnalle ja 0,5 milj. euroa Kaupunkirakennelautakunnalle. Tämän lisäksi konsernipalveluiden kokonaisuutta tasapainotettiin 1,4 milj. eurolla. Konsernipalveluiden osalta todellinen toiminnan määrärahataso on alhaisempi kuin vuonna 2021.

Vastaavasti tuloarviot ja tilinpäätössiirtoarviot ovat syksyn aikana parantuneet siten, että kaupunginjohtajan talousarvioehdotuksen alijäämä on kehyksen mukainen, eli n. 2,1 milj. euroa alijäämäinen. Talousarvio ei pidä sisällään veronkorotuksia.

Valtionosuudet kasvavat selvästi vuoden 2020 tasosta, vaikka maan hallitus päättikin jo keväällä 2021 leikata kuntien valtionosuuksia pysyvästi yhteensä lähes 550 miljoonalla eurolla (Hämeenlinnan osuus koko kuntakentästä on n. 1%). Leikkauksen perusteluna käytettiin valtion kunnille maksamia koronatukia vuonna 2020. Leikkauksen johdosta kunnat maksavat vuonna 2020 ja 2021 valtiolta saamansa koronatuot takaisin arviolta kuudessa vuodessa ja tämän jälkeen kunnat ovat koronan nettomaksajia valtion suuntaan. Leikkauksista huolimatta valtionosuus kasvaa. Keskeisimmät syyt valtionosuuden kasvuun ovat valtionosuuden indeksikorotukset ja erityisesti valtion kunnille säilyttämät lisävelvoitteet. Tämän lisäksi toteutetaan osittainen kustannustenjaon tarkistus. Valtionosuuksien osalta on syytä huomioda, että valtionosuudet kasvavat nettomenojen kasvun mukaisesti, eivätkä ne siten koskaan paranna kunnan taloudellista asemaa.

Vuoden 2022 talousarviotilanteeseen vaikuttavat keskeisesti em. vero- ja valtionosuusmuutosten lisäksi kuluvan tilikauden alijäämä ja ns. väistämättä nousevat kustannukset, kuten palkankorotukset ja erikoissairaanhoidon kulut sekä maan hallituksen lukuisat kustannuksia kasvattavat toimenpiteet esimerkiksi henkilöstömitoituksiin liittyen.

Talousarviokirjassa mainitut viittaukset vuoden 2021 ennusteeseen tarkoittavat talouspalveluiden syyskuun lopun tietojen perusteella tarkentamaa kaupungin puolivuotisraportin päivitettyä versiota, jossa on huomioitu puolivuotisraporttiin nähden mm. valtion koronakorvaukset, verotuloennusteiden paraneminen ja erikoissairaanhoidon menojen kasvu.

### **Talousarvion taloudelliset riskit**

Talousarvioon sisältyy riskejä. Näistä ensimmäinen liittyy verotulojen todelliseen toteumaan. Verohallinnon sivuilta löytyvän tulokehitystilaston ennakkotietojen mukaan Hämeenlinnan kaupunkilaisten ansaitsema veronalainen tulo kasvoi vuonna 2019 2,8 %, kun se koko valtakunnassa kasvoi keskimäärin 3,1 %. Vuonna 2020 hämeenlinnalaisten tulot kasvoivat keskimäärin 2,0 % kun koko maan kasvu oli 1,8 %. Hämeenlinnalaisten tulot kasvoivat vuonna 2020 ensimmäisen kerran sitten vuoden 2014 enemmän kuin maassa keskimäärin. Hyvästä tulokehityksestä johtuen kaupungille ei aiheutunut ns. veromätkyä vuodelta 2020. Veronalaisten tulojen määrään vaikuttaa erityisesti palkansaajien määrän muutos, joka korreloi mm. työttömyyden kasvun ja muuttovoiton/-tappion kanssa eli asukasmäärän kanssa. Seuraavassa taulukossa on kuvattu kaupunkilaisten tulokehitystä suhteessa muuhun Suomeen ja Kanta-Hämeeseen sekä talouteen liittyviä erinäisiä tunnuslukuja.

| TULOKEHITYSTILASTO  |         |         |         |         |         |         |         |         |          |         |
|---------------------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|----------|---------|
| Kasvu ed. vuodesta  | 2011    | 2012    | 2013    | 2014    | 2015    | 2016    | 2017    | 2018    | 2019     | 2020    |
| Koko maa            | 4,40 %  | 4,80 %  | 2,50 %  | 2,10 %  | 1,70 %  | 1,80 %  | 1,80 %  | 3,10 %  | 3,10 %   | 1,80 %  |
| Kanta-Häme          | 4,50 %  | 5,10 %  | 2,50 %  | 2,00 %  | 0,50 %  | 1,10 %  | 0,90 %  | 1,90 %  | 2,20 %   | 1,50 %  |
| Hämeenlinna         | 4,50 %  | 5,50 %  | 3,00 %  | 2,20 %  | 0,70 %  | 1,00 %  | 1,30 %  | 1,90 %  | 2,80 %   | 2,00 %  |
| -palkat             | 4,90 %  | 4,90 %  | 1,50 %  | 0,90 %  | -0,80 % | 0,80 %  | 1,20 %  | 2,50 %  | 3,20 %   | 0,00 %  |
| -eläkkeet           | 4,70 %  | 7,70 %  | 5,10 %  | 3,50 %  | 3,10 %  | 2,30 %  | 3,00 %  | 2,10 %  | 3,40 %   | 3,40 %  |
| -työttömyysmaksut   | -6,20 % | 9,50 %  | 19,60 % | 14,60 % | 9,70 %  | -2,60 % | -8,10 % | -9,70 % | -10,10 % | 33,40 % |
| -etuudet            | 3,20 %  | -3,30 % | 2,70 %  | 6,70 %  | 1,00 %  | -2,60 % | -3,10 % | -3,40 % | 0,10 %   | 4,70 %  |
| -työttömyys%        | 9,70 %  | 8,70 %  | 10,40 % | 11,60 % | 12,00 % | 11,90 % | 10,60 % | 9,60 %  | 9,10 %   | 12,60 % |
| -asukasluku         | 67 270  | 67 497  | 67 806  | 67 976  | 68 011  | 67 850  | 67 662  | 67 532  | 67 633   | 67 848  |
| -asukasluvun lisäys | 441     | 227     | 309     | 170     | 35      | -161    | -188    | -130    | 101      | 215     |
| -vero%              | 19,00 % | 19,50 % | 19,50 % | 20,25 % | 20,50 % | 20,50 % | 20,75 % | 20,75 % | 20,75 %  | 21,00 % |
| koko maa            | 19,16 % | 19,24 % | 19,38 % | 19,74 % | 19,83 % | 19,86 % | 19,90 % | 19,86 % | 19,88 %  | 19,97 % |
| -efektiivinen vero% | 14,32 % | 14,55 % | 14,70 % | 15,28 % | 15,38 % | 15,22 % | 14,95 % | 14,91 % | 14,91 %  | 15,19 % |
| koko maa            | 14,57 % | 14,49 % | 14,71 % | 14,93 % | 14,94 % | 14,80 % | 14,35 % | 14,28 % | 14,30 %  | 14,43 % |
| -verotulot M€       | 225,4   | 237,4   | 254,3   | 268,7   | 278,1   | 274,9   | 281,1   | 281,2   | 283,4    | 299,0   |
| -valtionosuus M€    | 91,8    | 97,2    | 92,5    | 91,6    | 87,3    | 91,4    | 90,8    | 91,2    | 91,0     | 122,9   |

Mikäli kaupunkilaisten tulokehitys myös vuonna 2021 on valtakunnan keskitasolla, on riski verotuksen valmistumiseen liittyvistä veromätkyistä melko alhainen. Verohallinto julkaisee vuoden 2022 tulokehitystilaston ensimmäisen kerran vasta huhtikuussa 2022, joten verotuloarviot joudutaan tekemään ilman tietoa kaupunkilaisten tämän vuoden tulokehityksestä.

Talousarvion verotuloarviot pohjautuvat Kuntaliiton lokakuussa julkaisemaan tulevien vuosien verotuloennusteeseen. Ennusteiden taustalla on arvio kansantalouden kasvusta sekä sen vaikutuksesta mm. työllisyyteen, ansiotasoon ja yritystoiminnan tuottoihin. Ennuste pohjautuu mm. siihen, että kaupunkilaisten ansaitsemat palkkatulot kasvaisivat vuonna 2021 3,4 %. Lisäksi ennusteessa on huomioitu suunnitelmavuosille hyvinvointialueuudistuksen vaikutus, joka kevään 2021 laskelmien tasossa leikkaa kuntien veroprosenttia 12,39 %. Lopullinen leikkaus määräytyy keväällä 2022 vuoden 2021 tilinpäätöksen valmistuttua. Täten verotuloarviot ovat suunnitelmavuosille erityisen epävarmoja.

Suunnitelmavuosien osalta myös valtionosuusennusteet ovat hyvin epävarmalla pohjalla, koska valtionosuuslaskelmat vuodelle 2023 määräytyvät suureksi osaksi kuntien vuoden 2021 tilinpäätöksen ja vuoden 2022 talousarvio perusteella.

Tilikausi 2021 olisi ilman tilikaudelle kirjattavia kertaeriä noin 11,8 milj. euroa alijäämäinen. Takamatka todelliseen tasapainoon on täten vuonna 2021 hieman vajaa yksi kunnallisveroprosenttiyksikkö.

Toimintakatteen kasvun hallinta on oleellinen osa kaupungin talousohjausta. Toimintakatteen kasvu vuonna 2018 oli vertailukelpoisesti noin 8,4 milj. euroa ja vuonna 2019 noin 9,7 milj. euroa. Vuoden 2020 vertailukelpoinen toimintakatteen kasvu oli noin 7,8 milj. euroa. Tilikauden 2021 toimintakatteen vertailukelpoinen kasvu on noin 6,9 % ja 26,3 milj. euroa. Kasvu on erittäin suurta ja johtuu erityisesti sosiaali- ja terveystoimen kustannusten kasvusta.

Tilinpäätöksen toteutunut toimintakate ylittää käytännössä joka vuosi vuosittain budjetoidun toimintakatteen määrän. On erittäin suuri riski, että näin tulee käymään myös vuonna 2022. Talousarvion 2022 mukaan toimintakate saisi kasvaa vuodesta 2021 (vertailukelpoisesti) noin 7,9 milj. euroa, sisältäen mm. ns. pakolliset kuluja kasvattavat erät, joita on mm. erikoisairaanhoidon 3,9 milj. euron kasvu ja 1,8 milj. euron palkankorotukset. Talousarviossa on varauduttu 1,5 % palkankorotuksiin 1.4.2022 alkaen. Työehtosopimusten umpeutuessa, työvoimapulan pahentuessa ja inflaation noustua tilanne saattaa eskaloitua huomattavasti talousarviovarausta korkeampana palkankorotuksena, mikä omalta osaltaan heikentää mahdollisuuksia pysyä talousarviossa vuonna 2022. Toimintakatteen kasvutarvassa piilee riskiä talouden toteutumiselle suunnitelmien mukaisena.

Erityisesti sosiaali- ja terveystoimen menot ovat kasvaneet parin viime vuoden aikana huomattavasti talouden realiteetteja kovempaa tahtia ja kasvun jatkuessa samalla kulmakertoimella, Sote-lautakunnan budjetti ei tule pitämään. Oman erityispiirteensä sote-kustannuksiin tuo sairaanhoitopiirin poistosuunnitelman mahdollinen muutos vuodelle 2022. Poistosuunnitelman muutosta ei tule sairaanhoitopiirin hallintoelimeissä hyväksyä vuodelle 2022, koska kasvaneet kulut erikoissairaanhoidossa johtavat omistajakuntien osalta käytännössä alijäämän kasvamiseen ja kunnat joutuvat maksamaan ko. poistot sairaanhoitopiirille oikeasti rahana (ottamalla saman summan lisää velkaa) ja koska kunnat ovat vanhan sairaalan käytännössä jo kertaalleen maksaneet. Kaupungin talousarvio 2022 ei sisällä varausta sairaanhoitopiirin poistosuunnitelman muutoksesta.

Seuraavassa kuvassa on esitetty tiettyjen haasteita aiheuttaneiden kustannuserien kehitystä lähimenneisyydessä ja vuodelle 2022 budjetoidut eurosummat miljoonina euroina. Taulukko osoittaa, että talousarvio sisältää riskiä erityisesti lastensuojelun kustannusten osalta. Myös työmarkkinatuen maksuosuuden todellinen kasvu saattaa taloustilanteesta johtuen hyvinkin ylittää budjettitason.

|                                                              | TP2017 | TP2018 | TP2019 | TP2020 | EN2021 | ES2022 |
|--------------------------------------------------------------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|
| Lasten ja nuorten palvelut (toimintakate, po. lastensuojelu) | 24,6   | 25,7   | 27,0   | 28,5   | 28,8   | 28,1   |
| Vammaispalvelut (toimintakate)                               | 19,0   | 19,6   | 20,1   | 20,4   | 20,8   | 21,1   |
| Ikäihm.palv. (toimintakate)                                  | 46,9   | 48,3   | 49,1   | 51,3   | 57     | 59,2   |
| Työmarkkinatuki                                              | 5,7    | 5,7    | 5,6    | 6,7    | 7,1    | 6,7    |

Rahoitustuottojen ja kulujen osalta merkittävimmät erät ovat lainojen korkokulut ja sijoitustoiminnan myyntivoitot. Korkokustannukset kasvavat termiinikäyrän valossa kohtuullisen maltillisesti lähitulevaisuudessa. Talousarviossa on varauduttu vuosien 2023–2025 osalta hieman termiinikäyrää korkeampaan korkokulujen kasvuun. Nopea korkojen nousu aiheuttaisi kaupungin talouteen kustannuserän, jota ei kyetä kattamaan muilla toimin kovin lyhyessä ajassa. Sijoitustoiminnan myyntivoittoja on budjetoitu vuosille 2022–2025 3,2 milj. euroa. Markkinoiden laskiessa rahoitusosassa ei todennäköisesti päästä budjetin mukaiseen toteumaan.

## Tuloksellisuustyö

Kaupunki jatkaa vuonna 2022 tuloksellisuuden parantamista. Tuloksellisuustoimenpiteet koostuvat tarvittavista rakennemuutoksista ja henkilöstön tuloksellisuuden kasvattamisesta. Talouden lopullinen tasapaino edellyttää näiden lisäksi palveluiden määrää ja laatua kasvattavista lisäinvestoinneista pidättäytymistä sekä palveluiden määrän ja laadun karsimista.

### Toimenpiteet

- Ei-strategisten omistusten myynti
- Konsernirakenteen yksinkertaistaminen
- Palveluiden määrän ja laadun tarkastelu
- Ei-lakisääteisten tehtävien vähentäminen
- Monituottajamallin hyödyntäminen
- Avustusten tason laskeminen
- Erilaisten kehittämishankkeiden määrän ja tuloksellisuuden kriittinen arviointi
- Henkilöstötuloksellisuuden parantaminen
- Hyvinvointialueelle siirtyvä irtaimen omaisuuden Sale and Leaseback -järjestely

## Talousarvion rakenne

Talousarvion rakenteessa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Organisaatorakenteen muodostavat konsernipalvelut, sivistyksen ja hyvinvoinnin toimiala, sosiaali- ja terveystalouden toimiala, kaupunkirakennetoimiala sekä Kanta-Hämeen pelastuslaitos.

## Talousarvion sitovuus

Kaupunginvaltuusto määrää, miten talousarvio ja sen perustelut sitovat kaupunginhallitusta ja muita kaupungin viranomaisia.

Määrärahojen sitovuus on esitetty erillisessä taulukossa laskelmien yhteydessä. Jäljempänä on kuvattu sanallisesti määrärahojen sitovuuden periaatteet.

### Käyttötaloudensa:

Lautakuntien, konsernipalvelujen ja strategisten konserniyhtiöiden tavoitteet ovat valtuustoon nähden sitovia.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan, sosiaali- ja terveystalouden lautakunnan sekä kaupunkirakennelautakunnan menomäärärahat yhteensä ja tuloarviot yhteensä ovat sitovia (bruttositovuus). Valmistus omaan käyttöön -erä on menojen oikaisuerä.

Konsernipalvelujen menomäärärahat yhteensä ja tuloarviot yhteensä ovat sitovia (bruttositovuus). Kaupunginhallitus vastaa konsernipalvelujen kokonaismäärärahan riittävydestä.

Yhteisen jätelautakunnan toimintakate on sitova (nettositovuus).

Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen toimintakate sitova (nettositovuus).

Elinkeinorahaston (taseyksikkö) tuotto lisätään rahaston pääomaan, ellei valtuusto vuoden aikana toisin päättä.

Laskennallisiin eriin kuuluvat poistot, laskennalliset korot ja vyörytyserät eivät ole määrärahaa.

### Rahoitus ja tuloslaskelmaosa:

Talousjohtajalla on oikeus ottaa ja järjestellä pitkäaikaisia lainoja sekä ottaa olemassa oleviin ja uusiin lainasopimuksiin tarvittavat johdannaisopimukset korkoriskien suojaamiseksi. Johdannaisopimuksia voi tehdä siten, että lainamäärän suojausaste ei nouse yli 90 %:n. Pitkäaikaisten lainojen nettomäärä saa vuoden 2022 aikana kasvaa enintään 16,4 milj. euroa. Talousjohtajalla on lisäksi oikeus ottaa tilapäis- tai kassalainoja (kuntatodistusohjelma) kaupungin maksuvalmiuden edellyttämällä tavalla. Tilapäis- ja kassalainojen samanaikainen enimmäismäärä voi olla 100 milj. euroa.

Antolainasaamisten sitovia eriä ovat antolainasaamisten (pysyvät vastaavat, sijoitukset) vähennykset ja lisäykset.

Kaupungin tuloslaskelmaosan yhteisten erien rahoitustuotot ja -kulut yhteen laskettuina ovat valtuustoon nähden nettositovat. Muilta osin laskelmaosa on informaatiota koko kaupungin yhteenlasketusta taloudesta ja se ei ole sitova talousarvion osa. Olennaisista poikkeamista on raportoitava valtuustolle.

### Investointiosa:

Kiinteän omaisuuden hankinnan ja myynnin investointien määrärahat ovat valtuustoon nähden sitovat (bruttositovuus). Määrärahasta vastaa kaupunginhallitus.

Osakkeiden ja osuuksien kokonaismääräraha on valtuustoon nähden sitova (bruttositovuus). Määrärahasta vastaa kaupunginhallitus.

Talonrakennuksen (rakennukset, pihat) yhteenlasketut investointimäärärahat ovat valtuustoon nähden sitovat (bruttositovuus). Kaupunkirakennelautakunta päättää rahan kohdistamisesta eri investointikohteisiin.

Ensikertaisen kalustamisen yhteenlasketut kokonaismäärärahat ovat valtuustoon nähden sitovat (bruttositovuus). Kaupunkirakennelautakunta päättää rahan kohdistamisesta eri investointikohteisiin.

Kiinteiden rakenteiden ja laitteiden kokonaismääräraha on valtuustoon nähden sitova (bruttositovuus). Kaupunkirakennelautakunta päättää rahan kohdistamisesta eri investointikohteisiin.

Irtaimen omaisuuden investointien määräraha on valtuustoon nähden sitova (bruttositovuus) seuraavien investointitasojen osalta: taideteokset, kaupunkirakenteen konekalustohankinnat, tilapalvelun suurkeittolaitteet. Pelastuslaitoksen kalustohankintojen investointimääräraha on nettositova.

### **Hankintoja koskeva ohje**

Hämeenlinnan kaupungin hankinnat toteutetaan ja hankintasopimukset laaditaan voimassa olevan, kaupunginhallituksen hyväksymän Hankinta- ja sopimusohjeen mukaisesti. Ohjeessa on kerrottu muun muassa päätösraja hankintoja ja tilauksia koskien sekä suorahankintarajat. Tarvittaessa on konsultoitava kaupungin hankintapalvelut-yksikköä.

Kaupunginvaltuusto on 9.11.2015 § 138 edellyttänyt, että investointikohteiden suunnittelussa on erityisesti huomioitava kustannustehokkuus. Investointien osalta noudatetaan periaatetta, jonka mukaan kaupunkikonsernin palveluihin liittyvät tilat rakennetaan perustasoisiksi ja tilaratkaisut ovat yksinkertaisia ja monikäyttöisiä. Rakennusten ei tarvitse olla yksilöllisiä, vaan niiden tulee olla turvallisia vakioratkaisuja. Investointeja suunniteltaessa panostetaan kustannusarvioiden laadintaan ja selvitetään edullisimmat toteutusvaihtoehdot sekä lasketaan ennakolta tulevat vuosittaiset käyttötalouden lisäkustannukset (poistot, rahoituskulut ja ylläpitokustannukset, sekä mahdollisesti tyhjilleen jäävien tilojen kustannukset). Investoinneissa hyödynnetään esimerkiksi talousohjattua rakentamista.

Kohteiden kalustaminen toteutetaan perustasoisena ja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaisesti kierrätyskalusteita.

### **Investointien pienhankintaraja**

Investointeihin kohdistettavan omaisuuden hankinnassa on yksittäisen hyödykkeen ostohinnan raja 10 000 euroa, kun se tulee olemaan käytössä useampana kuin kahtena tilikautena. Halvemmat hankinnat kirjataan käyttötalousmenoksi.

Ensikertainen kalustus muodostaa poikkeuksen em. rajaa koskevaan määräykseen silloin kun ensikertaisen kalustuksen kokonaisuudesta muodostuu yhteensä yli 10 000 euron hankinta. Ensikertaiseen kalustukseen ei kuitenkaan kirjata lyhytaikaisessa

käytössä kuluvia hyödykkeitä, kuten esim. pientarvikkeita ja -laitteita, kirjallisuutta ja tarveaineita.

### **Taloudellisen ja toiminnallisen tuloksen seuranta**

Talousarvion ja toiminnan toteutumasta ja ennusteesta annetaan kaupunginhallitukselle ja -valtuustolle puolivuotisraportti kaudelta 1–6 / 2022. Koko vuoden toteutumasta laaditaan toimintakertomus, joka käsitellään tilinpäätöksen hyväksymisen yhteydessä. Puolivuotisraportin lisäksi kaupunginhallitukselle laaditaan talouden toteumaennuste maaliskuis-, huhtikuuis-, toukokuuis-, syys- ja marraskuun tilanteesta. Kaupunginhallitukselle toimitettava talouden toteumaennuste toimitetaan kaupunginvaltuustolle tiedoksi kausilta 1–4 ja 1–9.

Kaupunginhallitus ja kaupungin johtoryhmä seuraavat ja tarvittaessa ohjeistavat talouden hoitoa ja johtamista sekä niihin liittyviä käytännön toimenpiteitä. Kaupunginhallitus seuraa lastensuojelua, työllisyyden hoitoa ja matkailua strategisina prosesseina. Tiedolla johtamisessa on käytössä uusi järjestelmä. Järjestelmässä yhdistetään ja analysoidaan dataa useista kaupungin tietojärjestelmistä. Tiedolla johtamisen järjestelmä päivittyvine talous-, henkilöstö- ja suoritustietoineen palvelee johtamista.

Lisäksi kaupunginhallitukselle annetaan tietoja koko maan talouden kehityksestä, korkojen muutoksesta, kaupungin sijoitusten tuotosta, kaupungin lainamäärän muutoksesta ja muista talouden ja toiminnan tekijöistä tarpeen mukaan.

Lautakuntien on seurattava taloustilannetta normaalin kokousaikataulunsa puitteissa säännöllisesti.

Kunkin esimiehen on seurattava säännöllisesti johtamansa toiminnan talouden kehittymistä talousraportoinnin järjestelmiä hyödyntäen sekä laadittava omia ennusteita määrärahan riittävydestä johtamisensa tueksi. Tarvittaessa controllerit avustavat talousraporttien tulkinnassa ja ennusteiden laadinnassa.

### **Tilivelvolliset**

Tilivelvollisia kunnissa ovat toimielimien (muu kuin kaupunginvaltuusto) jäsenet ja ao. toimielimen tehtäväalueen johtavat viranhaltijat ja itsenäisestä tehtäväkokonaisuudesta vastaavat viranhaltijat. Laki ei vaadi tilivelvollisten määrittelemistä ennakolta. Tilivelvollisten määrittelyoikeus on valtuustolla. Viime kädessä tilintarkastuskertomuksen antavalla tilintarkastajalla on harkintavalta siitä, ketkä ovat tilivelvollisia. Vaikka henkilö ei olisikaan tilivelvollinen, hänen on hoidettava tehtävänsä asianmukaisen huolellisesti.

Tilivelvollisia ovat kaupunginjohtaja, konsernipalvelujohtajat, tiedonhallintapäällikkö (keskusvaalilautakunta), tarkastuspäällikkö, toimialajohtajat, tulosaluejohtajat, jätehuoltokoordinaattori ja pelastusjohtaja sekä muut toimielinten esittelijät.

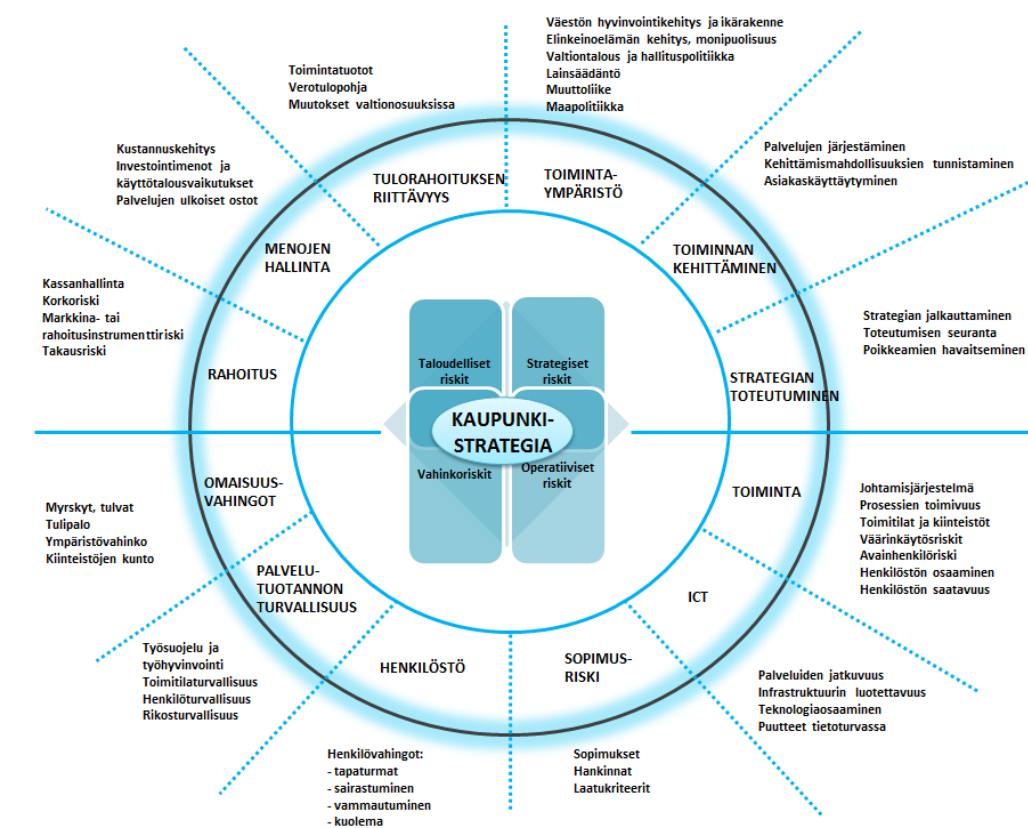


## Riskienhallinta / Hämeenlinnan kaupunkikonsernin merkittävimmät riskit v. 2022 ja niiden hallintakeinot

Riskienhallinnalla tarkoitetaan menettelytapoja, joilla tunnistetaan ja arvioidaan toimintaan kohdistuvia sisäisiä ja ulkoisia riskejä ja määritellään toimenpiteitä riskien vähentämiseksi. Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa asetettujen tavoitteiden saavuttaminen ja talousarvion toteutuminen.

Hämeenlinnan kaupungin riskienhallintapolitiikka-asiakirjassa (KV 8.2.2010, päivitetty KV 12.9.2016) kaupungin ja kaupunkikonsernin riskit on luokiteltu neljään ryhmään: strategiset, operatiiviset, taloudelliset ja vahinkoriskit.

Alla olevassa riskikartassa on esitetty em. jaottelulla yleisiä kaupungin toimintaan liittyviä ja vaikuttavia riskejä.



### Strategiset riskit

Strategiset riskit liittyvät kunnan pitkän aikavälin tavoitteisiin, menestystekijöihin ja niihin kohdistuviin epävarmuustekijöihin. Strategisia riskejä ovat mm. toimintaympäristön muutokset, väestörakenteen ja palvelutarpeen ennakoinnissa epäonnistuminen, yksipuolinen elinkeinorakenne ja maapolitiikan ongelmat. Etenkin taloussuunnitelman vuosille 2023–2024 sisältyy merkittäviä toiminnallisia ja taloudellisia riskejä liittyen hyvinvointialueen muodostumiseen ja Uusi kunta 2023 -valmisteluun, TE-palvelujen siirtymiseen kunnalle 2024, työvoiman saatavuuteen sekä palveluverkkoon suhteessa väestörakenteen muutokseen.

Elinkeinoelämään liittyviä riskejä ovat ulkopuolisten investointien jääminen vähäiseksi, työllisyysilanteen heikkeneminen, kaupungin palvelutarjontaan sekä toimitila- ja tonttitarjontaan liittyvät riskit, jotka kaikki vaikuttavat kaupungin vetovoimaan asumispaikkana ja sitä kautta ikärakenteen ja asukasluvun kehitykseen. Elinvoiman

edistämiseen liittyviä riskejä ovat epäonnistuminen strategian jalkauttamisessa, profiloitumisessa ja brändityössä sekä kasvukäytävän hyödyntämisessä. Riskien hallitsemiseksi on mm. panostettu ekosysteemyöhön, jossa elinvoiman positiivista kehitystä haetaan verkostomaisella, useiden tahojen välisellä yhteistyöllä. Verkostoituminen tuottaa lisäarvoa niin yksittäiselle toimijalle kuin koko verkostolle perustuen jäsenten aktiivisuuteen, avoimuuteen, luottamukseen ja laajaan osaamiseen.

### **Operatiiviset riskit**

Operatiiviset eli toiminnalliset riskit ovat päivittäistä toimintaa, palvelujen jatkuvuutta, prosesseja, tietojärjestelmiä ja tietoturvaa, henkilöstön saatavuutta, suhdannevaihteluita ja lainsäädännön muutoksia koskevia riskejä.

Ammattitaitoisen työvoiman turvaaminen erityisesti sosiaali- ja terveysalalle sekä varhaiskasvatukseen on haaste, jossa riskeinä ovat ammattitaitoisen henkilöstön, myös sijaisten, saatavuus sekä henkilöstön ikääntyminen, hyvinvointi ja eläköityminen. Riskiin pyritään vastaamaan ottamalla käyttöön uusia rekrytointikeinoja sekä ennakoivalla henkilöstösuunnittelulla huomioiden vaihtuvan henkilöstön määrän lisäksi mm. mahdolliset palvelurakenteen, organisaatiomuutosten ja lainsäädännön aiheuttamat henkilöstörakenteelliset muutokset. Henkilöstön jaksamiseen ja työhyvinvointiin liittyviä riskejä pyritään hallitsemaan jatkuvalla työhyvinvointijohtamisella ja kehittämällä edelleen hyväksi todettuja toimintamalleja (Toivu Työssä, Aktiivinen tuki, 60+, Toivu Työssä Liikkuen ja hyvinvointivalmennus). Vuonna 2019 käyttöön otettu Työn ilo -toimintamalli tähtää myönteisen toimintakulttuurin rakentamiseen ja henkilöstön hyvinvoinnin tukemiseen kaupunkistrategiasta johdettujen teemojen kautta.

Sisäilmaongelmat kaupungin toimitiloissa muodostavat edelleen huomattavan riskin palvelun jatkuvuudelle, kustannusten hallittavuudelle ja toisaalta henkilöstön terveydelle. Väistötilojen vuokraaminen ja sisäilmaongelmaisten tilojen tyhjäkäynti tuovat kustannuksia, samoin kuin ongelmaisten tilojen tutkiminen ja korjaus. Sisäilmaongelmat ovat vaikuttaneet merkittävästi myös talonrakennuttamisen investointiohjelmaan. Tilapalvelut tulosalue pitää yllä tilannekuvaa kaupungin kaikkien kiinteistöjen sisäilmatilanteesta. Lisäksi Tilapalveluiden johdolla päivitetään vuosien 2021–2022 aikana kaupungin sisäilmaprosessia aikaisempaa ennakoivammaksi ja yhdenmukaisemmaksi.

Tietojärjestelmiin ja niiden tietoturvaan kohdistuvat uhkat muodostavat merkittävän riskin palvelutuotannon jatkuvuudelle. Sähköisten järjestelmien haavoittuvuus (esim. verkkohäiriöt ja tietojärjestelmäviat) voi aiheuttaa riskitilanteita mm. hoito- ja hoivapuolella. Tietoturvallisuuteen ja tietosuojaan liittyviä riskejä ja niiden hallintakeinoja arvioidaan säännöllisesti palvelutuotannon jatkuvuuden varmistamiseksi. Oman uhkansa tietoturvallisuudelle muodostavat henkilökuntaan kohdistuva urkinta eli tietojenkalasteluviestit ja -puhelut. Niiden määrä on kohtuullisen pieni, mutta jatkuva. Aktiivisella tiedottamisella ja ohjeistamisella tietojenkalasteluun liittyviä riskejä on saatu pienennettyä merkittävästi.

Kaupungin tietosuoja- ja tietoturvaryhmä valmistelee, käsittelee ja seuraa tietosuojaan ja tietoturvaan liittyviä asioita, tukee tietosuojavastaavia ja raportoi kaupunginjohtolle tietoturvan ja tietosuojan tilasta ja kehittämistarpeista. Viimeksi tietoturvaa on kehitetty käynnistämällä monivaiheisen tunnistautumisen ja kovennetun salasana politiikan käyttöönotto. Digiturvahallintamalli on otettu käyttöön, jonka avulla hallitaan kokonaisvaltaisesti ja tehokkaasti tietoturva- ja tietosuoja-asioita. Digiturvallisuutta harjoitellaan osallistumalla Taisto-harjoitukseen, josta saatuja oppeja käytetään toiminnan kehittämiseen.

## Taloudelliset riskit

Taloudelliset riskit liittyvät taloudelliseen suorituskykyyn eli tulorahoituksen riittävyyteen, sijoitusten tuottoon, rahoituksen saatavuuteen ja hintaan, investointien määrään sekä kustannustason yleiseen hallintaan. Lisäksi taloudelliset riskit liittyvät kaupungin erilaisiin maksuvastuisiin kolmansille osapuolille, kuten kaupungin antamiin takauksiin ja antolainoihin sekä korjausvelkaan infra- ja kiinteistöomaisuudessa.

Hämeenlinnan kaupunkikonsernin merkittävimpiä taloudellisia riskejä ovat vero- ja valtionosuustuloihin, sijoituksiin, rahoitukseen sekä niihin vaikuttaviin markkinatekijöihin ja kustannustason hallintaan sekä talouden tasapainottamiseen liittyvät riskit. Erityisesti kustannusten kasvun hillinnässä on viimeisen kolmen vuoden aikana ollut merkittäviä haasteita. Kuluvana vuonna erityisesti sosiaali- ja terveystoimen kustannukset ovat nousseet valtavasti edelliseen vuoteen verrattuna.

Verorahoituksen osalta riski liittyy kaupunkilaisten vuoden 2021 tulokehitykseen. Kehityksen ollessa valtakunnan keskitasoa, ei verotulotilityksissä pitäisi tapahtua merkittävää poikkeamaa ennustetusta, edellyttäen, että talouden kasvu ja työttömyyden lasku jatkuvat ennustetusti. Väestönkehitys korreloi tulokehityksen kanssa, joten väestönkehityksen jatkuessa suotuisana, ei budjetoitujen verotulojen osalta pitäisi tulla suuria yllätyksiä, lukuun ottamatta hyvinvointialueuudistusta, johon liittyvät laskentatiedot ovat tällä hetkellä vielä veroennusteidenkin osalta kohtuullisen epävarmoja.

Sijoitusriski liittyy talousarviovuoden markkinatilanteeseen. Osakearvostukset ovat korkealla jatkuvan velkaelvytyksen johdosta. Tämä on nostanut osakekursseja ja laskenut korkoja. Markkinakorkojen kääntyessä nousuun korkopapereiden tuotto muuttuu negatiiviseksi. Ongelmat talouskasvussa ja mahdollinen taloudellinen taantuma puolestaan laskevat osakkeiden tuottoja. Kaupunginvaltuusto päätti keväällä 2021 sijoitustoiminnan allokaation muutoksesta, jossa nostettiin erityisesti vaihtoehtoisten sijoitusten painoarvoa. Vaihtoehtoisilla sijoituksilla pyritään kohtuulliseen tuottoon silloinkin, kun osake- ja korkosijoitukset eivät tuottoa tuota. Sijoitusten hoitoon liittyvän riskin hallitsemiseksi on kaupungin sijoitusvarallisuuden hoito hajautettu useammalle pääsalkunhoitajalle. Salkunhoitajien kanssa käytävissä säännöllisissä tapaamisissa valvotaan, että valtuuston asettamia sijoitustoiminnan periaatteita noudatetaan (KV 10.5.2021).

Rahoitusriskeistä keskeisin on korkoriski. Termiiniikäyrän mukainen hinnoittelu koroille ei vielä kerro merkittävästi korkojen noususta lähivuosille. Kaupungin velkamäärästä johtuen korkotason nousu kohti ns. normaalia muodostaa merkittävän kustannusriskin. Korkoriskiä vastaan suojaudutaan koronvaihtosopimuksin. Kaupungin lainakannan suojausaste oli 31.12.2020 noin 88 %. Kaupungin nopea velkaantumistahti alentaa suojausastetta ja lisää korkoriskiä.

Hyvinvointialueuudistus lisää merkittävästi kaupungin rakennusomaisuuteen liittyvää riskiä. Hyvinvointialue vuokraa Sote- ja pelastustoimen tilat kaupungilta vain 3+1 vuoden sopimuksella. Kolmen vuoden jälkeen hyvinvointialueen on mahdollista luopua tiloista yksipuolisella ilmoituksella. Kaupungin vuokratulot hyvinvointialueelta ovat noin 11,7 milj. euroa vuodessa. Riski voi realisoitua ensimmäisen kerran vuonna 2026.

Hyvinvointialueuudistus heikentää kaupungin taloutta arviolta 4 miljoonalla eurolla (VM:n laskelmat toukokuu 2021). Tämän lisäksi on huomioitava, että organisaation toiminnan supistuesssa, kiinteät kustannukset eivät jousta alaspäin samalla tehokkuudella kuin organisaation toiminta supistuu, joten erityisesti tukipalveluihin liittyviä kiinteitä kustannuksia jää kuntaan enemmän kuin tasapainolaskelmat antavat ymmärtää. Uudistus uhkaa syöstä kuntatalouden pysyvään alijäämätilaan ja nostaa siten kansalaisten verotaakkaa. Tämä saattaa pitkässä juoksussa heikentää kuntien asemaa rahoitusmarkkinoilla velanhoitokyvyn heiketessä.

Taloudellisia riskejä tunnistetaan ja pyritään hallitsemaan toiminnan ja talouden vuosisuunnittelun, tavoitteiden asettamisen ja määrärahojen budjetoinnin yhteydessä sekä toiminnan toteutuksen ja seurannan yhteydessä.

Taloudellisia riskejä on kuvattu myös talousarviokirjan kohdassa Talousarvio vuodelle 2022.

### **Vahinkoriskit**

Vahinkoriskit ovat usein seurausta odottamattomista ja äkillisistä, usein vakuuttamiskelpoisista tapahtumista, joista voi seurata onnettomuus, rikkoutuminen tai vahingonkorvausvelvollisuus. Vahinkoriskit ovat henkilöihin, omaisuuteen tai ympäristöön liittyviä riskejä.

Kaupunki hallitsee vahinkoriskejä ensisijaisesti omin keinoin ts. ohjeita ja määräyksiä noudattamalla, valmiussuunnittelun avulla sekä vakuuttamalla. Kaupungin vakuutuspalvelut on kilpailutettu v. 2016 ja kaupungilla on sopimus Vahinkovakuutus If Oy:n kanssa. Kaupungilla on lisäksi vahinkorahasto toteutuneiden riskien kuluihin. Rahaston saldo on n. 2,8 milj. euroa.

### **Muut toiminnan kehittymiseen vaikuttavat seikat**

Yllä mainittujen riskien lisäksi kaupungin talouden ja toiminnan kehittymiseen vaikuttavat mm. pitkittyneestä koronapandemiasta johtuvat ongelmat, kuten hoiva- ja hoitovelkaan, hoitoalalla työskentelevien kuormittumiseen, etäopetuksesta johtuvaan oppilaiden eriarvoistumiseen ja opetusalan henkilöstön kuormittumiseen liittyvät riskit sekä yleisesti työelämän muutokseen liittyvät seikat.

Sote-uudistuksen yhteydessä merkittävä osa kaupungin palveluista ja henkilöstöstä siirtyy hyvinvointialueelle. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisvastuun lisäksi hyvinvointialueen vastuulle siirtyy pelastustoimen järjestäminen. Kyseessä on mittava rakenneuudistus, johon liittyviä riskejä pyritään hallitsemaan huolellisella valmistelutyöllä. Kanta-Hämeen hyvinvointialueen väliaikainen valmistelutoimieliin VATE aloitti toimintansa 5.7.2021. Se vastaa tehtävien ja henkilöstön siirron valmistelutyöstä palvelujen järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen.

# TALouden TASAPAINOTTAMINEN JA PITKÄN AIKAVÄLIN TALOUSKEHITYS

## Hämeenlinnan talouden pidemmän aikavälin tarkastelu

### Hämeenlinnan talouden pidemmän aikavälin tarkastelu

|                             | TP 2015  | TP 2016  | TP 2017  | TP 2018  | TP 2019  | TP 2020  | EN 2021  | TA 2022  | TA 2023  | TA 2024  | TA 2025  |
|-----------------------------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|
| Veroprosentti               | 20,50    | 20,50    | 20,75    | 20,75    | 20,75    | 21,00    | 21,00    | 21,00    | 8,61     | 8,61     | 8,61     |
| TOIMINTAKATE                | -350 196 | -355 204 | -349 569 | -356 499 | -370 118 | -386 755 | -407 813 | -415 430 | -148 657 | -152 524 | -154 563 |
| Muutos €                    | -4 326   | -5 008   | 5 635    | -6 930   | -13 619  | -16 637  | -21 058  | -7 617   | 221 461  | -3 867   | -2 039   |
| Muutos %                    | 1,3      | 1,4      | -1,6     | 2,0      | 3,8      | 4,5      | 5,4      | 1,9      | -64,2    | 2,6      | 1,3      |
| Verotulot                   | 278 118  | 274 856  | 281 071  | 281 232  | 283 425  | 298 979  | 313 400  | 314 500  | 170 000  | 163 100  | 165 500  |
| Valtionosuudet              | 87 268   | 91 435   | 90 782   | 91 264   | 90 981   | 122 902  | 110 098  | 118 200  | 10 800   | 8 700    | 7 400    |
| Rahoitustuotot ja -kulut    | 4 282    | 2 636    | 1 147    | -2 286   | 2 464    | -2 000   | -600     | 500      | 700      | 800      | 1 000    |
| Korkotuotot                 | 3 276    | 2 858    | 2 972    | 2 212    | 2 213    | 1 979    |          |          |          |          |          |
| Muut rahoitustuotot         | 13 060   | 12 113   | 10 794   | 5 667    | 6 202    | 3 095    |          |          |          |          |          |
| Korkokulut                  | 4 602    | 5 960    | 6 338    | 6 151    | 5 822    | 5 993    |          |          |          |          |          |
| Muut rahoituskulut          | 7 452    | 6 375    | 6 281    | 4 014    | 129      | 1 081    |          |          |          |          |          |
| VOUSIKATE                   | 19 472   | 13 723   | 23 431   | 13 711   | 6 752    | 33 126   | 15 085   | 17 770   | 32 843   | 20 076   | 19 337   |
| Poistot                     | 17 467   | 17 472   | 18 108   | 25 570   | 18 370   | 21 931   | 19 800   | 19 991   | 20 528   | 20 955   | 21 924   |
| Satunnaiset tuotot ja kulut | 2 000    |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |
| Varausten muutokset netto   | 117      | 267      | 188      | 7 688    | 142      | 2 709    | -199     | 92       | 196      | 196      | 196      |
| Ylijäämä/alijäämä           | 4 122    | -3 482   | 5 511    | -4 171   | -11 476  | 13 904   | -4 914   | -2 129   | 12 511   | -683     | -2 391   |
| Kumulatiivinen ylij/alij.   | -1 354   | -4 836   | 1 938    | -2 233   | -13 709  | 195      | -4 719   | -6 848   | 5 663    | 4 980    | 2 589    |
| Kumulat. ylij/alij./as      | -20      | -71      | 29       | -33      | -203     | 3        | -70      | -101     | 83       | 73       | 38       |
| Nettoinvestoinnit           | 23 836   | 30 903   | 18 456   | 20 810   | 34 638   | 29 533   | 29 281   | 34 187   | 37 073   | 30 123   | 26 369   |
| Taseesta                    |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |          |
| Lainakanta 1000 euroa       | 199 419  | 230 610  | 222 264  | 237 866  | 271 609  | 301 796  | 313 000  | 329 400  | 333 600  | 343 600  | 350 600  |
| Lainakanta euroa/as         | 2 932    | 3 399    | 3 285    | 3 522    | 4 016    | 4 448    | 4 613    | 4 855    | 4 917    | 5 064    | 5 167    |

### Taulukosta:

- Vuoden 2021 ennuste on Talouspalveluiden laatima ennuste vuoden taloustilanteesta syyskuun lopun tietojen perusteella. Vuoden 2021 ennustettu toimintakate on koronaneutraali. Valtion ennustetaan korvaavan lähes täysimääräisesti koronasta kaupungin käyttötalouteen kirjattavat lisäkustannukset. Verotuloihin ja valtionosuuksiin sisältyy 6,9 milj. euroa valtion kertaluonteista tukea kunnille, joten ilman näitä kertaeriä tilikausi painuisi peräti 11,8 milj. euroa alijäämäiseksi.
- Hämeenlinnan kaupungin toimintakate kasvoi vuonna 2019 vertailukelpoisesti 2,7 % ja vuonna 2020 2,1 %. Vuoden 2021 ennusteen mukaan toimintakate kasvaa vertailukelpoisesti ja koronasta puhdistettuna peräti 6,9 % (26,3 milj. euroa) vuodesta 2020. Vuoden 2022 toimintakatteen kasvuarvio on 1,9 %. Verraten muutaman viime vuoden kasvuun ja erityisesti vuoteen 2021, piilee budjetoidussa toimintakatteen kasvuvarassa merkittävä riski talousarvion toteutumiselle. Tilikauden 2022 talousarvion toimintakatteen on välttämätöntä toteutua, muutoin tilikaudelta kertyy suunniteltua enemmän alijäämää. Vuosi 2023 on hyvinvointialueiden perustamisvuosi, jonka kohdalla toimintakatteen vertailukelpoisuutta on mahdollista arvioida. Vuosien 2024 ja 2025 toimintakatteen kasvu on 1,3 % - 2,6 %. Toimintakatteen kasvun hillitseminen on suunnitelmavuosilla lähtökohtaisesti helpompaa sote-palveluiden poistuessa kaupungin rakenteesta. Silti tulevia vuosia haastaa erityisesti sivistystoimen palveluverkon massiivinen rakentaminen, joka nostaa vääjäämättä tulevien vuosien kustannustasoa. Vuosien 2022–2025 toimintakatteiden kasvutavoitteen toteutuminen (kasvutavoite ei saa ylittyä) edellyttää pidättäytymistä kaikista uusista kustannuksista tuovista investoinneista ja palvelulisäyksistä. Talousarviolukujen perusteella toimintakate saa vertailukelpoisesti vuodesta 2021 kasvaa vuoteen 2022 n. 8, milj. euroa. Vuodelle 2022 pelkästään erikoissairaanhoidon kasvu vie kasvuvarasta n. 3,9 milj. euroa. Palkankorotukset kasvattavat toimintakatetta noin 1,8 milj. euroa ja ikäihmisten palveluiden arvioitu kasvu on noin 2,2 milj. euroa. Tämän päälle tulevat investoinneista, asiakasmäärien kasvusta ja ostopalveluiden sekä materiaalihankintojen yksikköhintojen kasvusta ja

henkilöstömitoituserusteiden muutoksista aiheutuva kulukasvu. Osa näistä kulukasvuista korvataan valtionosuuden kautta. On selvää, että tavoitteeseen pääseminen vaatii erittäin tiukkoja kulujen hallintatoimenpiteitä sekä kaupungilla, että esimerkiksi Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirissä. Suunnitelmavuosien laskenta lähtee siitä oletuksesta, että vuosi 2022 toteutuu talousarvion mukaisena. Hyvinvointialueiden siirtolaskelmat tehdään vuosilta 2021 ja 2022. Tästä syystä erityisesti sote-palveluissa ja pelastustoimessa on kyettävä niin alhaiseen kustannustason kasvuun kuin vain mahdollista.

- Toimintakatteen kasvuun vaikuttavia eriä (vuoden 2021 tasoon verrattuna):
  - Hallituksen linjaus varhaiskasvatusmaksujen alentamisesta alentaa kaupungin tuloja 0,3 milj. euroa vuodesta 2022 eteenpäin.
  - Hallituksen linjaus sote-asiakasmaksujen alentamisesta alentaa kaupungin tuloja 1,1 milj. euroa vuonna 2022.
  - Hallituksen linjaus ikälain hoitajamitoituksesta kasvattaa kaupungin kustannuksia vuonna 2022 n. 0,5 milj. euroa.
  - Arvio palkankorotuksista (+1,5 % 1.4.2022) nostaa kaupungin menoja n. 1,8 milj. euroa vuonna 2022, tämän jälkeen kasvun on ennakoitu olevan 1,5 %, eli noin 2,3 milj. per vuosi.
  - Vuonna 2022 arvioidaan yhtiöomaisuuden myynnistä kertyvän noin 0,7 milj. euron myyntivoitto. Tämän jälkeen realistista myytävää yhtiöomaisuutta ei enää juuri ole. Mahdollista Koulutuskuntayhtymä Tavastian kiinteistöliikelaitoskuntayhtymän muodostamisesta ja sen tulovaikutusta kaupungille, ei ole huomioitu budjetissa, eikä järjestelystä tulee kaupungille euroakaan rahaa.
  - Luvuissa on mukana konserniyhtiöiden avustukset vuoden 2021 tasolla.
  - Talousarviossa KHSHP:n kuntamaksujen kasvuksi on budjetoitu 3,9 milj. euroa. Erikoissairaanhoidon massiivisesta kustannuskasvusta johtuen budjettiin sisältyy tältä osin selvä riski budjetin ylittymisestä.
- Vuoden 2021 toimintakate ei ole vertailukelpoinen vuoden 2020 toimintakatteen kanssa erityisesti koronapandemiasta johtuen. Vertailukelpoinen vuoden 2021 kasvu on ennusteen mukaan arvioituna noin 26,3 milj. euroa. Kasvu johtuu pääosin sosiaali- ja terveystoimen massiivisesta kustannusten kasvusta.
- Verotuloarviot perustuvat Kuntaliiton lokakuun 2021 ennusteisiin. Vuoden 2022 verotuloarvio ei sisällä valtion koronatukia.
  - Vuoden 2023 verotuloarviot sisältävät arviolta n. 14 milj. euroa kertaluontoista verotuloa johtuen siitä, että kunnat saavat osan tilikauden verotuloistaan vielä vuoden 2021 lopun veroprosentin mukaisena. Pääosin tämä johtuu siitä, että joulukuun 2021 verot tilitetään kunnille vasta tammikuussa 2022.
- Valtionosuusarviot perustuvat VM:n kuntatalousohjelman yhteydessä julkaisemiin vuosikohtaisiin valtionosuusennusteisiin. Valtionosuusarviot eivät sisällä valtion koronatukitoimenpiteitä.
- Rahoitustuottojen ja -kulujen nettosumma sisältää arvion kaupungin lainakannan kasvusta ja sen vaikutuksesta rahoituksen nettokertymään. Tämän ohella laskelma perustuu vuosien 2022–2025 osalta 3,2 milj. euron budjetoitujen sijoitustoiminnan

myyntivoittojen kertymään, joiden osalta todellinen toteuma voi vaihdella suurestikin markkinoiden kehityksestä riippuen.

- Lainojen korkokulut on laskettu simuloimalla vuoden 2021 ja suunnitelmavuosien lainakannan kasvun aiheuttama vaikutus korkokustannuksiin. Toinen korkokulujen laskentaperuste on markkinoiden tällä hetkellä noteeraama termiinikäyrä, joka kuvastaa markkinoiden korkohinnoittelua. Vuosille 2023–2025 on varauduttu termiinikäyrää hieman korkeampaan korkokehitykseen. Korkokulujen kasvu on kohtuullisen maltillista kahdesta syystä johtuen: markkinoiden hinnoittelu pidemmän aikavälin korkotasosta on edelleen hyvin alhainen ja kaupungin nykyiset korkosuojaussopimukset purkautuessaan alentavat korkotasoa. Isohko korkojen nousu kuitenkin heikentäisi kaupungin taloutta useammalla miljoonalla eurolla suunnitelmavuosina.
- Poistot vuodesta 2022 eteenpäin on laskettu lisäämällä vuoden 2021 poistoihin investointiohjelman vaikutus ja vähentämällä poistokannan vuosittainen alenema.
  - Kaupungin investointitaso on korkea ja palveluverkkoon liittyviä muutoksia on päätetty ja suunniteltu lukuisia. Tilapalveluiden näkökulmasta tämä on näyttäytynyt tyhjiksi jäävinä tiloina, joista on jouduttu tekemään arvonalennuskirjauksia. Arvonalennuskirjauksia tultaneen tekemään myös vuonna 2021. Vuosina 2022–2025 on tarpeellista tehdä palveluverkosta johtuvia rakennusten tasearvojen alaskirjauksia. Tätä ei ole huomioitu talousarviossa.
- Varausten muutos sisältää vain tiedossa olevat muutokset varauksissa. Vuosina 2022–2025 ei ole suunniteltu tuloutettavan Hämeenlinna-rahastoa palveluverkon alaskirjauksia ja rakennusten purkukustannuksia vastaavasti.
- Nettoinvestoinnit on huomioitu taulukossa toimialojen valmistelun mukaisina.

Vuoden 2022 talousluvut eivät sisällä suoria koronakustannuksia eivätkä koronatukia valtiolta. On syytä huomioida, että kaupungin talous on ollut alijäämäinen jo ennen korona-aikaa ja lähes koko 2000-luvun muutamia poikkeusvuosia lukuun ottamatta. Korona on pahentanut talouden tilaa entisestään.

Julkisen talouden suunnitelmaa koskeva kansallinen säännöstö edellyttää, että hallitus päättää kuntatalouden ns. menorajoitteesta. Menorajoite on euromääräinen raja valtion toimista kuntatalouteen aiheutuvalle menojen muutokselle. Tarkoituksena on, että menorajoite on yhdenmukainen hallituksen kuntatalouden rahoitusasemataavoitteen kanssa. Edellisen hallituksen linjaus menorajoitteesta ei toteutunut lähimainkaan ja nykyinen hallitus on päinvastoin lisännyt kuntien kustannuksia merkittävästi korvaamatta kustannusten nousua täysimääräisesti lupauksistaan huolimatta.

Hämeenlinnan kaupungin taseessa on tilikauden 2021 lopussa ennusteen mukaan noin 4,7 milj. euroa alijäämää. Tilikauden 2022 talousarvio on 2,1 milj. euroa alijäämäinen. Tilikaudelle 2023 kohdistuu kertaluontoinen veroerä pääosin vuoden 2021 joulukuun vanhan veroprosentin mukaisista tilityksistä johtuen. Tämän erän johdosta suunnitelmakausi pysyy kokonaisuudessaan ylijäämäisenä ja taulukon mukaisin laskentaperiaattein kaupungin tase on vuonna 2025 2,6 milj. euroa ylijäämäinen. Tämä edellyttää kuitenkin, että vuonna 2022 päästään talousarvion mukaiseen tulokseen.

Korkeasta investointitasosta johtuen kaupungin velkamäärä kasvaa kuitenkin jatkuvasti nousten suunnitelmakauden lopulla jopa yli 350 milj. euroon, mikäli suunnitellut investoinnit toteutuvat.

Valtiovarainministeriön toukokuussa 2021 julkaisemien laskelmien perusteella hyvinvointialueuudistus heikentää kaupungin taloutta noin 4 miljoonalla eurolla

vuodessa (täysimääräisesti vuodesta 2027 lukien). Tämän lisäksi on selvää, että organisaation supistuessa ns. tukipalveluiden kustannukset eivät jousta alaspäin supistumisen vaatimalla tehokkuudella. Kaupungin arvioidaan häviävän uudistuksessa tältä osin noin 2,1 milj. euroa vuodessa heti vuodesta 2023 lähtien.

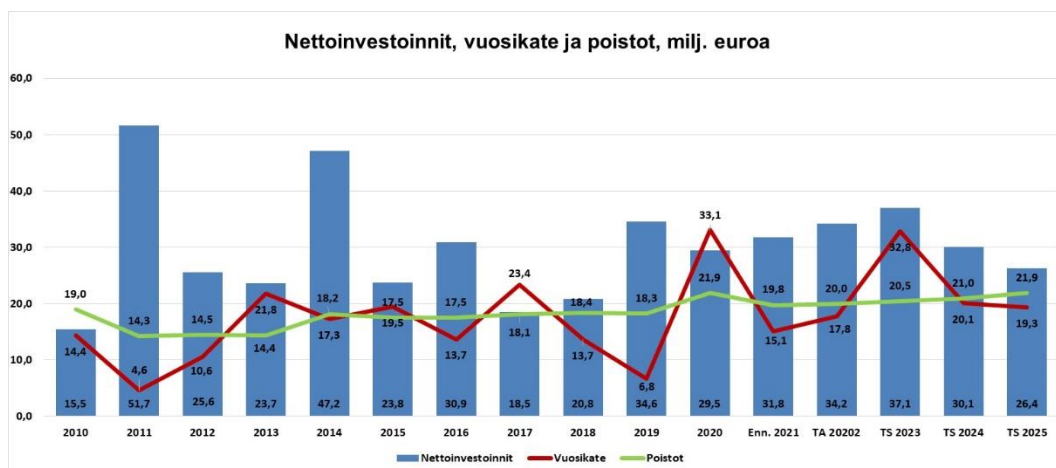
Talouden tasapainottamisen ensivaiheen toimenpide olisi pidättäytyä sellaisista uusista ei-välttämättömistä investoinneista, jotka eivät suurella todennäköisyydellä lisää kaupungin verotuloja (syntyneitä kuluja enemmän) eli esimerkiksi asukasmäärää. Toinen toimenpide olisi olla lisäämättä kaupungin menoja omin päätöksin palveluiden määrää tai laatua korottamalla. Kolmas toimenpide olisi kaikilla tasoilla vähentää ei-välttämätöntä tekemistä. Valtio ei tule pelastamaan jo pitkään alijäämäisenä ollutta kaupungin taloutta. Mitä kauemman toimenpiteisiin ryhtymistä odotetaan, sen vaikeampaan tilanteeseen kaupungin talous ajautuu.

Kaupungin talouden tasapaino edellyttää tulevana vuosina erillisen talouden tasapainottamisohjelman käynnistämistä, vaikka vuodesta 2023 selvitään vielä hyvin edellä mainitusta kertaluontoisesta veroerästä johtuen. Talouden sopeuttamistoimenpiteisiin voidaan katsoa sisältyväksi yhtenä elementtinä kaupunginhallituksen 25.5.2020 käynnistämä YT-menettely, jonka toisen vaiheen perusteella kaupungin tulisi saada aikaan 5 milj. euron pysyvät henkilöstömenojen säästöt vuoteen 2025 mennessä. Hyvinvointialueuudistuksesta johtuen em. tavoite tulisi skaalata jäljellä olevan kunnan kokoon, jolloin tavoite laskee 2,75 milj. euroon. Näiden toimenpiteiden lisäksi on selvitettävä palveluiden määrään ja laatuun liittyviä toimenpiteitä, jotta Hämeenlinnan talous saataisiin pysyvästi ylijäämäiselle uralle. On syytä huomioida, että talouden tasapaino talousarvioesityksen laskelmien mukaan tarkoittaa Hämeenlinnassa noin 10 milj. euron vuotuista ylijäämää, jotta jatkuva velkaantumisen saadaan katkaistua. Talouden tasapainottamisohjelman käynnistämisestä vastaa kaupunginhallitus.

Kaupungin taloudenpidon kannalta oleellista on varmistaa käyttötalouden tasapainon saavuttaminen tuloja lisäämällä ja menoja karsimalla. Esimerkiksi kirjanpidolliset järjestelyt eivät ole kestävä tie talouden tasapainottamiseen ja alijäämien kattamiseen. Talouden ei pitäisi myöskään olla tasapainossa kertaluonteisten erien, omaisuuden myynnin tai sijoitustoiminnan myyntivoittojen ansiosta.

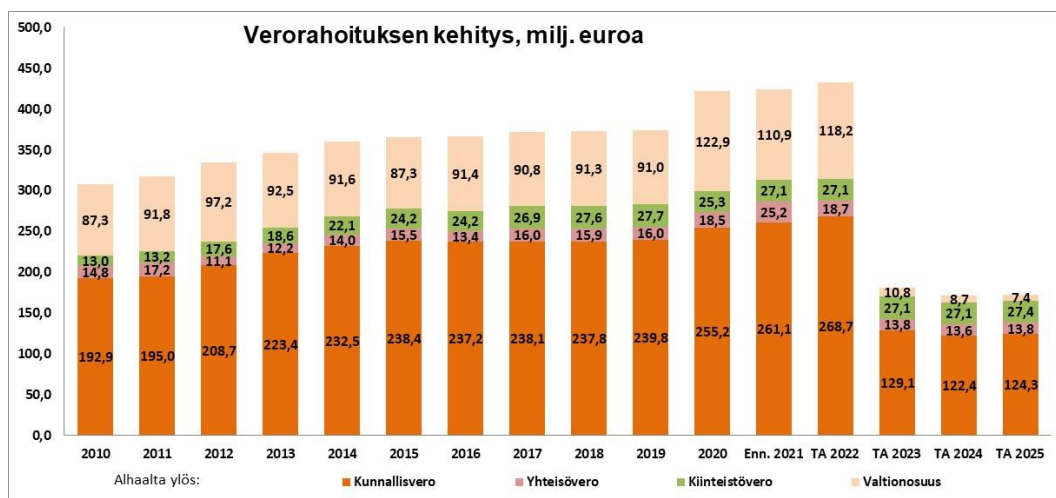
Kaupungin pidemmän aikavälin taloussuunnitteluun liittyy kaupunkiemon lisäksi koko muu konserni. Kaupungin konsernirakenteen uudistamisesta ja tehostamisesta päätettiin keväällä 2017. Optimointi on edennyt mallikkaasti vuosina 2018–2021. Merkittävimmät toimenpiteet on tehty, mutta työ jatkuu edelleen osana normaalia omistajaohjausyksikön toimintaa. Konsernirakenteen optimoinnilla on saatu aikaan säästöjä ja tuloutettu merkittäviä eräiä kaupungin käyttötalouden tueksi. Jatkossa vastaavia eräiä ei enää odoteta konsernirakenteesta saatavan. Konsernirakenteen optimointi edellyttää toimijoilta rationaalista suhtautumista valmistelussa ja päätöksenteossa.





Vuoden 2011 nettoinvestointeja nostivat tavanomaisesta poikkeavat osakepääoman lisäykset noin 30 milj. euroa (Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy 27,6 milj. euroa ja Teknologiakeskus Innopark Oy 2,2 milj. euroa). Vastaavia rahallisia ulosmaksuja ei kuitenkaan tapahtunut. Ilman niitä investointisumma oli 21,9 milj. euroa. Vuoden 2014 investointipiikki johtuu HAMK:n kirjanpidollisista 18,8 milj. euron suuruisista omistusjärjestelyistä, joita vastaava tulo kirjattiin tilinpäätökseen. Rahaa järjestelyissä ei liikkunut. Ilman HAMK:n kirjanpidollista erää 2014 investointisumma oli 28,3 milj. euroa.

## KAUPUNGIN YHTEISET ERÄT



Kunnallisveroa ei koroteta. Kunnallisverotuloihin vaikuttavat ansiotulojen kasvu sekä muu taloudellinen kehitys. Kunnallisverotuloa arvioidaan kertyvän noin 268,7 milj. euroa, joka on 16,1 milj. euroa 2021 budjettilukua (252,6 milj. euroa) enemmän. Vuoden 2021 ennusteeseen verrattaessa kunnallisvero on 7,6 milj. euroa enemmän (261,1 milj. euroa).

Kunnallisverosta päätetään käytännössä sekä vuodelle 2022 että vuodelle 2023, koska kunnilla ei ole oikeutta muuttaa kunnallisveroprosenttia vuodelle 2023.

| Kunnallisveron suuruus | 2021    | 2022    |
|------------------------|---------|---------|
|                        | 21,00 % | 21,00 % |

Yhteisöveroa arvioidaan kertyvän 18,7 milj. euroa, joka on 3,1 milj. euroa 2021 talousarviota (noin 21,8 milj. euroa) vähemmän.

Kiinteistöveroja ei koroteta. Kiinteistöveroarviossa on lähtökohtana verohallinnon laskelma vuoden 2021 kiinteistöverotuksesta. Vuoden 2022 arvio kiinteistöveron tuotosta on 27,1 milj. euroa, joka on 0,5 milj. euroa 2021 talousarviolukua (27,6 milj. euroa) vähemmän.

|                                     | <u>Vero 2021</u> | <u>Vero 2022</u> | <u>Vällys</u> |
|-------------------------------------|------------------|------------------|---------------|
| Yleinen kiinteistövero              | 1,35 %           | 1,35 %           | 0,93 - 2,00 % |
| Vakituisen asunnon vero             | 0,60 %           | 0,60 %           | 0,41 - 1,00 % |
| Vapaa-ajan rakennuksen vero         | 1,40 %           | 1,40 %           | 0,93 - 2,00 % |
| Yleishyödyllisen rakennuksen vero   | 0,00 %           | 0,00 %           | 0,00 - 2,00 % |
| Voimalaitoksen vero                 | 1,50 %           | 1,50 %           | 0,93 - 3,10 % |
| Rakentamattoman rakennuspaikan vero | 3,30 %           | 3,30 %           | 2,00 - 6,00 % |

Vuoden 2022 verotuloarvio on yhteensä 314,5 milj. euroa. Siinä on kasvua 12,5 milj. euroa 2021 talousarvioon (302,0 milj. euroa) verrattuna. Vuoden 2021 ennusteeseen nähden kasvua on budjetoitu 1,1 milj. euroa.

|                                 | TP 2020            | TA 2021            | TA 2022            |
|---------------------------------|--------------------|--------------------|--------------------|
| <b>Verotulot yhteensä</b>       | <b>298 979 220</b> | <b>302 000 000</b> | <b>314 500 000</b> |
| Kunnallisvero (kunnan tulovero) | 255 175 410        | 252 600 000        | 268 700 000        |
| Kiinteistövero                  | 25 347 065         | 27 600 000         | 27 100 000         |
| Osuus yhteisöverosta            | 18 456 744         | 21 800 000         | 18 700 000         |

### Valtionosuudet

Vuonna 2022 peruspalvelujen valtionosuuden, verotulojen tasauksen ja verotulomenetysten kompensatioiden yhteismääräksi arvioidaan 131,5 milj. euroa. Opetuksen ja kulttuurin valtionosuuden osalta Hämeenlinna on nettomaksaja. Vuonna 2022 valtionosuuden miinuseräksi arvioidaan -13,3 milj. euroa. Näin ollen valtionosuuden netto 2022 on 118,2 milj. euroa eli 7,3 milj. euroa 2021 talousarviota enemmän. Vuoden 2021 ennusteeseen nähden valtionosuudet nousevat 8,1 milj. euroa.

|                                 | TP 2020            | TA 2021            | TA 2022            |
|---------------------------------|--------------------|--------------------|--------------------|
| <b>Valtionosuudet yhteensä</b>  | <b>122 901 971</b> | <b>110 900 000</b> | <b>118 200 000</b> |
| Peruspalvelujen valtionosuus    | 103 394 199        | 93 200 000         | 99 000 000         |
| Opetus ja kulttuuri, muut vos:t | -12 154 118        | -12 100 000        | -13 300 000        |
| Harkinnanvarainen valtionosuus  | 2 600 000          |                    |                    |
| Verotulomenetysten kompensatio  | 29 061 890         | 29 800 000         | 32 500 000         |

### Korkotuotot ja -kulut

Hämeenlinnan lainasalkun keskiporko marginaalit mukaan lukien oli 2021 syyskuussa 2,06 % (mukana pitkäaikaiset lainat ja johdannaiset). Lainojen suojausasteen arvioidaan olevan vuoden lopussa 89 %.

Lahjoitusrahastoille maksetaan kaupunginhallituksen 8.4.2002 tekemän päätöksen mukaisesti kunkin vuoden alussa voimassa olevan peruskoron suuruinen korko.

Vuoden 2022 korkotuotoiksi arvioidaan noin 1,9 milj. euroa ja korkokuluiksi noin 4,5 milj. euroa.

### Muut rahoitustuotot ja -kulut

Sijoitetun omaisuuden pääomaksi on arvioitu vuoden 2021 lopussa noin 125 milj. euroa.

Muihin rahoitustuottoihin kirjataan mm. arvopapereiden (sijoitustoiminnan) myyntivoitot, osinkotulot, sijoitustoiminnan osingot, verotilitysten korkotulot ja viivästyskorot. Rahoitustuottoja arvioidaan 2022 kertyvän 3,7 milj. euroa. Tästä sijoitustoiminnan myyntivoittojen osuus on 3,2 milj. euroa. Sijoitustoiminnan myyntivoittojen kertymään vaikuttaa erityisesti markkinakehitys, joten todellinen kertymä voi markkinamuutosten johdosta poiketa paljonkin budjetoidusta.

Muihin rahoituskuluihin kirjataan mm. mahdolliset arvopapereiden myyntitappiot ja arvonalentumiset. Rahoituskuluja arvioidaan 2022 syntyvän reilut 0,6 milj. euroa.

Korko- ja rahoitustuottojen sekä -kulujen nettotuloksi arvioidaan 0,5 milj. euroa.

|                                       | TP 2020           | TA 2021          | TA 2022          |
|---------------------------------------|-------------------|------------------|------------------|
| <b>Korkotuotot yhteensä</b>           | <b>1 979 413</b>  | <b>1 920 000</b> | <b>1 920 000</b> |
| Korkotuotot ulk. antolainoista        | 1 619 996         | 1 600 000        | 1 600 000        |
| Korkotuotot sijoituksista             | 256 174           | 300 000          | 300 000          |
| Muut korkotuotot                      | 103 243           | 20 000           | 20 000           |
| <b>Muut rahoitustuotot yhteensä</b>   | <b>3 094 741</b>  | <b>3 720 000</b> | <b>3 730 000</b> |
| Arvopapereiden myyntivoitot           | 2 558 364         | 3 200 000        | 3 200 000        |
| Muut rahoitustuotot                   | 536 377           | 520 000          | 530 000          |
| <b>Korkokulut yhteensä</b>            | <b>5 993 210</b>  | <b>5 620 000</b> | <b>4 530 000</b> |
| Lainojen korkokulut                   | 5 939 871         | 5 610 000        | 4 520 000        |
| Muut korkokulut                       | 53 339            | 10 000           | 10 000           |
| <b>Muut rahoituskulut yhteensä</b>    | <b>1 080 901</b>  | <b>620 000</b>   | <b>620 000</b>   |
| Myyntitappiot ja arvonalentumiset     | 1 073 626         | 600 000          | 600 000          |
| Muut rahoituskulut yhteensä           | 7 274             | 20 000           | 20 000           |
| <b>Rahoitustuotot yhteensä</b>        | <b>5 074 154</b>  | <b>5 640 000</b> | <b>5 650 000</b> |
| <b>Rahoituskulut yhteensä</b>         | <b>7 074 111</b>  | <b>6 240 000</b> | <b>5 150 000</b> |
| <b>Rahoituksen nettotuotot/-kulut</b> | <b>-1 999 957</b> | <b>-600 000</b>  | <b>500 000</b>   |

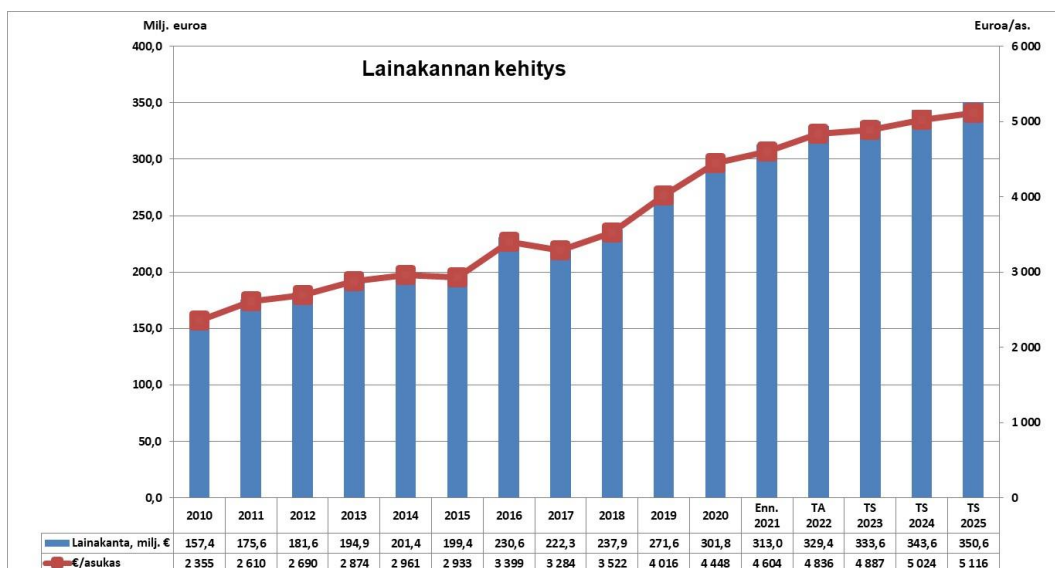
## Lainanotto

Hämeenlinnan lainakanta 31.12.2020 oli 301,8 milj. euroa, joka on 4 448 euroa asukasta kohti. Manner-Suomen kuntien keskiarvo oli 3 474 euroa asukasta kohti. Kaupungin lainakannasta 236,9 milj. euroa oli pitkäaikaista lainaa ja 40,0 milj. euroa rahoituslaitoksilta otettua kassalainaa sekä loput 24,9 milj. euroa kassalainaa kaupunkikonsernin yhtiöiltä. Hämeenlinnalla oli vuoden 2020 lopussa markkina-arvoltaan 119,4 milj. euron sijoitukset. Jos tämä summa huomioidaan laskennallisesti lainamäärästä pois, Hämeenlinnan nettomääräinen velka olisi ollut huomattavasti pienempi, eli 2 688 euroa asukasta kohti.

Vuoden 2021 talousarviossa varauduttiin pitkäaikaisen nettolainan 15,1 milj. euron kasvuun. Rahoituslaitoksilta otettavan kassalainan määrän ennakoidaan vuodenvaihteessa olevan 35 milj. euroa, joka on 5 milj. euroa vähemmän kuin edellisessä vuodenvaihteessa. Konserniyhtiöiltä saatavan kassalainan määrä pysynee entisellä tasolla. Koko lainakannan arvioidaan kasvavan 2021 loppuun mennessä noin 313,0 milj. euroon. Se on 11,2 milj. euroa enemmän kuin 2020 lopussa.

Vuoden 2022 talousarviossa varaudutaan 34,2 milj. euron nettoinvestointeihin. Investointien rahoittamiseksi tarvitaan uutta pitkäaikaista nettolainaa noin 16,4 milj. euroa. Lisäksi otettuja lainoja lyhennetään noin 25,5 milj. euroa, joten pitkäaikaista bruttolainaa tarvitaan noin 41,9 milj. euroa. Lainakannan arvioidaan kasvavan yhteensä noin 329,4 milj. euroon. Lainamäärä on tällöin 4 836 euroa asukasta kohti. Mittava investointitahti jatkuu myös suunnitelmavuosina ja nostaa pitkäaikaista nettolainaa niin, että lainamäärä on noin 344 milj. euroa vuonna 2024.

| Lainamäärän kehitys                           | TA 2021            | TA 2022            | TS 2023            | TS 2024            |
|-----------------------------------------------|--------------------|--------------------|--------------------|--------------------|
| Pitkäaikaisten lainojen lisäys                | 43 400 000         | 41 900 000         | 34 700 000         | 40 600 000         |
| Pitkäaikaisten lainojen vähennys              | 28 300 000         | 25 500 000         | 30 500 000         | 30 600 000         |
| <b>Pitkäaikainen nettolisälaina</b>           | <b>15 100 000</b>  | <b>16 400 000</b>  | <b>4 200 000</b>   | <b>10 000 000</b>  |
| <b>Koko lainakanta (2021 luku on ennuste)</b> | <b>313 000 000</b> | <b>329 400 000</b> | <b>333 600 000</b> | <b>343 600 000</b> |
| Laina asukasta kohti (2021 luku on ennuste)   | 4 604              | 4 836              | 4 887              | 5 024              |



### Antolainauksen muutokset

Tähänastisten antolainojen (pysyvät vastaavat) määrä vuoden 2021 lopussa on 38,5 milj. euroa. Vuonna 2022 nämä antolainasaamiset vähenevät 0,3 milj. euroa. Vuodelle 2022 on 50 000 euron määräraha mahdollisiin uusiin ulkoisiin antolainoihin. Uusista antolainoista päätetään erikseen.

### Sisäinen pääomavuokra ja laskennallinen korko

Sisäisen vuokran periaatteiden mukaisesti toimialoilta peritään vuosittain kohtuulliseksi katsottua sidotun pääoman korkoa (tuottoa), jonka tulee kattaa esimerkiksi talonrakennusinvestoinneista kaupungille aiheutuvan vieraan pääoman kustannuksen (korkokulut) ja pitkällä tähtäimellä tyhjiilleen jääneiden tilojen alaskirjaukset.

Lisäksi peritään korjausvastiketta, jonka määrän tulee kattaa tilakokonaisuudesta kaupungille vuosittain aiheutuvat poistot, maanvuokraa korvauksena maahan sitoutuneen pääoman käytöstä ja peruskorjauksista aiheutuviin poistoihin perustuvaa vuokran osaa.

Vuokranmääräytymisperiaatteista päättää valtuusto erillisen valmistelun pohjalta. Kaupunginhallitus päättää edellä mainittujen korkojen (korjausvastike ja sidotun pääoman korko) suuruudesta.

Vuonna 2021 korjausvastikkeen ja sidotun pääoman koron määrät ovat 2 %.

Muulta osin käyttöomaisuuden laskennallinen korko lasketaan vuosittain vuoden peruskoron keskiarvon mukaan. Laskennallinen korko ei ole määrärahaa.

### Poistot

Vuoden 2022 suunnitelman mukaisiin poistoihin varataan noin 20,0 milj. euroa.

|                                         | <b>TP 2020</b>    | <b>TA 2021</b>    | <b>TA 2022</b>    |
|-----------------------------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
| <b>Poistot ja arvonalentumiset yht.</b> | <b>21 930 848</b> | <b>19 800 000</b> | <b>19 991 000</b> |
| Poistot rakennuksista                   | 8 367 277         | 8 042 800         | 9 020 000         |
| Poistot kiinteistä rakenteista          | 9 486 312         | 9 772 200         | 9 599 000         |
| Poistot koneista, kalustosta yms.       | 1 980 088         | 1 985 000         | 1 338 000         |
| Arvonalentumiset                        | 2 097 171         | 0                 | 34 000            |

### **Varausten ja rahastojen muutos**

Poistoeron, varausten ja rahastojen muutosten yhteisvaikutuksen arvioidaan 2022 olevan noin 0,1 milj. euroa tulosta parantava. Hämeenlinna-rahaston purkamista ei sisälly vuoden 2022 talousarvioon.

## KONSERNIPALVELUT

Konsernipalveluihin kuuluvat kokonaisuudet ovat

- kaupunginvaltuusto ja -hallitus
- kaupungin johto
- talous, hankinnat ja omistajaohjaus
- henkilöstö- ja hallintopalvelut
- strategia ja kehittäminen
- keskusvaalilautakunta
- tarkastuslautakunta.

## KONSERNIPALVELUT YHTEENSÄ

### Talous

|                                 | TP 2020            | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022            | TS 2023            | TS 2024            |
|---------------------------------|--------------------|---------------------|--------------------|--------------------|--------------------|
| <b>KONSERNIPALVELUT</b>         |                    |                     |                    |                    |                    |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b> |                    |                     |                    |                    |                    |
| Myyntitulot                     | 4 565 904          | 5 505 000           | 5 837 000          | 3 012 000          | 3 120 000          |
| Tuet ja avustukset              | 1 479 658          | 1 433 000           | 1 301 000          | 1 111 000          | 1 111 000          |
| Muut toimintatulot              | 778 340            | 28 000              | 760 000            | 28 000             | 28 000             |
| <b>Toimintatulot</b>            | <b>6 823 902</b>   | <b>6 966 000</b>    | <b>7 898 000</b>   | <b>4 151 000</b>   | <b>4 259 000</b>   |
| Henkilöstömenot                 | -8 615 848         | -7 612 000          | -9 297 000         | -8 802 000         | -8 954 000         |
| Palvelujen ostot                | -20 013 474        | -23 021 000         | -23 012 000        | -14 738 000        | -15 739 000        |
| Aineet, tarvikkeet ja tavarat   | -208 563           | -298 000            | -269 000           | -242 000           | -244 000           |
| Avustukset                      | -7 954 678         | -8 477 000          | -8 410 000         | -7 810 000         | -7 810 000         |
| Muut toimintamenot              | -1 293 604         | -1 426 000          | -1 355 000         | -1 418 000         | -1 426 000         |
| <b>Toimintamenot</b>            | <b>-38 086 167</b> | <b>-40 834 000</b>  | <b>-42 343 000</b> | <b>-33 010 000</b> | <b>-34 173 000</b> |
| <b>Toimintakate</b>             | <b>-31 262 265</b> | <b>-33 868 000</b>  | <b>-34 445 000</b> | <b>-28 859 000</b> | <b>-29 914 000</b> |

Vuonna 2022 konsernipalvelujen toimintamenot ovat 42,343 milj. euroa ja toimintatulot ovat 7,898 milj. euroa. Toimintakate on -34,445 milj. euroa. Suunnitelmavuoden 2023 toimintakate on -28,859 milj. euroa ja suunnitelmavuoden 2024 toimintakate on -29,914 milj. euroa.

Konsernipalvelujen toimintamenot ja toimintatulot ovat bruttositovat. Kaupunginhallitus vastaa konsernipalvelujen kokonaismäärärahan riittävydestä.

### Keskeiset muutokset talousarviovuodelle 2022 ja suunnitelmavuosille 2023-2024

Apulaiskaupunginjohtajan eläköitymisestä johtuvat tehtävien uudelleenjärjestelyt ajoittuvat käytännössä vuoteen 2022. Muutoksesta aiheutuu merkittäviä ja vaativia tehtävämuutoksia olemassa olevalle henkilöstölle, eikä muutoksesta selvitä ilman lisäresurssointia.

Maakunnallisen hyvinvointialueen käynnistyminen vaikuttaa merkittävästi konsernipalveluiden toimintaan sekä talousarviovuoden aikana että suunnitelmavuosina. Merkittävänä haasteena tulee olemaan tosiasia, että kaupungilta siirtyy veroprosenttia noin 2,1 milj. euron arvosta enemmän valtiolle (hyvinvointialueen rahoitus) kuin mitä kustannuksia konsernipalveluista poistuu. Tämä tulee vaikuttamaan niin konsernipalveluiden henkilöstöön, ostopalvelusopimuksiin, jäsenmaksutasoihin kuin avustuksiinkin.

Konsernipalveluiden talousarvioon vuodelle 2023 on varattu arvioitu määräraha Sote-lautakunnan alaiselle, mutta kuntiin jäävälle osalle kotoutumispalveluita ja terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä.

Maan hallitus päätti puoliväliriihessä 29.4.2021 jatkaa valmistelua TE-palvelujen siirtämiseksi kunnille. Hallitun toimeenpanon varmistamiseksi hallituksen esitys on tarkoituksena valmistella siten, että tehtävät siirtyisivät vuoden 2024 aikana. Kuntakokeilulle on siten tarkoitus säätää jatko siihen asti.

Taloussuunnitelma ei sisällä mainittua palveluiden siirtoa kuntien vastuulle, koska siirrosta ei ole tehty lopullista päätöstä.

## KAUPUNGINVALTUUSTO JA -HALLITUS

Kaupunginvaltuuston ja -hallituksen budjettikohtaan kuuluvat näiden toimielimien kustannukset sekä pelastustoiminnan Hämeenlinnan osuus ja kaupunginhallituksen koordinoimat ohjelmatyön sekä Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n, Hämeenlinnan Jäähalli Oy:n ja Verkatehdas Oy:n avustusten määrärahat.

### Talous

|                                       | TP 2020    | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022    |
|---------------------------------------|------------|---------------------|------------|
| <b>Kaupunginvaltuusto ja hallitus</b> |            |                     |            |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b>       |            |                     |            |
| Toimintatulot                         | 7 020      |                     |            |
| Toimintamenot                         | -7 699 049 | -8 649 900          | -8 771 200 |
| Toimintakate                          | -7 692 028 | -8 649 900          | -8 771 200 |

Vuonna 2022 kaupunginvaltuuston ja -hallituksen toimintamenot ovat 8,771 milj. euroa.

Valtuustoryhmien käyttöön on 10 000 euron määräraha. Kaupunginvaltuuston puheenjohtajan edustusmääräraha on 3 000 euroa.

Kaupunginhallituksen puheenjohtajan edustusmääräraha on 3 000 euroa.

Kaupunginhallituksen alaisiin määrärahoihin kuuluu Hämeenlinnan osuus 38,34 % Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen kustannuksista sekä pelastustoimen eläkemaksut ajalta ennen maakunnallista pelastuslaitosta (yht. 5 397 900 euroa), Kulttuuri- ja kongressikeskus Verkatehdas Oy:n avustus (750 000 euroa), Hämeenlinnan Jäähalli Oy:n avustus (345 000 euroa), Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n avustus pysäköintiliiketoimintaan (150 000 euroa) sekä strategisten tavoitteiden toimeenpano-ohjelmien rahoitus (100 000 euroa).

Kaupunginhallituksen alaisiin avustuksiin sisältyy 0,345 milj. euroa Hämeenlinnan Jäähalli Oy:n oman pääoman ehtoisten sijoitusten muuttamisesta käyttötalouden avustukseksi. Kaupunginvaltuusto (KV 8.10.2007 § 16) on hyväksynyt Hämeenlinnan Jäähalli Oy:n peruskorjaus- ja laajennushankkeen ja päättänyt sittemmin takauspäättöksen yhteydessä (KV 15.11.2010 § 6), että valtuusto varautuu vuosittain antamaan avustuksena yhtiölle lainojen korkoa ja lyhennystä vastaavan summan. Vuosina 2010 ja 2011 kaupunki pääomitti yhtiötä yhteensä 495 000 eurolla ja vuodesta 2012 eteenpäin kaupunki on tehnyt yhtiöön suoria vapaan oman pääoman ehtoisia sijoituksia (SVOP) yhteensä 2 965 000 euron arvosta. Avustuksen antamiseen oman pääoman ehtoisena käyttötalouden avustuksen sijasta liittyi ongelmia, joiden takia avustus on nykyisin oman kaupungin (ja yhtiön) käyttötalouteen vaikuttavaa avustus. Kyseessä on Euroopan komission perustamissopimuksen 107 artiklan yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen (N:o 651/2014) nojalla urheiluinfrastruktuurille myönnettävä tuki.

### Investoinnit

Kiinteän omaisuuden (maaomaisuuden) ostoon on 2 000 000 euron määräraha. Investointiosaan kohdistuvien maanmyyntitulojen määrä on 100 000 euroa.

Osakkeiden ja osuuksien hankintaan on 737 000 euroa, josta ratahanketta valmistelevalle yhtiölle mahdolliseen osakehankintaan on 34 000 euroa, Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:n oman pääoman



ehtoiseen tukeen 433 000 euroa. Mahdollisiin rahastoiduista pääomavastikkeista aiheutuviin tai muihin osakehankintoihin on 270 000 euroa. Osakkeiden myynnin investointituloja on 565 000 euroa Kanta Logistiikka Oy:n osakkeiden myynnistä.

## KAUPUNGINJOHTO

Vastuualue sisältää johdon määrärahojen lisäksi kaupungin johtoryhmätoiminnan ja markkinointiyhteistyön määrärahat.

### Talous

|                                 | TP 2020  | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022  |
|---------------------------------|----------|---------------------|----------|
| <b>Kaupunginjohto</b>           |          |                     |          |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b> |          |                     |          |
| Toimintatulot                   | 66 805   |                     | 56 300   |
| Toimintamenot                   | -913 163 | -842 000            | -654 300 |
| Toimintakate                    | -846 358 | -842 000            | -598 000 |

Vuonna 2022 kaupunginjohtoon palvelualueen toimintamenot ovat 0,654 milj. euroa ja toimintatulot ovat 0,056 milj. euroa. Toimintakate on -0,598 milj. euroa.

Kaupunginjohtajan edustusmääräraha on 10 000 euroa. Kaupunginjohtajien virka-autosta luovutaan.

### Keskeiset muutokset talousarviovuodelle 2022 ja suunnitelmavuosille 2023-2024

Budjettivaraus 2022 sisältää vain kaupunginjohtajan tehtävän.

## TALOUS, HANKINNAT JA OMISTAJAOHJAUS

Vastuualue koostuu kolmesta palvelualueesta: talouspalvelut, hankintapalvelut ja omistajaohjaus.

### Talouspalvelut

Talouspalveluiden keskeisimmät työtehtävät ovat kaupungin talouden ohjauksen koordinointi ja seuranta, toimintayksiköille annettava talouden ohjauksen tuki sekä tuottavuuden, kustannuslaskennan ja tuotteistamisen kehittäminen ja ohjaus. Lisäksi tehtäviin kuuluvat vuosiennusteiden ja talousarvion ohjaus ja tekninen laatiminen, puolivuotisraporttien ja tilinpäätöksen laatiminen sekä rahoituksesta ja sijoitustoiminnasta huolehtiminen. Määrärahoihin kuuluvat myös kunnallisverotuksen kustannukset.

Talouspalvelujen henkilöstö avustaa organisaation eri yksiköitä kaikissa talouteen ja laskentatoimeen liittyvissä asioissa.

Talouden tilanne on vuonna 2021 heikko. Kaupungin alijäämäennuste syyskuun 2021 tilanteen mukaan on noin 4,9 milj. euroa alijäämäinen. Ilman kertaeriä tilikausi olisi painumassa 11,8 milj. euroa alijäämäiseksi. Budjetin toteutumisen seuranta, johdolle annettava talousasioiden tuki sekä säännölliset talouskatsaukset ovat työkaluja kaupunkitason talouden ohjaamisessa. Talous voi parantua kuitenkin vain päätöksin, jotka tehdään poliittisella tasolla.

Vuonna 2022 tehdään puolivuotisraportti talouden ja toiminnan toteumasta ja ennusteesta kaudelta 1–6. Lisäksi valtuustolle raportoidaan talouden toteumasta kausilta 1–4 ja 1–9. Kaupunginhallituksen raportoidaan talouden toteumasta edellisten lisäksi kausilta 1–3, 1–5 ja 1–11.

Mahdolliset konsernipalveluihin kirjattavat pysyvien vastaavien myyntivoitot ja -tappiot kirjataan talouspalvelujen kohdalle. Kaupungin taloutta on pitkään pönkitetty omaisuuden myynnillä. Vuodelle

2022 on budjetoitu myyntivoittotuloja 732 000 euroa. Vuodesta 2023 eteenpäin budjetti ei sisällä vastaavia myyntivoittotuloja lainkaan.

Talouspalveluiden kokonaishenkilöresursseissa ei ole muutosta vuodesta 2021.

Kriittinen menestystekijä: Ajantasaisen tiedon tuottaminen johtamisen tueksi

### Omistajaohjaus

Omistajaohjauksen keskeisimmät työtehtävät liittyvät kaupungin konserniyhteisöjen ohjaukseen, seurantaan ja tukeen. Palvelualue vastaa omistajaohjaukseen liittyvästä valmistelutyöstä, mukaan lukien kaupungin tytär- ja osakkuusyhteisöjen taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden valmistelusta.

Vuonna 2022 omistajaohjaukselle ajankohtaisia asioita ovat mm. hyvinvointialueeseen liittyvät valmistelut, omistajapolitiittisten linjausten päivittäminen sekä konserniyhteisöjen ohjaaminen ulos koronaepidemian aiheuttamista talousvaikeuksista. Konsernirakenteeseen liittyviä muutoksia tulee olemaan mm. näillä näkymin vuoden vaihteessa toteutettavat Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri Oy:n ja Kanta Logistiikka Oy:n omistusjärjestelyt sekä mahdollinen Koulutuskuntayhtymä Tavastiaan liittyvä kiinteistötoimintojen uudelleen järjestely.

Omistajaohjauksen kokonaishenkilöresursseissa ei ole muutosta vuodesta 2021.

Kriittinen menestystekijä: Tehokas omistajapolitiikka ja kustannustehokas konsernirakenne

### Hankintapalvelut

Hankintapalveluiden keskeisimmät työtehtävät liittyvät kaupungin hankintatoimen kokonaisjohtamisen tukemiseen, koordinointiin ja seurantaan. Hankintapalveluiden tehtävä on antaa toimialoille asiantuntijatukea hankintojen toteuttamisessa ja hankintalainsäädännössä sekä sen soveltamisessa. Palvelualue vastaa kaupungin yleisten linjausten ja periaatteiden laadinnasta, kuten esimerkiksi hankintoihin liittyvän viestinnän määrittelystä. Lisäksi tavoitteena on yhteishankintojen tehokkaampi ohjaus, hankintasopimuksiin liittyvä sopimustenhallinnan tehostaminen sekä kaupungin hankintoihin liittyvän tietopohjan laajentaminen.

Vuonna 2022 keskeisiä painopistealueita ovat ajoneuvopolitiikan laatiminen, sopimustenhallinnan ja sopimusvalvonnan kehittäminen, hankintatoimen raportoinnin kehittäminen sekä ateria-, siivous- ja käyttäjäpalveluiden kilpailutusten suunnittelu, valmistelu ja toteutus.

Hankintapalveluiden henkilöstömäärä on 2,5 ja siinä on muutosta vuoteen 2021 verrattuna 0,5 henkilöä.

Kriittinen menestystekijä: Hankintapalvelut mahdollistavat tehokkaan hankintatoimen johtamisen ja toteuttamisen.

### **Sitovat tavoitteet ja mittarit**

| <b>Tavoite</b>                              | <b>Mittarit</b>                                                                                                                          |
|---------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Talousjärjestelmien päivitys / uudistaminen | Uusien järjestelmien käyttöönotto onnistuneesti 1.1.2023. Käyttäjäkoulutukset järjestetty ja koulutussuunnitelma laadittu keväälle 2023. |
| <b>Tavoite</b>                              | <b>Mittarit</b>                                                                                                                          |
| Ajoneuvopolitiikan laatiminen               | Ajoneuvopolitiikka laadittu ja hyväksytty                                                                                                |

### Sitoviin tavoitteisiin liittyvä riskienhallinta

| Tavoite                                     | Keskeiset riskit                                                                                                                  | Riskienhallintakeinot                                                                                                                                                             |
|---------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Talousjärjestelmien päivitys / uudistaminen | Negatiiviset käyttäjäkokemukset, kun järjestelmät vaihtuvat. Järjestelmien mahdollinen vaihtuminen heikentää nykyisiä prosesseja. | Mahdollisten uusien järjestelmien käyttöohjeiden ja opastevideoiden laadinta sekä järjestelmien käytön riittävä kouluttaminen. Osallistuminen Sarastian järjestelmäkehitystyöhön. |

| Tavoite                       | Keskeiset riskit                                                                                 | Riskienhallintakeinot                                                                                    |
|-------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Ajoneuvopolitiikan laatiminen | Aikaa ei ole riittävästi, ajoneuvopolitiikan laatiminen osoittautuu odotettua monimutkaisemmaksi | Ajoneuvopolitiikan laatimisen aloittaminen heti alkuvuodesta, tarvittaessa ulkopuolisen konsultin käyttö |

### Talous

|                                            | TP 2020    | Muutettu TA 2021 | TA 2022    |
|--------------------------------------------|------------|------------------|------------|
| <b>Talous, hankinnat ja omistajaohjaus</b> |            |                  |            |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b>            |            |                  |            |
| Toimintatulot                              | 717 673    | 148 800          | 881 100    |
| Toimintamenot                              | -4 204 596 | -4 578 300       | -4 640 500 |
| Toimintakate                               | -3 486 923 | -4 429 500       | -3 759 400 |

Vuonna 2022 talouden, hankinnan ja omistajaohjauksen palvelualueen toimintamenot ovat 4,641 milj. euroa ja toimintatulot ovat 0,881 milj. euroa. Toimintakate on -3,759 milj. euroa.

### Keskeiset muutokset talousarviovuodelle 2022 ja suunnitelmavuosille 2023-2024

Talouspalveluissa taloushallinnon järjestelmien uusiminen ajoittuu vuoden 2023 alkuun. Talousarviossa 2022 on varauduttu järjestelmävaihdon kustannuksiin.

Vuonna 2022 keskeinen työpanos menee hyvinvointialueuudistukseen liittyvään työhön.

## HENKILÖSTÖ- JA HALLINTOPALVELUT

Henkilöstö- ja hallintopalvelut toimivat kumppanina sekä sisäisille että ulkoisille asiakkaille. Toimintaympäristön muutoksiin henkilöstö- ja hallintopalvelut reagoivat nopeasti ja ketterästi.

Tulevien vuosien taloudelliset haasteet, kaupungin koronaexit-strategia ja hyvinvointialueen valmistelut tulevat vaatimaan sekä uudenlaista johtamista kaikilla tasoilla että henkilöstö- ja hallintopalveluiden asiantuntijoiden vahvaa työpanosta. Toimintaympäristöön vaikuttaa myös uuden valtuustokauden alkaminen. Myös kaupungin johdon henkilöstömuutokset ja johtamisjärjestelmän muutokset vaikuttavat henkilöstö- ja hallintopalveluiden toimintaan.

Henkilöstöpalveluissa suunnittelukauden tärkeimpiä painopistealueita ovat ennakoivan henkilöstösuunnittelun käyttöönotto sekä henkilöstön saatavuuden varmistaminen rekrytoinnin kehittämisen kautta. Johtamisen, johtamisakatemia, Työn ilon kehittäminen jatkuu. Henkilöstöpalvelut tukevat hybridi- ja monipaikkaisen työtavan käyttöönottoa ja tähän sopivien työtilojen suunnittelua.

Taloustilanne tulee vaatimaan pitkäkestoista yhteistoimintaa, jonka onnistuminen on talouden elvyttämisen kannalta elintärkeää.

Hallintopalveluissa vuoden 2022 aikana on tarkoitus keskittyä erityisesti tietoturvan parantamiseen koko konsernitasolla ja sähköisen arkiston käyttöönoton laajentamiseen. Tietoturvan osalta tavoitteena on jalkauttaa vuoden 2021 aikana päivitetty tietoturvapoliittikka, kouluttaa henkilöstöä ja parantaa teknisten ratkaisujen avulla tietoturvaa. Lisäksi tavoitteena on kehittää tietoturvan raportointia.

Kaupungin viestinnän linjaukset päivitetään vuoden alussa. Viestintäyhteistyötä Linnan Kehityksen kanssa jatketaan ja painopisteenä on sisäinen markkinointi. Asukasviestinnässä sosiaalisen median kanavien käytöstä tehdään kanavas suunnitelma. Kaupungin organisaatiossa viestinnän saavutettavuus on hyvällä tasolla ja sen kehittymistä tuetaan mm. koulutuksella.

### Sitovat tavoitteet ja mittarit

| Tavoite                                                                                                                       | Mittarit                                                                                                                                                                                                    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Henkilöstön tietoturvaosaamisen ja teknisten ratkaisujen tietoturvan parantaminen sekä tietoturvan raportoinnin kehittäminen. | Henkilöstölle on järjestetty systemaattisesti tietoturvakoulutuksia.<br>Tietoturvapoikkeamista saadaan tieto nopeasti ja niihin reagoidaan systemaattisesti.<br>Tietoturvasta on raportoitu säännöllisesti. |

| Tavoite                                                                  | Mittarit                                                                                                                    |
|--------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Kaupungin viestinnän linjausten päivittäminen uuden strategian pohjalta. | Palaute ja kaupungin sisäinen puhe kääntyy positiivisemmaksi. Mediaseurannan kautta seurataan ulkoista mielipidettä/imagoa. |

| Tavoite                                                                                                              | Mittarit                                                                      |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|
| Määrällisten tekijöiden lisäksi myös laadulliset tekijät huomioivan ennakoivan henkilöstösuunnittelumallin luominen. | Ennakoivan henkilöstösuunnittelun malli on luotu ja käyttöönotto suunniteltu. |

### Sitoviin tavoitteisiin liittyvä riskienhallinta

| Tavoite                                                                                                                      | Keskeiset riskit                                                                                                                                                     | Riskienhallintakeinot                                                                                                                                                                                                |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Henkilöstön tietoturvaosaamisen ja teknisten ratkaisujen tietoturvan parantaminen sekä tietoturvan raportoinnin kehittäminen | Henkilöstön ei sitoudu koulutuksiin ja uusiin teknisiin ratkaisuihin.<br>Tietoturvapoliittikkaa ei saada jalkautettua.<br>Yhteistyökumppaneita ei saada sitoutettua. | Tiedotetaan ja osallistetaan henkilöstöä koulutusten ja teknisten ratkaisujen merkityksestä. Keskitytään asioihin, joilla on selkeästi vaikutusta tietoturvaan.<br>Tehdään tiivistä yhteistyötä kumppaneiden kanssa. |

| Tavoite                                                                  | Keskeiset riskit                                        | Riskienhallintakeinot                                                                                           |
|--------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Kaupungin viestinnän linjausten päivittäminen uuden strategian pohjalta. | Yhteisiä linjauksia ei löydetä tai niihin ei sitouduta. | Keskeisten painopisteiden valinnat oikeansuuntaiset ja resurssien keskittäminen näihin valintoihin/päättemoihin |

| Tavoite                                                                                                              | Keskeiset riskit                                                        | Riskienhallintakeinot                                                                          |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Määrällisten tekijöiden lisäksi myös laadulliset tekijät huomioivan ennakoivan henkilöstösuunnittelumallin luominen. | Henkilöstöpalveluiden resurssien riittävyys ja käyttäjien sitoutuminen. | Kehittämisvastuun jakaminen ja käyttäjien osallistaminen ja kuuleminen jo suunnitteluvaiheessa |

## Talous

|                                        | TP 2020    | Muutettu TA 2021 | TA 2022    |
|----------------------------------------|------------|------------------|------------|
| <b>Henkilöstö- ja hallintopalvelut</b> |            |                  |            |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b>        |            |                  |            |
| Toimintatulot                          | 1 473 007  | 1 585 900        | 1 462 700  |
| Toimintamenot                          | -6 987 237 | -6 222 800       | -7 686 500 |
| Toimintakate                           | -5 514 230 | -4 636 900       | -6 223 800 |

Vuonna 2022 henkilöstö- ja hallintopalvelujen palvelualueen toimintamenot ovat 7,687 milj. euroa ja toimintatulot ovat 1,463 milj. euroa. Toimintakate on -6,224 milj. euroa.

### Keskeiset muutokset talousarviovuodelle 2022 ja suunnitelmavuosille 2023-2024

Maakunnallisen hyvinvointialueen käynnistyminen 1.1.2023 vaikuttaa merkittävästi henkilöstö- ja hallintopalveluiden toimintaan sekä talousarviovuoden aikana että suunnitelmavuosina. Vuoden 2022 aikana vastuualueen asiantuntijoiden työpanosta tarvitaan noin 1 600 henkilön onnistuneiden henkilöstösiirtojen varmistamiseksi ja yhteistoimintaneuvotteluihin. Myös henkilöstö- ja hallintopalveluiden henkilöstöä siirtyy hyvinvointialueelle ja tarjoamamme palvelut ja niihin liittyvät prosessit tulee suunnitella uudelleen pienemmällä resurssilla suoritettavaksi. Samanaikaisesti myös valmistautuminen uuteen Hämeenlinnaan 2023 vaatii panostusta sekä suunnitteluun, toimeenpanoon että jatkokehittämiseen ja hyvää viestintää sekä sisäisesti että ulkoisesti.

Työelämässä tapahtuvat muutokset mm. hybridi- ja monipaikkatyö, teknologian voimakas kehittyminen ja henkilöstösaavuuteen liittyvät haasteet vaativat jatkuvaa kehittämistä ja viestintää, uusien työkalujen käyttöönottoa ja asiantuntijoiden osaamisen jatkuvaa ylläpitoa ja kehittämistä.

Henkilöstö- ja hallintopalveluiden budjetti sisältää hallintosääntöuudistukseen liittyvät apulaiskaupunginjohtajan tehtävien uudelleenorganisoinnin kustannukset.

## STRATEGIA JA KEHITTÄMINEN

Strategian ja kehittämisen palvelut parantavat kuntalaisten saamien palvelujen laatua, edistävät palvelujen vaikuttavuutta ja lisäävät oman toiminnan tuottavuutta. Strategia ja kehittäminen tukee toimialoja ja kaupungin johtoa perustehtävässään tuottamalla tietoa, arviointoja ja selvityksiä kaupunkistrategian toteuttamiseksi. Strategia ja kehittäminen koordinoi kaupungin strategiatyötä.

Erityisesti vuonna 2022 panostetaan kaupunkistrategian valmisteluun, maakuntaudistukseen ja uuden kunnan valmisteluun. Strategia ja kehittäminen vastaa Strategisen kehittämisen johtotiimin (STRAKE) toiminnasta ja hallinnoi strategisia kehittämishankkeita.

Elinvoiman ekosysteemeillä alkaa neljäs toimintavuosi 2022. Toiminnasta on saatu hyviä kokemuksia sekä synnytettyä uudenlaista yhteistyötä esimerkiksi PARKKI Business Parkin tai Moren alueen kehityksen myötä, mutta tavoitteena on sitouttaa lisää toimijoita kuten yrityksiä, kehitystyöhön yhdessä

kaupungin ja oppilaitosten kanssa. Ekosysteemien tuloksellinen toiminta perustuu jäsenten aktiivisuuteen, avoimuuteen, luottamukseen, laajaan osaamiseen sekä verkostoitumiseen. Ekosysteemien avulla motivoitunut ja kehityshaluinen verkosto voi lähestyä uskottavammin rahoittajia ja hakea tarvittaessa lisärahoitusta.

Päätavoite pidemmällä tähtäimellä on vahvistaa Hämeenlinnan ja samalla seudun elin-, pito- ja vetovoimaa ennen kaikkea a) synnyttämällä tietointensiivisiä työpaikkoja alueelle, b) sujuvoittamalla mm. opiskelijoiden polkuja kohti työelämää / yrittäjyyttä ja sitouttamalla sekä houkuttelemalla heitä tätä kautta alueelle. Lisäksi Hämeenlinnan profiilia erityisesti biotalouden sekä älyteknologian saralla pyritään vahvistamaan alan yhteisten kehityshankkeiden ja tapahtumien kautta. Matkailun osalta Hämeenlinnassa on edelleen paljon hyödyntämätöntä potentiaalia ja matkailuelinkeinon edistämistyön uudelleen organisoimisen myötä matkailualan yritysten liiketoiminnan, verkostoitumisen sekä volyymin kasvattaminen on niin ikään yksi ekosysteemien toiminnan painopisteistä.

Resurssiviisasta Hämeenlinnaa rakennetaan erityisesti Hiilineutraali Hämeenlinna -toimeenpano-ohjelman toteuttamisen kautta. Ohjelmaa koordinoidaan ja yhteisiä toimenpiteitä toteutetaan strategian ja kehittämisen työnä ja päästövähennystoimenpiteitä toteutetaan toimialoilla. Yhteisistä toiminnoista ilmastonmuutokseen liittyvän viestinnän ja neuvonnan kehittäminen sekä tavoitteiden edistäminen muun strategisen työskentelyn kautta ovat keskeisiä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteinä on toiminnan ja sen rakenteiden edelleen kehittäminen ja vahvistaminen toimialueiden ja eri ohjelmien kanssa. Päätösten ennakko vaikutusten arvioinnin osaamista vahvistetaan ja tarjotaan asiantuntijatukea toimialueille.

Osallisuuden edistämisessä strategialla ja kehittämisellä on toimialueiden ja konserniyhtiöiden toimintaa koordinoiva, tukeva, yhteisiä resursseja hyödyntävä ja innovatiivisuutta ylläpitävä rooli. Asukkaita kutsutaan osallisuuteen tiedontuottajina, yhteiskehittäjinä, asiantuntijoina, yhteisöjen edustajina ja aktiivisina toimijoina. Osallisuuden toimintaympäristöjä on mm. demokratia-, työllisyys-, asuinalue- ja kulttuuripalvelujen kehittämisessä.

Järjestöyhteistyössä osallistutaan Silta-yhteistyöverkoston sekä Kanta-Hämeen järjestöasiain neuvottelukuntaan sekä tehdään yhteistyötä eri järjestöjen kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä sekä osallisuustyössä.

Strategian ja kehittämisen talousarvio vuodelle 2022 sisältää määrärahoja seuraavasti:

1. Yleinen osa (menot 3 825 600 €, tulot 85 100 €) sisältää

- elinkeinokonsernin rahoitus ja muu elinkeinokehittäminen 2 776 000 €
- Vanajavesikeskuksen rahoitus 135 500 €
- strategian ja kehittämisen hallinto 914 100 €, summa sisältää kansainvälistä toimintaa, joka keskittyy ystävyyskaupunkiyhteistyöhön 10 000 €

2. Toiminnan kehittäminen ja hankkeet (menot 578 400 €, tulot 214 000 €)

- tiedon tuottamista, kehittämistoimia, ulkopuolista osarahoitusta saavia kehittämishankkeita

3. Työllisyyden edistäminen: (menot 10 386 800 €, tulot euroa 741 100 €)

### **Työllisyydenhoidon toimintaympäristö**

Hämeenlinnan kaupungin strategia ja kehittäminen koordinoi Hämeenlinnan seudun työllisyyden kuntakokeilua. Kokeilussa kunta vastaa asiakaskohderyhmän julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden (TE-palveluiden) tarjoamisesta ja työttömän työnhakijan koko asiakasprosessista. Työllisyyskokeilu toimii pohjana TE-palveluiden siirtymiselle kuntiin vuoden 2024 aikana.

Työllisyyden kuntakokeilujen tavoitteena on nykyistä tehokkaammin edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista sekä tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen kestävästi kasvun edistämiseksi. Työllisyyskokeilu rakentaa paikallis-alueellista työllisyydenhoidon ekosysteemiä osana alueen elinvoimaa ja koulutusverkostoa. Työllisyyskokeilu vahvistaa osaltaan monialaista toimijaverkostoa ja toteuttaa Ketterimmät Hämeenlinnan seudun työllisyysohjelman 2017-2025. Työllisyyskokeilun lähtökohtana on asiakkaan palvelutarpeista rakentuneet ratkaisut työllistymisen tueksi. Tärkeä osa kokonaisuutta on sosiaali- ja terveystyö, työ-, toimintakyky ja kuntoutuspalvelut sekä hyvinvointipalvelut.

Tulevina vuosina työllisyydenhoidon toimintaympäristö muuttuu voimakkaasti. Muutosta vauhditetaan mm. Pohjoismaisen työvoimapalvelumallilla vuonna 2022, palkkatukiuudistuksella (toteutuminen 2023), jatkuvan osaamisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toiminnan alkamisella, TE-digipalveluiden kehittämisellä sekä TE-palveluiden siirtymisellä kuntiin vuoden 2024 aikana. Lisäksi sote-palveluiden siirtyminen hyvinvointialueille on iso muutos työkykypalveluiden, kuntouttavan työtoiminnan sekä sosiaali- ja terveystyöpalveluiden osalta.

Työllisyyden hoidossa onnistuminen edellyttää laajalla verkostolla sovittuja yhteisiä tavoitteita ja toimenpiteitä. Tavoitteita seurataan sekä työllisyyden kuntakokeilujen kuin seudun työllisyysohjelman mittaristoilla. Työllisyyden edistämisessä keskeinen tavoite on tarjota yksilöllisiä, laadukkaita ja oikea-aikaisia palveluita sekä työnhakija- että työnantaja-asiakkaille. Tavoitetta tukee myös jatkuva palveluiden kehittäminen asiakkaiden palvelutarpeisiin perustuen sekä entistä tehokkaampi palveluiden yhteensovittaminen. Työllisyyspalveluissa jatketaan dynaamisen pienhankintamallin kehittämistä ja käytön laajentamista niin, että alueen toimijat tuottavat palveluita ja ovat aktiivisia toimijoita.

Hämeenlinnan kaupunki koordinoi Kanta-Hämeen työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (TYP) toimintaa, joka kartoittaa työllistymisen edellytyksiä, tarjoaa asiakkaille yksilöllisiä palvelukokonaisuuksia sekä edistää asiakkaiden siirtymistä työhön tai koulutukseen. Painopisteenä on asiakkaiden oman aktiivisuuden ja toimijuuden vahvistaminen työllistymistavoitteen saavuttamiseksi. Hämeenlinnan kaupungilla TYP-työtä tekevät sosiaalihuollon ammattihenkilöt ovat osa työllisyyskokeilun tiimiä kuntakokeilun päättymiseen saakka.

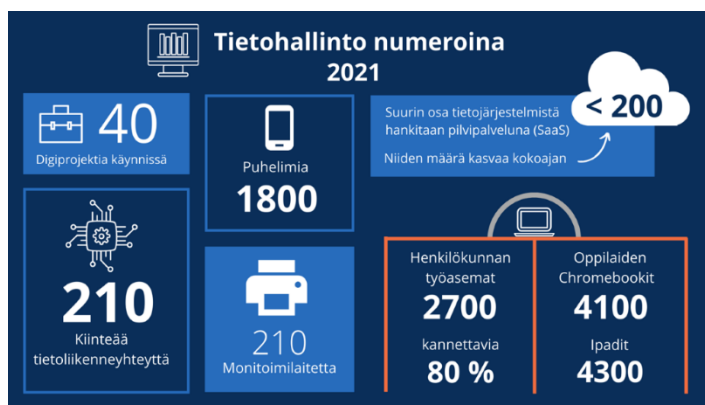
Kunnan työmarkkinatuen (määräraha 2021 6,9 milj. €, ylitysuhka 0,2 milj. €) odotetaan laskevan merkittävästi vuoden 2021 tasosta kuntakokeilun myötä. Talousarviossa 2022 työmarkkinatuen määräraha on 6,7 milj. €. Rakenteellinen työttömyys on sitkeää ja lähtenyt voimakkaaseen nousuun Hämeenlinnassa ja koko maassa vuoden 2019 lopulta alkaen. Tämä vaikuttaa työmarkkinatuen korkeaan tasoon. Toinen suuri menoerä on palkkatuella työllistäminen. Tulot ovat valtion palkkatukituloa sekä TYP:n osalta korvauksia muilta Kanta-Hämeen kunnilta.

#### 4. Tietohallinto: (menot 5 335 600 €, tulot 4 341 900 €)

Tietohallinnon tehtävä on tukea ICT:n keinoin toimialoja heidän perustehtävässään sekä toiminnan kehittämisessä ja digitalisaatiossa. Toimivat ja tietoturvalliset tietoliikenneyhteydet, työasemat ja perusjärjestelmät mahdollistavat toimialoille keskittymisen perustehtävän suorittamiseen. Digitalisaation merkitys ja määrä kasvaa huomattavasti tulevaisuudessa. Kuntalaiset haluavat kunnan palvelut sähköisiksi ja 24 h saataville. Tämä asettaa kaupungille merkittävän tarpeen rakentaa palveluita uudelleen kuntalaislähtöisiksi digitalisaation avulla.

Toimialat vastaavat oman toimintansa kehittämisestä sekä uudistamisesta ja tietohallinto on tukemassa kehittämistä digitalisaation keinoin. Hämeenlinnassa tehdään hyvää työtä pienillä resursseilla ja usein tunnustetaan kehittämiskohteita enemmän kuin mitä on mahdollista toteuttaa nykyresurssoinnilla. Tietohallinto ja digiryhmä ylläpitää kokonaiskuvaa digitalisaation käynnissä olevista toimenpiteistä. Toiminnan kehittäminen tai uudistaminen digitalisaation avulla on usein pitkäjänteistä työtä ja vaatii panostuksia, ennen kuin hyödyt realisoituvat.

Tietohallinnon kustannukset koostuvat toimialakohtaisten tietojärjestelmien kustannuksista (1 990 t€), sekä kaupungin yhteisistä ICT-ratkaisuista (perustyöasemainfra, lisenssit, puhelintenhallinta, sähköinen asiointi ja viestintäratkaisut 2270 t€), digitalisaation kehittämisestä (400 t€), tietoturvakustannuksista (194 t€), sekä tietohallintoyksikön omista kustannuksista (480 t€). Toiminnan kehittämisestä johtuen toimialojen tietojärjestelmien kustannukset kasvavat hieman viime vuodesta. ICT-infran ylläpito siirtyi Sarastialta Tieralle joulukuussa 2019. Tästä johtuen laskutus muuttuu 1.1.2022 alkaen kokonaan Tieran hinnoittelun mukaiseksi ja ICT-infran kustannukset laskevat viime vuodesta. Kustannusten lasku jää kuitenkin maltilliseksi johtuen tietoturvaan panostamisesta. Perustyöasemakustannukset, sekä toimialakohtaisten järjestelmien kustannukset laskutetaan yksiköiltä konemäärien tai käytön mukaan.



#### Tietohallinto numeroina 2021

- 40 digiprojektia käynnissä
- 210 kiinteää tietoliikenneyhteyttä
- 1800 puhelinta
- 210 monitoimilaitetta
- Suurin osa tietojärjestelmistä n. 200 hankitaan pilvipalveluna (SaaS), niiden määrä kasvaa koko ajan
- 2700 henkilökunnan työasemaa, joista kannettavia 80 %
- 4100 oppilaiden Chromebookia ja 4300 Ipadia

Strategian ja kehittämisen vastuualueen tulot muodostuvat sisäisestä laskutuksesta, palkkatuesta sekä hankkeiden valtionavustuksista. Kehittämishankkeisiin haetaan valtionavustusta mahdollisuuksien mukaan, jolloin niiden rahoitus toteutuu vain osittain kaupungin omin varoin. EU:n uudella ohjelmakaudella 2021–2027 tulevat korostumaan hiilineutraalius, digitaalisuus ja muuttuva työelämä läpileikkaavina teemoina.



### Sitovat tavoitteet ja mittarit

| Tavoite                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Mittarit                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Seuraavien toimeenpano-ohjelmien toteutuminen <ul style="list-style-type: none"> <li>- Elinvoiman ekosysteemit</li> <li>- Hiilineutraali Hämeenlinna</li> <li>- Hyvinvointisuunnitelma</li> <li>- Esteettömyysohjelma</li> <li>- Osallisuus ja vuorovaikutus</li> <li>- Lapsiystävällinen Hämeenlinna ohjelma</li> <li>- Ketterimmät seudullinen työllisyysohjelma</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Ekosysteemityön vuosipalaute</li> <li>- Kasvihuonekaasupäästövähennä</li> <li>- Hyvinvointisuunnitelman toteutuminen</li> <li>- Esteettömyysohjelman toteutuminen</li> <li>- Toteutetut ennakkovaikutusten arvioinnit</li> <li>- Järjestötyössä yhteisten tilaisuuksien määrä</li> <li>- Lapsiystävällinen Hämeenlinna ohjelman toteutuminen</li> <li>- Osallisuuden ja vuorovaikutuksen kehittäminen ja toteutuminen raportoidaan vuosittain</li> <li>- Ketterimmät seudullisen työllisyysohjelman toteuttaminen, aktivointiaste on yli 50 %</li> </ul> |

| Tavoite                                                                                                                | Mittarit                                                                                             |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Tietohallinto tuottaa yhdessä kolmansien osapuolien kanssa toimivan kustannustehokkaan ja tietoturvallisen ICT-infran. | Käyttötuen saama kouluarvosana vähintään 8,8                                                         |
| Toimialojen digitalisaation tukeminen                                                                                  | Tietohallinnolla tarjolla vähintään kolme kuvattua palvelua yksiköille, digitalisaation edistämiseen |

| Tavoite                                                           | Mittarit                                                                                                                                         |
|-------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Työllisyydessä asiakaskokemus on vähintään 3,6 (1-5) (TEM-kysely) | Asiakaskokemusmittarit                                                                                                                           |
| Työttömien asiakasohjautuminen                                    | Aktivointiaste nousee (kuntakokeilun kohderyhmän aktivointiaste nousee yli 50 prosenttiin). Työmarkkinatuen kuntaosuus enintään 6,7 milj. euroa. |

### Sitoviin tavoitteisiin liittyvä riskienhallinta

| Tavoite                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Keskeiset riskit                                            | Riskienhallintakeinot                                                                                                                       |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Seuraavien toimeenpano-ohjelmien toteutuminen <ul style="list-style-type: none"> <li>- Elinvoiman ekosysteemit</li> <li>- Hiilineutraali Hämeenlinna</li> <li>- Hyvinvointisuunnitelma</li> <li>- Esteettömyysohjelma</li> <li>- Osallisuus ja vuorovaikutus</li> <li>- Lapsiystävällinen Hämeenlinna ohjelma</li> <li>- Ketterimmät seudullinen työllisyysohjelma</li> </ul> | Toimeenpano-ohjelmille asetettuja tavoitteita ei saavuteta. | Taloudellisesta haasteista huolimatta yhteisistä linjauksista pidetään kiinni ja toimijat sitoutuvat yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen. |

| Tavoite                                                                                                                | Keskeiset riskit                                                                                     | Riskienhallintakeinot                                                           |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|
| Tietohallinto tuottaa yhdessä kolmansien osapuolien kanssa toimivan kustannustehokkaan ja tietoturvallisen ICT-infran. | Tietohallinnon resurssit, sekä kriittisten tietoliikenneyhteyksien katkeaminen, sekä tietoturvauhat. | Määräaikainen lisäresurssi, sekä SIEM/SOC -palvelu tietoturvauhkien hallintaan. |
| Toimialojen digitalisaation tukeminen                                                                                  | Tietohallinnon ja toimialojen resurssit.                                                             | Töiden priorisointi.                                                            |

| Tavoite                                                           | Keskeiset riskit                                                                                                                                                                                                           | Riskienhallintakeinot                                                                                                                                                         |
|-------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Työllisyydessä asiakaskokemus on vähintään 3,6 (1-5) (TEM-kysely) | Asiakkaat eivät saa palvelutarpeen mukaisia palveluita ja tukea työllistymiseen                                                                                                                                            | Henkilöstön valmennus onnistuu<br>Palveluiden kehittäminen luo palvelutarpeeseen oikeita palveluita                                                                           |
| Työttömien asiakasohjautuminen                                    | Työttömille ei löydy palvelutarpeen mukaisia palveluita riittävästi<br><br>Koronan myötä lomautukset ja irtisanomiset estävät työllistämisen palveluiden käytön sekä vähentävät työllistämismahdollisuuksia ja työpaikkoja | Luovia ratkaisuja palveluiden toteuttamiseen etäyhteyksiä hyödyntämällä<br><br>Entistä tiiviimpi yhteistyö ja ratkaisujen etsiminen alueen toimijoiden ja työnantajien kanssa |

## Talous

|                                                 | TP 2020     | Muutettu TA 2021 | TA 2022     |
|-------------------------------------------------|-------------|------------------|-------------|
| <b>Strategia, kehittäminen ja tietohallinto</b> |             |                  |             |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b>                 |             |                  |             |
| Toimintatulot                                   | 4 546 567   | 5 217 600        | 5 382 100   |
| Toimintamenot                                   | -18 051 556 | -20 087 900      | -20 126 400 |
| Toimintakate                                    | -13 504 988 | -14 870 300      | -14 744 300 |

Vuonna 2022 strategian ja kehittämisen palvelualueen toimintamenot ovat 20,126 milj. euroa, ja toimintatulot ovat 5,382 milj. euroa. Toimintakate on -14,744 milj. euroa.

## Keskeiset muutokset talousarviovuodelle 2022 ja suunnitelmavuosille 2023–2024

Erityisesti vuonna 2022 panostetaan valtuustokauden strategian valmisteluun sekä työllisyydenhoidon pohjoismaisen mallin käyttöönottoon. Lisäksi valmistetaan uutta kuntaa 2023 sekä hyvinvointialuetta. Vuoden 2024 alussa toteutuu TE-palvelujen siirto kunnille.

ICT-infran ylläpito ja kehittäminen ml. tietoturva, hyvinvointialueen käynnistyminen, TE-palveluiden siirtyminen kaupungille, sekä digitalisaatio työllistää tietohallintoa merkittävästi 2022–2024. Resurssit ovat tiukoilla ja töitä joudutaan priorisoimaan merkittävästi.

## KESKUSVAALILAUTAKUNTA

Vuonna järjestetään 2022 aluevaalit ja 2023 eduskuntavaalit. Presidentinvaalit ja europarlamenttivaalit järjestetään vuonna 2024. Vuonna 2025 järjestetään kuntavaalit.

### Talous

|                                 | TP 2020 | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022  |
|---------------------------------|---------|---------------------|----------|
| <b>Keskusvaalilautakunta</b>    |         |                     |          |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b> |         |                     |          |
| Toimintatulot                   | 20      | 0                   | 100 000  |
| Toimintamenot                   | -5 233  | -200 100            | -200 000 |
| Toimintakate                    | -5 213  | -200 100            | -100 000 |

Vuonna 2022 keskusvaalilautakunnan toimintamenot ovat 0,200 milj. euroa, ja toimintatulot ovat 0,100 milj. euroa. Toimintakate on -0,100 milj. euroa.

## TARKASTUSLAUTAKUNTA

Tarkastuslautakunnan tehtävät on määritelty kuntalain 121 §:ssä ja kaupungin hallintosäännön 64 §:ssä. Lautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Tarkastuslautakunta antaa suorittamastaan arvioinnista valtuustolle vuosittain arviointikertomuksen.

Lautakunta huolehtii hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämisestä sekä valmistelee valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat. Tarkastuslautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja ylläpitää sidonnaisuusrekisteriä julkisessa tietoverkossa kaupungin verkkosivuilla. Lautakunta toimittaa sidonnaisuusilmoitukset valtuustolle tiedoksi kerran vuodessa.

Tarkastuslautakunnan alaisuudessa on tarkastustoimi, joka lautakunnan valmistelutyön lisäksi toimii yhteyshenkilönä tilintarkastuksen suuntaan. Tarkastustoimi tekee myös sisäistä tarkastusta kaupunginjohtajan kanssa sovittavan työohjelman mukaisesti.

### Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Tarkastuslautakunta valmistelee ja hyväksyy arviointisuunnitelman vuosille 2021–2024, jonka pohjalta laaditaan työohjelma vuoden 2021 arviointiin. Työohjelma sisältää arvioinnin kohteet ja painopisteet. Ne valitaan kaupungin strategian päämääristä ja kaupungin 1.6.2017 voimaan astuneen organisaation pohjalta.

### Sitovat tavoitteet ja mittarit

| Tavoite                                                                                                           | Mittarit                                                                                 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|
| Arviointikertomuksessa esitetyt havainnot johtavat toimintojen kehittämiseen vuoden kuluessa niiden esittämisestä | 75 % havainnoista johtaa toimintojen kehittämiseen vuoden kuluessa niiden esittämisestä. |

**Sitoviin tavoitteisiin liittyvä riskienhallinta**

| Tavoite                                                                                                           | Keskeiset riskit                                          | Riskienhallintakeinot                             |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|
| Arviointikertomuksessa esitetyt havainnot johtavat toimintojen kehittämiseen vuoden kuluessa niiden esittämisestä | Rajalliset resurssit, havaintojen jääminen toissijaiseksi | Hyvä keskusteluyhteys toimialoille ja valtuustoon |

**Talous**

|                                 | TP 2020  | Muutettu TA 2021 | TA 2022  |
|---------------------------------|----------|------------------|----------|
| <b>Tarkastuslautakunta</b>      |          |                  |          |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b> |          |                  |          |
| Toimintatulot                   | 12 809   | 13 700           | 15 800   |
| Toimintamenot                   | -225 333 | -253 000         | -264 100 |
| Toimintakate                    | -212 524 | -239 300         | -248 300 |

Vuonna 2022 tarkastuslautakunnan toimintamenot ovat -0,264 milj. euroa ja toimintatulot 0,016 milj. euroa. Toimintakate on -0,248 milj. euroa.

Tarkastuslautakunta on osa konsernipalvelujen kokonaisuutta. Konsernipalvelujen toimintamenot ja toimintatulot ovat bruttositovat. Tarkastuslautakunnan tulot muodostuvat pelastuslaitokselle ja jätelautakunnalle kohdistuvan tarkastuspalvelun osuudesta.

**ELINKEINORAHASTON TASEYKSIKKÖ**

Elinkeinorahasto toimii nettositovana taseyksikkönä. Elinkeinorahaston tuotto lisätään rahaston pääomaan, ellei valtuusto vuoden aikana toisin päättä.

**Talous**

|                                      | TP 2020 | Muutettu TA 2021 | TA 2022 |
|--------------------------------------|---------|------------------|---------|
| <b>Elinkeinorahaston taseyksikkö</b> |         |                  |         |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b>      |         |                  |         |
| Palvelujen ostot                     | -118    | 0                | 0       |
| Toimintamenot                        | -118    | 0                | 0       |
| Toimintakate                         | -118    | 0                | 0       |

## SIVISTYS- JA HYVINVOINTILAUTAKUNTA

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta vastaa sivistys- ja hyvinvointitoimialan viranomaistoiminnasta, palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta, sisällöistä ja kehittämisestä sekä tekee esitykset toimialan palveluverkosta ja investoinneista.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan vastuulle kuuluvat varhaiskasvatus, esiopetus, perusopetus sekä oppilas- ja opiskelijahuolto. Lisäksi lautakunnan vastuulle kuuluvat nuorisopalvelut, lastenkulttuuripalvelut, taiteen perusopetus, kirjastopalvelut, museopalvelut, kulttuuripalvelut, liikuntapalvelut sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat mm. Koulutuskuntayhtymä Tavastia, Hämeen ammattikorkeakoulu, Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri Oy, Verkatehdas Oy, Sibelius-opisto ja Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy.

Vuoden 2022 tavoitteet perustuvat voimassa olevaan kaupunkistrategiaan. Uuden kaupunkistrategian mukaiset tavoitteet otetaan käyttöön vuodesta 2023 alkaen.

### Sitovat tavoitteet ja mittarit vuodelle 2022

| Tavoite                                                                                                                                     | Mittarit                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja hyvinvointi- ja terveyserojen kasvuun puuttuminen, huomioiden koronaepidemian tuomat haasteet | <p>Lapsiystävällinen Hämeenlinna-ohjelman toimenpidesuunnitelmassa päätettyjen toimenpiteiden toteutumisaste</p> <p>Kouluterveyskyselyn tulokset parantuneet edellisestä mittauksesta: kiusatuksi tulemisen kokemus, tupakoimattomuus, koululounaan nauttiminen, lukutaito</p> <p>Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen asiakastytyväisyys on 1–5 asteikolla vähintään 4.</p> <p>Oppilashuollon palveluihin pääsee viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun oppilas on tätä pyytänyt.</p> <p>Varhaiskasvatuksessa 42 % kasvattajan vuorovaikutuksesta suhteessa lapseen on vastaanottavaa, osallistuvaa tai tavoittelevaa. (Kehittävä palaute v. 2021 38,4 %)</p> <p>MOVE-testien tulokset ovat keskimäärin yli valtakunnan keskitason.</p> <p>Ohjaamon kävijämäärä on keskimäärin 300 kuukaudessa ja ryhmätoiminnoissa olevien eri nuorten määrä on 60 vuodessa.</p> <p>Koko ikäluokka saa perusopetuksen päättötodistuksen</p> <p>Kaikki päättötodistuksen saaneet ovat aloittaneet elokuussa toisen asteen koulutuksessa</p> |

| Tavoite                                                                                            | Mittarit                                                                                                                            |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Sujuva palvelupolku lapsille ja perheille varhaiskasvatuksesta esiopetuksen kautta perusopetukseen | Esi- ja alkuopetuksen oppilaiden oppimisen ja kasvun tukemisen ja oppilashuollon uudet toimintatavat<br><br>Asiakaskyselyn tulokset |

| Tavoite                           | Mittarit                                                                                                                                      |
|-----------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Terveelliset ja turvalliset tilat | Päätetyt investointihankkeet etenevät aikataulussa.<br><br>Yksiköillä on ajantasaiset turvallisuussuunnitelmat, joiden mukaan on harjoiteltu. |

| Tavoite                                                                                                                                    | Mittarit                                                                                                                                                                             |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Laaditaan palveluverkkoselvityksen valmistelun periaatteet ja tavoitteet virkamiesten, lautakunnan ja koulu yhteisöjen kanssa yhteistyössä | Alakouluja koskeva suunnitelma palveluverkkoselvityksestä on valmistunut ja asiasta on päätetty lautakunnassa<br><br>Suunnitelma oppimisen tuen pienryhmien järjestämiseksi on tehty |

| Tavoite                          | Mittarit                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|----------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Kestävän elämäntavan edistäminen | Kestävän elämäntavan opinpolun suunnitelma on hyväksytty osaksi varhaiskasvatuksen suunnitelmaa sekä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmia<br><br>Ruokahävikin vähentäminen<br><br>Sihyn investointikohteissa otetaan käyttöön uusiutuvaa energiaa<br><br>Matkakulut jäävät alle vuoden 2019 tason |

| Tavoite                          | Mittarit                                                                                                |
|----------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Kaupunkikulttuurin vahvistuminen | Kaupunkikulttuurin minipilotteihin osallistuneiden määrä<br><br>Sosiaalisen median julkaisujen seuranta |

| Tavoite                   | Mittarit                                                                                                                                                           |
|---------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Lähiliikunnan edistäminen | Ohjattujen liikuntaryhmien liikuntakertojen määrä kantakaupungissa ja pitäjissä<br><br>Koulujen liikuntasalien iltakäytön käyttöaste kantakaupungissa ja pitäjissä |

**Sitoviin tavoitteisiin liittyvä riskienhallinta**

| <b>Tavoite</b>                                                                                                                              | <b>Keskeiset riskit</b>                                                                                                                               | <b>Riskienhallintakeinot</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja hyvinvointi- ja terveyserojen kasvuun puuttuminen, huomioiden koronaepidemian tuomat haasteet | Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten määrä kasvaa<br><br>Resurssit eivät riitä<br><br>Toimenpiteillä ei päästä tavoiteltuun vaikuttavuuteen | Tunnistetaan lasten ja nuorten tarpeet ja reagoidaan niihin nopeasti<br><br>Tiivis yhteistyö toimialan sisällä sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen kanssa<br><br>Valtion erillisrahoituksen kautta saatava tuki<br><br>Kokeillaan joustavasti myös uusia toimenpiteitä<br><br>Kaikkien perusopetuksen 2. ja 4. -luokkalaisten oppilaiden lukutaito on kartoitettu Allu-testillä |

| <b>Tavoite</b>                                                                                     | <b>Keskeiset riskit</b>                                                                                                                 | <b>Riskienhallintakeinot</b>                                                  |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|
| Sujuva palvelupolku lapsille ja perheille varhaiskasvatuksesta esiopetuksen kautta perusopetukseen | Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yksiköiden erilaiset toiminta-alueet<br><br>Erot toimintakulttuurissa<br><br>Henkilöstön osaaminen | Yhteiset tavoitteet ja toimenpiteet<br><br>Henkilöstön osaamisen kehittäminen |

| <b>Tavoite</b>                    | <b>Keskeiset riskit</b>                                                      | <b>Riskienhallintakeinot</b>                                                                                |
|-----------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Terveelliset ja turvalliset tilat | Investointiohjelman toteuttamisen viivästyminen<br><br>Uudet sisäilmakohteet | Investointipäätöksiä tehdään tarvittaessa myös talousarviovuoden aikana<br><br>Huolellinen kiinteistöhuolto |

| <b>Tavoite</b>                                                                                                                            | <b>Keskeiset riskit</b>                                                                                                                                           | <b>Riskienhallintakeinot</b>                                                                                                         |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Laaditaan palveluverkkoselvityksen valmistelun periaatteet ja tavoitteet virkamiesten, lautakunnan ja kouluyhteisöjen kanssa yhteistyössä | Kysyntä ei jakaannu tasaisesti eri puolille kaupunkia<br><br>Äkilliset muutokset kysynnässä<br><br>Palveluverkkoselvitys ei valmistu vuoden 2022 loppuun mennessä | Jatkuva seuranta<br><br>Väestöennuste<br><br>Palveluverkon suunnittelu yhteistyössä sidosryhmien kanssa<br><br>Henkilöstösuunnittelu |

| Tavoite                          | Keskeiset riskit                                                                                       | Riskienhallintakeinot                                                                                                                                                         |
|----------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Kestävän elämäntavan edistäminen | Toimintakulttuurin muutos on hidasta<br><br>Osaaminen<br><br>Tavoitteen saavuttamista on vaikea mitata | Suunnitelmallinen kehitystyö<br><br>Aloitteellisuuden tukeminen<br><br>Resurssiviisauden ja kiertotalouden periaatteiden korostaminen arjessa<br><br>Mittaamisen kehittäminen |

| Tavoite                          | Keskeiset riskit                                                                                                                   | Riskienhallintakeinot                                                         |
|----------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|
| Kaupunkikulttuurin vahvistuminen | Toimijakentän pirstaleisuus<br><br>Koronan vaikutukset kulttuurin tekijöihin ja tekemisen mahdollisuuksiin<br><br>Niukat resurssit | Vahva verkostoituminen ja vuoropuhelu<br><br>Mahdollistavat toimintaprosessit |

| Tavoite                   | Keskeiset riskit                                                                                                 | Riskienhallintakeinot                                                                                                                                                                  |
|---------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Lähiliikunnan edistäminen | Osallistumisaktiivisuus liikuntaryhmiin koronan jälkeen laskenut<br><br>Seuratoiminnan tilanne pandemian jälkeen | Tiedottaminen liikunnasta ja liikuntaryhmistä kaupungin omissa kanavissa ja liikuntaan innostaminen.<br><br>Tuetaan seuratoimintaa avustuksilla ja tuetuilla liikuntatilojen vuokrilla |

## Lautakunnan talous

|                                           | TP 2020             | Muutettu TA 2021    | TA 2022             | TS 2023             | TS 2024             |
|-------------------------------------------|---------------------|---------------------|---------------------|---------------------|---------------------|
| <b>SIVISTYS- JA HYVINVOINTILAUTAKUNTA</b> |                     |                     |                     |                     |                     |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b>           |                     |                     |                     |                     |                     |
| Myyntitulot                               | 1 678 123           | 1 290 000           | 1 347 000           | 1 347 000           | 1 347 000           |
| Maksutulot                                | 2 399 468           | 2 354 000           | 2 085 000           | 1 985 000           | 1 985 000           |
| Tuet ja avustukset                        | 1 794 712           | 517 000             | 586 000             | 586 000             | 586 000             |
| Muut toimintatulot                        | 169 200             | 164 000             | 150 000             | 150 000             | 150 000             |
| <b>Toimintatulot</b>                      | <b>6 041 503</b>    | <b>4 325 000</b>    | <b>4 168 000</b>    | <b>4 068 000</b>    | <b>4 068 000</b>    |
| Henkilöstömenot                           | -56 255 100         | -57 608 000         | -58 702 000         | -58 329 000         | -58 743 000         |
| Palvelujen ostot                          | -18 827 153         | -25 082 000         | -25 517 000         | -25 450 000         | -26 737 000         |
| Aineet, tarvikkeet ja tavarat             | -2 768 847          | -2 473 000          | -2 610 000          | -2 595 000          | -2 615 000          |
| Avustukset                                | -14 763 740         | -10 611 000         | -10 651 000         | -10 841 000         | -11 028 000         |
| Muut toimintamenot                        | -25 196 951         | -26 999 000         | -27 714 000         | -28 347 000         | -29 024 000         |
| <b>Toimintamenot</b>                      | <b>-117 811 790</b> | <b>-122 773 000</b> | <b>-125 194 000</b> | <b>-125 562 000</b> | <b>-128 147 000</b> |
| <b>Toimintakate</b>                       | <b>-111 770 287</b> | <b>-118 448 000</b> | <b>-121 026 000</b> | <b>-121 494 000</b> | <b>-124 079 000</b> |

Vuonna 2022 sivistys- ja hyvinvointilautakunnan toimintamenot ovat 125,194 milj. euroa ja toimintatulot ovat 4,168 milj. euroa. Toimintakate on -121,026 milj. euroa.

## Keskeiset muutokset talousarviovuodelle 2022 ja suunnitelmavuosille 2023–2024

Maakunnallisen hyvinvointialueen käynnistymisellä 1.1.2023 on merkittäviä vaikutuksia sivistys- ja hyvinvointilautakunnan vastuualueeseen. Sosiaali- ja terveystalouden siirtyessä pois kaupungin toiminnasta, nykyinen sivistys- ja hyvinvointilautakunnan vastuualue muodostaa n. 75 % kaupungin



toimintakatteesta. Sivistys- ja hyvinvointipalveluilla on tärkeitä yhdyspintoja uuden hyvinvointialueen kanssa mm. lasten ja nuorten palveluissa. Myös oppilashuollon kuraattori- ja psykologipalvelut siirtyvät hyvinvointialueelle. Kulttuuri- ja liikuntapalvelut, koko väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja kotoutumisen edistäminen ovat esimerkkejä teemoista, jotka painottuvat uudistuvan kaupungin suunnittelussa. Hyvinvointialueen yhdyspintojen ja yhteisten toimintatapojen sekä uudistuvan kaupungin valmistelu ajoittuu vuoteen 2022.

Suunnitelmavuosien 2023–2024 valmistelussa on huomioitu alustavasti mm. valmistuvien investointien vaikutusta vuokriin sekä lasten määrän vähenemisen vaikutuksia henkilöstömenoihin.

Varhaiskasvatuksen henkilöstömenot vähenevät v. 2021 n. 600 000 €. Henkilöstön vähennys kohdistuu eniten lastenhoitajien vakansseihin, jolloin saadaan henkilöstömitoitus (opettajien ja hoitajien suhdeluku) vähitellen vuoteen 2030 mennessä varhaiskasvatuslain mukaiseksi. Budjettiesitykseen sisältyy varhaiskasvatuksen henkilöstöpoolin työntekijämäärän kasvattaminen viidellä vakanssilla.

Perusopetuksen investointiohjelma on laaja ja sen toteuttaminen rasittaa kaupungin taloutta. Investoinnit ovat kuitenkin välttämättömiä, jotta kaikille oppilaille saataisiin terveelliset ja turvalliset koulutilat. Investointien suunnittelussa otetaan huomioon oppilasmäärän aleneminen. Laaditaan palveluverkkoselvityksen valmistelun periaatteet ja tavoitteet virkamiesten, lautakunnan ja kouluyhteisöjen kanssa yhteistyössä. Henkilöstösuunnittelun tuloksena osa viroista täytetään määräaikaikaisena.

Erityisen tuen oppilaiden määrän kasvaa edelleen. Kasvun takia on ollut tarpeen perustaa kolme uutta pienryhmää ja yksi joustava pienryhmä lukuvuoden 2021–2022 alusta. Hankerahoituksen avulla korjataan pandemian aiheuttamaa oppimisen vajetta. Hallitus valmistelee opiskeluhuollon henkilöstömitoitusta, johon varauduttu kahden vakanssin lisäyksesityksellä ja hakemalla hankerahoitusta neljälle vakanssille. Perusopetuksen digistrategian toimeenpanoa jatketaan.

Budjettiesityksessä on varauduttu laajentuneen oppivelvollisuuden vaateisiin yhden oppilaanohjaan lisävakanssilla ja lisäksi 100 000 € varauksella vuoden 2022 osalta Koulutuskuntayhtymä Tavastialle maksettavaan lukion alijäämäavustukseen, mikäli valtio ei kompensoi koulutuksen järjestäjän lisäkustannuksia täysimääräisesti. Mahdolliset lisäkustannukset oppivelvollisuuden laajentamisesta tulee huomioida myös suunnitelmavuosina, mikäli valtionavustus ei kata kustannuksia täysimääräisesti.

Vuonna 2021 valmistuu Lyseon koulun tilojen peruskorjaus Verkatehtaalla sekä Vuorentaan koulun uudisrakennus. 2022 pääomavuokrien nousu vuoteen 2021 verrattuna on noin 650 000 €.

### Lautakunnan investoinnit

| Kohde                                                       | Kust.arvio | 2022      | 2023      | 2024      |
|-------------------------------------------------------------|------------|-----------|-----------|-----------|
| Kaurialan koulun uudisrakennus                              | 14 500 000 | 5 500 000 |           |           |
| HYK uudisrakennus                                           | 15 400 000 | 3 000 000 | 9 000 000 | 3 400 000 |
| Myllymäen koulun peruskorjaus ja kivikoulun laajennus       | 7 500 000  | 3 500 000 | 4 000 000 |           |
| Ruunumylyn koulun kivikoulun peruskorjaus ja piha           | 4 000 000  | 1 500 000 | 2 500 000 |           |
| Lyseon korttelin liikunta- ja ruokailutilojen uudisrakennus | 6 500 000  | 1 500 000 | 4 000 000 | 1 000 000 |
| Lammin koulukeskus                                          | 13 000 000 |           | 2 000 000 | 8 000 000 |
| Lyseon korttelin päärakennuksen peruskorjaus                | 15 000 000 |           |           | 2 000 000 |
| Ahveniston maauimalan korjaukset                            | 3 000 000  | 3 000 000 |           |           |

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan investointitarpeet keskittyvät ensisijaisesti kouluihin. Sairion päiväkodin perusparannus rahoitetaan kaupunkirakennelautakunnan pienparannuskohteena.

Kaurialan koulun rakentaminen on alkanut keväällä 2021 ja se valmistuu vuoden 2022 lopussa. Kohteen pääomavuokrat vuonna 2023 alkaen tulevat olemaan noin 700 000 €, mutta väistötiloista jää lähes saman verran vuokria pois.

Hämeenlinnan yhteiskoulun investointi tulee saada pikaisesti käyntiin, koska väliaikaisissa parakeissa on opiskeltu nyt seitsemän vuotta. Hämeenlinnan yhteiskoulusta on olemassa kaupunginvaltuuston investointipäätös, rahoitusta esitetään vuosille 2022–2024.

Jotta investointiohjelma tuleville vuosille olisi tasapainoinen ja ohjelma saadaan etenemään, niin esitykseen sisältyy Lyseon korttelin lisärakennuksen uudisrakennushankkeen käynnistäminen vuonna 2022. Tämä edellyttää vanhan lisärakennuksen purkua, johon purkulupa on olemassa. Lyseon koulun toiminnallisten tarpeiden vuoksi nykyisen lisärakennuksen purkaminen ja uudisrakennuksen rakentaminen tulee ajoittaa niin, että purkamisen jälkeen alkaa välittömästi uudisrakentaminen.

Myllymäen koulun peruskorjausta ja kivikoulun laajennusta esitetään aloitettavaksi vuonna 2022.

Ruununmyllyn koulun päärakennuksen peruskorjausta ja pihan kunnostamista esitetään aloitettavaksi vuonna 2022.

Lammin koulukeskuksen investointi odottaa alueen asemakaavatarkastelua. Hanketta esitetään vuodelle 2023.

Lyseon päärakennuksen peruskorjaus on suunniteltu aloitettavan vuonna 2024.

Varhaiskasvatukselle ei esitetä investointeja, mutta Sairion päiväkodin perusparannus toteutetaan kaupunkirakenteen perusparannusrahoituksella.

Ahveniston maauimala on rakennettu vuoden 1952 olympialaisten 5-ottelua varten. Allas oli pitkään poissa käytössä, mutta vuosina 2013–2014 allas remontoitiin vastaamaan nykyajan vaatimuksia. Maauimalan rakennukset ja rakennelmat on suojeltu. Altaassa on havaittu vuoto ja tarkemmat tutkimukset asiasta valmistuvat syksyn 2021 aikana. Tarvittaviin korjauksiin esitetään talousarviovarausta vuodelle 2022, mutta investoinnista päätetään erikseen kun korjauskustannukset ovat tarkentuneet.

Seminaarin kampuksen korjaukset etenevät kokonaissuunnitelman mukaisesti. D-rakennuksen peruskorjaus valmistuu elokuussa 2022. Peruskorjauksen kustannuksista osa on vuokravaikutteisia. B-rakennuksen peruskorjauksen ja toiminnallisten muutosten osalta neuvottelut ovat käynnissä. B-rakennuksen osalta asia tuodaan erikseen sivistys- ja hyvinvointilautakunnan päätettäväksi.

#### Irtaimen omaisuuden investoinnit

| <b>Irtain omaisuus</b>     | <b>2022</b> | <b>2023</b> | <b>2024</b> |
|----------------------------|-------------|-------------|-------------|
| Taidemuseon taidehankinnat | 20 000      | 20 000      | 20 000      |

| <b>Ensikertainen kalustaminen</b>     | <b>2022</b> | <b>2023</b> | <b>2024</b> |
|---------------------------------------|-------------|-------------|-------------|
| Sairion päiväkodin perusparannus      | 30 000      |             |             |
| Seminaarin D-rakennuksen peruskorjaus | 200 000     |             |             |
| Hämeenlinnan yhteiskoulu              |             | 400 000     |             |
| Myllymäen koulu                       |             | 250 000     |             |
| Kaurialan koulu                       |             | 450 000     |             |
| Lammin koulut                         |             |             | 300 000     |

## Yhtiöiden investoinnit

**Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:**lle on varattu käyttötaloudessa vuonna 2022 mahdollisuus yhden jalkapallokentän peruskorjaamiseen Hämeenlinnan urheilupuistossa sekä Pohjantähti-areenan tukirakenteiden korjaamiseen. Kaurialan kentän peruskorjaukset kohdentuvat suunnitelmavuosille 2023–2024.

## SIVISTYKSEN JA HYVINVOINNIN TOIMIALAN YHTEINEN HALLINTO JA PALVELUOHJAUS

Sivistyksen ja hyvinvoinnin yhteisen hallinnon tehtävänä on tukea sivistys- ja hyvinvointilautakunnan sekä toimialan onnistumista.

Palveluohjauksen prosessit keskittyvät asiakkuuden alkuvaiheeseen, kuten päivähoitopaikan hakemiseen ja kouluun ilmoittautumiseen. Asiakaspalvelua ja neuvontaa annetaan henkilökohtaisesti eri kanavien kautta.

Palveluohjauksen prosesseihin kuuluvat varhaiskasvatuksessa päivähoitopaikan hakeminen ja jononhallinta, sijoituspäätökset ja uudelleensijoitus, maksupäätökset ja päivähoitolaskutus, esiopetukseen ilmoittautuminen ja esiopetuspäätös sekä palveluseteliin liittyvät sijoitus- ja maksupäätökset. Opetustoimen prosesseihin kuuluvat mm. kouluun ilmoittautuminen ja oppilaaksiotto prosessi, koulukuljetushakemukset ja -päätökset sekä aamu- ja iltapäivätoimintaan ilmoittautuminen ja päätökset toiminnan järjestämisestä.

Palveluohjaus toimii kiinteästi yhteistyössä tulosalueiden kanssa.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

- Asiakasprosessien digitalisointi siten, että asiakkaat ja palveluntuottajat voivat halutessaan asioida sähköisesti kaikissa palveluohjaukseen liittyvissä asioissa
- Asiakasprosessien kehittäminen ja asiainnoin sujuvoittaminen siten, että vähennetään asiakkaalta vaadittavia kontakteja ja yhteydenottoja
- Lomakkeiden sähköistäminen ja yhtenäistäminen järjestelmien yhteyteen
- Sähköisten palvelukanavien kehittäminen
- Varhaiskasvatuspaikan saamisen prosessin nopeuttaminen

Tavoitteiden saavuttamiseksi palveluohjauksen sisäisenä haasteena on tiimin resurssien tehokas kohdistaminen asiakasprosessien oikeisiin vaiheisiin.

## Talous

|                                                                                 | TP 2020  | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022    |
|---------------------------------------------------------------------------------|----------|---------------------|------------|
| <b>Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan yhteinen hallinto ja palveluohjaus</b> |          |                     |            |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b>                                                 |          |                     |            |
| Toimintatulot                                                                   | 163      |                     |            |
| Toimintamenot                                                                   | -937 799 | -1 024 000          | -1 005 000 |
| Toimintakate                                                                    | -937 637 | -1 024 000          | -1 005 000 |

Vuonna 2022 sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan yhteisen hallinnon ja palveluohjauksen toimintamenot ovat 1,004 milj. euroa.

Menoja vähentää muutto Innoparkin tiloista Wetterin toimitukseen keväällä 2022.

## VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatus vastaa varhaiskasvatuslain mukaisen varhaiskasvatuksen sekä perusopetuslain mukaisen esiopetuksen järjestämisestä.

Kunnallinen varhaiskasvatus sisältää seuraavat muodot: päiväkotihoidon, perhepäivähoito, esiopetus ja varhaiserityiskasvatus. Ruotsinkielinen varhaiskasvatus hankitaan ostopalveluna yksityiseltä toimijalta.

Kunnallisen päivähoitopaikan vaihtoehtona voidaan lasten vanhemmille tai muille huoltajille myöntää palveluseteli, jolloin palvelun tuottaa sääntökirjan kriteerit täyttävä ja palveluseteliyrittäjäksi hyväksytty yksityinen päiväkotipalvelujen tuottaja.

Palvelusetelin lisäksi vanhemmilla on mahdollisuus valita yksityisen hoidon tuella toimiva kunnan hyväksymä ja valvoma päiväkotihoidon tai perhepäivähoito. Mikäli lapsen vanhemmat tai muut huoltajat eivät valitse lapselle kunnan järjestämää varhaiskasvatuslain 12 §:n mukaista varhaiskasvatusta, lapsen hoito voidaan järjestää kotihoidon tuella tai yksityisen hoidon tuella esimerkiksi palkkaamalla hoitaja kotiin.

Koska esiopetusta ei ole mahdollista järjestää yksityisen hoidon tuella tai palvelusetelillä, hankitaan esiopetusta tarvittaessa ostopalveluna.

### Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Toiminnan painopisteenä on varhaiskasvatussuunnitelman mukaisen toiminnan vahvistaminen ja tasalaatuisuuden varmistaminen. Tavoitteena on toimintakulttuurin jatkuva kehittäminen, jossa korostuu lapsilähtöisyys, osallisuus ja laaja-alaiset taidot.

Varhaiskasvatuksessa jatketaan vuonna 2022 toiminnan kehittämistä asiakaskyselyn ja henkilöstökyselyn tulosten sekä johtamisen arviointityön pohjalta. Erityisenä painopisteenä on lasten hyvinvointi sekä yhteistyön kehittäminen sosiaali- ja terveyspalvelujen kanssa.

Hämeenlinna on mukana Opetus- ja kulttuuriministeriön kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa. Kokeilu kestää elokuun 2021 alusta toukokuun 2024 loppuun. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun tarkoituksena on vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa, kehittää esiopetuksen laatua ja vaikuttavuutta, selvittää varhaiskasvatuksen sekä esi- ja alkuopetuksen välisiä jatkumia, selvittää perheiden palvelutarpeita ja saada tietoa kaksivuotisen esiopetuksen vaikutuksista lasten kehitykseen ja oppimisedellytyksiin, sosiaalisiin taitoihin ja terveen itsetunnon muodostumiseen.

Tavoitteena Hämeenlinnassa on yhtenäinen palvelupolku varhaiskasvatuksesta esiopetuksen kautta perusopetukseen. Esiopetusryhmiä toimii sekä päiväkotien, että koulujen yhteydessä.

Varhaiskasvatuksen laadun lisäksi tavoitteena on vastata joustavasti kuntalaisten palvelutarpeeseen ja sopeuttaa tarvittaessa toimintaa vastaamaan kysynnän muutoksia. Syntyneiden lasten määrä Hämeenlinnassa laski vuosina 2014–2018. Viime vuosina kehitys on ollut vain heikosti positiivista.

Varhaiskasvatuksen rakenteellisten paikkojen tarpeesta ja sen vaikutuksesta palveluverkkoon laaditun selvityksen mukaisesti ympärivuorokautinen varhaiskasvatus on 1.8.2021 alkaen sijoitettu Kuntalan päiväkotiin. Lisäksi Kaurialan ja Vuorentaan päiväkodit on lakkautettu 31.7.2021. Lasten määrän kehitystä ja varhaiskasvatuksen osallistumisastetta seurataan jatkossakin vuosittain, jotta mahdollisiin muutoksiin pystytään reagoimaan joustavasti.

Varhaiskasvatuksen hoitopäivämaksujen tuotto pienenee paikkamäärän laskun myötä. Suurempi muutos on kuitenkin 1.8.2021 voimaan tulevan asiakasmaksulain muutos, jonka arvioidaan laskevan maksutuloja 2021 noin 300 000 €. Suunnitelmavuosille vähennykseksi on arvioitu 700 000 €. Myös palvelusetelillä tuotettavan päivähoitoasiakasmaksut alenevat mikä nostaa kaupungin maksettavaksi jäävää osuutta, suunnitelmavuosina arviolta noin 170 000 €/vuosi.

## Talous

|                                 | TP 2020     | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022     |
|---------------------------------|-------------|---------------------|-------------|
| <b>Varhaiskasvatus</b>          |             |                     |             |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b> |             |                     |             |
| Toimintatulot                   | 2 617 019   | 2 250 000           | 1 980 000   |
| Toimintamenot                   | -35 955 403 | -38 089 000         | -37 672 000 |
| Toimintakate                    | -33 338 383 | -35 839 000         | -35 692 000 |

Vuonna 2022 varhaiskasvatuksen toimintamenot ovat 37,672 milj. euroa ja toimintatulot ovat 1,980 milj. euroa. Toimintakate on –35,692 milj. euroa.

| Tunnusluvut                                                               | TP 2019  | TP 2020  | TA 2021  | TA 2022 |
|---------------------------------------------------------------------------|----------|----------|----------|---------|
| Varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten osuus 1–6-vuotiaiden ikäluokista | 80%      | 81%      | 82%      | 83%     |
| Lasten määrä omassa palvelutuotannossa                                    | 2187     | 2 087    | 2080     | 2000    |
| Lasten määrä palvelusetelillä tuotetussa palvelussa                       | 667      | 672      | 650      | 690     |
| Lasten määrä ostopalveluna tuotetussa palvelussa                          | 14       | 10       | 18       | 20      |
| Yksityisen hoidon tuen piirissä olevien lasten määrä                      | 121      | 108      | 100      | 50      |
| Kotihoidontuen piirissä olevien lasten määrä                              | 611      | 610      | 600      | 590     |
| Sijaispalvelun ostot Seutukry Oy:ltä                                      | 45 100 h | 16 282 h | 30 000 h | 20 000  |
| Oman varhaiskasvatuksen käyttöaste                                        | 82,93    | 75,11    | 90,00    | 90,00%  |
| Ympäri vuorokautisen varhaiskasvatuksen käyttöaste*                       |          |          |          | 75,00%  |

\*Ympäri vuorokautiselle varhaiskasvatukselle on toiminnan luonteen vuoksi perusteltua asettaa oma käyttöastetavoite. Raportointi aloitetaan vuodesta 2022. Eriyttämisellä ei ole vaikutusta oman varhaiskasvatuksen käyttöastetavoitteeseen.

## OPETUS, NUORISO JA LASTENKULTTUURI

Opetus-, nuoriso-, ja lastenkulttuuripalvelut huolehtivat perusopetuslain ja -asetuksen mukaisesta opetuksen järjestämisestä, nuorisolain mukaisesta nuorisotyön järjestämisestä sekä lastenkulttuurin tuottamisesta.

Osana lastenkulttuuripalveluja toimii Aiomokoulu, joka antaa visuaalisten taiteiden opetussuunnitelman mukaista taiteen perusopetusta. Lisäksi taiteen perusopetusta tanssin ja musiikin osalta tuotetaan Sibelius-opiston toimesta.

Ammatillisen toisen asteen koulutukseen ja lukiokoulutuksen tuottamiseen Hämeenlinnan kaupunki osallistuu koulutuskuntayhtymä Tavastian jäsenkuntana. Vapaan sivistystyön palvelut tuottaa Vanajaveden Opisto osana Tavastian koulutuskuntayhtymää.

Opetus-, nuoriso-, ja lastenkulttuuripalvelut vastaavat kaupungin alueen oppilaitosten oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisten palvelujen järjestämisestä. Palvelut tuottavat Hämeenlinnan kaupunki ja koulutuskuntayhtymä Tavastia.

Opetus-, nuoriso- ja lastenkulttuuripalvelut vastaavat perusopetuslain mukaisesta aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisestä. Oman toiminnan lisäksi palvelua tuottavat Sportti iltapäiväkerhot, Lasten Liikunnan Tuki ry, Pilke päiväkodit Oy ja Tavastsvenska föräldraföreningen.

## Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Erityistä tukeva tarvitsevien oppilaiden määrä on kasvanut ja kasvu näkyy jo alkuluokista lähtien. Tämä tarkoittaa lisääntyvää pien- ja joustoluokkien tarvetta. Talousarvioesitykseen sisältyy kolmen erityisluokanopettajan vakanssien määrärahat. Varhaisen tuen vahvistamisella ja resurssien oikealla kohdentamisella tavoitellaan myös lastensuojelumenojen kasvun hillitsemistä.

Tavoitteena on opetussuunnitelman pohjalta toimintakulttuurin jatkuva kehittäminen, jossa korostuvat oppilaslähtöisyys, osallisuus, laaja-alaiset taidot, oppiainekohtainen ja monialainen osaaminen. Palveluverkkopäätöksen ja lisäselvitysten pohjalta toteutetaan investointiohjelmaa, jonka tavoitteena ovat turvalliset, terveelliset ja uutta opetussuunnitelmaa tukevat oppimistilat. Samaan aikaan joudutaan tarkastelemaan oppilasmäärän kehityksen ja talouden takia palveluverkkoa ja käynnistämään alakouluverkkoselvitys.

Kehittämistyötä tehdään laajasti hankerahoituksen avulla. Keskeisimpiä hankkeita ovat tasa-arvohanke, Oikeus oppia-hanke, Harrastus Ihan lähellä- ja Kerhoilo-hanke. Vuosille 2021–2022 on saatu myös erillistä Korona-rahoitusta. Oikeus oppia- ja tasa-arvohankkeiden avulla kehitetään eri lähtökohdista olevien oppilaiden oppimisen edellytyksiä yhteiskunnallisesti muuttuvassa tilanteessa. Harrastus Ihan lähellä ja Kerhoilo –hankkeiden avulla saatetaan maksuttomat harrastukset lasten ja nuorten saataville heidän omaan ympäristöönsä.

Koulukuljetusten kustannukset molemmista kodeista selvitetään kevään 2022 aikana. Lisäksi selvitetään julkisen liikenteen käyttömahdollisuus linja-autolla ja junalla mahdollisesti palvelusetelä käyttäen sekä verrokkikaupungeista kuinka kuljetus on järjestetty.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan hyväksymän TVT-strategian avulla tuetaan digitaalisen toimintakulttuurin kehittämistä kouluissa. Oppiminen tapahtuu entistä enemmän verkossa ja sähköisten materiaalien avulla. Kaikille 4.- ja 7.-luokkalaisille on hankittu henkilökohtaiset päätelaitteet vuoden 2021 loppuun mennessä.

Lastenkulttuurin osalta kehittämistavoitteena seudullisen lastekulttuuritoiminnan alueellisen vaikuttavuuden kasvu Kanta-Hämeen alueella. ARX:n toiminnassa korostuu avoin ja kutsuva kulttuurikeskustoiminta. Tavoitteena on, että ARX:n yleisötiloja lisätään. Nuorisokulttuurin omaa brändiä ARX-lastenkulttuurin rinnalla eriytetään ja vahvistetaan. ARX:n palvelut keskittyvät osallisuuden lisäämiseen kaikissa tuottamisissaan palveluissa. ARX osallistuu mm. Z/N-dialogihankkeeseen, järjestää kuvataide- ja mediaharrastuksia osana maksutonta harrastustoimintaa ja lisäksi on mukana Media-aski-hankkeessa. Lasten taidefestivaali Hippaloiden teemaa vuodelle 2022 ei ole vielä julkistettu. Aimokoulun osalta painopisteenä on mediataitteen ja -kasvatuksen kehittäminen osana taiteen perusopetusta. Lisäksi tehdään taloussuunnittelua sekä tilasuunnittelua väistövaiheen jälkeiselle ajalle.

Hämeenlinnan kaupungin nuorisotyö toimii kaupungin kaikilla yläkouluilla, seitsemällä alueellisella nuorisotilalla ja kauppakeskusnuorisotilalla. Pelitila Bunkkerin toiminta järjestetään yhteistyössä Hämeenlinna-Vanajan seurakunnan kanssa uudessa tilassa kantakaupungin keskustassa. Skeittihallin toimintaa ylläpidetään yhteistyössä Skate ry:n kanssa. Etsivässä nuorisotyössä kenttätöitä tehdään kantakaupungissa ja pitäjissä. Nuorten neuvonta- ja palvelupiste Ohjaamo Stagessa kehitetään moniammatillista toimintamallia edelleen tiiviissä yhteistyössä Ohjaamon laajan toimijaverkoston kanssa. Ryhmätoimintaa järjestetään säännöllisesti ja kesäkaudella liikkuvaa nuorisotyötä. Digitaalista nuorisotyötä kehitetään edelleen.

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa ovat aloittaneet syksyllä 2021 kilpailutuksen jälkeen valitut palvelutuottajat oman toiminnan rinnalla.

Koulutuskuntayhtymä Tavastian kanssa laaditaan sopimus vuodelle 2022 tuotettavista palveluista. Koulutuskuntayhtymän varauksessa on huomioitu laajentuneen oppivelvollisuuden mahdolliset lisäkustannukset. Myös Sibeliuksen opiston ja Asikkalan musiikkiopiston kanssa tehdään sopimus vuodelle 2022 tuotettavista palveluista.

## Talous

|                                           | TP 2020     | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022     |
|-------------------------------------------|-------------|---------------------|-------------|
| <b>Opetus, nuoriso ja lastenkulttuuri</b> |             |                     |             |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b>           |             |                     |             |
| Toimintatulot                             | 2 939 842   | 1 782 000           | 1 827 000   |
| Toimintamenot                             | -65 949 911 | -67 947 000         | -70 558 600 |
| Toimintakate                              | -63 010 069 | -66 165 000         | -68 731 600 |

Vuonna 2022 opetuksen, nuorisopalvelujen ja lastenkulttuurin toimintamenot ovat 70, 559 milj. euroa ja toimintatulot ovat 1,827 milj. euroa. Toimintakate on -68,732 milj. euroa.

| Tunnusluvut                                | TP 2019 | TP 2020 | TA 2021 | TA 2022 |
|--------------------------------------------|---------|---------|---------|---------|
| <b>PERUSOPETUS</b>                         |         |         |         |         |
| oppilasmäärä (20.9)                        | 6 460   | 6 464   | 6 460   | 6 400   |
| josta erityisoppilaita                     | 480     | 492     | 490     | 540     |
| erityisopetuksen oppilaat % ikäluokasta    | 7,4     | 7,6     | 7,6     | 8,4     |
| keskimääräinen ryhmäkoko ilman jakotunteja |         |         |         |         |
| 1.-6. luokat                               | 21,3    | 21,2    | 22      | 21      |
| 7.-9. luokat                               | 20,1    | 20,1    | 20      | 21      |
| <b>NUORISOTYÖ</b>                          |         |         |         |         |
| kontaktien määrä nuorisotyössä             | 47 609  | 50 931  | 46 000  | 47 500  |
| etsivä nuorisotyö yksilöasiakkaat          | 114     | 90      | 100     | 100     |
| <b>LASTENKULTTUURI</b>                     |         |         |         |         |
| oppilaat / kuvataidekoulu (20.9)           | 368     | 399     | 380     | 380     |
| oppilaat / käsityökoulu                    | 56      | 60      | 80      | 60      |
| Hippalot, käyntikerrat                     | 22 000  | 0       | 17 000  | 17 000  |
| kulttuuripolku                             | 52 815  | 31 698  | 52 000  | 45 000  |
| muu kulttuurikeskustoiminta                | 29 540  | 18 784  | 13 000  | 18 000  |

## KULTTUURI JA VAPAA-AIKA

### Liikuntapalvelut

Liikuntapalvelut huolehtivat liikuntalain mukaan yleisten edellytysten luomisesta liikunnalle. Näitä tehtäviä ovat liikuntapaikkojen tarjoaminen, liikunnan järjestäminen, kansalaistoiminnan tukeminen, paikallisen ja alueellisen yhteistyön kehittäminen sekä terveyttä edistävä liikunta. Liikuntapalvelut huolehtivat palvelujen järjestämisestä avustamalla kolmea eri halliyhtiötä (Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy, Hämeenlinnan Jäähalli Oy ja Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy), ostamalla palveluja (asiakaspalvelu ja liikunnanohjaus) sekä vuokraamalla tiloja Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:ltä, Hämeenlinnan Jäähalli Oy:ltä ja Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy:ltä (päiväkäyttö koulut ja päiväkodit). Ulkoliikuntapaikkojen ylläpito, rakentaminen ja suunnittelu ovat kaupunkirakennelautakunnan alaista toimintaa.

### Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Liikuntapalvelujen tavoitteena on taata kaupunkilaisille mahdollisimman laadukkaat liikuntapalvelut. Toiminnan painopisteenä vuonna 2022 on saada kaupunkilaiset takaisin liikuntaharrastuksiin koronan aiheuttamien sulkujen jälkeen.

Liikuntapalvelut toimivat myös yhteistyössä muiden kaupungin toimijoiden kanssa tarjoamalla liikuntapalveluja muiden palvelujen yhteyteen sekä tukemalla matkailua. Liikuntaryhmiä kohdennetaan vähän liikkuihin.

Ahveniston maauimalaan tehdään tarkastus syksyn 2021 aikana ja tällöin selviää altaan kunnostustarve. Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:n avustusta nostetaan kohdennettuna Hämeenlinnan Urheilupuistossa olevan nurmikentän peruskorjaamiseen. Hämeenlinnan Jäähalli Oy:n avustusta korotetaan kohdennettuna kuntotarkastuksessa havaitun jäähallin tukirakenteiden korjaamiseen.

Järjestöavustuksia korotetaan 50 000 euroa koronasta elpymisen tukemiseksi.

## Kulttuuripalvelut

Kulttuuri- ja kirjastopalveluihin kuuluvat kirjastopalvelut, museopalvelut, musiikki- ja teatteripalvelut sekä yleiset kulttuuripalvelut. Osto-, yhteistyö- ja palvelusopimuksin tuotetaan monipuolista kulttuuritarjontaa ja -tapahtumia. Kansalaislähtöistä toimintaa tuetaan avustuksilla.

## Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Kulttuuripalvelut toteuttavat lakia kuntien kulttuuritoiminnasta. Monipuolinen kulttuuritarjonta edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä. Avustuksilla ja palveluostoilla ylläpidetään edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle. Avustuksilla edistetään kulttuurin ja taiteen harrastamista ja niihin liittyvää kansalaistoimintaa sekä edistetään kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja paikallista elinvoimaa.

Konserttitoiminnassa jatketaan sopimusta Verkatehtaan kanssa. Konserttien järjestäjä on kaupunki, mutta tuotanto ja viestintä ostetaan Verkatehdas Oy:ltä. Lisäksi Sibelius-brändin alla ostetaan ammattimaisesti tuotettuja klassisien musiikin konsertteja paikallisilta toimijoilta sekä huomioidaan säveltäjän syntymäpäivä.

Kirjasto aloittaa lainausautomaattien uusimisen sekä laajentaa omatoimikirjastopalvelua. Hämeenlinnan kaupunginkirjasto vastaa vuoden 2022 Kirjastopäivien järjestämisestä. Kyseessä on alan suurin valtakunnallinen ammattilaistapahtuma.

Hämeenlinnan kaupunginmuseo ja Hämeenlinnan taidemuseo toimivat alueellisina vastuumuseoina. Taidemuseon talousarviossa esitetään kolmannen amanuenssin vakanssin perustamista. Museo ei nykyisellä henkilökuntamäärällä pysty täyttämään valtionosuuden mukaista henkilötyövuosimäärää. Taidemuseon Verkatehtaan Radiotalon vintillä oleva kokoelmavarasto siirretään pääkirjaston arkistomakasiiniin. Kaupunginmuseolla jatkuu kokoelmien muutto Kokevalle, minkä lisäksi on käynnistymässä kokoelmahallintaohjelman vaihto sekä kulttuuriympäristötietokantaohjelman hankinta.

Järjestöavustuksiin esitetään 50 000 euron korotusta, jolla helpotetaan koronapandemian yhdistysten taloudelle aiheuttamia haasteita.

Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri Oy:n avustusta leikataan 10 000 eurolla.

## Talous

|                                 | TP 2020     | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022     |
|---------------------------------|-------------|---------------------|-------------|
| <b>Kulttuuri- ja vapaa-aika</b> |             |                     |             |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b> |             |                     |             |
| Toimintatulot                   | 484 479     | 293 000             | 361 000     |
| Toimintamenot                   | -14 968 677 | -15 713 000         | -15 958 400 |
| Toimintakate                    | -14 484 198 | -15 420 000         | -15 597 400 |

Vuonna 2022 kulttuurin ja vapaa-ajan toimintamenot ovat 15,958 milj. euroa ja toimintatulot ovat 0,361 milj. euroa. Toimintakate on -15,597 milj. euroa.



| <b>Tunnusluvut</b>                        | <b>TP 2019</b> | <b>TP2020</b> | <b>TA 2021</b> | <b>TA 2022</b> |
|-------------------------------------------|----------------|---------------|----------------|----------------|
| Kirjaston lainaus                         | 1 048 930      | 806 154       | 1 075 000      | 1 200 000      |
| Hämeenlinnan kaupunginmuseon kävijämäärät | 31 333         | 21 483        | 30 000         | 30 000         |
| Taidemuseon kävijämäärät                  | 45 055         | 15 303        | 25 000         | 25 000         |

Taidemuseon kävijämääriin vaikuttaa näyttelyiden vetovoimaisuus sekä v. 2020 tehty laskentatavan muutos.

| <b>Tunnusluvut</b>                               | <b>TP 2020</b> | <b>TA2021</b> | <b>TA 2022</b> |
|--------------------------------------------------|----------------|---------------|----------------|
| Uimahallien kävijämäärä, Hml ja Lammi yhteensä   | 150 562 1)     | 260 000       | 260 000        |
| Liikuntahalliyhtiöiden tilojen liikuntakerrat 2) |                |               |                |
| Liikunnanohjaukset lukumäärä/viikko              | 70             | 90            | 45 3)          |

1) Uimahallit olivat auki ajalla 2.1.-13.3. ja 3.8.-1.12.2020

2) Uusi mittari

3) Muutettu laskentatapaa

## SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA

Vuosi 2022 on historiallinen. Se on viimeinen toimintavuosi osana kuntaa ennen siirtoa omalle alueelliselle hallintotasolle. Pitkä kuntapohjainen sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus- ja järjestämisvastuun polku päättyy kansallisesti. Hallinnollisen siirron valmistelut lyövät leimansa tulevaan toimintavuoteen. Toimiala tekee toiminta- ja taloussuunnittelun vuodelle 2023 jo hyvinvointialueelle eikä myöskään strategiaa enää valmistella osana kaupunkia. Kansallisista kehittämishankkeista Tulevaisuuden sote-keskus -hanketta jatketaan. Rakennehanke päättyy vuoden 2021 loppuun mennessä, mutta EU:n elpymisvälineeseen (RRF) liittyvä kehittäminen käynnistyy. Kehittäminen kytketään hyvinvointialueen kokonaisuuteen. Sote-toimialan näkökulmasta on tärkeä liittyä aktiivisesti hyvinvointialueen valmisteluun ja näin varmistaa toimintojen häiriötön siirtyminen uudelle maakunnan kattavalle hallintotasolle.

Sosiaali- ja terveyslautakunta vastaa Hämeenlinnan kaupungin kaikista lakisääteisistä, julkisista sosiaali- ja terveystalouksista. Lautakunta vastaa sosiaali- ja terveystoimialan palveluiden järjestämisestä, palvelujen omasta tuotannosta, viranomaistoiminnasta, palveluiden sisällöstä ja kehittämisestä. Lautakunnan yksilöjaosto käsittelee yksilöpäätösten oikaisupyynnöt.

Sosiaali- ja terveystalouksien toimiala jakaantuu neljään tulosalueeseen, jotka ovat asiakasohjaus ja hankinnat, perhe- ja sosiaalipalvelut, terveystaloukset sekä ikäihmisten palvelut. Vuoden 2022 talousarviota on valmisteltu yli puolitoista vuotta jatkuneen Covid-19 -epidemian jälkimainingeissa. Odotuksena on, että epidemia ei enää samalla tavalla jäsennä kaikkea päivittäistä tekemistä kuin vuonna 2021. On realistista odottaa, että sosiaali- ja terveystalouksissa palataan vuoteen 2022 mennessä monelta osin normaalitilanteeseen pitkän epidemiavaiheen jälkeen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliseen uudistukseen liittyvä lainsäädäntö on hyväksytty. Toimiala kytkeytyy viimeisenä toimintavuonnaan edelleen Hämeenlinnan kaupungin strategiaan päämääriin, jotka ovat "Hyvinvointia edistävä kaupunki, jossa on aktiiviset kansalaiset", "Elinvoimainen asumiskaupunki" ja "Resurssiviisas kaupunki, jolla on kestävä talous". Lautakunta sitoutuu edistämään näitä päämääriä ja valtuuston niille asettamia tavoitteita sekä asettaa omat tavoitteensa siten, että ne toimeenpanevat näitä aina viimeiseen päivään joulukuuta 2022.

### Sitovat tavoitteet ja mittarit

| Tavoite                                                                 | Mittarit                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|-------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Kuntalaiset saavat tarvitsemansa vaikuttavat palvelut oikea-aikaisesti. | <ol style="list-style-type: none"> <li>3. vapaa kiireetön aika lääkärille (Tavoite &lt; 7 vrk)</li> <li>3. vapaa kiireetön aika hoitajalle (Tavoite &lt; 7 vrk)</li> <li>3. vapaa kiireetön aika suun terveydenhuoltoon (Tavoite &lt; 90 vrk)</li> <li>Ikäihmisten palvelutarpeen arviointi määräajassa (tavoite 100 %)</li> <li>Ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen käsittely määräajassa (Tavoite 100 %)</li> <li>Asiakastytyväisyys toimialalla kerättävissä asiakastytyväisyyskyselyissä (asteikko 1-5)* (Tavoite väh. 4,0)</li> <li>NPS-luku asiakaskokemuskyselyistä ja niiden palveluiden keskiarvo, joissa kysely on käytössä (Tavoite: (&gt; 60))**</li> </ol> <p>* Tähän raportoidaan seuraavat kyselyt:<br/> Mielenterveyskuntoutujien kotiin vietävät- ja asumispalvelut<br/> Ikäihmisten kotihoito<br/> Ikäihmisten ympärivuorokautinen hoiva</p> <p>**Bisnode<br/> Vammaispalvelujen kotiin annettavat palvelut, Vammaispalvelujen asumispalvelut</p> |

| Tavoite                                                                                   | Mittarit                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Henkilöstön hyvinvoinnin turvaamiseen muutostilanteissa kiinnitetään erityisesti huomiota | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Sairauspoissaolo-% toimialalla (Tavoite pienempi kuin vuonna 2021)</li> <li>2. Vakituisten henkilöstön koulutuspäivät toimialalla (keskimäärin per henkilö/v), (Tavoite suurempi kuin vuonna <b>2021</b>)</li> <li>3. Työn ilo -teeman (v.<b>2021</b> käytetty teema(t)) toteutumisen keskiarvo toimialalla (asteikko 1-4),</li> </ol>                                                                                                                                                                                                                     |
| Tavoite                                                                                   | Mittarit                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| Rakennetaan kustannuksiltaan kilpailukykyistä sote-kokonaisuutta                          | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Hämeenlinnan kaupungin sijoitus tarvevakioitujen nettotoimintakustannusten tarkastelussa (44 suurinta kuntaa ja 8 kuntayhtymää, €/as), (Tavoite sijoitus on 15 parhaan kunnan joukossa)</li> <li>3. Erikoissairaanhoidosta perusterveydenhuoltoon siirtyvien potilaiden siirtoviivemaksut / v (Tavoite &lt; 10 000 eur/v)</li> <li>4. Ikäihmisten ympärivuorokautisen hoivan kattavuus (%:a 75-vuotta täyttäneistä) (Tavoite 8 %)</li> <li>5. Lastensuojelun sijaishuollon ostot/v (Tavoite: lähestytään tavoitetta alittaa 2019 kustannustaso)</li> </ol> |

#### Sitoviin tavoitteisiin liittyvä riskienhallinta

| Tavoite                                                                 | Keskeiset riskit                                                                                                                                                | Riskienhallintakeinot                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Kuntalaiset saavat tarvitsemansa vaikuttavat palvelut oikea-aikaisesti. | <p>Palvelutarpeen arvioinninmääräajat eivät lakisääteisesti toteudu</p> <p>Hyvinvointialueen valmistelu tuottaa häiriöitä varsinaiselle palvelutoiminnalle.</p> | <p>Poistetaan kaikki omasta toiminnasta johtuvat syyt palvelutarpeen arvioinnin ajan ylityksistä ja arvioidaan saavutettua tulosta realistisesti</p> <p>Tavoitetaso siirron valmistelulle asetetaan realistiseksi. Uudistuksen toimeenpanolle varmistetaan maakunnassa riittävät resurssit, jotta kuormitus perustöille jää mahdollisimman vähäiseksi</p> |

| Tavoite                                                                                   | Keskeiset riskit                                | Riskienhallintakeinot                                                                                                                                                                                                    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Henkilöstön hyvinvoinnin turvaamiseen muutostilanteissa kiinnitetään erityisesti huomiota | Henkilöstön kuormittuminen työvoimapulan vuoksi | Tehokas strateginen henkilöstösuunnittelu, oppisopimusten jatkaminen ja työvoiman tuonti ulkomailta. Rekrytointiin ja työnantajaimagoon liittyvien toimenpiteiden tehostaminen sekä johtamisen toimivuuden varmistaminen |

| Tavoite                                                          | Keskeiset riskit                                                                                                                                                                                                                  | Riskienhallintakeinot                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Rakennetaan kustannuksiltaan kilpailukykyistä sote-kokonaisuutta | Säästötoimet kohdistetaan väärin, luodaan epätarkoituksenmukainen palvelurakenne ja vaikutukset ovat kustannuksia kasvattavia<br><br>Sijaishuollon hallitsematon kasvu jatkuu eikä sitä kyetä avohuollon toimenpitein vähentämään | Henkilöstösuunnittelua jatketaan realistisesti suhteessa lainsäädännön kasvaviin vaatimuksiin. Riittävä resursointi varmistetaan.<br><br>Avohuollon toimintatapaa kehitetään edelleen ja uusien käyttöön otettujen palvelujen vaikuttavuutta seurataan ja tehdään tarvittavat korjausliikkeet. |

### Lautakunnan talous

|                                       | TP 2020             | Muutettu TA 2021    | TA 2022             | TS 2023  | TS 2024  |
|---------------------------------------|---------------------|---------------------|---------------------|----------|----------|
| <b>SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA</b> |                     |                     |                     |          |          |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b>       |                     |                     |                     |          |          |
| Myyntitulot                           | 7 159 213           | 4 857 400           | 5 366 300           | 0        | 0        |
| Maksutulot                            | 17 617 035          | 17 117 200          | 16 097 200          | 0        | 0        |
| Tuet ja avustukset                    | 3 670 472           | 2 583 000           | 2 493 000           | 0        | 0        |
| Muut toimintatulot                    | 3 359 776           | 3 260 400           | 3 234 500           | 0        | 0        |
| <b>Toimintatulot</b>                  | <b>31 806 497</b>   | <b>27 818 000</b>   | <b>27 191 000</b>   | <b>0</b> | <b>0</b> |
| Henkilöstömenot                       | -63 454 969         | -66 300 600         | -68 890 700         | 0        | 0        |
| Palvelujen ostot                      | -183 218 775        | -188 482 000        | -195 596 300        | 0        | 0        |
| Aineet, tarvikkeet ja tavarat         | -6 401 930          | -5 462 100          | -5 679 500          | 0        | 0        |
| Avustukset                            | -8 325 514          | -7 506 800          | -5 755 900          | 0        | 0        |
| Muut toimintamenot                    | -13 838 826         | -14 562 500         | -14 170 600         | 0        | 0        |
| <b>Toimintamenot</b>                  | <b>-275 240 014</b> | <b>-282 314 000</b> | <b>-290 093 000</b> | <b>0</b> | <b>0</b> |
| <b>Toimintakate</b>                   | <b>-243 433 517</b> | <b>-254 496 000</b> | <b>-262 902 000</b> | <b>0</b> | <b>0</b> |

Vuonna 2022 sosiaali- ja terveyslautakunnan toimintamenot ovat 290,093 milj. euroa ja toimintatulot ovat 27,191 milj. euroa. Toimintakate on -262,902 milj. euroa.

### Keskeiset muutokset talousarviovuodelle 2022 (suunnitelmavuodet 2023–2024 toteutetaan hyvinvointialueen suunnittelun yhteydessä)

Toimintavuoden painopisteenä on Hämeenlinnan oman sosiaali- ja terveydenhuollon asiakaslähtöisyyden, vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden pitäminen vähintään vuoden 2021 tasolla. Kustannustehokkuutta mitataan tarvevakioitujen sote-kustannusten tasolla suhteessa 52 suurimpaan palvelun järjestäjään.

Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa vuodesta 2020 alkaen toteutettua toiminnan kehittämishanketta jatketaan. Omia palveluita on vahvennettu avohuollossa ostopalveluiden kustannuksella ja on aloitettu tehostettu perhekuntoutus omana toimintana. Tavoitteena on edelleen jatkaa avohuollon kustannuskehityksen pitämistä alenevalla uralla. Muutoksella tavoitellaan lastensuojelun sijaishuollon kustannusten vakiintumista ja laskua 1–2 vuoden aikajänteellä. Muutosta tuetaan ottamalla käyttöön pilotoinnin pohjalta lastensuojeluun toiminnanohjausjärjestelmä. Muutoksen tavoitteiden toteutumista seurataan tarkasti vuoden 2021 aikana. Tavoitteena on myös siirtää painopiste ennaltaehkäisevään lastensuojelutyöhön, johtamisen kehittämiseen ja toimintakulttuurin uudistamiseen. Lastensuojelun ja jälkihuollon työhön valmistellaan sitovia mitoituksia asiakasmäärästä/työntekijä. Tähän on varauduttu 3 työntekijän lisäämisellä.

Vuoden 2020 talousarvion painopisteenä on realistinen mutta riittävän tavoitteellinen talousarvio. Covid-19 -epidemiolla on oletettavia heijastusvaikutuksia toimintaan myös toimintavuonna 2022. Tällöin puhutaan lähinnä hoito- ja hyvinvointivelasta, joka edellyttää erityisiä toimia.

Terveyspalveluissa on lisäsesityksiä, jotka osin rahoitetaan talousarvion sisältä tai kasvavilla tuloilla. Suurin lisäys on avosairaanhoidon sijaiskustannusten korotus 0,45 M€. Talousarviovalmistelun kuluessa on sairaanhoitopiirin määrärahaa lisätty vielä 1,6 M€. Talousarviossa sairaanhoitopiirin kuntamaksuihin on varattu 5 %:n kasvu. Tällä rahoituksella kuntayhtymältä edellytetään tilikaudelle lähelle nollaa olevaa tulosta, jotta kunnat eivät joudu kattamaan suuria alijäämiä toiminnan viimeisenä vuotena kuntien rahoitusvastuulla. Onnistuminen edellyttää perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon tiivistä yhteistyötä.

Yli 75-vuotiaiden väestöosuus kasvaa tasaisesti. Ikääntyminen aiheuttaa sosiaali- ja terveydenhuoltoon kasvavaa kysyntää, joihin on vastattava kotiin annettavien palvelujen palvelukirjon laajentamisella sekä parantamalla jatkuvasti palvelujen kohdentamista. Ikäihmisten palveluissa keskeinen tavoite on henkilöstöhankinnan varmistaminen laajalla keinovalikoimalla valmistauduttaessa vuoteen 2023 saakka ulottuvaan asteittaiseen Ikälain henkilöstölisäykseen.

Talousarvioprosessin aikana 500 000 euron säästön toteuttamiseksi on lykätty uusien vakanssien täyttämistä touko-heinäkuulle ja leikattu eri tulosaluiden ostopalveluista (kehitysvammaisten asumispalvelut, kuntouttava työtoiminta, henkisen hyvinvoinnin asumispalvelut ja laituskuntoutus sekä ikäihmisten kotihoidon koroukseen varattu määräraha) tai niihin varatuista korotuksista jäljelle jäävä summa. Lainsäädännön palveluja parantavat muutokset nostavat sekä oman että ostopalvelun kustannuksia eri tavoin vuonna 2022. Henkilöstövähennyksiin ei näin ollen ole mahdollisuuksia, vaan pikemminkin henkilöstä lisätään. Kaikkia tulosalueita koskettava valtion rahoittama sote-keskus -hanke (2020–2022) saa jatkoa vuosina 2022–2023. Toiminnan kehittämiseen on lisäksi tulossa EU:n elpymisvälineen (RRF) rahoitusta. Näitä molempia haetaan maakunnallisesti syksyn 2021 aikana. Vuodelle 2022 ei ennakoita valtion erillisiä Koronakorvauksia.

Hyvinvointialueelle siirtyy vuoden 2023 alussa koko sosiaali- ja terveyslautakunnan alainen toiminta. Kotoutumista edistävien palveluiden osalta selvitetään, mikä osa jää kuntaan ja mikä siirtyy hyvinvointialueelle.

## SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA

### Talous

|                                       | TP 2020    | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022    |
|---------------------------------------|------------|---------------------|------------|
| <b>Sosiaali- ja terveyslautakunta</b> |            |                     |            |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b>       |            |                     |            |
| Toimintatulot                         | 16 789     |                     |            |
| Toimintamenot                         | -1 217 925 | -1 313 000          | -1 388 000 |
| Toimintakate                          | -1 201 136 | -1 313 000          | -1 388 000 |

Vuonna 2022 sosiaali- ja terveyslautakunnan hallinnon toimintamenot ovat 1,388 milj. euroa.

Lautakunnan talous pitää sisällään erityiset kustannukset välttämättömien palvelutehtävuokituksen ja Kanta-kytkennän toteuttamiseksi sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmään.

## ASIAKASOHJAUS JA OSTOPALVELUT

Asiakasohjaus ja ostopalvelut -tulosalueen tehtäviin kuuluvat ikäihmisten ja vammaisten asiakasohjaus sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asiakasohjaus. Asiakasohjausyksikkö vastaa em. asiakasryhmien ohjauksesta, palvelutarpeen selvittämisestä, palvelusuunnitelman laatimisesta, palvelujen myöntämisestä, maksupäätöksistä ja asiakaslaskutuksesta. Vammaisten ja ikäihmisten (maakunnallinen) perhehoidon koordinointi on osa asiakasohjausyksikön toimintaa, joka vastaa ikäihmisten ja vammaisten henkilöiden perhehoitajien rekrytoinnista, tuesta ja koulutuksesta.

Vammaispalvelujen järjestämisvastuu ja rahoitus ovat tämän tulosalueen vastuulla. Muiden asiakasryhmien osalta rahoitus ja järjestämisvastuu ovat niiden omilla tulosalueilla. Vammaispalvelut kuuluvat toissijaisen lainsäädännön piiriin. Sosiaalihuoltolaki korostaa yleislakien ensisijaisuutta ja siten myös vammaispalvelujen kohdentumista vain vaikeavammaisille. Vammaispalvelulaki ja kehitysvammaisten erityishuoltolaki tarjoavat palveluja ja etuuksia niille, jotka eivät saa apua muun lainsäädännön nojalla. Palvelualueeseen kuuluvat vammaisten sosiaalityö, vammaispalvelulain mukaiset palvelut ja tukitoimet, vammaisten asumispalvelut, vaikeavammaisten päivä- ja työtoiminta, kehitysvammaisten avopalvelut, niiden ohjaus ja asumispalvelut sekä vammaisten perhe- ja tilapäishoito.

Kaupungin omana toimintana tuotetaan vaikeasti vammaisten päivätoimintaa yli 100:lle henkilölle ja kehitysvammaisten asumispalvelu Matinkulmakodeissa 20 asukkaalle. Muut palvelut hankitaan ostopalveluna yksityisiltä palveluntuottajilta.

Vammaispalveluilla tuetaan vammaisten henkilöiden itsenäistä selviytymistä, edistetään yhdenvertaisuutta ja poistetaan vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja osallistumisen esteitä. Vammaisten henkilöiden terveydenhoitoon liittyvät palvelut kuuluvat terveydenhuollon vastuualueelle.

Asiakasohjaus ja ostopalvelut -tulosalue vastaa asiakasohjausyksikön tekemien yksilöpäätösten lisäksi niistä tehtyjen oikaisuvaatimusten valmistelusta ja esittelystä yksilöjaostossa sekä lausuntojen antamisesta muutoksenhakuelimille ja valvontaviranomaisille. Tulosalueen viranhaltijat vastaavat myös yksityisten palveluiden lupa- ja valvontaprosesseista sekä sosiaalihuollon tukipalveluja tuottavien yritysten rekisteriin merkitsemisestä. Tulosalue vastaa vuosittaisen hankintasuunnitelman mukaisten ostopalvelujen hankintaprosesseista, sopimusneuvotteluista sekä sopimusvalvonnasta yhteistyössä muiden tulosalueiden kanssa.

### Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Asiakasohjausyksikön työssä korostuu asiakkaiden pääsy tarpeen mukaisiin, oikean tasoihin palveluihin tavoiteajassa. Keskeistä on palvelutarpeiden ennakointi, asiakkaiden omatoimisuuden tukeminen sekä heidän ohjaamisensa mahdollisimman kevyiden, vaikuttavien ja kustannustehokkaiden palvelujen piiriin. Tavoitteena on edelleen perhehoidon ja omaishoidon kattavuuden lisääminen sekä lyhytaikaisen ympärivuorokautisen hoivan kohdentaminen omaishoidettaville ja kuntoutusasiakkaille. Neuvontapalvelut on keskitetty sosiaalipalvelujen yleisneuvontaan.

Vammaispalveluun voi syntyä ennakoinnattomia isoja kustannuksia mm. onnettomuuksien seurauksena. Esimerkiksi yhden vaikeavammaisen asiakkaan tarpeen mukaisen hoidon ja palvelujen kustannukset voivat nousta 250 000 euroon vuodessa.

Vammaisten henkilöiden omaishoidon tuen vapaissa, henkilökohtaisen avun järjestämisessä sekä työ- ja päivätoiminnassa on vaihtoehtona käytössä palveluseteli. Ikäihmisten palveluissa palveluseteli on käytössä kotihoidossa, omaishoidon tukipalveluissa, palveluasumisessa sekä tehostetussa palveluasumisessa.

Kilpailu sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamisessa näkyy yritys- ja kiinteistökauppoina ja rakennusinvestointeina. Markkinat ovat keskittyneet muutamille isoille palveluntuottajille. Näihin ilmiöihin varaudutaan hankintojen suunnittelussa, tonttipolitiikassa ja kaavoituksessa. Hämeenlinna on edelleen kiinnostava kohde yrityksille ja uusia hoivakoti- ja asuintontteja tiedustellaan kaupungilta usein.

Talousarvio sisältää tulosalueen osalta kaksi uutta vakanssia. Laatukoordinaattorin vakanssilla turvataan valvonnan lisääntynyt tarve ja varmistetaan, että hankittu palvelu vastaa ostopalvelusopimusten sisältöä. Vakanssi täytetään 1.7.2021 alkaen ja siihen on varattu 27.000 euroa. Laatupoikkeamiin puututaan ja poikkeamista määrättävät sanktiot todennäköisesti kattavat myös vakanssin kustannukset. Matinkulmakodissa asiakkaiden hoitoisuus on lisääntynyt ja henkilöstön saatavuus erityisesti sijaisuuksiin on vaikeaa. Perustetaan yksi lähihoitajan vakanssi turvaamaan riittävä hoiva. Vakanssin kustannukset rahoitetaan henkilöstöpalvelujen ostoon varatusta rahasta.

Tulosalueen painopisteet:

- Hyvinvointialueen käynnistymiseen liittyvä valmistautuminen
- Palvelusetelien käytön lisääminen
- Lisätään perhehoitoa ja omaishoitoa
- Hyvällä neuvonnalla ja palvelutarpeen arvioinnilla asiakkaalle taataan riittävä tuki ja tarpeiden mukaiset ja kustannustehokkaat palvelut
- Palvelujen laadun valvonta sekä sopimus- että viranomaisvalvonnan näkökulmasta
- Hankinnoissa vaikuttavuuselementti ja kannusteet mukana aina kun se on mahdollista
- Sopimusohjauksen kehittäminen eri tulosalueilla sekä hankintaosaamisen edelleen kartuttaminen.

#### Ostopalvelusopimukset ja hankintojen kilpailuttaminen

Lautakunta hyväksyy vuosittain hankintasuunnitelman. Vuoden 2022 aikana päätetään sopimusten optioiden käytöstä ja kilpailutetaan nykyiset päättyvät sopimukset. Kaikkiin ostopalvelusopimuksiin sisällytetään raportointi kuten omissa palveluissa.

Merkittävimmät sopimukset ja sopimusaajat:

| .                    | Sopimuksen nimi                                            | Arvo<br>euroissa/vuosi | Sopimusaika                     |
|----------------------|------------------------------------------------------------|------------------------|---------------------------------|
| Ikäihmisten palvelut | Tehostettu palveluasuminen ja välimuotoiset asumispalvelut | 25 M€/vuosi            | 1.1.2021-31.12.2024             |
|                      | Kauriala-Myllymäen kotihoito                               | 1,2 M€/v               | 1.1.2012-toistaiseksi           |
|                      | Kotipalvelun turvapalvelut                                 | 0,2 M€/v               | 1.6.2014-toistaiseksi           |
|                      | Ilveskoti- kuntouttavat palvelut                           | 1,0 M€/v               | In-house-hankinta, toistaiseksi |
|                      | Lääkkeiden koneellinen annosjake lu                        | 0,25 M€                | Toistaiseksi                    |

| .             | Sopimuksen nimi                                                  | Arvo<br>euroissa/vuosi | Sopimusaika                    |
|---------------|------------------------------------------------------------------|------------------------|--------------------------------|
| Lastensuojelu | Varhaisen tuen lastensuojelun ja jälkihuollon hankinta           | 3,4 M€/v               | 1.1.2021-31.12.2023+1          |
|               | Lastensuojelun sijaishuollon palveluiden maakunnallinen hankinta | 7,65 M€/v              | 1.1.2019-31.12.2020 +1+1 optio |

|                                   |                                                                                |                        |                                         |
|-----------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------|------------------------|-----------------------------------------|
| .                                 | Sopimuksen nimi                                                                | Arvo<br>euroissa/vuosi | Sopimusaika                             |
| Lastensuojelu ja sosiaalipalvelut | Lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonta, maakunnallinen hankinta     | 0,3 M€/v               | Toistaiseksi                            |
| .                                 | Sopimuksen nimi                                                                | Arvo<br>euroissa/vuosi | Sopimusaika                             |
| Henkisen hyvinvoinnin palvelut    | Mielenterveyskuntoutujien kuntouttavat asumispalvelut, maakunnallinen hankinta | 4,5 M€/v               | 1.11.2018-31.10.2020+1+1 optio          |
|                                   | Mielenterveyskuntoutujien työtoiminta, Luotsi-säätiö                           | 0,3 M€/v               | Toistaiseksi voimassa olevat sopimukset |
|                                   | Erityisasuntosäätiö: asumispalvelut ja psyk.kotihoito                          | 0,653 M€/v             | In-house-hankinta                       |
|                                   | Klubitalo-yhteistoimintasopimus                                                | 0,16 M€/v              | Avustus                                 |

|                |                                                                 |                        |              |
|----------------|-----------------------------------------------------------------|------------------------|--------------|
| .              | Sopimuksen nimi                                                 | Arvo<br>euroissa/vuosi | Sopimusaika  |
| Päihdepalvelut | Kumppanuussopimus päihdepalveluiden tuottamisesta/A-Klinikka Oy | 2,8 M€/v               | Toistaiseksi |
|                | Samaria rf                                                      | 22 000 €/v             | Avustus      |

|                 |                                                                                          |                        |                     |
|-----------------|------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------|---------------------|
| .               | Sopimuksen nimi                                                                          | Arvo<br>euroissa/vuosi | Sopimusaika         |
| Vammaispalvelut | Vammaisten henkilöiden tilapäishoidon ja kotona asumisen avustamisen palvelujen hankinta | 1,1 M€/v               | 1.1.2021-31.12.2024 |
|                 | Kehitysvammaisten henkilöiden (myös autismin kirjo) asumispalveluiden hankinta           | 6,4 M€/v               | 1.1.2021-31.12.2024 |
|                 | Vammaisten henkilöiden asumispalveluiden hankinta                                        | 2,2 M€/v               | 1.1.2021-31.12.2024 |

## Talous

|                                      | TP 2020     | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022     |
|--------------------------------------|-------------|---------------------|-------------|
| <b>Asiakasohjaus ja ostopalvelut</b> |             |                     |             |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b>      |             |                     |             |
| Toimintatulot                        | 1 452 251   | 1 390 000           | 1 032 000   |
| Toimintamenot                        | -22 726 963 | -24 131 000         | -23 774 000 |
| Toimintakate                         | -21 274 711 | -22 741 000         | -22 742 000 |

Vuonna 2022 asiakasohjauksen ja ostopalvelujen toimintamenot ovat 23,774 milj. euroa ja toimintatulot ovat 1,032 milj. euroa. Toimintakate on -22,742 milj. euroa.



## Tunnusluvut

| Tunnusluvut                                                                 | TP 2020                                                               | TA 2021            | TA 2022       |
|-----------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------|--------------------|---------------|
| Palvelutarpeen selvittämisen määräajassa                                    | 90 %                                                                  | 100%               | 100%          |
| Vammaisten henkilöiden ja kehitysvammaisten asumispalvelut, asiakkaiden lkm | 169                                                                   | 170                | 170           |
| Oikaisuvaatimukset (ikäihmisten palvelut ja vammaispalvelut)                | Oikaisu-vaatimuksia 22, joista jaosto käsitteli 6 ja 16 itseoikaisuna | Vähemmän kuin 2020 | Laskeva määrä |

## PERHE- JA SOSIAALIPALVELUT

Tulosalue jakautuu lapsiperheiden tukipalveluihin ja sosiaalisen tuen palveluihin, jotka on suunnattu aikuisille. Lapsiperheiden palvelut sisältävät ennaltaehkäisevät terveystalvet, psykososiaalisen tuen palvelut sekä lastensuojelun.

Ennaltaehkäisevät terveystalvet sisältävät neuvolatoiminnan, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon, lasten puhe- ja toimintaterapian, nuorten terveystalventapisteiden sekä maakunnallisen perhehoitoyksikkö Kanervan. Nuorten terveystalventapisteiden palvelut on suunnattu nuorille ja nuorille aikuisille, jota eivät kuulu minkään oppilaitoksen terveydenhuollon tai työterveyshuollon piiriin.

Psykososiaalisen tuen palveluihin kuuluvat palvelutarpeen arviointi, lapsiperheiden sosiaalityö, lapsiperheiden kotipalvelu, varhaisen tuen perhetyö (Toppari), perheneuvola sekä maakunnallinen perheoikeudellinen yksikkö, jonka vastuukuntana toimii Hämeenlinna. Psykososiaalisen tuen palvelut muodostavat yhdessä Uppsalatalon perhekeskuksen. Lapsiperheiden sosiaalityö vastaa lapsiperheiden sosiaaliohjauksesta, sosiaalityöstä sekä taloudellisesta tuesta. Toppari on nuorisoiikaisille suunnattu henkisen hyvinvoinnin palvelu. Maakunnallisessa perheoikeudellisessa yksikössä huolehditaan isyysasioista siltä osin, kun ne eivät hoidu neuvolassa, sekä lasten huoltoa, asumista, elatusta ja tapaamisia koskevista sopimuksista, valvotuista tapaamisista, adoptiioneuvonnasta sekä olosuhdeselvityksistä tuomioistuimille koko Kanta-Hämeen kunnissa. Valvotut tapaamiset ja adoptiioneuvonta toteutetaan ostopalveluna.

Lastensuojelun palveluita ovat avohuolto, sijaishuolto, jälkihuolto, oma lastensuojelulaitos Perhekeskus, Ankkuri sekä sosiaali- ja kriisipäivystys. Lastensuojelun sijaishuolto ja osa avohuollosta ja jälkihuollosta toteutetaan ostopalveluina. Ankkurin tavoitteena on varhainen puuttuminen nuorten päihteidenkäyttöön ja rikoksiin. Sosiaali- ja kriisipäivystys on maakunnallinen palvelu, jonka vastuukuntana Hämeenlinna.

Sosiaalisen tuen palveluita ovat sosiaalipalvelujen neuvonta, sosiaaliohjaus, sosiaalityö, taloudellinen tuki sekä kotoutumisen edistämisen palvelu. Sosiaalisen tuen palveluissa koordinoitaan myös kuntouttavaa työtoimintaa.

Työikäisten sosiaalityö vastaa yksinasuvien ja pariskuntien sosiaaliohjauksesta, sosiaalityöstä ja Kotouttamisen edistämisen palvelussa vastataan pakolaisten ja myönteisen oleskeluluvan saaneiden, alaikäisten turvapaikanhakijoiden sekä myönteisen A-oleskeluluvan saaneiden neuvonnasta, palvelutarpeen arvioinnista ja kotoutumisesta sekä muista alansa asiantuntijatehtävistä maahanmuuttolusta kolmen ensimmäisen vuoden ajan. Lisäksi yksikkö koordinoi ja yhteensovittaa maahanmuuttajien tarvitsemia palveluja ja kotoutumista edistäviä kokonaisuuksia koko kaupungin tasolla. Yhteistyötä tehdään palvelujen yleisen kehittämisen, suunnittelun, ohjauksen ja opastuksen osalta.

## Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Lapsiperheiden palveluissa jatketaan vuosille 2020–2022 tehtyä talouden tasapainottamisen suunnitelman toteuttamista. Osana projektia oli tavoitteena kolmena em. vuotena toteuttaa avohuollon ostopalveluihin vähintään 200 000 euron säästöt vuodessa. Vuoden 2019 ja 2022 talousarviolukuja vertailtaessa on ostojen kustannuksia saatu alas noin 2,2 miljoonaa euroa, josta 1,3 on käytetty henkilöstön palkkaamiseen ja 900 000 euroa on ollut säästöä. Sijaishuollon osalta tavoitteena on vuoden 2021 aikana pysäyttää sijaishuollon kustannusten kasvaminen ja saada kustannukset alenevalle uralle, mutta tässä ei ole onnistuttu. Sijoituspäätöksiä on tehty aiempia vuosia enemmän ja sijaishuoltopaikan muutoksia on jouduttu tekemään yhä useammin. Jälkihuollon ostoihin kohdennetut säästöt eivät toteudu vuoden 2021 aikana johtuen jälkihuollon ikärajan nousemisesta. Osa jälkihuollossa olevista nuorista jää entiseen sijoituskuntaansa, jolloin Hämeenlinna ostaa palvelut sieltä. Näin ollen lisäsäästöjä ei jälkihuoltoon kannata tässä kohtaa suunnitella. Tulossa on todennäköisesti laki, jonka asiakasmäärä per sosiaalityöntekijä voi olla 35. Tämän myötä jälkihuoltoon tarvitaan 3 sosiaalityöntekijää ja näihin on varattu määräraha 165 800 euroa.

Vuoden 2020 aikana ostoista kotiutetulla 1,3 miljoonalla eurolla on palkattu lastensuojelun systeemiin tiimeihin, varhaisen tuen puro-perhetyöhön, palvelutarpeen arvioinnin tiimiin työntekijöitä sekä perustettu oma perhekuntoutusyksikkö. Vahvistetulla toiminnalla pyritään vaikuttamaan avohuollon lasten sekä sijoitusten määrään. Lastensuojelun toimintaa ja kustannuksia seurataan edelleen tiiviisti sovituihin indikaattoreihin ja toimintatavalla.

Osana avohuollon toiminnan muutosta systeemisen mallin suuntaan on kehitetty ja pilotoitu tuotannonohjausjärjestelmää. Tavoitteena on tehostaa lastensuojelun prosessia ja ohjata toimintaa tavoitteellisesti systeemisen mallin kulmakivien mukaisesti. Vuoden 2022 aikana on tarkoitus ottaa tuotannonohjausjärjestelmä tuotantokäyttöön.

Muita lapsiperheiden tukipalveluita kehitetään kansallisen perhekeskustoimintamallin tavoitteiden ja sotekeskusmallintamisen mukaisesti. Vuoden aikana otetaan käyttöön eri asiakassegmenteille suunnattuja monialaisia tiimejä. Myös systeemisen mallin laajentamista perhekeskukseen jatketaan. Sijaishuollon palveluita tarvitsevien lasten ja nuorten määrän laskusuuntaan kääntämisessä tärkeässä roolissa on myös sivistyksen ja hyvinvoinnin kanssa tehtävä yhteistyö hyvinvoivan arjen, varhaisen tuen ja lapsiystävällisen Hämeenlinnan ohjelmaan kirjatuissa asioissa. Osana lastensuojelun avohuollon lasten ja kustannusten vähentämistä on tarpeen vahvistaa lastensuojelua edeltäviä palveluita. Tämän takia budjettiin sisältyy esitys yhdestä työparista lapsiperheiden sosiaalityöhön. Työntekijäresurssi, noin 100 000 euroa, rahoitetaan lastensuojelun avohuollon ostorahoista.

Lapsiperhepalveluista osallistutaan edelleen NHG:n vetämään LAPE-BM -vertaiskehittämiseen yhdessä sivistyksen ja hyvinvoinnin kanssa. Lapsiperhepalveluiden moninaisuuden myötä vertailukelpoisen mittariston rakentaminen on ollut haastavaa. Kertynyttä tietoa on tarkoitus käyttää hyödyksi lapsiperhepalveluiden, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen resurssien suuntaamisessa ja tarvittavien rakennemuutosten suunnittelussa.

Hyvinvointialueen valmisteluun osallistutaan Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeen kautta sekä tekemällä yhteistyötä valmistelutoimielimen kanssa. Sote-keskus -hankkeessa työskentelee erityisesti lasten, nuorten ja aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluita sekä monialaisen työskentelyn prosessia ja rakenteita. Hankkeella on kansalliset tavoitteet, jotka määrittävät sisältöjä.

Ennaltaehkäisevien terveyspalveluiden neuvolassa ja kouluterveydenhuollossa korona ja koronarokotukset ovat olleet osa terveydenhoitajien työtä jo puolitoista vuotta. Tämä on vaikeuttanut heidän oman perustehtävänsä hoitamista. Mahdollinen kolmas rokotuskierros vuoden 2022 aikana on mahdollinen. Palveluissa tehdään suunnitelmaa perustehtävässä hoitamatta jääneiden asioiden hoitamisesta. Kehittämistyö on kärsinyt koronasta, mutta vuonna 2022 jatketaan työntekijöiden kouluttamista varhaiseen mielenterveysongelmiin puuttumiseen ja lievien vaikeuksien hoitamiseen. Nuorisokäisillä tämä tapahtuu IPC-menetelmään kouluttautumalla.

Sosiaalisen tuen palveluissa tehostetaan kuntouttavan työtoiminnan prosessia ja sisältöjä siten, että osallistuvien henkilöiden ja osallistumispäivien määrää saadaan nostettua. Oma toimintaa kehitetään vastaamaan paremmin vaikeasti oireilevien ja vaikeassa tilanteessa olevien asiakkaiden tarpeita. Yhdessä työllisyyden kuntakokeilun työntekijöiden kanssa tehostetaan asiakkaiden ohjaamista ja tukemista sekä kuntouttavan työtoiminnan että työkyvyn arvioinnin prosesseissa.

Tavoitteena on työmarkkinatuen kuntaosuuksien vähentäminen. Tiedon keräämistä vaikuttavuuden arvioinnin pohjaksi tehostetaan ja systematisoidaan yhdessä yliopiston kanssa. Lisäksi keskeisenä muutoksena tulee olemaan koko sosiaalisen tuen palvelujen toimintakulttuurin muuttaminen ja toiminnan keskittäminen voimakkaasti asiakaslähtöisyyteen ja asiakkaiden (kuntalaisten) osallistamiseen käytännön toimilla.

Kotopalvelussa keskitytään erityisesti kotivanhempien sekä terveydellisistä syistä työmarkkinoiden ulkopuolella olevien henkilöiden kotoutumisen tukemiseen avointa toimintaa tuottamalla. Erityisesti Paavo –työskentelyä kehitetään ja resursoidaan kattamaan laajemmin myös muiden palveluiden kautta ohjautuvat henkilöt verkostoyhteistyönä (monituottajamalli). Samoin monikielistä viestintää tehostetaan ja yhteistyötä sen suhteen tiivistetään muiden sote-palveluiden kanssa. My integration -sivuston rooli kotouttamisen edistämässä ja kanssakäymisen muotona on vahvistunut ja sähköisillä palveluilla on jatkossa yhä suurempi rooli kotouttamistyössä. Budjetti sisältää esityksen ICT suunnittelijasta, jonka tehtävänä on sivuston ylläpitäminen ja kehittäminen osana opastamisen työtä.

Tarkoitus on myös olla mukana kansallisessa kehittämis- ja hanketyössä, jotta voidaan olla valtakunnallisessa kehityksessä mukana ja saada asiantuntija- sekä taloudellista tukea. Vuodelle 2022 on haettu jälkihuollon nuorille hanketta ja tullaan hakemaan ESR-tukea kotivanhempien kotoutumisen edistämiseen. Maahanmuuttajia ja pakolaisia koskevien valtionosuuksien määrä on viime vuosina vähentynyt, mikä on näkynyt em. palveluiden tulopuolen heikentymisenä. Vuoden 2022 budjetista on edelleen vähennetty valtionkorvausten määrää.

## Talous

|                                   | TP 2020     | Muutettu TA 2021 | TA 2022     |
|-----------------------------------|-------------|------------------|-------------|
| <b>Sosiaali- ja perhepalvelut</b> |             |                  |             |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b>   |             |                  |             |
| Toimintatulot                     | 5 097 614   | 4 705 000        | 5 209 000   |
| Toimintamenot                     | -36 870 894 | -36 399 000      | -37 035 000 |
| Toimintakate                      | -31 773 280 | -31 694 000      | -31 826 000 |

Vuonna 2022 sosiaali- ja perhepalvelujen toimintamenot ovat 37,035 milj. euroa ja toimintatulot ovat 5,209 milj. euroa. Toimintakate on -31,826 milj. euroa.

## Tunnusluvut

| Tunnusluvut                                                                                                    | TA2020 | TA 2021 | TA 2022 |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|---------|---------|
| Lapsiperheiden palvelutarpeen arviointi määräajassa %                                                          | 100    | 100     | 100     |
| Ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen käsittely määräajassa %                                              | 100    | 100     | 100     |
| Lastensuojelun avohuollon asiakkaiden määrä elokuussa                                                          | 550    | 480     | 480     |
| Kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0-17 v määrä (huostaanotot, kiireelliset sijoitukset, avohuollon sijoitukset) | 180    | 180     | 180     |
| Tiedossa oleva luvatta maassa olevien määrä Hämeenlinnassa/järjestetty hätämajoitusta                          | <20/15 | <20/15  | <20/15  |

## HÄMEENLINNAN TERVEYSPALVELUT

Terveyspalvelujen tulosalueen palveluja ovat tukipalvelut, avosairaanhoito, terveystieteiden keskus, geriatriiset palvelut, suun terveydenhuollon palvelut sekä henkisen hyvinvoinnin palvelut. Palveluja tuotetaan sähköisinä palveluina sekä lähipalveluna terveysasemilla ja hammashoitoloissa, henkisen hyvinvoinnin yksikössä ja Vanajaveden sairaalassa. Tulosalueelle kuuluvat lisäksi erikoissairaanhoito, johon sisältyy sairaanhoitopiirin yhteispäivystys, sekä sairaankuljetus ja ensihoito. Suun terveydenhuollon viikonloppu- ja arkipyhäpäivystys järjestetään ostopalveluna yhdessä muiden Kanta-Hämeen kuntien kanssa Kanta-Hämeen keskussairaalassa. Saattohoitoyksikkö Koivikko-kodin palvelut siirretään osaksi sairaanhoitopiirin rahoitusta, jotta saattohoito saadaan paremmin kytkeytymään palliatiivisen hoidon palveluketjuun. Ostopalveluina hankitaan Ilveskodin kuntoutuspalveluita. Mielenterveys- ja päihdepalveluina hankitaan asumis-, osasto- ja avopalveluita. Terveyspalvelujen tulosalue tuottaa lääkäripalvelut muille lautakunnan tulosalueille.

### Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Terveyspalveluiden keskeinen haaste tulevina vuosina tulee olemaan perusterveydenhuollon vahvistaminen, julkisen palvelutuotannon saatavuuden parantaminen ja asiakaskokemuksen parantaminen. Terveyspalveluiden vahvuudet ovat moniammatillinen laaja osaaminen, luonteva perinteinen esh-yhteistyö ja palvelujen varmistaminen paljon palveluja käyttävien osalta. Valmius- ja varautumistoiminta sekä terveydenhuollon ammattilaisten kouluttaminen kuuluvat myös terveyspalveluiden toimialaan.

Kehityskohteita ovat myös terveyserojen kaventaminen ja syrjäytymisen ehkäisy esimerkiksi työttömien, maahanmuuttajien ja nuorten osalta.

Omaolo-palvelu ja muut sähköiset palvelut vaativat kehittämistyöpanosta vuonna 2022. Käytössä ovat etäyhteydet, konsultaatiot, älykkäiden teknologioiden käyttö kuten oirearviot ja etämittaukset.

Tulevaisuuden sote-keskus -hanke jatkuu vuonna 2022 ja tulosalue osallistuu hyvinvointialueen valmisteluun osaltaan.

Tietoon perustuvan johtamisen tavoitteena on, että johdolla, esimiehillä ja ammattilaisilla on riittävät tiedot toiminnan määrästä, laadusta ja vaikuttavuudesta.

Terveyspalvelujen Tukipalvelut-yksikkö vastaa muiden palveluosastojen tarvitsemien tukipalvelujen tuottamisesta, ylläpitämisestä ja kehittämisestä. Toimintoja ovat mm. laskutus, kirjaamo- ja arkistopalvelut, sihteeripalvelut, tekstinkäsittely ja ICT-palvelut. Vuoden 2022 keskeisimmät kehittämistehtävät liittyvät asiakasmaksulain uudistuksen tuomien muutosten toimeenpanoon. ICT-puolella tärkein hanke on potilastietojärjestelmän versiopäivitys (Lifecare V. 2021), joka tuo mukanaan uusia toiminnallisuksia. Lisäksi kehittämistehtäviä, jotka liittyvät sähköisten palvelujen kehittämiseen (Omaolo, Ninchat, puheentunnistus, sähköiset lomakkeet ym), robotiikkaan.

### Avosairaanhoito

Avosairaanhoidon keskeisenä tavoitteena on, että asiakkaat saavat tarpeensa mukaisen palvelun oikea-aikaisesti. Vuoden 2022 isona hoidollisena haasteena tulee olemana koronapandemiasta aiheutunut hoitovelka sekä nopeutunut hoitoon pääsy tavoite. Erityisesti nyt koronapandemian aikana vastaanottopalveluita/käyntejä on korvattu sähköisillä palvelukanavilla. Sähköistä Omaolo-palvelukokonaisuutta on otettu käyttöön, mm. ajanvarausintegraatio koronanäytteisiin. Lisäksi NinChat-pilotti käynnistynyt. Sähköistä palvelukokonaisuutta kehitetään jatkossa yhteisessä tulevaisuuden SOTE-keskushankkeessa.

Asiakastyytyväisyyden mittarina on käytössä NPS= Net Promote Score-mittari, mikä kuvaa asiakkaiden tyytyväisyyttä terveysasemien palvelukokonaisuuteen. NPS:n tavoite on > 60.

Sosiaali- ja terveyspalvelut kustannuksiin on varattu lisämäärärahaa 70 000 euroa, koska suolistosyövän seulonta käynnistyy ikäryhmälle 60–68 -vuotiaat, ja kohdunkaulasyövän seulottavien

ikäryhmä laajenee 65-vuotiaisiin. Lisämäärärahaan sisältyvät tarvittavat tutkimukset sekä tähytystyön lisäys.

Hoitotarvikekustannukset jatkavat kasvuaan edelleen uusien kalliiden jaettavien maksuttomien hoitotarvikkeiden takia (esim. diabeteksen seurantavälineet). Hoitotarvikkeisiin varattiin lisämäärärahaa 200 000 €.

### Henkilöstösuunnitelmat

Avosairaanhoidon henkilöstön sijaismääräraha on ollut riittämätön suhteessa tarvittavien sijaisten määrään. Sijaistarvetta lisäävät osa-aikatyö, perhevapaat, opintovapaat, sairauslomat ja varsinaiset henkilöstön lomat. Sijaismäärärahaa on lisätty 450 000 euroa, mikä jatkossa mahdollistaa asiakkaille lakisääteisen hoitoon pääsyn turvaamista. Lisäyksen myötä pystytään palkkaamaan vuositasolla muutama lääkäri ja hoitaja sekä kesäajalle kandityövoimaa.

| Tavoite                      | Mittari                                                       |                                                                                                                                                              |
|------------------------------|---------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Palveluiden saatavuus        | 3. vapaa kiireetön aika (Lääkärit, hoitajat, fysioterapeutit) | <7 vrk                                                                                                                                                       |
| Sähköinen asiointi lisääntyy | Omaolo-palvelun mittarit                                      | Omaolo-palvelun tavoitteet<br>3. vapaa kiireetön aika <7 vrk<br>Takaisinsoittojärjestelmään<br>soitetuiden puheluiden määrä<br>pienenee 15% vuodesta<br>2021 |
| Palveluiden laatu            | Asiakastyytyväisyys, NPS-luku                                 | <60                                                                                                                                                          |

### Suun terveydenhuolto

Haasteena on jatkuvasti kasvava potilasmäärä. Julkinen suun terveydenhuolto on potilaalle huomattavasti yksityispuolta edullisempaa. Tutkimusajat menevät pitkälle ja hoitajaksot venyvät. Paljon palveluita tarvitsevien määrä kasvaa. Potilaat ikääntyvät ja hoito on haasteellisempaa. Tavoitteena on parantaa saatavuutta ottamalla käyttöön uusia vastaanottomalleja. Useiden yleissairauksien ja huonon suun terveyden yhteys on kiistaton. Lisätään potilaille suunnattuja tietoiskuja. Mikäli hoitotakuun raja laskee 3 kuukauteen, myös resursseja on lisättävä.

- Terveystyöpotilaan hoitopolku suun terveydenhuollossa päivitetään yhdessä avosairaanhoidon kanssa, huomio kiinnitetään erityisesti diabeteksen ja parodontitiin kaksisuuntaiseen yhteyteen
- Lasten ja nuorten suun terveystarkastus käyttöön 5.- ja 8.-luokkalaisille
- Uusien vastaanottomallien pilotointi ja/tai kehittäminen: videovastaanotto 2-vuotiaiden terveystarkastuksessa, toiminnanohjausjärjestelmä, liikuteltava yksikkö kouluun ja laitoksiin (ikäihmisten tehostetun palveluasumisen yksikköihin/vanhainkoteihin) sekä monihuonemalli
- Uusien mittareiden käyttöönotto ja riskipotilaiden hoitopolkujen kuvaaminen (plakki- ja harjausmittari)
- Asiakaskokemusmittarin tavoite NPS > 60

### Henkilöstömuutossuunnitelmat

Määrärahoihin sisältyy yhden hammashoitajan toimen perustaminen vuonna 2022. Hammashoitajatoimen perustamisella ei ole juurikaan kustannusvaikutuksia, koska sijaisia joudutaan käyttämään viikoittain. Hammaslääkärin yksin työskentely on tehotonta. Sijaisten palkkaamiseen kuluneen ajan esimiehet voisivat käyttää toisin.

| Tavoite              | Mittari                               |
|----------------------|---------------------------------------|
| Palvelujen saatavuus | 3. vapaa kiireetön aika (tavoite <90) |

| Tavoite          | Mittari                                                            |
|------------------|--------------------------------------------------------------------|
| Palvelujen laatu | Asiakastyytyväisyys: NPS-luku (tekstiviestikyselystä) (tavoite 60) |

| Tavoite                      | Mittari                                                             |
|------------------------------|---------------------------------------------------------------------|
| Sähköinen asiointi lisääntyy | Lasten ja nuorten terveystarkastus käytössä 5.- ja 8.-luokkalaisten |

Muut raportoitavat mittarit:

- Käynnit ammattiryhmittäin: hammaslääkärit, suuhygienistit ja hammashoitajat
- Hoitosuunnitelmat tehty 90 % tutkituista
- Plakkimittari 2-vuotiaille
- Harjausmittari

### Kalustohankinnat

Hankitaan kaksi hammashoitoyksikköä vuosittain (yhteensä 60 000 euroa). Laitekanta alkaa valtaosin olla 2000-luvun alussa hankittua.

Hankitaan digitaalinen jäljentämislaite 33 000 euroa.

Hankinnat toteutetaan leasing-rahoituksella käyttötalouden määrärahoista.

### Sairaala ja geriatriset palvelut

Vanajaveden sairaalan toimintaperiaatteena on hyvä hoidon saatavuus ja hoitoketjun sujuvuus siten, että erikoissairaanhoidon siirtoviivemaksuja ei kerry. Tavoitteena on toiminta akuuttisairaalana, jossa ei ole pitkäaikaishoitopaikkaa odottavia potilaita. Viime vuosina Vanajaveden sairaala on kohentanut tuottavuuttaan erittäin merkittävästi. Toiminnan profiili on siirtynyt akuuttisairaanhoidon ja erikoissairaanhoidon välittömään jatkohoitoon. Hoitojaksojen määrä on kaksinkertaistunut ja kustannukset laskeneet reilulla kolmanneksella ilman inflaatiokorjausta. Siirtoviivemaksut on poistettu miljoonan euron vuositasolta nollaan. Rafaela-hoitoisuusarviointi on otettu käyttöön ja sitä aletaan hyödyntämään hoitoisuuden arvioinnissa 2022. Pandemian vaikutus sairaalan toimintaan ei ole arvioitavissa.

Sairaala ja geriatriset palvelut- palveluosasto vastaa Hämeenlinnan kaupunkikeskustan säännöllisen kotihoidon ja hoitokotien lääkäripalveluista tällä hetkellä 6 lääkärin työpanoksella. Tehostetun palveluasumisen yksiköitä tullut/tulossa useita 2021; resurssitarve n. 0,15 lääkäriä/yksikkö.

- Ikifit Hilpi (28) asukaspaikkaa + 8 kotihoitoasiakasta) aukesi vuodenvaihteessa 2020/21
- Ikifit Hannes (30 as) aukesi 5/2021
- Staficon hoitokoti (30 as) aukeamassa loppuvuodesta 2021
- HoivaHäme Oy:n hoitokoti (30 as) Visaranta aukeamassa 27.12.21
- Espero Tanhuakoti (21 as); on terveystieteiden hoitovastuulla, mutta tällä yksikön omalla kustannuksella yksityislääkärin hoitama; jatkossa selvitetään siirtymistä terveyspalvelujen vastuulle

Uusien yksiköiden vaatima resurssi leikkaa suoraan kotihoidon lääkäripalveluresurssia, mikä on kaupungin strategian vastaista, sillä se heikentää mahdollisuutta asua omassa kodissa. Koska uusia virkoja ei perusteta palvelutarpeen kasvusta huolimatta, rahoitusta voidaan saada vain ulkokuntalaisten pitkäaikaishoivan lääkäripalveluiden kuntalaskutuksesta.

### **Henkisen hyvinvoinnin palvelut**

Henkisen hyvinvoinnin palvelualueen tavoitteena on hoitoon pääsyn matala kynnys ja nopeus: suora kontakti psykiatriseen sairaanhoitajaan, kriisiaika sairaanhoitajan vastaanotolle viiden arkipäivän kuluessa ja psykiatrisen hoitotyön hoidon tarpeen arviointi viimeistään yhteydenottoa seuraavana arkipäivänä. Erityisenä painopisteenä on asiakkaan perheen tuen tarpeen selvittäminen.

Tulosalueen haasteet ovat palvelutarpeen yleinen lisääntyminen, peruspalveluissa matalalla kynnyksellä hoidettavien asiakkaiden moniongelmaisuuksien lisääntyminen ja samanaikaisesti erikoissairaanhoidon asiakassegmentoinnin muutos: asiakkaat siirtyvät peruspalveluihin sairaampina kuin aiemmin.

Matalan kynnyksen palveluiden piiriin hakeutumisessa nopea palveluvaste on ensiarvoisen tärkeää sekä inhimillisesti, että kustannustehokkaan toiminnan kannalta. Tämä edellyttäisi lisäresurssointia Henkisen hyvinvoinnin avopalveluissa. Henkilökunnan lisäkouluttaminen lyhytinterventiotyyppeihin hoitomenetelmiin (esim. interpersoonalliset työmenetelmät) edellyttää riittävää koulutus- ja työnohjausresurssia.

Mielenterveyskuntoutujien palveluissa tarvitaan toimintakykyä ylläpitäviä ja edistäviä toiminnallisia hoitomuotoja, erityisesti nuorten syrjäytymisvaarassa olevien asiakkaiden kohdalla. Kuntouttaviin ja työllistymistä edistäviin palveluihin ohjaaminen sekä verkostoituminen muiden toimijoiden kanssa edellyttäisi kuntouttavan toiminnon resurssin vahvistamista.

Terveyspalvelut osallistuu Tulevaisuuden sote-keskus -kehittämishankkeeseen maakunnan muiden perusterveydenhuollon toimijoiden kanssa THL:n koordinoimana. Hankkeelle on 100 % valtionrahoitus. Terveyspalvelut osallistuu myös yhteisten toimintakäytäntöjen kehittämiseen.

## Talous

|                                     | TP 2020      | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022      |
|-------------------------------------|--------------|---------------------|--------------|
| <b>Hämeenlinnan terveystaloudet</b> |              |                     |              |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b>     |              |                     |              |
| Toimintatulot                       | 7 959 519    | 6 727 000           | 6 667 000    |
| Toimintamenot                       | -147 230 145 | -150 259 000        | -155 952 000 |
| Toimintakate                        | -139 270 626 | -143 532 000        | -149 285 000 |

Vuonna 2022 terveystaloudet toimintamenot ovat 155,952 milj. euroa ja toimintatulot ovat 6,667 milj. euroa. Toimintakate on –149,285 milj. euroa.

Terveystaloudet kustannuksiin sisältyy talousarviossa 2022 yhteensä 97,4 milj. euroa erikoissairaanhoidon osuutta. Erikoissairaanhoidon kuntamaksujen kokonaiskasvu on vuonna 2022 yhteensä 5 %:a. Tämä kehitys edellyttää Kanta-Hämeen sairaanhoitopiiriltä tuottavuustoimien jatkamista sekä tiivistä yhteistyötä lähettävien tahojen kanssa.

## Tunnusluvut

| Tunnusluvut                                                          | TA<br>2018      | TA<br>2019      | TA2020       | TA 2021      | TA<br>2022 |
|----------------------------------------------------------------------|-----------------|-----------------|--------------|--------------|------------|
| Avosairaanhoidon saatavuus: 3. vapaa kiireetön aika (vrk, keskiarvo) | <21             | <21             | <14          | <7           | <7         |
| Suun terveydenhuolto: 3. vapaa kiireetön aika                        | <120<br>vrk     | <120<br>vrk     | <120<br>vrk  | <120<br>vrk  | <90        |
| Vanajaveden sairaalan hoitoon pääsy: siirtoviivemaksujen määrä, €    | <<br>10000<br>€ | <<br>10000<br>€ | < 10000<br>€ | < 10000<br>€ | <<br>10000 |
| Toimintakateen kasvu (%)                                             | 0,17<br>%       | <1 %            | <1 %         | <1 %         | <1 %       |
| Uusi sähköinen NPS (Net promoter Score) kysely vuonna 2020           |                 |                 | 60           | 60           | 60         |

## IKÄIHMISTEN PALVELUT

Ikäihmisten palvelujen tulosalueen tehtävänä on tukea ikäihmisten mahdollisuuksia asua turvallisesti kotonaan mahdollisimman pitkään sekä järjestää tarpeenmukaisia asumisen ja palvelujen yhdistäviä ratkaisuja aina ympärivuorokautiseen hoivaan saakka. Palveluja tuotetaan omana toimintana, ostopalveluna sekä palveluseteleillä.

Ikäihmisten palveluihin kuuluvat neuvonta ja ohjaus, tukipalvelut, päivätoiminta, kotihoito, omaishoidon tuki, perhehoito sekä ympärivuorokautinen lyhyt- ja pitkäaikaishoito. Lisäksi kaupunki ja seurakunta yhteistyössä rahoittavat vapaaehtoiskeskus Pysäkin toimintaa.

Ikäihmisten asiakasohjaus ja ostopalveluiden hankinta on organisoitu asiakasohjaus ja ostopalvelut -tulosyksikön alaisuuteen. Ikäihmiset ohjautuvat palveluihin asiakasohjausyksikön kautta, jossa palveluntarve selvitetään yhdessä asiakkaan kanssa ja järjestetään hänelle soveltuvimmat palvelut.

Tukipalveluna toteutetaan sosiaalihuoltolain mukaisia kuljetuspalveluja ja kotona asuville on tarjolla turvapuhelinpalvelu, johon sisältyy turvaranneke ja asiakkaan tarpeen mukaan muita turvalaitteita, hälytyskeskustoiminta sekä ympäri vuorokauden toteutettavat auttajakäynnit. Addsecure vastaa laite- ja hälytyskeskustoiminnasta ja kotihoidon henkilöstö toteuttaa auttajakäynnit. Kotona asuvien



ateriapalvelut on toteutettu vuoden 2020 alusta asiakaskohtaisesti sovitulla tavalla hyödyntäen markkinoilla toimivia yrityksiä.

Päivätoiminnalla tuetaan ikäihmisten kotona asumista ja omaishoitajan jaksamista. Säännöllisiä päivätoimintaryhmiä on kaupungin omana toimintana neljässä yksikössä. Sopimus päivätoiminnasta Yrjö ja Hanna kodit Oy:n kanssa päättyi kesällä 2021 eikä sitä ole mahdollista jatkaa kilpailuttamatta. Tämä on huomioitu talousarviossa noin 0,27 M€ nettovähennyksenä. Ilveskodilla on päivätoimintaa veteraaneille. Päivätoimintaryhmät ovat korona-aikana olleet supistettuja, minkä vuoksi määrällinen tarve päivätoiminnalle tulee arvioida tarkemmin, kun tilanne normalisoituu.

Hämeenlinnassa kotipalvelu ja kotisairaanhoito on yhdistetty kotihoidoksi. Kotihoidosta on noin 80 % kaupungin omaa toimintaa. Attendo Oy tuottaa kotihoidon palvelut Kauriala-Myllymäen alueella. Kotihoidossa on käytössä myös palveluseteli, jonka käyttö on ollut vähäistä, mutta kasvavaa. Määrärahavarausta kotihoidon ja ei-ympäri vuorokautisen palveluasumisen ostoihin ja palveluseteliin on lisätty 1,3 M€ vuodelle 2022 käytön kasvun perusteella. Ei-ympäri vuorokautisen palveluasumisen tuote on ollut käytössä vuoden 2021 alusta.

Omaishoidon tukea myönnetään palkkiona tai palveluina hoivaa tarvitsevan kuntalaisen kotona tapahtuvan hoidon toteuttamiseen lautakunnan vahvistamien myöntämisperusteiden mukaisesti. Perhehoidossa perhehoitaja tarjoaa ikääntyneille hoivaa ja huolenpitoa joko omassa kodissaan tai asiakkaan kodissa.

Ympäri vuorokautinen hoiva on tarkoitettu ikäihmisille, jotka eivät enää tehostettujen palveluiden tuella pysty asumaan kotona. Kaupungin omia tehostetun palveluasumisen paikkoja on tällä hetkellä 273 ja laitosmuotoisia vanhainkotipaikkoja 22, osa näistä on lyhytaikaishoivaan kohdennettuja. Yksityisiltä palveluntuottajilta ostetaan noin 500 pitkäaikaishoivan paikkaa sekä lyhytaikaishoivan palvelua. Tehostetun palveluasumisen osalta uusi hankintakausi alkoi 1.1.2021. Hinnat nousivat keskimäärin 12 %. Näin korkeaa hinnannousua ei osattu ennakoida vuoden 2021 budjetissa, minkä vuoksi korotus näkyy talousarviossa vuodelle 2022. Korotuksiin ovat vaikuttaneet mm. aiemman sopimuskauden aikana syntyneet kustannuspaineet ja lakisääteisen hoitajamitoituksen nousu sekä henkilöstön saatavuuteen liittyvät haasteet. Hinnankorotuksia on esitetty myös vuodelle 2022 ja neuvotteluja käydään syksyn aikana. Määrärahavarausta tehostetun palveluasumisen ostoihin on vuoden 2021 toteumaennusteen perusteella lisätty 2,555 M€ vuodelle 2022.

Ilveskoti on osa kaupunkikonsernia ja sieltä hankintaan lähinnä kuntoutuspalveluja. Säätiön tarkoituksena on tuottaa hoito- ja kuntoutuspalveluja sotainvalideille sekä heidän puolisoilleen ja leskille sekä tämän tarpeen väistyessä muille ikääntymisen tai sairauden tai vammautumisen vuoksi kuntoutusta ja hoitoa tarvitseville. Ilveskodin kanssa tehdään vuosittain palvelusopimus, jossa määritellään tarkemmin hankittavat palvelusisällöt.

### **Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset**

Hämeenlinnassa oli 7995 75 vuotta täyttäneitä 31.12.2020. Tämä on noin 11,8 % koko Hämeenlinnan väestöstä. Ikääntyneiden määrän kasvaessa myös ikäihmisten palvelujen asiakasmäärien ja palvelutarpeiden ennakoidaan kasvavan eikä niihin pystytä vastaamaan raskaalla palvelurakenteella. Palvelurakenteen keventäminen on ollut tavoitteena useiden vuosien ajan. Muutoksessa onnistuminen on strategisesti keskeinen tekijä, joten sitä tulee edelleen jatkaa ja vahvistaa. Tavoitteena on aiemmin ollut, että vuoden 2025 loppuun mennessä kotona asuu 75 vuotta täyttäneistä 94 %. Näyttää kuitenkin siltä, että ympäri vuorokautisen pitkäaikaishoivan kattavuuden saaminen alle 9 % on erittäin haastavaa. Tämän vuoksi on perusteltua, että pidemmän aikavälin tavoitetta tarkennetaan, kun ympäri vuorokautisen pitkäaikaishoivan kattavuus on ensin saavuttanut 8 %.

Kuntoutuksen toimintamalleja kotihoidossa, päivätoiminnassa, lyhytaikaishoidossa ja ympäri vuorokautisessa hoivassa kehitetään ja vahvistetaan edelleen. Uppsalankaaren ja Hoivatuulen profiilia vahvistetaan edelleen lyhytaikaisen kuntoutuksen ja arvioinnin yksiköinä. Uppsalankaaren Lyhdyn arvioivan kuntoutuksen paikkoja lisätään, mikä edellyttää myös kuntoutusresurssin

vahvistamista. Konsultaatiokäytänteitä ja kotisairaalamaisia toimintoja kehitetään maakunnallisessa yhteistyössä asiakkaiden tarpeettomien päivystys- ja sairaalakäyntien vähentämiseksi.

Virtuaalipalveluiden ja hyvinvointiteknologian hyödyntämistä laajennetaan lisäämällä lääkeautomaattien määrää asiakkaille ja vahvistamalla videovälitteisten yhteyksien käyttöä osana asiakaspalveluprosesseja sekä selvittämällä erilaisten digipalveluiden ja kotona asumista tukevien teknologisten ratkaisujen käyttöönottomahdollisuuksia. Myös henkilöstön työssä tai työn organisoinnissa hyödynnettävää teknologiaa lisätään mahdollisuuksien mukaan ja etäpalvelukeskuksen resursseja vahvistetaan.

Omais- ja perhehoitoa vahvistamalla voidaan korvata kalliimpia hoitomuotoja ja edistää palvelujen monimuotoisuutta. Omaishoidon tuki myönnetään vuonna 2022 edelleen kaikille myöntämiskriteerit täyttävälle omaishoitajille omaishoidon kattavuuden lisäämiseksi.

Asumisen ja palvelujen kehittäminen jatkuu Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) sekä Ympäristöministeriön (YM) rahoittamien hankkeiden tukemana. STM:n rahoittaman hankkeen tavoitteena on kehittää joustavia palvelun ja asumisen malleja. Tämä jatkaa erinomaisesti jo aloitettua ja tehtyä kehittämistyötä Keinukamarissa, Sauvolassa ja Lammin Pellavakodissa.

Palvelurakenteen edelleen keventäminen tulee edellyttämään erilaisia esteettömän ja yhteisöllisen asumisen vaihtoehtoja, jotka houkuttelevat ikääntyneitä. Keskeistä on asumisen tarpeiden muutosten ennakointi riittävän ajoissa ja näihin tarpeisiin varautuminen. YM:n rahoittamassa hankkeessa valmistellaan tiiviissä yhteistyössä kaupunkirakenteen kanssa työkalupakkia varauduttaessa elinvoimaisen ja ikäystävällisen asumisen tulevaisuuteen.

Hämeenlinnassa on laitoshuoneistoja vanhainkotipaikkoja enää ainoastaan Tuuloksen Hoivatuulella. Hoivatuuli on profiloitunut kuntouttavaan lyhytaikaishoivaan ja 22 paikasta alle 10:ssä on tällä hetkellä pitkäaikaisasiakas. Tavoitteena on luonnollisen poistuman myötä muuttaa kaikki paikat lyhytaikaishoivan paikoiksi.

Asiakkaiden, heidän lähipiirinsä ja muiden verkostojen aktiivista toimijuutta tulee vahvistaa. Keskeistä on edellytysten luominen asiakkaan toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja parantamiseksi sekä asiakkaan omien ja heidän lähipiirinsä voimavarojen hyödyntäminen parhaalla mahdollisella tavalla. Tavoitteena on saada tämä luontevaksi osaksi palveluiden suunnittelua, toteuttamista ja arviointia. Myös vapaaehtoisia ja järjestötoimijoita kannustetaan enenevässä määrin osallistumaan ikääntyneiden hyvinvoinnin edistämiseen, toimintakyvyn tukemiseen ja julkisten palvelujen täydentämiseen. Keskeisimpiä tavoitteita on yksinäisyyden vähentäminen vapaaehtoistoimintaa kehittämällä. Vapaaehtoiskeskus Pysäkin toiminnan uudistamista jatketaan edelleen vuonna 2022 vastaamaan entistä paremmin tämän hetken tarpeisiin uudenlaisin toimintamallein sekä vapaaehtoistoimijoiden että toimintavalikon osalta.

Hoivakotien henkilöstömitoitukseen liittyvä lainsäädäntö vahvistettiin kesällä 2020 ja se tulee voimaan portaittain. Uuden lainsäädännön myötä hoivakotien välittömän asiakastyön toteutuneen mitoituksen tulee olla kaikissa yksiköissä vähintään 0,6 tammikuusta 2022 alkaen. Lisäksi välittömään ja välilliseen työhön kuluva työaika erotellaan aiempaa tarkemmin. Välittömän asiakastyön mitoitus tulee edelleen nosta tasolle 0,7 keväällä 2023.

Henkilöstön saatavuus on yksi kriittisimmistä haasteista ja sen edistämiseksi on suunniteltu ja tehty useita toimenpiteitä. Yksi merkittävimmistä on oppisopimus-toimintamallin käyttöönotto. Myös ulkomaisen työvoiman hankinnan mahdollisuus on osa toimenpiteiden kokonaisuutta. Henkilöstöresurssin vahvistamiseksi ja lakisääteisen mitoituksen toteutumiseksi sekä henkilöstön saatavuutta edistäviä toimia varten budjettivarausta on lisätty noin 1 M€ vuodelle 2022.

Sosiaalihuoltolakeja ja vanhuspalvelulakeja ollaan uudistamassa mm. kotihoidon ja hoiva-asumisen osalta, mutta vielä ei ole tiedossa aiheuttavatko muutokset kustannusvaikutuksia vuodelle 2022. Uusi asiakasmaksulaki tuli voimaan 1.7.2021 ja täysimääräisesti sen kustannusvaikutus toteutuu vuonna 2022. Asiakasmaksujen arvioidaan vähenevän vuositasolla 1,7 M€, mutta tämä tarkentuu loppuvuoden 2021 aikana.

## Talous

|                                 | TP 2020     | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022     |
|---------------------------------|-------------|---------------------|-------------|
| <b>Ikäihmisten palvelut</b>     |             |                     |             |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b> |             |                     |             |
| Toimintatulot                   | 17 280 324  | 14 996 000          | 14 283 000  |
| Toimintamenot                   | -67 194 087 | -70 212 000         | -71 944 000 |
| Toimintakate                    | -49 913 763 | -55 216 000         | -57 661 000 |

Vuonna 2022 ikäihmisten palvelujen toimintamenot ovat 71,944 milj. euroa ja toimintatulot ovat 14,283 milj. euroa. Toimintakate on -57,661 milj. euroa.

## Tunnusluvut

| Tunnusluvut                                                                         | TP 2020 | TA 2021        | TA 2022         |
|-------------------------------------------------------------------------------------|---------|----------------|-----------------|
| Kotona asuvien % - osuus 75 vuotta täyttäneistä (3)                                 | 91,1 %  | vähintään 92 % | vähintään 92 %  |
| Säännöllisen kotihoidon piirissä olevien % -osuus 75 vuotta täyttäneistä            | 11,0 %  | 11 %           | noin 11 %       |
| Pitkäaikaishoivassa olevien % -osuus 75 vuotta täyttäneistä enintään                | 8,9 %   | enintään 8 %   | enintään 8,0 %  |
| Omaishoidon tukea saavien % -osuus 75 vuotta täyttäneistä (asiakkaat vuoden aikana) | 6,2 %   | 6,0 %          | vähintään 6,0 % |

## INVESTOINNIT

Kaupungin investointisuunnitelmassa on ollut soten osalta kaksi hanketta:

- Lammin terveysaseman rakentaminen
- Pääterveysaseman suunnittelun käynnistäminen

Laitteistohankintoja toteutetaan leasing-rahoituksella käyttötalouden määrärahoihin seuraavasti:

Avosairaanhoidon hankitaan röntgenin kuvantamislaitte 300 000 € / 5 v. leasing 60 000 €/vuosi ja skopia-laitteet 500 000 €/5 v. leasing 100 000 €/vuosi.

Suun terveydenhuoltoon hankitaan leasing-rahoituksella kaksi hammashoitoyksikköä vuosittain (hankintahinta yhteensä 60 000 euroa). Laitekanta alkaa valtaosin olla 2000-luvun alussa hankittua. Samoin hankitaan digitaalinen jäljentämislaite (hankintahinta 33 000 euroa).

## KAUPUNKIRAKENNELAUTAKUNTA

Kaupunkirakennelautakunta vastaa maankäytön suunnittelusta, infrasta, viranomaispalveluista sekä kaupungin tilapalveluista.

Maankäytön suunnittelu käsittää maaomaisuuden kehittämisen, kartta- ja paikkatietopalvelut, kiinteistörekisterin ylläpidon ja tonttituotannon, yleis- ja asemakaavoituksen, viheralue- ja katusuunnittelun, liikennesuunnittelun sekä joukkoliikennetehtävät. Joukkoliikennetehtävistä vastaa seudullinen lautakunnan joukkoliikennejaosto.

Infra käsittää infran rakentamisen ja kunnossapidon sekä luonto-, ulkoliikunta- ja virkistyspalvelut.

Tilapalvelut -tulosalue vastaa kaupungin toimitilahallinnosta ja tilojen vuokraamisesta, tilojen suunnittelusta ja rakennuttamisesta, kiinteistöjen ylläpidosta ja kiinteistöpalveluista sekä tarpeettomien kiinteistöjen myynnistä ja kiinteistökehityksestä.

Kaupunkirakennelautakunta toimii kaupungin ympäristöterveydenhuollon, ympäristönsuojelun, luonnonsuojelun, leirintäalueiden, rakennusvalvonnan, pysäköinti- ja aluevalvonnan, infran lupa-asioiden sekä maa-ainesten oton lupa- ja valvontaviranomaisena. Lisäksi lautakunnalle kuuluu viranomaisvalvonta koskien katujen ja yleisten alueiden kunnossapitoa sekä maaseutuasiat. Lautakunta toimii ympäristöasioiden osalta Hämeenlinnan kaupungin ja Hattulan kunnan yhteislautakuntana.

Toiminnan keskeinen painopiste on elinvoiman edistäminen hallituilla suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon prosesseilla. Asukasluvun kasvu on asetettu yhteiseksi tavoitteeksi kaupunkirakenteen toimialalle. Toimialaorganisaatio toimii korostaen yhdessä tekemistä sekä organisaation sisällä, toimialojen kesken että asukkaiden, yritysten ja kolmannen sektorin kanssa. Alueiden kehittämisessä tehdään vahvaa yhteistyötä Linnan Kehitys Oy:n, HS-Vesi Oy:n, muiden viranomaisten sekä verkostoyhtiöiden kanssa.

Keskeisinä hankkeina edistetään 1) Keskustavision päivytystä sekä keskustahankkeita; 2) Hämeensaaren kaavoitusta; 3) Moreenin elinkeinoalueen kehittämistä, eritasoliittymän suunnittelua ja lunastuksia; 4) Maankäytön prosessien kehittämistä asiakaslähtöisiksi hyödyntämällä palvelumuotoilua ja kokonaisarkkitehtuurilähtöistä tiedonhallintaa (Kestävä maankäytön malli); 5) pitäjien yksityisten tonttien myynnin edistämistä. Asumisen monimuotoisuutta tuetaan kaavoituksen avulla laatimalla kerrostaloasumista, pientalovaltaisten alueiden rakentamista, tiivistyvää kaupunkirakennetta sekä uudenlaisia asumisen ratkaisuja.

Liikkumista pyörällä ja kävellen edistetään suunnittelun avulla. Investointikohteena edistyy Sibeliuksenkadun pyörätie ja Rapamäen oikaiseva pyörätie. Joukkoliikenteen uudistunutta linjastorakennetta kehitetään edelleen. Asiakaslähtöisyyttä edistetään yleisneuvonnassa ja etenkin viranomaispalvelujen tulosalueella pyrkien nopeaan ja sujuvaan asiakaspalveluun rakennusvalvonnessa ja lupa-asioissa. Tilapalvelujen toiminnan kehittämisessä pääpaino on suunnitelmallisuudessa ja tiedolla johtamisessa.

Palveluiden tavoitteena on edelleen saavuttaa tilanne, jossa

- strategisesti merkittävät kaavoitushankkeet ja infran rakennushankkeet toteutetaan tavoiteaikataulussa
- tonttimyynnissä päästään nykyistä korkeammalle tasolle
- infran kunnossapidon toiminta on tuloksellista ja taloudellista
- kaupungilla on 2–3 vuoden omakotitontti- ja kunnallistekninen suunnitelmavaranto
- elinkeinohankkeet toteutuvat kaupungin toiminnassa tavoiteajassa

## Sitovat tavoitteet ja mittarit

### Elinvoimainen asumiskaupunki

| Tavoite                                                         | Mittarit                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|-----------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Nopeat ja sujuvat viranomaispalvelut                            | <p>Lupaprosessien sujuvuus</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Rakennusluvut keskimääräinen käsittely-aika 3 viikkoa</li> <li>- Ympäristö- ja maa-ainesluvut keskimääräinen käsittelyaika 5 kk</li> <li>- Sijoittamis- ja katulupia noin 400 kpl</li> <li>- Viranhaltijapäätöksiä noin 100 kpl</li> </ul> <p>Kaavoituksen yksityisten hankkeiden käsittelyajat seurantaan</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Poikkeamis- ja suunnittelutaparatkaisuhakemuksista 2/3 käsitellään alle 2 kk:ssa</li> <li>- Yksityisten pienet asemakaavan muutokset valmistuvat 1 v 3 kk</li> <li>- Yksityisten elinkeinohankkeiden kaavamuutokset valmistuvat 1 v 3 kk</li> </ul> |
| Tavoite                                                         | Mittarit                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| Toimiva ja kehittyvä keskusta                                   | <p>Keskustavisio on päivitetty</p> <p>Hämeensaaren kaava ehdotusvaiheessa</p> <p>Tehty selvitys pitäjien yksityisten tonttien myynnin edistämisestä tontinjakoratkaisuja kehittämällä</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| Tavoite                                                         | Mittarit                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| Sujuva liikenne Moreenissa ja Ahveniston sairaalan ympäristössä | <p>Ahvenistontien parantamisen ensimmäinen vaihe on rakennettu</p> <p>Taipaleentien jatke valmis nykyisellä kaava-alueella</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| Tavoite                                                         | Mittarit                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| Taloudellisesti kestävä palveluverkko                           | Tarpeettomia merkittäviä kiinteistöjä myyty 3 kpl                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |

## Resurssiviisaus

| Tavoite                                 | Mittarit                                                                                                                                                                                       |
|-----------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Kiinteistöjen kestävä ja tehokas käyttö | Rakennusten korjausvelan ja -tarpeen määrä on tarkennettu<br><br>Kiinteistöpalvelujen laadun seurannasta on käynnistetty säännöllinen koontiraportointi, joka tehdään vähintään puolivuositain |

| Tavoite                                                          | Mittarit                                                                          |
|------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|
| Maa-ainesten hyödyntäminen infran rakentamisessa mahdollistetaan | Selvitetään maa-ainesten käsittelyyn tarvittavat luvat Moreenin laajennusalueella |

| Tavoite                                                            | Mittarit                                                |
|--------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------|
| Kaupunkirakenteen prosesseja on yksinkertaistettu ja digitalisoitu | Kestävän maankäytön malli -hanke edistyy suunnitellusti |

## Hyvinvointia edistävä kaupunki

| Tavoite                                                         | Mittarit                                                                                                                                                                                                             |
|-----------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Houkuttelevat kevyen liikenteen reitit sekä virkistysolosuhteet | Kaksi leikkipuistoa peruskorjattu<br><br>Kantakaupungin uusi koirapuisto rakennettu<br><br>Keskustan 30km/h rajoituksen käyttöönottoa edistetty<br><br>Torin ympäristön katu- ja risteysjärjestelyitä on tehty 2 kpl |

| Tavoite                  | Mittarit                                                                     |
|--------------------------|------------------------------------------------------------------------------|
| Turvallinen työympäristö | Sisäilmaprosessi on päivitetty<br>Koordinoiva sisäilmatyöryhmä on perustettu |

#### Sitoviin tavoitteisiin liittyvä riskienhallinta

| Tavoite                       | Keskeiset riskit                                                                                                                                                                   | Riskienhallintakeinot                                                                                         |
|-------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Toimiva ja kehittyvä keskusta | Keskustan kehityshankkeet eivät etene ja liikenteen muutostyöt jäävät odottamaan rakentamishankkeiden edistymistä<br><br>Pitäjissä ei ole kiinnostusta tonttien jatkojalostamiseen | Vahvennetaan yhteistyötä eri toimijoiden välillä<br><br>Tiedotetaan ja viestitään toiminnoista asianosaisille |

| Tavoite                                                         | Keskeiset riskit                                                                                                                  | Riskienhallintakeinot                                                                                                                         |
|-----------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Sujuva liikenne Moreenissa ja Ahveniston sairaalan ympäristössä | Rakennushanke viivästyy.<br><br>Suunnitelmat eivät valmistu aikataulussaan<br><br>Kaavasta, katu- ja tiesuunnitelmista valitetaan | Vankka yhteistyö allianssin kanssa<br><br>Valmistelu aloitetaan riittävän ajoissa.<br><br>Keskustelu ja hyvä tiedottaminen valmistelun aikana |

| Tavoite                               | Keskeiset riskit          | Riskienhallintakeinot                                                         |
|---------------------------------------|---------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|
| Taloudellisesti kestävä palveluverkko | Kiinteistökauppa hiljenee | Hankitaan asiantuntemusta kiinteistökehittämiseen ja kohteiden markkinointiin |

| Tavoite                                 | Keskeiset riskit                                                                    | Riskienhallintakeinot                                                      |
|-----------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------|
| Kiinteistöjen kestävä ja tehokas käyttö | Tietotekniset järjestelmät eivät mahdollista toimenpiteiden tehokasta suunnittelua. | Varmistetaan muutosprosessin aikataulua ja hankitaan tarvittavaa osaamista |

| Tavoite                                                          | Keskeiset riskit                                                                                                       | Riskienhallintakeinot                                                                    |
|------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|
| Maa-ainesten hyödyntäminen infran rakentamisessa mahdollistetaan | Moreenin kaavoitus ei etene ja tulee paljon muistutuksia sekä kannanottoja.<br><br>Asiantuntijoilla liikaa työtehtäviä | Osaamisen lisääminen lupaprosesseissa<br><br>Töiden priorisointiin kiinnitetään huomiota |

| Tavoite                                                            | Keskeiset riskit                                                                               | Riskienhallintakeinot                                                        |
|--------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|
| Kaupunkirakenteen prosesseja on yksinkertaistettu ja digitalisoitu | Ei saada rekrytoitua hankehenkilöitä<br><br>Prosessien kuvaaminen ja mallintaminen viivästyvät | Osaamisen lisääminen<br><br>Monipuoliset rekrytointikanavat otetaan käyttöön |

| Tavoite                                                         | Keskeiset riskit                                                             | Riskienhallintakeinot                                                                                        |
|-----------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Houkuttelevat kevyen liikenteen reitit sekä virkistysolosuhteet | Tavanomaiset riskit toteutettavuudesta ja muista esiin tulevista haasteista. | Hanketta edistetään monella eri tasolla. Infran suunnittelun aloittaminen hyvissä ajoin ennen investointeja. |

| Tavoite                  | Keskeiset riskit                                                                 | Riskienhallintakeinot                                                |
|--------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|
| Turvallinen työympäristö | Sisäilmaprosessi ei etene päätöksenteossa ja aikataulu muodostuu haasteelliseksi | Tiedon jakaminen ja monipuolinen keskustelu eri asianosaisten kanssa |

## Lautakunnan talous

|                                  | TP 2020            | Muutettu TA 2021   | TA 2022            | TS 2023            | TS 2024            |
|----------------------------------|--------------------|--------------------|--------------------|--------------------|--------------------|
| <b>KAUPUNKIRAKENNELAUTAKUNTA</b> |                    |                    |                    |                    |                    |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b>  |                    |                    |                    |                    |                    |
| Myyntitulot                      | 8 659 295          | 9 918 000          | 6 787 000          | 7 038 000          | 7 354 000          |
| Maksutulot                       | 3 530 108          | 3 790 400          | 4 056 400          | 4 061 400          | 3 921 400          |
| Tuet ja avustukset               | 1 121 724          | 782 600            | 993 600            | 1 023 600          | 1 053 600          |
| Muut toimintatulot               | 47 890 866         | 50 860 000         | 52 454 000         | 53 386 000         | 53 688 000         |
| <b>Toimintatulot</b>             | <b>61 201 993</b>  | <b>65 351 000</b>  | <b>64 291 000</b>  | <b>65 509 000</b>  | <b>66 017 000</b>  |
| <b>Valmistus omaan käyttöön</b>  | <b>9 784 437</b>   | <b>1 031 000</b>   | <b>768 000</b>     | <b>768 000</b>     | <b>768 000</b>     |
| Henkilöstömenot                  | -12 897 982        | -13 887 900        | -12 470 900        | -12 529 900        | -12 591 200        |
| Palvelujen ostot                 | -34 738 415        | -26 190 600        | -26 350 000        | -27 396 300        | -27 796 000        |
| Aineet, tarvikkeet ja tavarat    | -8 547 675         | -8 067 700         | -8 089 500         | -8 163 300         | -8 321 400         |
| Avustukset                       | -654 549           | -590 000           | -200 000           | -200 000           | -200 000           |
| Muut toimintamenot               | -15 291 601        | -16 154 800        | -15 855 600        | -16 291 500        | -16 407 400        |
| <b>Toimintamenot</b>             | <b>-72 130 222</b> | <b>-64 891 000</b> | <b>-62 966 000</b> | <b>-64 581 000</b> | <b>-65 316 000</b> |
| <b>Toimintakate</b>              | <b>-1 143 792</b>  | <b>1 491 000</b>   | <b>2 093 000</b>   | <b>1 696 000</b>   | <b>1 469 000</b>   |



Vuonna 2022 kaupunkirakennetoimialan toimintamenot ovat 62,966 milj. euroa, valmistus omaan käyttöön on 0,768 milj. euroa ja toimintatulot ovat 64,291 milj. euroa. Toimintakate on 2,093 milj. euroa.

Vuoden 2021 alkuperäiseen talousarvioon verrattuna tuotot ovat vähentyneet 1,060 milj. euroa ja kulut ovat vähentyneet 1 925 000 euroa. Menoja oikaiseva valmistus omaan käyttöön on vähentynyt 263 000 euroa, toimintakate paranee 602 000 euroa. Kunnallistekniikan investointimenojen ulkoiset ostot kirjaan suoraan investointiosan kustannuspaikalle. Käyttötalouden valmistus omaan käyttöön -menettelyn kautta kirjataan enää investoinneille kohdistuvat palkkakulut ja sisäiset konevuokrakulut.

Kaupunkirakennelautakunnan keskeiset muutostekijät 2021–2022 tuloissa ovat seuraavat:

- Maaomaisuuden tuotot (maan myynti, maankäyttökorvaukset ja vuokratuotot) kasvaa lähes noin 2,03 milj. euroa
- Metsän myyntituotto pienenee 100 000 euroa
- Joukkoliikenteen tuottojen arvioidaan pienenevän 265 000 euroa
- Lomituspalvelu siirtyy Sysmän kunnan hoidettavaksi
- Vankityöhön saatava korvaus pienenee 50 000 euroa
- Ympäristöterveydenhuollon tuotot kasvavat 100 000 euroa
- Tilapalvelujen tuotot kasvavat noin 54 000 euroa

Kaupunkirakennelautakunnan keskeiset muutostekijät menoissa ovat seuraavat:

- Joukkoliikenteen menot kasvavat 82 000 euroa
- Kalvola - Renko alueen tilojen siivouksen kustannukset siirtyvät eri toimialoilta Tilapalvelulle
- Vakituisten henkilöiden henkilöstökulumuutos 83 000 euroa
- Tilapalveluiden toimitilan muutto kaupungintalolle, kustannussäästö 137 000 euroa
- Määräaikaisten henkilöiden henkilöstömuutos 62 000 euroa

Tilapalvelun perimiin sisäisiin vuokriin on laskettu 1,5 %:n korotus. Kiinteistöjen myyntivoittoa talousarvioon on kirjattu 600 000 euroa. Talousarviossa on otettu huomioon muutokset kiinteistöjen vuokrauksessa sekä Renko - Kalvola alueen kaiken tilojen siivouksen siirtyminen kilpailutuksen myötä tilapalvelulle.

### **Keskeiset muutokset talousarviovuodelle 2022 ja suunnitelmavuosille 2023–2024**

Maankäytön suunnittelun tulosalueen merkittävimmät muutokset koskevat maaomaisuuden tuottoja sekä joukkoliikenteen lipputulojen vähenemistä Covid-19 -pandemian johdosta. Kaavoitukseen on osoitettu uusi henkilöresurssi uuden yleiskaavan valmistelun aloittamiseksi. Joukkoliikenteeseen on osoitettu henkilöresurssi henkilökuljetusten organisointiin ja maakunnallisen kuljetuspalvelukeskuksen toiminnan valvomiseen. Maankäytön suunnittelussa käynnistyy valtionvarainministeriön avustama hanke, jonka tarkoituksena on kehittää maankäytön prosesseja asiakaslähtöisesti hyödyntämällä kokonaisvaltaista tietoarkkitehtuuria. Tulevina vuosina tulee arvioitavaksi myös kaupunkipyöräjärjestelmän käyttöönotto joukkoliikenteessä. Muutoin taloudessa ei ole nähtävissä lähivuosina suuria muutoksia.

Infrassa käynnistyy syksyllä 2021 kantakaupungin alueurakka, mikä tuo merkittävän toiminnallisen muutoksen kunnossapidon aluerajoihin ja toimintaan. Kunnossapidon tulevaisuussuunnitelman valmistui 2020, suunnitelman noudattamista jatketaan. Nykyinen Lammi-Hauho-Tuulos -alueurakka kilpailutetaan uusiksi vuonna 2023, valmistelu ajoittuu vuodelle 2022. Infran organisaatiosta lakkautetaan 2 vakanssia.

Viranomaispalveluiden talousarvio on laadittu erittäin tiukaksi ja pääosin edellisen vuoden mukaiseksi. Toimintatuloissa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon maksutaksan muutos ja toimintamenot alenevat johtuen lähinnä muutoksista maatalouslomituksessa.

Tilapalvelujen tulosalueella vuoden 2022 aikana jatketaan ateria-, puhtaanapito- ja kiinteistöpalveluiden kilpailutuksia sekä viedään päätöksen vuoden 2021 lopussa aloitettavat kiinteistönhoidon ja

ulkoalueiden hoidon kilpailutukset. Kiinteistöjen kunnossapidon määrärahan korotus 0,3 milj. eurolla on siirretty vuodelle 2023. Korotettu kunnossapitomääräraha mahdollistaa jatkossa kiinteistöjen suunnitelmallisen kunnossapidon ja kiinteistöjen PTS-suunnitelmien kattavan laadinnan toiminnan suunnitelmallisuuden mahdollistamiseksi.

### Lautakunnan investoinnit

Infrainvestointien määräraha on kaupungin oman investointirahoituksen osalta 8,8 milj. euroa. Vuodelle 2022 valmistettu investointiohjelma sisältää kaksi hanketta, joihin on myönnetty merkittävästi valtion investointiavustusrahaa. Keskustan pohjois-eteläsuuntaisen pyörätiehankkeeseen ja Rapamäen oikaisevaan pyörätiehankkeeseen on myönnetty valtion avustusta yhteensä 1 699 470 euroa tai enintään 50 prosenttia hankkeen toteutuneista avustuskelpoisista kustannuksista. Investointiohjelmaa toteutetaan siten, että investointirahoituksen nettomenot 8,8 milj. euroa ei ylitä.

Kaupunkirakennelautakunta päättää talousarvion perusteella infran investointiohjelmasta ja investointimäärärahan käyttösuunnitelmasta.

| Kunnallistekniikka                             | Merkittävimmät kohteet                                                                                                                                             | Tulot<br>(1000 €)  | Menot<br>(1000 €) |
|------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|-------------------|
| 912 Asuinalueet                                | Aiemmin rakennettujen katujen pintarakenne- ja viimeistelytyöt                                                                                                     |                    | 200               |
| 913 Elinkeinoalueet                            | Taipaleentien rakentaminen Moreenissa                                                                                                                              |                    | 400               |
| 914 Infra / Katusaneeraus                      | Ahvenistontien parantaminen Assi-sairaalan toiminnan mukaiseksi, Voutilan asevelikylän saneeraus, Lammin katujen perusparannus, Papinniityn/Idänpään aluesaneeraus |                    | 4 215             |
| 915 Erilliskohteet                             | VT3 maantietunnelin korvausinvestoinnit, VT10 alikulun valaistus                                                                                                   |                    | 320               |
| 916 Kevytliikenne                              | Sibeliuksenkadun pääpyöräreitti, Rapamäen oikaisu/Olympiakadun jatke                                                                                               | 1 700              | 3 965             |
| 917 Liikenne                                   | Liikenteenohjaus ja liikennevalot                                                                                                                                  |                    | 100               |
| 918 Sillat ja vesistö                          | Pienet siltojen korjausinvestoinnit                                                                                                                                |                    | 20                |
| 919 Puistot ja leikkipaikat /viherrakentaminen | Leikkipaikkojen peruskorjaus (2 kpl), koirapuiston rakentaminen                                                                                                    |                    | 215               |
| 920 Liikuntapaikat / Ulkoliikunta ja virkistys | Vuorentaan koulun kenttä                                                                                                                                           |                    | 195               |
| 921 Kansallinen kaupunkipuisto                 | Kansallisen kaupunkipuiston kehittäminen                                                                                                                           |                    | 170               |
| 922 Ulkovalaistus                              | Ulkovalaistusverkon saneeraus                                                                                                                                      |                    | 700               |
| <b>YHTEENSÄ</b>                                |                                                                                                                                                                    | <b>1 700</b>       | <b>10 500</b>     |
|                                                |                                                                                                                                                                    | <b>Netto 8 800</b> |                   |

## Talonrakennusinvestoinnit

Ahveniston maauimalan peruskorjauksen lopullinen investointipäätös tehdään, kun peruskorjaussuunnittelu ja tarkempi kustannusarvio ovat valmistuneet.

### Talonrakennuksen investoinnit 2022 - 2024

| Ltk   |                                                                                                                        | <i>Kust.arvio</i> | TA 2022           | TS 2023           | TS 2024           |
|-------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
|       |                                                                                                                        |                   |                   |                   |                   |
| SIHY  | Kaurialan koulun uudisrakennus (sis. piharakentamisen)                                                                 | 14 500 000        | 5 500 000         |                   |                   |
| SIHY  | HYK uudisrakennus (sis. piharakentamisen)<br>Valitukset HYK:n purkamisluvasta ja asemakaavan muutoksesta ratkaisematta | 15 400 000        | 3 000 000         | 9 000 000         | 3 400 000         |
| SIHY  | Myllymäen koulun peruskorjaus ja kivikoulun laajennus                                                                  | 7 500 000         | 3 500 000         | 4 000 000         |                   |
| SIHY  | Ruununmyllyn koulun kivikoulun peruskorjaus ja piha                                                                    | 4 000 000         | 1 500 000         | 2 500 000         |                   |
| SIHY  | Lyseon korttelin liikunta- ja ruokailutilojen uudisrakennus                                                            | 6 500 000         | 1 500 000         | 4 000 000         | 1 000 000         |
| SIHY  | Lammin koulukeskus                                                                                                     | 13 000 000        |                   | 2 000 000         | 8 000 000         |
| SIHY  | Lyseon korttelin päärakennuksen peruskorjaus                                                                           | 10 000 000        |                   |                   | 2 000 000         |
| SIHY  | Ahveniston maauimalan peruskorjaus                                                                                     | 3 000 000         | 3 000 000         |                   |                   |
| KAURA | Rakennusten perusparannushankkeet                                                                                      |                   | 3 000 000         | 3 000 000         | 3 000 000         |
| KAURA | Muu rakennussuunnittelu, kohdistamaton                                                                                 |                   | 150 000           | 150 000           | 150 000           |
|       |                                                                                                                        |                   |                   |                   |                   |
|       |                                                                                                                        |                   | <b>21 150 000</b> | <b>24 650 000</b> | <b>17 550 000</b> |

### Kaupunkirakennelautakunnan irtaimen omaisuuden investoinnit

| Irtain omaisuus                              | 2022             | 2023           | 2024             |
|----------------------------------------------|------------------|----------------|------------------|
| <b>Infran kalusto</b>                        | 200 000          | 200 000        | 200 000          |
| <b>Ensikertainen kalustaminen</b>            |                  |                |                  |
| Kaurialan koulu uudisrakennus                | 450 000          |                |                  |
| Hämeenlinnan yhteiskoulun (HYK)              |                  |                | 400 000          |
| Myllymäen koulu                              |                  | 250 000        |                  |
| Lyseon korttelin liikunta- ja ruokailutilat  |                  |                | 150 000          |
| Ruununmyllyn kivikoulun peruskorjaus ja piha |                  | 150 000        |                  |
| Seminaarin koulu D osa                       | 300 000          |                |                  |
| Seminaarin koulu B (+A) osa                  | 150 000          |                |                  |
| Seminaarin koulu E osa                       |                  | 300 000        |                  |
| Seminaarin koulu F ja G osat                 |                  |                | 300 000          |
| Sairion päiväkot                             | 30 000           |                |                  |
| Lyseon korttelin päärakennus                 |                  |                |                  |
| <b>Ensikertainen kalustaminen yhteensä</b>   | <b>930 000</b>   | <b>700 000</b> | <b>850 000</b>   |
| <b>Muu irtain omaisuus</b>                   |                  |                |                  |
| Varavoimavaunu                               | 65 000           |                |                  |
| Suurkeittiölaitteet                          | 100 000          | 50 000         | 50 000           |
|                                              |                  |                |                  |
| <b>Irtain omaisuus yhteensä</b>              | <b>1 295 000</b> | <b>950 000</b> | <b>1 100 000</b> |

## KAUPUNKIRAKENNELAUTAKUNTA JA HALLINTO

Kaupunkirakennelautakunta vastaa koko toimialan toiminnan kehittämisestä ja tavoitteiden toteutumisesta. Lautakunnan päätöstehtäviin kuuluvat myös yksityistieavustukset, joihin on 200 000 euron rahoitus.

### Talous

|                                              | TP 2020  | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022    |
|----------------------------------------------|----------|---------------------|------------|
| <b>Kaupunkirakennelautakunta ja hallinto</b> |          |                     |            |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b>              |          |                     |            |
| Toimintatulot                                | 7 853    |                     | 191 000    |
| Toimintamenot                                | -993 912 | -1 295 000          | -1 285 000 |
| Toimintakate                                 | -986 059 | -1 295 000          | -1 094 000 |

Vuonna 2022 kaupunkirakennelautakunnan ja hallinnon toimintamenot ovat 1,285 milj. euroa. Toimintatuottoja 0,191 milj. euroa. Toimintakate on -1,094 milj. Euroa. Maankäytön prosesseja kehittävä hanke nostaa hallinnon kustannuspaikan tuloja sekä menoja.

## MAANKÄYTÖN SUUNNITTELU

Suunnittelun tulosalue jakautuu kaavoitukseen, infran suunnitteluun, kiinteistö- ja mittauspalveluihin sekä maaomaisuuden hallintaan. Infran suunnittelun alla toimii myös joukkoliikennepalvelut.

Kaavoitus vastaa Hämeenlinnan yleis- ja asemakaavoituksesta sekä eri hankkeisiin liittyvästä yleissuunnittelusta. Kaavoitus vastaa myös poikkeuslupa- ja suunnittelutarveharkintaan liittyvien päätösten valmistelusta. Kaavoituksessa edistetään asuinkerrostalo- ja pientalotonttien tarjontaa voimassa olevien yleiskaavojen ja maankäytön linjausten mukaisesti. Tavoitteena on tuoda myös uudenlaisia asumisen muotoja Hämeenlinnaan. Kaavoituksen pääpaino on kantakaupungissa. Pitäjissä pääpaino on kirkonkylien kaavoituksessa sekä haja-asutusalueiden ja vapaa-ajanasuntojen asumisen edistämisessä.

Infran suunnittelun tehtävänä on varmistaa maarakentamisen investointien toteutusedellytykset. Tähän liittyy suunnittelun tarvitsemien tietojen tuottaminen, muun muassa maaperätutkimukset ja mittaukset sekä investointien tarvitsemien yleis- ja rakennussuunnitelmien tuottaminen. Suunnitteluun sisältyy väylien ja verkostojen suunnittelua sekä liikenne- ja viheraluesuunnittelua. Infran suunnitteluun kuuluu myös joukkoliikennepalvelut. Joukkoliikennepalvelut vastaavat seudullisesta joukkoliikenteestä ja koulukuljetuksista Hattulan, Hämeenlinnan ja Janakkalan alueella. Liikenne järjestetään yhteistyössä liikenteenharjoittajien kanssa. Hämeenlinnassa on käytössä Walti-kortti.

Kiinteistö- ja mittauspalvelut pitää yllä kiinteistörekisteriä ja tekee tonttijaot sekä kiinteistötoimitukset omalla rekisterinpitoalueellaan. Lisäksi se vastaa paikkatietojärjestelmän ja -ohjelmiston kehittämisestä, kantakartan tietojen keräämisestä ja ylläpidosta sekä erilaisten karttojen tuotannosta, maastomittauspalveluista. Tehtävät ovat peruspalveluja, jotka tukevat kaupungin kehittämistä ja rakentamista. Osa tehtävistä on viranomaistehtäviä.

Maaomaisuuden hallintaan kuuluvat kaupungin maaomaisuusjärjestelmän ylläpito, maanhankinta ja tonttien luovutus. Lisäksi se vastaa tontinvuokrajärjestelmän ylläpidosta laskutuksineen sekä maankäyttösopimuksista.

### Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Vuonna 2022 tullaan edistämään erityisesti yleiskaavan valmistelua, keskustahankkeiden kaavoitusta ja infran suunnittelua sekä Moreenin elinkeinoalueen suunnittelua. Keskeisiä hankkeita ovat

keskustavision päivitys sekä Hämeensaaren ja ykköskorttelin suunnittelun edistäminen. Lisäksi tavoitteena on Linnanpuiston yleissuunnitelman laatiminen, keskustan nopeusrajoituksen laskeminen ja pyöräilyn kehittäminen. Maankäytön suunnittelussa käynnistyy valtionvarainministeriön avustama hanke, jonka tarkoituksena on kehittää maankäytön prosesseja asiakaslähtöisesti hyödyntämällä kokonaisvaltaista tietoarkkitehtuuria. Hanke toteutetaan yhdessä Mikkelin kaupungin kanssa.

Vuonna 2022 aloitetaan uuden koko kaupungin yleiskaavan laatiminen. Yleiskaavalla tuetaan maankäytön strategista suunnittelua sekä vastataan maankäytön tulevaisuuden haasteisiin. Kaavoituksen muita keskeisiä hankkeita ovat Hämeensaaren asemakaavoitus, Moreenin eteläosan asemakaavoitus, torin ympäristössä Ruusukorttelin kaavoitus sekä Jukolan ja Miemalan uusien pientaloalueiden asemakaavoitus. Myös Vanajanlinnantien varrella aloitetaan uuden pientaloalueen suunnittelu. Elinkeinoalueiden asemakaavoitusta edistetään hankelähtöisesti. Kaavoituksen asiantuntijapalveluiden ostoon varataan 100 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2021. Kaavoitukseen osoitetaan lisäksi yleiskaavasunnittelijan vakanssi 1.7.2022 alkaen uuden koko kaupungin yleiskaavan valmistelutyön aloittamiseksi. Kaavoituksessa ei ole muita merkittäviä muutoksia.

Vuoden 2022 keskeisimpiä infran suunnitteluhankkeita ovat Aleksis Kiven kadun ja Rengontien liittymän parantaminen, Jukolan uuden pientaloalueen katu- ja rakennussuunnitelmien laatiminen, Moreenin eritasoliittymän tiesuunnitelman hyväksymisvaiheen ohjaaminen sekä Linnanpuiston ja Hämeensaaren yleissuunnitelman päivitys. Asuntokatujen saneeraussuunnittelussa pyritään suosimaan aluesuunnittelua. Katusaneeraussuunnittelua tehdään Lammille ja Myllymäkeen.

Joukkoliikenteessä valmistuu kokonaisvaltaisen joukkoliikennesuunnitelma syksyllä 2021. Linjastoihin tehdään mahdollisia muutoksia ohjelman perusteella. Joukkoliikenteen brändityötä jatketaan. Maakunnallisen kuljetuspalvelukeskuksen uusi kilpailutus valmisteltiin vuoden 2021 aikana ja uuden keskuksen toiminta alkaa syksyllä 2022. Tämän jälkeen keskuksen toiminnan valvonta siirtyy sote-toimialueelle ja 1.1.2023 alusta hyvinvointialueelle. Henkilökuljetuksissa pyritään kehittämään prosessia yhdessä kolmen kunnan koulutoimien kanssa siten, että kuljetukset toimisivat nykyistä paremmin. Joukkoliikenteessä lipputulojen arvioidaan laskevan 600 000 euroa vuoden 2021 talousarviosta Covid-19 –pandemian vuoksi. Valtionavustus ja kuntien yhteistoimintakorvaukset kasvavat vastaavasti 300 000 euroa. Kuluissa ei ole merkittävää kasvua. Tulevina vuosina muutoksien arvioidaan olevan maltillisia, mikäli palvelutaso säilyy nykyisenä. Hiilineutraalisuusohjelmassa on tavoitteena aloittaa kaupunkipyöräjärjestelmä Hämeenlinnassa vuonna 2023. Tämän arvioidaan kasvattavan toimintamenoja noin 150 000 euroa ja lipputuloja noin 50 000 euroa vuodessa. Kaupunkirakenteeseen on osoitettu taloussihteerin henkilöresurssi, jonka työtehtävistä osa kiinnittyy joukkoliikenteeseen sekä toinen resurssi maakunnallisen kuljetuspalvelukeskuksen toiminnan käynnistämiseen ja valvomiseen.

Kiinteistö- ja mittauspalvelujen toiminnan painopisteessä ovat työyksikön toiminnan kehittäminen, kiinteistö- ja rakennus- ja huoneistorekistereiden parantaminen, kantakartan ajantasaisuuteen panostaminen kaavoituksen ja tonttituotannon tueksi sekä osallistuminen kansallisiin laki- ja kehitysyhteistyöhankkeisiin. Tavoitteena on lisäksi edelleen kehittää paikkatiedon hyödyntämistä koko kaupungin toiminnassa. Tontti- ja mittauspalveluiden tuotoissa ei ole juurikaan muutoksia aiempiin vuosiin verrattuna.

Maaomaisuuden tuottojen arvioidaan olevan 3,5 milj. euroa, mikä on 2 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 ennuste. Maankäyttösopimusten tuotot kasvavat 450 000 euroa. Tulevina vuosina ei ole nähtävissä suuria muutoksia. Maaomaisuuden hallinnan vuoden 2022 toiminnan pääpaino on tulotavoitteiden toteutumisen varmistaminen.

## Talous

|                                 | TP 2020     | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022     |
|---------------------------------|-------------|---------------------|-------------|
| <b>Maankäytön suunnittelu</b>   |             |                     |             |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b> |             |                     |             |
| Toimintatulot                   | 8 547 509   | 10 513 000          | 12 154 000  |
| Toimintamenot                   | -10 382 309 | -10 931 000         | -10 816 000 |
| Toimintakate                    | -1 834 800  | -418 000            | 1 338 000   |

Vuonna 2022 maankäytön suunnittelun toimintamenot ovat 10,816 milj. euroa ja toimintatulot ovat 12,154 milj. euroa. Toimintakate on +1,338 milj. euroa.

## INFRA

Infra-tulosalue vastaa infran rakentamisesta ja peruskorjaamisesta, infran kunnossapidosta sekä luonto-, ulkoliikunta- ja virkistysalueiden ylläpidosta. Vastuualueisiin kuuluvat kadut ja yleisten alueet, rakennetut puistot ja leikkipaikat, ulkoliikunta-alueet, taajama- ja talousmetsäalueet, venerannat, ulkoilureitit ja vuokrattavat virkistyskohteet.

### Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Infran rakentamisessa tehty suuria toiminnallisia muutoksia 2020–2021. Omajohtoisesta rakentamisesta isommassa mittakaavassa on luovuttu, investointien kirjausperiaatteet muutettu vuodelle 2021. Vuonna 2022 jatketaan erittäin hyvin onnistuneiden toiminnallisen muutoksen vakiinnuttamista. Infran organisaatiosta lakkautetaan kaksi vakanssia, rakentamisen vastaava mestari ja yksi yhdyskuntarakentaja.

Infran investointibudjetti on kaupungin oman investointirahoituksen osalta 8,8 milj. euroa. Vuodelle 2022 valmisteltu investointiohjelma sisältää kaksi hanketta, joihin on myönnetty merkittävästi valtion investointiavustusrahaa. Keskustan pohjois-eteläsuuntaisen pyörätiehankkeeseen ja Rapamäen oikaisevaan pyörätiehankkeeseen on myönnetty valtion avustusta yhteensä 1 699 470 euroa tai enintään 50 prosenttia hankkeen toteutuneista avustuskelpoisista kustannuksista. Investointimäärärahan menot ovat 10,5 milj. euroa, tulot 1,7 milj. euroa. Investointiohjelmaa toteutetaan siten, että investointirahoituksen nettomenot 8,8 milj. euroa ei ylitä.

Infran investointiohjelmasta ja investointimäärärahan käyttösuunnitelmasta päättää kaupunkirakennelautakunta talousarvion mukaisesti. Kohteet toteutetaan pääosin ulkopuolisilla rakennusurakoilla. Omajohtoisena rakentamisena toteutetaan lähinnä pienempiä rakennus- tai saneeraushankkeita sekä päällystämiseen, ulkoliikuntaan ja viherrakentamiseen kuuluvia kohteita.

Kunnossapidon osalta vuonna 2022 merkittävänä muutoksena on uuden kantakaupungin alueurakka, joka käynnistyy syksyllä 2021. Urakan käynnistyminen tuo vaikutuksia myös urakka-alueen ulkopuolelle. Urakka lisää ostopalveluiden määrää ja vähentää asteittain henkilöstö- ja konekuluja sekä materiaalikuluja.

Vuoden 2022 aikana edistetään toiminnallisia muutoksia ja palveluiden karsintaa niistä toiminnoista, jotka eivät ole lakisääteisiä. Näitä ovat mm. linjaukset jalkakäytävien hoitovastuista, yksityisteiden valaistuksen ylläpidosta ja valtion teiden valaistuksen ylläpidosta hiljaisilla tieosuuksilla. Hulevesimaksujen tuotot eivät kata hulevesijärjestelmän poistoja, eikä kaikkia kuluja, joten taksoissa nostopainetta.

Luonnonhoidossa vuoden 2022 painopisteitä on muun muassa metsien hoidon periaatteiden laatiminen.

## Talous

|                                 | TP 2020     | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022     |
|---------------------------------|-------------|---------------------|-------------|
| <b>Infra</b>                    |             |                     |             |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b> |             |                     |             |
| Toimintatulot                   | 4 347 125   | 4 518 000           | 4 244 000   |
| Valmistus omaan käyttöön        | 9 514 672   | 656 000             | 393 000     |
| Toimintamenot                   | -24 215 534 | -14 433 000         | -14 652 000 |
| Toimintakate                    | -10 353 737 | -9 259 000          | -10 015 000 |

Vuonna 2022 infra-tulosalueen toimintamenot ovat 14,652 milj. euroa, valmistus omaan käyttöön -erä on 0,393 milj. euroa ja toimintatulot ovat 4,244 milj. euroa. Toimintakate on -10,015 milj. euroa.

## Tunnusluvut

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut:

- Kunnossapidettäviä ajoratoja 435 km
- Kunnossapidettäviä kevyen liikenteen väyliä 338 km
- Katuvalaisimia noin 20 300 kpl
- Rakennettuja viheralueita 258 ha
- Hoidettavaa metsää noin 5 900 ha, josta talousmetsää noin 3 600 ha
- Leikkipaikkoja 105 kpl
- Jääkiekkokaukaloita 14 kpl
- Jääkenttiä 39 kpl
- Puistokenttiä 70 kpl
- Latureitistöä noin 300 km
- Valaistuja latu- ja polkuverkostoja 41 km
- Opastettuja polkureitistöjä noin 115 km
- Uimarantoja: EU-rantoja 7 kpl, uimarantoja 12 kpl, lisäksi useita uimapaikkoja
- Matonpesupaikkoja 10 kpl
- Venepaikat: vuokrattavat laituripaikat noin 360 kpl, numeroidut soutuvenepaikat noin 530 kpl ja myytyjä venepoletteja noin 625 kpl, lisäksi vierasvene/pistäytymislaitureita

## VIRANOMAISPALVELUT

Viranomaispalveluihin kuuluvat ympäristöterveydenhuolto, ympäristönsuojelu, pysäköinti- ja aluevalvonta, rakennusvalvonta, infran lupa-asiat sekä maaseutupalvelut. Lisäksi hallinnollisesti yhteisen jätehuoltoviranomaisen henkilöstö sisältyy viranomaispalveluihin.

Ympäristöterveydenhuolto koostuu elintarvikevalvonnasta, terveydensuojelusta, tupakan ja nikotiinivalmisteiden valvonnasta sekä eläinlääkintähuollosta. Toimintaa ohjaa ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma. Peruseläinlääkäripalveluihin sisältyy kotieläinten perustason terveyden ja sairauksien hoito sekä eläinlääkäripäivystys. Eläintautivalvonnan tavoitteena

on tiettyjen eläimestä toiseen eläimeen tai ihmiseen tarttuvien tautien vastustaminen ja ennalta ehkäiseminen. Eläinsuojeluvalvonnan tavoitteena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta ja edistää eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua.

Ympäristönsuojelun tehtävä on ehkäistä ympäristön pilaantumista sekä edistää luonnon kestävää käyttöä ja kuntalaisten ympäristötietoutta sekä seurata ympäristön tilaa ja raportoida siitä. Toimintaa ohjaa ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma. Ympäristönsuojelu toimii osaltaan asiantuntijana mm. maanhankinnan, maankäytönsuunnittelun ja infran suunnittelun ja rakentamisen hankkeissa.

Ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun osalta jatketaan yhteistoimintaa Hattulan kunnan kanssa voimassa olevan yhteistoimintasopimuksen perusteella. Virka-ajan ulkopuolinen eläinlääkäripäivystys toteutetaan yhteistyössä useamman kunnan kanssa. Päivystysalueeseen kuuluvat Hämeenlinnan ja Hattulan lisäksi Hausjärvi, Hyvinkää, Janakkala, Loppi ja Riihimäki.

Pysäköinti- ja aluevalvonnan tehtäviin pysäköinnin valvonnan lisäksi sisältyy myös kaupunki-infran havainnointiin ja raportointiin liittyvä seurantavelvoite sekä hylättyjen ja romutettavien ajoneuvojen viranomaistehtävät. Pysäköinti- ja aluevalvonnan toimintatuotot muodostuvat kadunvarsien pysäköintiautomaattien maksuista ja pysäköintivirhemaksuista. Automaattituloilla kaupunki kattaa yleisten alueiden ja pysäköintipaikkojen kunnossapidosta syntyviä kustannuksia. Kaupungin ja Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n välinen sopimus määrittelee pysäköintitoimintojen vastuut ja kustannusten jakautumisen kaupungin ja yhtiön välillä.

Rakennusvalvonta edistää ohjauksen, neuvonnan ja rakentamisen valvonnan sekä jatkuvan valvonnan avulla terveellisen, turvallisen ja ekologisesti kestävä ja viihtyisän rakennetun ympäristön sekä hyvän kaupunkikuvan muodostumista ja ylläpitoa. Rakennusvalvonnan tehtävänä on yleisen edun kannalta valvoa rakennustoimintaa, kaavojen, rakennusjärjestyksen sekä lainsäädännön noudattamista. Rakennusvalvonta huolehtii rakennus-, toimenpide- ja maisematyölupien valmistelemisestä, päätöksenteosta sekä rakennusaikaisesta valvonnasta. Lupakäsittelyn yhteydessä tarkastellaan maisema- sekä kaupunkikuvan säilymistä kaupungin ja lainsäädännön asettamien tavoitteiden kannalta. Rakentamisen sekä rakennetun ympäristön valvontaan liittyy rakennus- ja huoneistorekisterin ylläpitoon liittyvä tietojen välitys valtiolle. Rekisteritietojen oikeellisuuden parantamiseen kiinnitetään huomiota myös kiinteistöverotuksen näkökulmasta. Lisäksi hoidetaan maa-aineslupien mukaista ottamistoiminnan valvontaa. Rakennusvalvonnan tehtäviin kuuluu koko tehtäväkentän osalta yleinen ohjaus sekä neuvonta. Viranomaistoiminnassa käytetään myös hallintopakkoa, kun neuvottelukeinot eivät johda tuloksiin.

Infran lupa-asioina käsitellään kaupungin maalle asennettavan uuden putken, johdon, kaapelin, muuntamon jne. sijoittamissopimuksia, lupia kaivu- tai nostotöiden tekemiseen tai työmaa-alueen perustamiseen katualueelle tai yleisille alueille sekä tapahtumalupia kaupungin maa-alueille. Lisäksi kaupungin katualueiden ja yleisten alueiden vuokraaminen esimerkiksi terrassien ja kioskien sijoittamiseen tapahtuu ko. yksikössä. Infran lupa-asioiden hoidon keskeinen tavoite on, että kaupungin alueella kaikki rakentajat ja toimijat noudattavat kaupungin toimintaperiaatteita ja ohjeita ja siten turvataan kaupungin infraomaisuuden arvo.

Hämeenlinnan kaupunki hankkii Maaseutupalveluysikkö Hämeeltä alueensa maatalousyrittäjien viljelijätukiin liittyvät palvelut. Maaseutupalveluysikkö Häme hoitaa viljelijätukiin liittyviä hallinnollisia palveluita Hämeenlinnan ja Riihimäen kaupunkien sekä Hattulan, Hausjärven, Janakkalan ja Lopen kuntien alueella. Hämeenlinnassa on yksi toimipiste Tuulosessa.

### **Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset**

Ympäristöterveydenhuollossa toiminta painottuu valvontasuunnitelman mukaisiin tarkastuksiin ja näytteenottoihin riskinarviointiin perustuen. Koronan aiheuttamasta poikkeustilanteesta johtuen tarkastustoimintaa tehdään aikaisempaa enemmän myös etätarkastuksina keskusvirastojen ohjeistuksen mukaisesti. Toiminnassa neuvonnan ja ohjauksen suhteellista osuutta pyritään lisäämään perinteisten tarkastusten ohella. Oleellista on terveyshaittilanteiden nopea hoitaminen sekä ympäristön aiheuttamista terveyshaitoista ja niiden ennaltaehkäisystä tiedottaminen. Eläinlääkintähuollossa on valvontatehtävien hoitamisessa ollut pitkään vaikeuksia johtuen



lakisääteisistä virkavapaista sekä työn kuormittavuuden aiheuttamista ongelmista. Eläinlääkäreiden osalta suunnitellaan tehtävien uudelleen järjestelyjä siten, että resurssia suunnataan esimies- ja valvontatehtäviin.

Ympäristönsuojelumääräykset päivitetään. Tavoite ympäristö- ja maa-aineslupien keskimääräiseksi käsittelyajaksi viimeisestä täydennyksestä päätöksentekoon on viisi kuukautta. Ympäristönsuojelussa on useita haastavia kohteita, joiden lupa-asiat ja valvonta sitovat henkilöstöä jatkossakin.

Rakennusvalvonnassa kuten koko viranomaispalveluiden toimialalla uudistuva lainsäädäntö vaatii jatkuvaa laaja-alaista koulutusta. Koko toiminnan muuttuminen sähköiseksi asettaa työn tekemiselle uusia vaatimuksia ja mahdollisuuksia. Asiakaspalvelun kehittämiseen keskeisesti liittyvää digitalisaatiota edistetään ja rakennusvalvonnassa siirrytään yhä enemmän sähköiseen toimintakulttuuriin. Palvelujen digitalisoinnilla tehostetaan toimintoja ja parannetaan ajasta ja paikasta riippumattomia itsepalvelu- ja osallistumismahdollisuuksia. Käytössä olevaa resurssia tullaan kohdentamaan lupakäsittelystä jatkuvaan valvontaan sekä rakentamisen aikaiseen valvontaan. Prosesseja pyritään selkeyttämään edelleen asiakasnäkökulma huomioiden. Rakennuslupien keskimääräisen käsittelyajan tavoite on kolme viikkoa. Lupapisteen kauppapalvelu asiakkaille valmistellaan avattavaksi vuoden 2022 aikana. Sähköisen asioinnin käyttöä tehostetaan. Lupahakemuksista yli 97 % on sähköisiä ja ratkaistut luvat arkistoidaan sähköisesti. Sähköiset kokous- ja ajanvarausmenetelmät ovat käytössä. Asiantuntijat palvelevat asiakkaita sähköisissä järjestelmissä sujuvasti ja nopeasti, uusia palveluja otetaan käyttöön mahdollisuuksien mukaan. Palautteen keräämiselle ja analysoinnille järjestetään välineet. Toiminnassa varaudutaan ekologisen rakentamisen ja hiilineutraaliustavoitteiden lisääntymiseen, sähköisen lupa-asioinnin yleistymiseen, rakennetun ympäristön valvonnan tehostamiseen sekä asiakaspalvelun, neuvonnan ja ulkoisen tiedottamisen parantamiseen. Rakennusvalvonnan viestintäsuunnitelma saadaan laadittua 2022. Kosteus- ja homevaurioiden estämiseen kiinnitetään erityistä huomiota ja rakentamisaikaisen kosteudenhallintasuunnitelman esittämistä edellytetään. Annetaan energianeuvontaa kysyttäessä ja lupahakemusten käsittelyn yhteydessä.

Infran lupa-asioden sujuva hoitaminen ja riittävä työmaavalvonta pyritään vakiinnuttamaan resurssin lisääntyttyä. Tarkastellaan, onko mahdollista luopua joistakin luvista tai siirtyä esimerkiksi ilmoitusmenettelyyn.

Pysäköinninvalvonnan osalta odotetaan valvontatyön tarpeen hieman kasvavan, kun koronarajoitukset vähenevät ja työmatka- ja vapaa-ajanmatkat todennäköisesti lisääntyvät. Kaupungin reuna-alueille tulee jonkin verran lisää valvottavia aikarajoitettuja alueita liikenteen ohjauksen suunnittelun edetessä. Pysäköinninvalvonnan ICT-järjestelmän uusiminen vapauttaa resursseja toimistotyöstä kenttätöihin.

Lomituspalveluiden toiminta-alueiden uudelleen järjestelyt on tehty. Palveluissa siirrytään Etelä-Suomen lomituspalveluihin, jota Mela-toimeksiantosopimuksen mukaisesti hallinnoi Sysmän kunta. Koko henkilöstö siirtyy liikkeenluovutussopimuksella Sysmän kunnan palvelukseen.

## Talous

|                                 | TP 2020    | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022    |
|---------------------------------|------------|---------------------|------------|
| <b>Viranomaispalvelut</b>       |            |                     |            |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b> |            |                     |            |
| Toimintatulot                   | 5 484 315  | 5 969 000           | 3 297 000  |
| Toimintamenot                   | -5 628 327 | -5 739 000          | -3 109 000 |
| Toimintakate                    | -144 011   | 230 000             | 188 000    |

Vuonna 2022 viranomaispalvelujen toimintamenot ovat 3,109 milj. euroa ja toimintatulot ovat 3,297 milj. euroa. Toimintakate on 0,188 milj. euroa.

## TILAPALVELU

Tilapalvelut -tulosalue vastaa kaupungin toimitilahallinnosta ja tilojen vuokraamisesta, tilojen suunnittelusta ja rakennuttamisesta, kiinteistöjen ylläpidosta ja kiinteistöpalveluista sekä tarpeettomien kiinteistöjen myynnistä ja kiinteistökehityksestä.

### Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Toiminnan painopisteitä ovat toiminnan tehokkuuden parantaminen toimintamalleja ja prosesseja kehittämällä sekä mahdollistamalla toiminnassa tiedolla johtaminen.

Vuoden 2023 alussa SOTE-toimialan käytössä olevat tilat siirtyvät Hyvinvointialueen käyttöön, jonka johdosta osa ulkoisista vuokrasopimuksista siirtyy pois Tilapalveluiden hallinnoinnista ja osa sisäisistä vuokrasopimuksista muuttuu ulkoisiksi. Tämä muutos vaatii oletettavasti vuoden 2022 aikana suuren määrän hallinnollista valmistelutyötä.

Rakennuttamisen toimintamallien ja laadun edelleen kehittämistä jatketaan. Vuoden 2022 aikana konseptoidaan ja laaditaan tärkeimmille rakennustyypeille dokumentoidut suunnitteluohjeet.

Vuoden 2022 aikana otetaan käyttöön vuoden 2021 aikana kilpailutettu kiinteistöjen huoltokirjajärjestelmä. Uusi järjestelmä mahdollistaa yhdessä kunnossapitomäärärahan kanssa kattavien rakennusten PTS-suunnitelmien laadinnan. Järjestelmän ja PTS-suunnitelmien avulla mahdollistetaan tiedolla johtamisen periaatteiden käyttämisen kunnossapitotöiden kustannus- ja aikataulutussuunnittelussa, sekä korjausvelan ja -tarpeen määrittelyssä.

Vuonna 2021 aloitettujen kiinteistönhoito-, kunnossapito- sekä ateria-, siivous- ja käyttäjäpalveluiden kilpailutuksia jatketaan. Samassa yhteydessä Tilapalveluiden vastuu ateria-, siivous- ja käyttäjäpalveluiden johtamisesta laajenee, jonka johdosta organisaatiota on vahvistettu vuoden 2021 aikana ateriapalveluasiantuntijalla.

Vuonna 2022 jatketaan öljylämmitysrakennusten muuttamista uusiutuvalle energialle, kuten esimerkiksi maalämpö, lisätä aurinkoenergian ja lämpöpumppujen käyttöä uudisrakennus- ja peruskorjauskohteissa. Kiinteistöjen energiatehokkuustoimenpiteitä johdetaan uuden vuoden 2021 aikana hankitun energiaojohtamisen tietojärjestelmän avulla, joka mahdollistaa energiansäästöpotentiaalin tehokkaamman tunnistamisen ja toimenpiteiden toteuttamisen.

Talousarvio ja taloussuunnitelmakaudelle 2022–2025 ajoittuu paljon suuria investointikohteita, joiden toteuttamiseen liittyy isoja rakennusten purkamisia. Rakennusten purkuun on vuodelle 2022 varattu 830 000 euroa.

### Talous

|                                 | TP 2020     | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022     |
|---------------------------------|-------------|---------------------|-------------|
| <b>Tilapalvelu</b>              |             |                     |             |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b> |             |                     |             |
| Toimintatulot                   | 42 815 190  | 44 351 000          | 44 405 000  |
| Valmistus omaan käyttöön        | 269 765     | 375 000             | 375 000     |
| Toimintamenot                   | -30 910 141 | -32 493 000         | -33 104 000 |
| Toimintakate                    | 12 174 815  | 12 233 000          | 11 676 000  |

Vuonna 2022 tilapalvelun toimintamenot ovat 33,104 milj. euroa ja toimintatulot 44,405 milj. euroa. Valmistus omaan käyttöön on 0,375 milj. euroa ja toimintakate 11,676 milj. euroa.

## YHTEINEN JÄTELAUTAKUNTA

Yhteinen jätelautakunta on Kiertokapula Oy:n osakaskuntien yhteinen jätehuoltoviranomainen, joka vastaa jätelain (646/2011) mukaisten kunnille kuuluvien jätehuollon viranomaistehtävien hoitamisesta. Osakaskuntia ovat Hattula, Hausjärvi, Hyvinkää, Hämeenlinna, Janakkala, Järvenpää, Kerava, Loppi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Riihimäki, Tuusula ja Valkeakoski. Vastuukuntana toimii Hämeenlinna. Osakaskunnat ovat sopineet yhteisestä jätelautakunnasta erillisellä sopimuksella ja jätelautakunnan toimialue kattaa kaikkien sopijakuntien alueen. Lautakunta toimii voimassa olevan lainsäädännön sekä vastuukunnan hyväksymän lautakunnan johtosäännön ja hallintosäännön mukaisesti.

Lautakunnalle kuuluvia jätehuollon viranomaistehtäviä jätelain (646/2011) mukaisesti ovat mm.

- yleisten jätehuoltomääräysten hyväksyminen ja kunnan keräys- ja käsittelypaikoista päättäminen,
- jätehuoltomääräyksistä poikkeaminen yksittäisissä tapauksissa,
- jätteenkuljetukseen liittyvistä asioista päättäminen,
- jätteenkuljetusrekisterin pitäminen,
- kunnalliseen jätehuoltoon kuulumisesta päättäminen palvelujen ja hallinnon jätteen osalta,
- jätetaksan hyväksyminen,
- jätemaksujen määrääminen, kohtuullistamisten hyväksyminen ja muistutusten käsittely,
- jätemaksujen ulosottoon laittaminen sekä
- muut kunnallisen jätehuollon järjestämiseen liittyvät viranomaistehtävät

Jätehuoltoviranomaisen toiminnan tavoitteena on tarjota riippumatonta, yhtenäistä, luotettavaa ja tasapuolista viranomaispalvelua koko toiminta-alueella. Lisäksi tavoitellaan päätöksenteon nopeutumista ja tehostumista sekä jätehuoltoasioiden kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä kehittämistä yli kuntarajojen. Jätehuoltoviranomainen toimii tiiviissä yhteistyössä jäteyhtiö Kiertokapula Oy:n kanssa.

Jätelautakunta teki vuonna 2020 päätöksen perusmaksun käyttöönotosta toimialueellaan, ja Kiertokapula Oy aloittaa maksun laskutuksen vuonna 2022. Laskutuksen myötä ennakoidaan saapuvaksi vähintään satoja muutoksenhakuhakemuksia. Näin ollen hakemusten käsittely vaatii aiempaa enemmän resursseja ja hakemusten käsittelyaika todennäköisesti pitenee. Jätelautakunta jatkaa yhtenäisen ja tasapuolisen palvelun ja päätöksenteon tuottamista ja kehittämistä koko toiminta-alueella. Toiminnassa alkaa valmistautuminen jätelain uudistuksen mukaisten, uusien erilliskeräysvelvoitteiden sekä kompostointi-ilmoitusvelvoitteen voimaantuloon.

### Sitovat tavoitteet ja mittarit

| Tavoite                                                                                                            | Mittarit                                                                                                 |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Jätehuoltoon liittymättömien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen tavoittaminen ja liittäminen jätehuollon piiriin. | Lähetetyt kehotuskirjeet, liittymättömien määrä.                                                         |
| Tavoite                                                                                                            | Mittarit                                                                                                 |
| Jätehuoltomääräyksiä noudatetaan alueella jäteastioiden tyhjennysväleissä ja kompostoinneissa.                     | Toteutuneiden tarkastusten määrä, määräysten noudattaminen / noudattamattomuus tarkastetuissa kohteissa. |

| Tavoite                                                 | Mittarit                                                              |
|---------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------|
| Yhtenäinen ja tasapuolinen päätöksenteko koko alueella. | Palvelut, kuten viranomaispäätökset, toteutuvat tavoiteajassa 1,5 kk. |

### Sitoviin tavoitteisiin liittyvä riskienhallinta

| Tavoite                                                                                                            | Keskeiset riskit                                                                                      | Riskienhallintakeinot                                                                                  |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Jätehuoltoon liittymättömien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen tavoittaminen ja liittäminen jätehuollon piiriin. | Toimialueen laajuus -> työ hidasta. Huoneisto- ja rakennusrekisterin puutteellisuus ja virheellisyys. | Työn suunnittelu ja työmenetelmien kehittäminen. Keskustelu rekisterin päivittämisestä kuntien kanssa. |

| Tavoite                                                                                   | Keskeiset riskit                                                                 | Riskienhallintakeinot                                  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------|
| Jätehuoltomääräyksiä noudatetaan alueella astioiden tyhjennysväleissä ja kompostoinnissa. | Asiakaskontaktien saamiseen liittyvät ongelmat, henkilöstöresurssien riittävyys. | Yhteydenottomäärän suunnittelu, henkilöstösuunnittelu. |

| Tavoite                                                 | Keskeiset riskit                                                      | Riskienhallintakeinot                                                                               |
|---------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Yhtenäinen ja tasapuolinen päätöksenteko koko alueella. | Päätöksenteon ruuhkautuminen esimerkiksi runsaan hakemusmäärän takia. | Neuvonta, ennakointi ja käsittelyaikojen seuranta, jotta pysytään tavoiteajassa tai saavutetaan se. |

### Lautakunnan talous

Yhteinen jätelautakunta on nettoyksikkö: Hämeenlinnan kaupunki ja Kiertokapula Oy ovat tehneet sopimuksen yhteisen jätelautakunnan toimintakulujen kattamisesta. Kiertokapula Oy kustantaa jätelautakunnan toimintakulut jätelain (646/2011) 78 §:n nojalla. Jätelautakunnan kustannusosuus sisällytetään yhdyskuntajätteen jätteenkäsittelymaksuun, jonka veloittamisesta ja perimisestä huolehtii Kiertokapula Oy.

|                                 | TP 2020         | Muutettu TA 2021 | TA 2022         | TS 2023         | TS 2024         |
|---------------------------------|-----------------|------------------|-----------------|-----------------|-----------------|
| <b>YHTEINEN JÄTELAUTAKUNTA</b>  |                 |                  |                 |                 |                 |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b> |                 |                  |                 |                 |                 |
| Myyntitulot                     | 357 357         | 431 000          | 493 000         | 445 000         | 432 000         |
| Tuet ja avustukset              | 55              |                  |                 |                 |                 |
| <b>Toimintatulot</b>            | <b>357 412</b>  | <b>431 000</b>   | <b>493 000</b>  | <b>445 000</b>  | <b>432 000</b>  |
| Henkilöstömenot                 | -270 995        | -332 800         | -358 600        | -305 100        | -308 800        |
| Palvelujen ostot                | -61 090         | -66 900          | -104 900        | -109 900        | -93 400         |
| Aineet, tarvikkeet ja tavarat   | -2 294          | -13 000          | -13 000         | -13 000         | -13 000         |
| Muut toimintamenot              | -23 034         | -18 300          | -16 500         | -17 000         | -16 800         |
| <b>Toimintamenot</b>            | <b>-357 412</b> | <b>-431 000</b>  | <b>-493 000</b> | <b>-445 000</b> | <b>-432 000</b> |
| <b>Toimintakate</b>             | <b>0</b>        | <b>0</b>         | <b>0</b>        | <b>0</b>        | <b>0</b>        |

Vuonna 2021 yhteisen jätelautakunnan toimintamenot ovat 0,431 milj. euroa ja toimintatulot ovat 0,431 milj. euroa. Toimintakate on 0 euroa. Suunnitelmavuosien 2022 ja 2023 toimintakatteet ovat 0 euroa.

#### **Keskeiset muutokset talousarviovuodelle 2022 ja suunnitelmavuosille 2023–2024**

Jätelautakunnan budjettikehyksessä vuodelle 2022 ei ole tulossa merkittäviä muutoksia.

Suunnitelmavuosille 2023–2024 varataan edelleen mahdollisuus asianhallintaohjelmiston hankkimiseen, mikäli se ei aiempina vuosina toteudu. Muita muutoksia tai investointeja ei ole tällä hetkellä tiedossa.

Lautakunnan tavoitteet ovat valtuustoon nähden sitovat. Lautakunnan toimintakate on sitova (nettositovuus).

## KANTA-HÄMEEN PELASTUSLAITOS

Kanta-Hämeen alueen pelastustoimi vastaa pelastustoimen palvelutasosta ja pelastuslaitoksen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Pelastustoimi huolehtii osaltaan alueen asukkaiden hyvinvoinnin ja turvallisuuden ylläpitämisestä, tavoitteena vaikuttaa kansallisen yhteisen pelastustoimen vision toteutumiseen: Turvallinen ja kriisinkestävä Suomi – yhteistyössä. Kanta-Hämeen alueen pelastustoimi vastaa pelastustoimesta Kanta-Hämeen maakunnan alueella kuntien välisen yhteistoimintasopimuksen mukaisesti.

Kanta-Hämeen pelastuslaitos huolehtii alueellaan: 1) pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, valistuksesta ja neuvonnasta, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa; 2) pelastustoimen valvontatehtävistä; 3) väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä; 4) pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä; 5) öljyntorjunnasta.

Lisäksi Kanta-Hämeen pelastuslaitos tuottaa ensihoitopalveluita Kanta-Hämeen sairaanhoitopiiriin kanssa tehdyn yhteistoimintasopimuksen mukaisesti.

Kanta-Hämeen pelastuslaitoksen tavoitteena on vastata kaikissa olosuhteissa luotettavasti, tasapuolisesti ja tehokkaasti lainsäädännön sekä sopijakuntien siltä edellyttämistä tehtävistä. Toimintamalli ja organisaatorakenne mahdollistavat kustannustehokkaan ja asiakaslähtöisen palvelutuotannon palvelutasopäätösten ja yhteistoimintasopimusten mukaisesti.

### Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Henkilöstön työssäjaksamisesta huolehtiminen. Palvelutasopäätöksen päätösoosan mukaisten palveluiden tuottaminen. Tehokkaan pelastustoiminnan aloittaminen vähintään 50 prosentissa kiireellisistä tehtävistä.

Sopimuspalokuntien toimintaedellytysten vahvistaminen huomioiden nykyiset ja tulevaisuuden haasteet sekä erityispiirteet.

Vuoden 2023 alusta hyvinvointialueet vastaavat pelastustoimen järjestämisestä. Kanta-Hämeen pelastuslaitos osallistuu hyvinvointialueen toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmisteluun ja antaa hyvinvointialueelle siinä tarpeellista virka-apua voimaapanolain mukaisesti.

### Sitovat tavoitteet

| Tavoite                                                                                                                                                                    | Mittarit                                                    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|
| Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset tehdään suunnitelman mukaisesti.                                                                                                | Merlot-palotarkastusohjelman toteumaraportit.               |
| Tavoite                                                                                                                                                                    | Mittarit                                                    |
| Palvelutasopäätöksen mukainen tehokas pelastustoiminta alkaa tavoiteajassa vähintään 50 prosentissa kiireellisistä tehtävistä.                                             | Pronto-onnettomuus- ja resurssitietokannan toteumaraportit. |
| Tavoite                                                                                                                                                                    | Mittarit                                                    |
| Ensihoitopalveluiden toteuttaminen ja hätätilapotilaiden tavoittaminen tilaajan asettamien tavoitteellisten osuuksien (minuuttitavoitteet) mukaisesti riskialueluokittain. | Codea-johdantamisjärjestelmästä tuotetut raportit.          |

### Sitoviin tavoitteisiin liittyvä riskienhallinta

| Tavoite                                                                     | Keskeiset riskit                                                                                                                                       | Riskienhallintakeinot                                                                                                                                                                                                       |
|-----------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset tehdään suunnitelman mukaisesti. | 1. Käytettävissä oleva henkilöstöresurssi on riittämätön.<br>2. Ulkoiset olosuhteet (esim. korona) estää suunnitellun valvontatoiminnan suorittamisen. | 1. Pelastuslaitoksen koko henkilöstöä hyödynnetään onnettomuuksien ehkäisytyössä ja em. huomioidaan myös rekrytointien yhteydessä.<br>2. Varaudutaan käyttämään vaihtoehtoisia valvontamenetelmiä (esim. asiakirjavalvonta) |

| Tavoite                                                                                                                        | Keskeiset riskit                                            | Riskienhallintakeinot                                                        |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|
| Palvelutasopäätöksen mukainen tehokas pelastustoiminta alkaa tavoiteajassa vähintään 50 prosentissa kiireellisistä tehtävistä. | Taloustilanteen heikentyminen vaikuttaa henkilöstön määrään | Talous suunnitellaan siten, että kyetään pitämään nykyinen henkilöstövahvuus |

| Tavoite                                                                                                                                                                    | Keskeiset riskit                                                                                                                                                     | Riskienhallintakeinot                                                                                                                                                         |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Ensihoitopalveluiden toteuttaminen ja hätätilapotilaiden tavoittaminen tilaajan asettamien tavoitteellisten osuuksien (minuuttitavoitteet) mukaisesti riskialueluokittain. | Tavoitetta ei saavuteta, johtuen korona-pandemian kaltaisesta toimintaympäristön muutoksesta tai taloudellisen tilanteen kiristytessä valmiuden heikkenemisen takia. | Tilannekeskustoiminnan kehittäminen ja hoidontarpeenarvioinnin toteuttaminen puhelimitse voi mahdollistaa nykyisellä resurssilla parempaa palvelua kiireettömille tehtäville. |

### Lautakunnan talous

|                                    | TP 2020            | Muutettu TA 2021   | TA 2022            | TS 2023  | TS 2024  |
|------------------------------------|--------------------|--------------------|--------------------|----------|----------|
| <b>Kanta-Hämeen pelastuslaitos</b> |                    |                    |                    |          |          |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b>    |                    |                    |                    |          |          |
| Myyntitulot                        | 19 702 723         | 20 007 000         | 20 802 000         | 0        | 0        |
| Maksutulot                         | 363 058            | 300 000            | 355 000            | 0        | 0        |
| Tuet ja avustukset                 | 3 550 733          | 3 361 000          | 3 542 000          | 0        | 0        |
| Muut toimintatulot                 | 24 296             | 20 000             | 29 000             | 0        | 0        |
| <b>Toimintatulot</b>               | <b>23 640 810</b>  | <b>23 688 000</b>  | <b>24 728 000</b>  | <b>0</b> | <b>0</b> |
| Henkilöstömenot                    | -14 801 373        | -14 986 700        | -15 622 300        | 0        | 0        |
| Palvelujen ostot                   | -2 451 416         | -2 491 200         | -2 599 100         | 0        | 0        |
| Aineet, tarvikkeet ja tavarat      | -1 378 987         | -1 249 800         | -1 246 000         | 0        | 0        |
| Avustukset                         | -603 905           | -605 900           | -615 000           | 0        | 0        |
| Muut toimintamenot                 | -3 550 497         | -3 584 400         | -3 795 600         | 0        | 0        |
| <b>Toimintamenot</b>               | <b>-22 786 178</b> | <b>-22 918 000</b> | <b>-23 878 000</b> | <b>0</b> | <b>0</b> |
| <b>Toimintakate</b>                | <b>854 632</b>     | <b>770 000</b>     | <b>850 000</b>     | <b>0</b> | <b>0</b> |

Vuonna 2022 pelastustoiminnan toimintamenot ovat 23,878 milj. euroa ja toimintatulot ovat 24,728 milj. euroa. Toimintakate on 0,850 milj. euroa.

|                                                       | TP 2020     | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022     |
|-------------------------------------------------------|-------------|---------------------|-------------|
| <b>Pelastuslaitoksen hallinto ja pelastustoiminta</b> |             |                     |             |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b>                       |             |                     |             |
| Toimintatulot                                         | 12 832 866  | 13 505 000          | 13 958 000  |
| Toimintamenot                                         | -11 978 234 | -12 735 000         | -13 108 000 |
| Toimintakate                                          | 854 632     | 770 000             | 850 000     |

Vuonna 2022 pelastuslaitoksen hallinnon ja pelastustoiminnan toimintamenot ovat 13,108 milj. euroa ja toimintatulot ovat 13,958 milj. euroa. Toimintakate on 0,850 milj. euroa.

Kuntien maksuosuus käyttötalouden menoihin on 12 790 000 euroa.

|                                 | TP 2020     | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022     |
|---------------------------------|-------------|---------------------|-------------|
| <b>Ensihoito ja ensivaste</b>   |             |                     |             |
| <b>Tuloarviot ja määrärahat</b> |             |                     |             |
| Toimintatulot                   | 10 807 943  | 10 183 000          | 10 770 000  |
| Toimintamenot                   | -10 807 943 | -10 183 000         | -10 770 000 |
| Toimintakate                    | 0           | 0                   | 0           |

Vuonna 2022 ensihoidon ja ensivasteen toimintamenot ovat 10,770 milj. euroa ja toimintatulot ovat 10,770 milj. euroa. Toimintakate on 0 euroa.

### Tunnusluvut

| Tunnusluvut                                                                                                                                                            | TP 2020     | TA<br>2021 | TA<br>2022 |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|------------|------------|
| ONNETTOMUUKSIEN EHKÄISY                                                                                                                                                | Toteutuma   | Tavoite    | Tavoite    |
| Valvontasuunnitelman mukaisten määräaikaisten palotarkastusten toteutuminen suhteessa tarkastettavien kohteiden määrään<br>-tarkastettavat kohteet (määrä / toteuma %) | 733 (95,4%) | 780 kpl    | 770 kpl    |

| Tunnusluvut                                                                                                                                                                                                                   | TP 2020             | TA2021  | TA2022  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------|---------|---------|
| PELASTUSTOIMINTA                                                                                                                                                                                                              | Toteutuma / tavoite | Tavoite | Tavoite |
| Palvelutasopäätöksen mukaisen pelastustoiminnan toimintavalmiusajan toteutuminen ja sen suhde tavoitteisiin. Palvelutasopäätöksen mukainen pelastusyksikön kohteeseen saapumisen nopeus riskiluokan mukaisessa tavoiteajassa. |                     |         |         |
| I riskialue                                                                                                                                                                                                                   | 55 % / 80 %         | 50 %    | 50 %    |
| II riskialue                                                                                                                                                                                                                  | 82 % / 80 %         | 50 %    | 50 %    |
| III riskialue                                                                                                                                                                                                                 | 99 / 80 %           | 50 %    | 50 %    |
| Keskimääräinen onnettomuuspaikan saavuttamisaika koko maakunnassa                                                                                                                                                             | 8 min 26 s / 12 min | <12min  | <12min  |



| Tunnusluvut                                                                                                                                                      | TP 2020               | TA 2021        | TA 2022        |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|----------------|----------------|
| ENSIHOITOPALVELUT                                                                                                                                                | Toteutuma/<br>tavoite |                |                |
| Kanta-Hämeen<br>sairaanhoitopiirin vahvistaman<br>palvelutasopäätöksen<br>mukaisten tavoiteaikojen<br>toteutuminen eri<br>taajamaluokissa<br>(toteutuma/tavoite) |                       |                |                |
| <b>TAAJAMALUOKKA</b>                                                                                                                                             | <b>AB 50 %</b>        | <b>AB 50 %</b> | <b>AB 50 %</b> |
| Ydintaajama                                                                                                                                                      | 6:28/6:00             | 6:00           | 6:00           |
| Muu taajama                                                                                                                                                      | 8:32/8:00             | 8:00           | 8:00           |
| Haja-asutusalue                                                                                                                                                  | 15:31/15:00           | 15:00          | 15:00          |
| Muu alue                                                                                                                                                         | -                     | -              | -              |
| <b>TAAJAMALUOKKA</b>                                                                                                                                             | <b>AB 90 %</b>        | <b>AB 90 %</b> | <b>AB 90 %</b> |
| Ydintaajama                                                                                                                                                      | 10:31/10:00           | 10:00          | 10:00          |
| Muu taajama                                                                                                                                                      | 15:46/16:00           | 16:00          | 16:00          |
| Haja-asutusalue                                                                                                                                                  | 26:28/30:00           | 30:00          | 30:00          |
| Muu alue                                                                                                                                                         | -                     | -              | -              |
| <b>TAAJAMALUOKKA</b>                                                                                                                                             | <b>C 90 %</b>         | <b>C 90 %</b>  | <b>C 90 %</b>  |
| Ydin-, muu- ja haja-asutusalue                                                                                                                                   | 27:12/30:00           | 30:00          | 30:00          |
| Muu alue                                                                                                                                                         | 46:24                 | -              | -              |
| <b>TAAJAMALUOKKA</b>                                                                                                                                             | <b>D 90 %</b>         | <b>D 90 %</b>  | <b>D 90 %</b>  |
| Ydin-, muu- ja haja-asutusalue                                                                                                                                   | 47:16/120:00          | 120:00         | 120:00         |
| Muu alue                                                                                                                                                         | 61:39                 | -              | -              |

### Keskeiset muutokset talousarviovuodelle 2022 (suunnitelmavuodet 2023-2024 toteutetaan hyvinvointialueen suunnittelun yhteydessä)

Ei erityisiä muutoksia suhteessa edellisiin vuosiin. Ensihoitopalveluiden 2021 tehtävämäärä on erityisesti kesäaikaan kasvanut huomattavasti, mahdollinen resurssin kohdentaminen kesäaikaan ja muihin oletettuihin tehtävähuippuihin on otettava toiminnassa huomioon. Toimintaa kehitetään yhteistyössä sairaanhoitopiirin kanssa.

### Lautakunnan investoinnit

Kaluston investoinnit suunnitellaan palvelutasopäätöksen voimassaolokautta tarkastelevan investointiohjelman avulla, joka on esitetty palvelutasopäätöksen perustelumuiiossa. Muistiossa on esitetty myös kaluston ohjeelliset uusimisvälit. Investointimäärärahan suuruus sekä arvio saatavista avustuksista vahvistetaan vuosittain talousarviokäsittelyn yhteydessä. Hankekohtaisesta investointisuunnitelmasta päätetään käyttösuunnitelman vahvistamisen yhteydessä.

Kuntien maksuosuus investointimenoihin on 850 000 euroa (5,00 €/asukas). Investointituloiksi (avustukset) on budjetoitu 120 000 euroa. Pelastuslaitoksen investointimenot ovat kokonaisuudessaan 970 000 euroa.

## LASKELMAT

## Tuloslaskelma 2022

Ulkoiset ja sisäiset erät

|                                                      | TP 2020             | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022             |
|------------------------------------------------------|---------------------|---------------------|---------------------|
| <b>Hämeenlinnan kaupunki</b>                         |                     |                     |                     |
| <b>TOIMINTATULOT</b>                                 | <b>129 872 116</b>  | <b>128 579 000</b>  | <b>128 769 000</b>  |
| Myyntitulot                                          | 42 122 615          | 42 008 400          | 40 632 300          |
| Maksutulot                                           | 23 909 669          | 23 561 600          | 22 593 600          |
| Tuet ja avustukset                                   | 11 617 354          | 8 676 600           | 8 915 600           |
| Muut toimintatuotot                                  | 52 222 477          | 54 332 400          | 56 627 500          |
| <b>VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN</b>                      | <b>9 784 437</b>    | <b>1 031 000</b>    | <b>768 000</b>      |
| <b>TOIMINTAMENOT</b>                                 | <b>-526 411 900</b> | <b>-534 161 000</b> | <b>-544 967 000</b> |
| Henkilöstömenot                                      | -156 296 266        | -160 728 000        | -165 341 500        |
| Palvelujen ostot                                     | -259 310 440        | -265 333 700        | -273 179 300        |
| Aineet, tarvikkeet ja tavarat                        | -19 308 296         | -17 563 600         | -17 907 000         |
| Avustukset                                           | -32 302 386         | -27 790 700         | -25 631 900         |
| Muut toimintamenot                                   | -59 194 513         | -62 745 000         | -62 907 300         |
| <b>TOIMINTAKATE</b>                                  | <b>-386 755 347</b> | <b>-404 551 000</b> | <b>-415 430 000</b> |
| <b>VEROTULOT</b>                                     | <b>298 979 220</b>  | <b>302 000 000</b>  | <b>314 500 000</b>  |
| <b>VALTIONOSUUDET</b>                                | <b>122 901 971</b>  | <b>110 900 000</b>  | <b>118 200 000</b>  |
| <b>RAHOITUSTULOT JA -MENOT</b>                       | <b>-1 999 957</b>   | <b>-600 000</b>     | <b>500 000</b>      |
| Korkotulot                                           | 1 979 413           | 1 920 000           | 1 920 000           |
| Muut rahoitustulot                                   | 3 094 741           | 3 720 000           | 3 730 000           |
| Korkomenot                                           | -5 993 210          | -5 620 000          | -4 530 000          |
| Muut rahoitusmenot                                   | -1 080 901          | -620 000            | -620 000            |
| <b>VUOSIKATE</b>                                     | <b>33 125 887</b>   | <b>7 749 000</b>    | <b>17 770 000</b>   |
| <b>POISTOT JA ARVONALENTUMISET</b>                   | <b>-21 930 848</b>  | <b>-19 800 000</b>  | <b>-19 991 000</b>  |
| Suunnitelman mukaiset poistot                        | -19 833 677         | -19 800 000         | -19 957 000         |
| Arvonalentumiset                                     | -2 097 171          |                     | -34 000             |
| <b>TILIKAUDEN TULOS</b>                              | <b>11 195 039</b>   | <b>-12 051 000</b>  | <b>-2 221 000</b>   |
| Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)               | 17 696              | -237 000            | -925 000            |
| Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+) | -72 820             | 38 000              | 1 017 000           |
| Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)               | 2 764 300           |                     |                     |
| <b>TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ</b>                  | <b>13 904 215</b>   | <b>-12 250 000</b>  | <b>-2 129 000</b>   |
| <b>Tavoitteet ja tunnusluvut</b>                     |                     |                     |                     |
| Toimintatulot / Toimintamenot %                      | 25,1 %              | 24,1 %              | 23,7 %              |
| Vuosikate / Poistot %                                | 151,0 %             | 39,1 %              | 88,9 %              |
| Vuosikate, euro/asukas                               | 488                 | 114                 | 262                 |
| Kertynyt yli-/alijäämä                               | 3 931 508           | -8 318 492          | -10 447 492         |

## Ulkoinen tuloslaskelma 2022

|                                                      | TP 2020             | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022             |
|------------------------------------------------------|---------------------|---------------------|---------------------|
| <b>Hämeenlinnan kaupunki</b>                         |                     |                     |                     |
| <b>TOIMINTATULOT</b>                                 | <b>80 531 285</b>   | <b>128 579 000</b>  | <b>77 504 700</b>   |
| Myyntitulot                                          | 31 613 382          | 42 008 400          | 30 342 300          |
| Maksutulot                                           | 23 824 440          | 23 561 600          | 22 529 600          |
| Tuet ja avustukset                                   | 11 279 188          | 8 676 600           | 8 576 600           |
| Muut toimintatuotot                                  | 13 814 274          | 54 332 400          | 16 056 200          |
| <b>VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN</b>                      | <b>9 784 437</b>    | <b>1 031 000</b>    | <b>768 000</b>      |
| <b>TOIMINTAMENOT</b>                                 | <b>-477 071 069</b> | <b>-534 161 000</b> | <b>-493 702 700</b> |
| Henkilöstömenot                                      | -156 296 266        | -160 728 000        | -165 341 500        |
| Palvelujen ostot                                     | -248 354 419        | -265 333 700        | -262 486 300        |
| Aineet, tarvikkeet ja tavarat                        | -19 264 455         | -17 563 600         | -17 907 000         |
| Avustukset                                           | -32 302 386         | -27 790 700         | -25 631 900         |
| Muut toimintamenot                                   | -20 853 544         | -62 745 000         | -22 336 000         |
| <b>TOIMINTAKATE</b>                                  | <b>-386 755 347</b> | <b>-404 551 000</b> | <b>-415 430 000</b> |
| <b>VEROTULOT</b>                                     | <b>298 979 220</b>  | <b>302 000 000</b>  | <b>314 500 000</b>  |
| <b>VALTIONOSUUDET</b>                                | <b>122 901 971</b>  | <b>110 900 000</b>  | <b>118 200 000</b>  |
| <b>RAHOITUSTULOT JA -MENOT</b>                       | <b>-1 999 957</b>   | <b>-600 000</b>     | <b>500 000</b>      |
| Korkotulot                                           | 1 979 413           | 1 920 000           | 1 920 000           |
| Muut rahoitustulot                                   | 3 094 741           | 3 720 000           | 3 730 000           |
| Korkomenot                                           | -5 993 210          | -5 620 000          | -4 530 000          |
| Muut rahoitusmenot                                   | -1 080 901          | -620 000            | -620 000            |
| <b>VUOSIKATE</b>                                     | <b>33 125 887</b>   | <b>7 749 000</b>    | <b>17 770 000</b>   |
| <b>POISTOT JA ARVONALENTUMISET</b>                   | <b>-21 930 848</b>  | <b>-19 800 000</b>  | <b>-19 991 000</b>  |
| Suunnitelman mukaiset poistot                        | -19 833 677         | -19 800 000         | -19 957 000         |
| Arvonalentumiset                                     | -2 097 171          |                     | -34 000             |
| <b>TILIKAUDEN TULOS</b>                              | <b>11 195 039</b>   | <b>-12 051 000</b>  | <b>-2 221 000</b>   |
| Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)               | 17 696              | -237 000            | -925 000            |
| Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+) | -72 820             | 38 000              | 1 017 000           |
| Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)               | 2 764 300           |                     |                     |
| <b>TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ</b>                  | <b>13 904 215</b>   | <b>-12 250 000</b>  | <b>-2 129 000</b>   |
| <b>Tavoitteet ja tunnusluvut</b>                     |                     |                     |                     |
| Toimintatulot / Toimintamenot %                      | 17,2 %              | 24,1 %              | 15,7 %              |
| Vuosikate / Poistot %                                | 151,0 %             | 39,1 %              | 88,9 %              |
| Vuosikate, euro/asukas                               | 488                 | 114                 | 262                 |
| Kertynyt yli-/alijäämä                               | 3 931 508           | -8 318 492          | -10 447 492         |

## Talousarvio 2022 ja taloussuunnitelma 2023–2024

### Ulkoiset ja sisäiset erät

|                                                      | TP 2020             | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022             | TS 2023             | TS 2024             |
|------------------------------------------------------|---------------------|---------------------|---------------------|---------------------|---------------------|
| <b>Hämeenlinnan kaupunki</b>                         |                     |                     |                     |                     |                     |
| <b>TOIMINTATULOT</b>                                 | <b>129 872 116</b>  | <b>128 579 000</b>  | <b>128 769 000</b>  | <b>74 173 000</b>   | <b>74 776 000</b>   |
| Myyntitulot                                          | 42 122 615          | 42 008 400          | 40 632 300          | 11 842 000          | 12 253 000          |
| Maksutulot                                           | 23 909 669          | 23 561 600          | 22 593 600          | 6 046 400           | 5 906 400           |
| Tuet ja avustukset                                   | 11 617 354          | 8 676 600           | 8 915 600           | 2 720 600           | 2 750 600           |
| Muut toimintatuotot                                  | 52 222 477          | 54 332 400          | 56 627 500          | 53 564 000          | 53 866 000          |
| <b>VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN</b>                      | <b>9 784 437</b>    | <b>1 031 000</b>    | <b>768 000</b>      | <b>768 000</b>      | <b>768 000</b>      |
| <b>TOIMINTAMENOT</b>                                 | <b>-526 411 900</b> | <b>-534 161 000</b> | <b>-544 967 000</b> | <b>-223 598 000</b> | <b>-228 068 000</b> |
| Henkilöstömenot                                      | -156 296 266        | -160 728 000        | -165 341 500        | -79 966 000         | -80 597 000         |
| Palvelujen ostot                                     | -259 310 440        | -265 333 700        | -273 179 300        | -67 694 200         | -70 365 400         |
| Aineet, tarvikkeet ja tavarat                        | -19 308 296         | -17 563 600         | -17 907 000         | -11 013 300         | -11 193 400         |
| Avustukset                                           | -32 302 386         | -27 790 700         | -25 631 900         | -18 851 000         | -19 038 000         |
| Muut toimintamenot                                   | -59 194 513         | -62 745 000         | -62 907 300         | -46 073 500         | -46 874 200         |
| <b>TOIMINTAKATE</b>                                  | <b>-386 755 347</b> | <b>-404 551 000</b> | <b>-415 430 000</b> | <b>-148 657 000</b> | <b>-152 524 000</b> |
| <b>VEROTULOT</b>                                     | <b>298 979 220</b>  | <b>302 000 000</b>  | <b>314 500 000</b>  | <b>170 000 000</b>  | <b>163 100 000</b>  |
| <b>VALTIONOSUUDET</b>                                | <b>122 901 971</b>  | <b>110 900 000</b>  | <b>118 200 000</b>  | <b>10 800 000</b>   | <b>8 700 000</b>    |
| <b>RAHOITUSTULOT JA -MENOT</b>                       | <b>-1 999 957</b>   | <b>-600 000</b>     | <b>500 000</b>      | <b>700 000</b>      | <b>800 000</b>      |
| Korkotulot                                           | 1 979 413           | 1 920 000           | 1 920 000           | 1 910 000           | 1 910 000           |
| Muut rahoitustulot                                   | 3 094 741           | 3 720 000           | 3 730 000           | 3 750 000           | 3 770 000           |
| Korkomenot                                           | -5 993 210          | -5 620 000          | -4 530 000          | -4 340 000          | -4 260 000          |
| Muut rahoitusmenot                                   | -1 080 901          | -620 000            | -620 000            | -620 000            | -620 000            |
| <b>VUOSIKATE</b>                                     | <b>33 125 887</b>   | <b>7 749 000</b>    | <b>17 770 000</b>   | <b>32 843 000</b>   | <b>20 076 000</b>   |
| <b>POISTOT JA ARVONALENTUMISET</b>                   | <b>-21 930 848</b>  | <b>-19 800 000</b>  | <b>-19 991 000</b>  | <b>-20 528 000</b>  | <b>-20 955 000</b>  |
| Suunnitelman mukaiset poistot                        | -19 833 677         | -19 800 000         | -19 957 000         | -20 128 000         | -20 905 000         |
| Arvonalentumiset                                     | -2 097 171          |                     | -34 000             | -400 000            | -50 000             |
| <b>TILIKAUDEN TULOS</b>                              | <b>11 195 039</b>   | <b>-12 051 000</b>  | <b>-2 221 000</b>   | <b>12 315 000</b>   | <b>-879 000</b>     |
| Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)               | 17 696              | -237 000            | -925 000            | 196 000             | 196 000             |
| Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+) | -72 820             | 38 000              | 1 017 000           | 0                   | 0                   |
| Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)               | 2 764 300           |                     |                     |                     |                     |
| <b>TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ</b>                  | <b>13 904 215</b>   | <b>-12 250 000</b>  | <b>-2 129 000</b>   | <b>12 511 000</b>   | <b>-683 000</b>     |
| <b>Tavoitteet ja tunnusluvut</b>                     |                     |                     |                     |                     |                     |
| Toimintatulot / Toimintamenot %                      | 25,1 %              | 24,1 %              | 23,7 %              | 33,3 %              | 32,9 %              |
| Vuosikate / Poistot %                                | 151,0 %             | 39,1 %              | 88,9 %              | 160,0 %             | 95,8 %              |
| Vuosikate, euro/asukas                               | 488                 | 114                 | 262                 | 484                 | 296                 |
| Kertynyt yli-/alijäämä                               | 3 931 508           | -8 318 492          | -10 447 492         | 2 063 508           | 1 380 508           |

## Talousarvio 2022 ja taloussuunnitelma 2023–2024, ulkoinen

### Ulkoinen

|                                                      | TP 2020             | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022             | TS 2023             | TS 2024             |
|------------------------------------------------------|---------------------|---------------------|---------------------|---------------------|---------------------|
| <b>Hämeenlinnan kaupunki</b>                         |                     |                     |                     |                     |                     |
| <b>TOIMINTATULOT</b>                                 | <b>80 531 285</b>   | <b>128 579 000</b>  | <b>77 504 700</b>   | <b>41 996 000</b>   | <b>41 995 600</b>   |
| Myyntitulot                                          | 31 613 382          | 42 008 400          | 30 342 300          | 9 316 900           | 9 727 900           |
| Maksutulot                                           | 23 824 440          | 23 561 600          | 22 529 600          | 5 982 400           | 5 842 400           |
| Tuet ja avustukset                                   | 11 279 188          | 8 676 600           | 8 576 600           | 2 720 600           | 2 750 600           |
| Muut toimintatuotot                                  | 13 814 274          | 54 332 400          | 16 056 200          | 23 976 100          | 23 674 700          |
| <b>VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN</b>                      | <b>9 784 437</b>    | <b>1 031 000</b>    | <b>768 000</b>      | <b>768 000</b>      | <b>768 000</b>      |
| <b>TOIMINTAMENOT</b>                                 | <b>-477 071 069</b> | <b>-534 161 000</b> | <b>-493 702 700</b> | <b>-191 421 000</b> | <b>-195 287 600</b> |
| Henkilöstömenot                                      | -156 296 266        | -160 728 000        | -165 341 500        | -79 966 000         | -80 597 000         |
| Palvelujen ostot                                     | -248 354 419        | -265 333 700        | -262 486 300        | -65 105 100         | -67 776 300         |
| Aineet, tarvikkeet ja tavarat                        | -19 264 455         | -17 563 600         | -17 907 000         | -11 013 300         | -11 193 400         |
| Avustukset                                           | -32 302 386         | -27 790 700         | -25 631 900         | -18 851 000         | -19 038 000         |
| Muut toimintamenot                                   | -20 853 544         | -62 745 000         | -22 336 000         | -16 485 600         | -16 682 900         |
| <b>TOIMINTAKATE</b>                                  | <b>-386 755 347</b> | <b>-404 551 000</b> | <b>-415 430 000</b> | <b>-148 657 000</b> | <b>-152 524 000</b> |
| <b>VEROTULOT</b>                                     | <b>298 979 220</b>  | <b>302 000 000</b>  | <b>314 500 000</b>  | <b>170 000 000</b>  | <b>163 100 000</b>  |
| <b>VALTIONOSUUDET</b>                                | <b>122 901 971</b>  | <b>110 900 000</b>  | <b>118 200 000</b>  | <b>10 800 000</b>   | <b>8 700 000</b>    |
| <b>RAHOITUSTULOT JA -MENOT</b>                       | <b>-1 999 957</b>   | <b>-600 000</b>     | <b>500 000</b>      | <b>700 000</b>      | <b>800 000</b>      |
| Korkotulot                                           | 1 979 413           | 1 920 000           | 1 920 000           | 1 910 000           | 1 910 000           |
| Muut rahoitustulot                                   | 3 094 741           | 3 720 000           | 3 730 000           | 3 750 000           | 3 770 000           |
| Korkomenot                                           | -5 993 210          | -5 620 000          | -4 530 000          | -4 340 000          | -4 260 000          |
| Muut rahoitusmenot                                   | -1 080 901          | -620 000            | -620 000            | -620 000            | -620 000            |
| <b>VUOSIKATE</b>                                     | <b>33 125 887</b>   | <b>7 749 000</b>    | <b>17 770 000</b>   | <b>32 843 000</b>   | <b>20 076 000</b>   |
| <b>POISTOT JA ARVONALENTUMISET</b>                   | <b>-21 930 848</b>  | <b>-19 800 000</b>  | <b>-19 991 000</b>  | <b>-20 528 000</b>  | <b>-20 955 000</b>  |
| Suunnitelman mukaiset poistot                        | -19 833 677         | -19 800 000         | -19 957 000         | -20 128 000         | -20 905 000         |
| Arvonalentumiset                                     | -2 097 171          |                     | -34 000             | -400 000            | -50 000             |
| <b>TILIKAUDEN TULOS</b>                              | <b>11 195 039</b>   | <b>-12 051 000</b>  | <b>-2 221 000</b>   | <b>12 315 000</b>   | <b>-879 000</b>     |
| Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)               | 17 696              | -237 000            | -925 000            | 196 000             | 196 000             |
| Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+) | -72 820             | 38 000              | 1 017 000           | 0                   | 0                   |
| Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)               | 2 764 300           |                     |                     |                     |                     |
| <b>TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ</b>                  | <b>13 904 215</b>   | <b>-12 250 000</b>  | <b>-2 129 000</b>   | <b>12 511 000</b>   | <b>-683 000</b>     |
| <b>Tavoitteet ja tunnustukset</b>                    |                     |                     |                     |                     |                     |
| Toimintatulot / Toimintamenot %                      | 17,2 %              | 24,1 %              | 15,7 %              | 22,0 %              | 21,6 %              |
| Vuosikate / Poistot %                                | 151,0 %             | 39,1 %              | 88,9 %              | 160,0 %             | 95,8 %              |
| Vuosikate, euro/asukas                               | 488                 | 114                 | 262                 | 484                 | 296                 |
| Kertynyt yli-/alijäämä                               | 3 931 508           | -8 318 492          | -10 447 492         | 2 063 508           | 1 380 508           |

## Investoinnit

| INVESTOINNIT YHTEENSÄ | 2022        | 2023        | 2024        |
|-----------------------|-------------|-------------|-------------|
| TOIMINTATUOTOT        | 2 485 000   | 100 000     | 100 000     |
| TOIMINTAKULUT         | -36 672 000 | -38 173 000 | -31 223 000 |
| TOIMINTAKATE          | -34 187 000 | -38 073 000 | -31 123 000 |

Kaupungin investointimenot vuonna 2022 ovat yhteensä 36 672 000 euroa. Investointituloja on 2 485 000 miljoonaa euroa. Nettoinvestointien määrä on 34 187 000 euroa.

| Kiinteä omaisuus | 2022       | 2023       | 2024       |
|------------------|------------|------------|------------|
| TOIMINTATUOTOT   | 100 000    | 100 000    | 100 000    |
| TOIMINTAKULUT    | -2 000 000 | -2 000 000 | -2 000 000 |
| TOIMINTAKATE     | -1 900 000 | -1 900 000 | -1 900 000 |

Maaomaisuuden ostoon on vuonna 2022 investointimäärärahaa 2 000 000 euroa ja maaomaisuuden myynneistä saatavan investointitulon (tasearvo) arvio on 100 000 euroa.

| Osakkeet ja osuudet | 2022     | 2023     | 2024     |
|---------------------|----------|----------|----------|
| TOIMINTATUOTOT      | 565 000  |          |          |
| TOIMINTAKULUT       | -737 000 | -753 000 | -753 000 |
| TOIMINTAKATE        | -172 000 | -753 000 | -753 000 |

Osakkeiden ja osuuksien hankintaan on vuonna 2022 investointimäärärahaa yhteensä 737 000 euroa. Summa jakautuu seuraavasti:

Suomi-Rata Oy:n vuotuisen osakehankintaan on 34 000 euroa.

Oman pääoman ehtoiset sijoitukset Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:öön ovat 433 000 euroa.

Muihin mahdollisiin osakehankintoihin on 270 000 euroa.

Kanta Logistiikka Oy:n osakkeiden myynnistä saatava investointitulo on 565 000 euroa.

### Talonrakennusinvestoinnit

Kaupunginvaltuusto on 9.11.2015 § 138 edellyttänyt, että investointien suunnittelussa huomioidaan erityisesti kustannustehokkuus. Kaupunkikonsernin palveluihin liittyvät tilat rakennetaan perustasoisiksi ja tilaratkaisut ovat yksinkertaisia. Rakennusten ei tarvitse olla yksilöllisiä, vaan niiden tulee olla turvallisia vakioratkaisuja. Hankesuunnitteluvaiheessa selvitetään edullisimmat toteutusvaihtoehdot ja lopullisesti kustannustasosta päättävät kaupunginhallitus ja -valtuusto. Erityisesti uudisrakennuskohteissa ja irtaimen omaisuuden investoinneissa valmistelijoiden tulee kyetä osoittamaan, että em. valtuuston päätös on toteutunut.

Talonrakennusinvestoinnit ovat yhteensä 21,15 milj. euroa, josta rakennusten perusparannuskorjauksiin varataan 3 000 000 euroa.

Ahveniston maauimalan investoinnista päätetään lopullisesti vasta tarkemman kustannusselvityksen jälkeen.

| Talonrakennus  | 2022        | 2023        | 2024        |
|----------------|-------------|-------------|-------------|
| TOIMINTATUOTOT |             |             |             |
| TOIMINTAKULUT  | -21 150 000 | -24 650 000 | -17 550 000 |
| TOIMINTAKATE   | -21 150 000 | -24 650 000 | -17 550 000 |

### Talonrakennuksen investoinnit 2022 - 2024

| Ltk   |                                                                                                                        | Kust.arvio | TA 2022    | TS 2023    | TS 2024    |
|-------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|------------|------------|------------|
|       |                                                                                                                        |            |            |            |            |
| SIHY  | Kaurialan koulun uudisrakennus (sis. piharakentamisen)                                                                 | 14 500 000 | 5 500 000  |            |            |
| SIHY  | HYK uudisrakennus (sis. piharakentamisen)<br>Valitukset HYK:n purkamisluvasta ja asemakaavan muutoksesta ratkaisematta | 15 400 000 | 3 000 000  | 9 000 000  | 3 400 000  |
| SIHY  | Myllymäen koulun peruskorjaus ja kivikoulun laajennus                                                                  | 7 500 000  | 3 500 000  | 4 000 000  |            |
| SIHY  | Ruununmyllyn koulun kivikoulun peruskorjaus ja piha                                                                    | 4 000 000  | 1 500 000  | 2 500 000  |            |
| SIHY  | Lyseon korttelin liikunta- ja ruokailutilojen uudisrakennus                                                            | 6 500 000  | 1 500 000  | 4 000 000  | 1 000 000  |
| SIHY  | Lammin koulukeskus                                                                                                     | 13 000 000 |            | 2 000 000  | 8 000 000  |
| SIHY  | Lyseon korttelin päärakennuksen peruskorjaus                                                                           | 10 000 000 |            |            | 2 000 000  |
| SIHY  | Ahveniston maauimalan peruskorjaus                                                                                     | 3 000 000  | 3 000 000  |            |            |
| KAURA | Rakennusten perusparannushankkeet                                                                                      |            | 3 000 000  | 3 000 000  | 3 000 000  |
| KAURA | Muu rakennussuunnittelu, kohdistamaton                                                                                 |            | 150 000    | 150 000    | 150 000    |
|       |                                                                                                                        |            |            |            |            |
|       |                                                                                                                        |            | 21 150 000 | 24 650 000 | 17 550 000 |

## Kunnallistekniikan investoinnit

| Kunnallistekniikka | 2022        | 2023       | 2024       |
|--------------------|-------------|------------|------------|
| TOIMINTATUOTOT     | 1 700 000   | 0          | 0          |
| TOIMINTAKULUT      | -10 500 000 | -8 800 000 | -8 800 000 |
| TOIMINTAKATE       | -8 800 000  | -8 800 000 | -8 800 000 |

Kunnallistekniikan investointimenot vuonna 2022 ovat 10,500 milj. euroa ja investointien rahoitusosuuksia on 1,700 milj. euroa. Nettoinvestoinnit ovat 8,800 milj. euroa vuosina 2022–2024.

Kunnallistekniikan investointien erittely:

| Asuntoalueet   | 2022     | 2023       | 2024       |
|----------------|----------|------------|------------|
| TOIMINTATUOTOT |          |            |            |
| TOIMINTAKULUT  | -200 000 | -1 400 000 | -1 200 000 |
| TOIMINTAKATE   | -200 000 | -1 400 000 | -1 200 000 |

| Elinkeinoalueet | 2022     | 2023     | 2024       |
|-----------------|----------|----------|------------|
| TOIMINTAKULUT   | -400 000 | -800 000 | -1 000 000 |
| TOIMINTAKATE    | -400 000 | -800 000 | -1 000 000 |

| Infra          | 2022       | 2023       | 2024       |
|----------------|------------|------------|------------|
| TOIMINTATUOTOT |            |            |            |
| TOIMINTAKULUT  | -4 215 000 | -1 200 000 | -2 400 000 |
| TOIMINTAKATE   | -4 215 000 | -1 200 000 | -2 400 000 |

| Erilliskohteet | 2022     | 2023     | 2024       |
|----------------|----------|----------|------------|
| TOIMINTAKULUT  | -320 000 | -200 000 | -2 400 000 |
| TOIMINTAKATE   | -320 000 | -200 000 | -2 400 000 |

| Kevytliikenne  | 2022       | 2023     | 2024     |
|----------------|------------|----------|----------|
| TOIMINTATUOTOT | 1 700 000  |          |          |
| TOIMINTAKULUT  | -3 965 000 | -200 000 | -500 000 |
| TOIMINTAKATE   | -2 265 000 | -200 000 | -500 000 |

| Liikenne      | 2022     | 2023       | 2024     |
|---------------|----------|------------|----------|
| TOIMINTAKULUT | -100 000 | -2 500 000 | -150 000 |
| TOIMINTAKATE  | -100 000 | -2 500 000 | -150 000 |

| Sillat        | 2022    | 2023     | 2024 |
|---------------|---------|----------|------|
| TOIMINTAKULUT | -20 000 | -800 000 | 0    |
| TOIMINTAKATE  | -20 000 | -800 000 | 0    |

| Puistot ja leikkipaikat | 2022     | 2023     | 2024    |
|-------------------------|----------|----------|---------|
| TOIMINTAKULUT           | -215 000 | -630 000 | -80 000 |
| TOIMINTAKATE            | -215 000 | -630 000 | -80 000 |

| Liikuntapaikat | 2022     | 2023     | 2024     |
|----------------|----------|----------|----------|
| TOIMINTAKULUT  | -195 000 | -100 000 | -100 000 |
| TOIMINTAKATE   | -195 000 | -100 000 | -100 000 |



| Kansallinen kaupunkipuisto | 2022     | 2023     | 2024     |
|----------------------------|----------|----------|----------|
| TOIMINTAKULUT              | -170 000 | -170 000 | -170 000 |
| TOIMINTAKATE               | -170 000 | -170 000 | -170 000 |

| Valaistus     | 2022     | 2023     | 2024     |
|---------------|----------|----------|----------|
| TOIMINTAKULUT | -700 000 | -800 000 | -800 000 |
| TOIMINTAKATE  | -700 000 | -800 000 | -800 000 |

### Irtaimen omaisuuden investoinnit

Kaupunkirakenteen irtaimiston hankinnan investointimääräraha on 200 000 euroa. Suurkeittiölaitteiden hankinnan investointimääräraha on 100 000 euroa. Lisäksi tilapalvelun varavoimavaunun hankintaan varataan 65 000 euroa. Ensikertaisen kaluston investointimääräraha on 930 000 euroa.

| Kaupunkirakenteen kalusto | 2022       | 2023     | 2024       |
|---------------------------|------------|----------|------------|
| TOIMINTAKULUT             | -1 295 000 | -950 000 | -1 100 000 |
| TOIMINTAKATE              | -1 295 000 | -950 000 | -1 100 000 |

Kaupunkirakenteen kalustoinvestointien erittely:

| Kaupunkirakenteen konekalusto | 2022     | 2023     | 2024     |
|-------------------------------|----------|----------|----------|
| TOIMINTATUOTOT                |          |          |          |
| TOIMINTAKULUT                 | -200 000 | -200 000 | -200 000 |
| TOIMINTAKATE                  | -200 000 | -200 000 | -200 000 |

| Tilapalvelun kalusto | 2022     | 2023     | 2024     |
|----------------------|----------|----------|----------|
| TOIMINTAKULUT        | -995 000 | -700 000 | -850 000 |
| TOIMINTAKATE         | -995 000 | -700 000 | -850 000 |

| Suurkeittiölaitteet | 2022     | 2023    | 2024    |
|---------------------|----------|---------|---------|
| TOIMINTAKULUT       | -100 000 | -50 000 | -50 000 |
| TOIMINTAKATE        | -100 000 | -50 000 | -50 000 |

Kaupunkirakenteen irtaimen omaisuuden investointien erittely:

| <b>Irtain omaisuus</b>                       | 2022             | 2023           | 2024             |
|----------------------------------------------|------------------|----------------|------------------|
| <b>Infran kalusto</b>                        | 200 000          | 200 000        | 200 000          |
| <b>Ensikertainen kalustaminen</b>            |                  |                |                  |
| Kaurialan koulu uudisrakennus                | 450 000          |                |                  |
| Hämeenlinnan yhteiskoulun (HYK)              |                  |                | 400 000          |
| Myllymäen koulu                              |                  | 250 000        |                  |
| Lyseon korttelin liikunta- ja ruokailutilat  |                  |                | 150 000          |
| Ruununmyllyn kivikoulun peruskorjaus ja piha |                  | 150 000        |                  |
| Seminaarin koulu D osa                       | 300 000          |                |                  |
| Seminaarin koulu B (+A) osa                  | 150 000          |                |                  |
| Seminaarin koulu E osa                       |                  | 300 000        |                  |
| Seminaarin koulu F ja G osat                 |                  |                | 300 000          |
| Sairion päiväkoti                            | 30 000           |                |                  |
| Lyseon korttelin päärakennus                 |                  |                |                  |
| <b>Ensikertainen kalustaminen yhteensä</b>   | <b>930 000</b>   | <b>700 000</b> | <b>850 000</b>   |
| <b>Muu irtain omaisuus</b>                   |                  |                |                  |
| Varavoimavaunu                               | 65 000           |                |                  |
| Suurkeittiölaitteet                          | 100 000          | 50 000         | 50 000           |
| <b>Irtain omaisuus yhteensä</b>              | <b>1 295 000</b> | <b>950 000</b> | <b>1 100 000</b> |

#### Pelastuslaitoksen irtaimen omaisuuden investoinnit

| <b>K-H Pelastuslaitoksen kalusto</b> | 2022            | 2023     | 2024     |
|--------------------------------------|-----------------|----------|----------|
| <b>TOIMINTATUOTOT</b>                | <b>120 000</b>  | <b>0</b> | <b>0</b> |
| <b>TOIMINTAKULUT</b>                 | <b>-970 000</b> | <b>0</b> | <b>0</b> |
| <b>TOIMINTAKATE</b>                  | <b>-850 000</b> | <b>0</b> | <b>0</b> |

Pelastuslaitoksen kaluston investointimenot vuonna 2022 ovat 970 000 euroa, investointitulot ovat 120 000 euroa ja nettoinvestointien määrä on 850 000 euroa.

#### Muut irtaimen omaisuuden investoinnit

| <b>Taideteokset</b>   | 2022           | 2023           | 2024           |
|-----------------------|----------------|----------------|----------------|
| <b>TOIMINTATUOTOT</b> |                |                |                |
| <b>TOIMINTAKULUT</b>  | <b>-20 000</b> | <b>-20 000</b> | <b>-20 000</b> |
| <b>TOIMINTAKATE</b>   | <b>-20 000</b> | <b>-20 000</b> | <b>-20 000</b> |

Taidemuseon taideteosten hankinnan investointimenot vuonna 2022 ovat 20 000 euroa.

## Rahoituslaskelma

|                                                | TP 2020           | Muutettu TA<br>2021 | TA 2022            | TS 2023           | TS 2024           |
|------------------------------------------------|-------------------|---------------------|--------------------|-------------------|-------------------|
| <b>Toiminnan rahavirta</b>                     |                   |                     |                    |                   |                   |
| Vuosikate                                      | 33 125 887        | 7 749 000           | 17 770 000         | 32 843 000        | 20 076 000        |
| Satunnaiset erät                               | 0                 | 0                   | 0                  | 0                 | 0                 |
| Tulorahoituksen korjauserät                    | -1 048 766        | -2 627 000          | -4 429 900         | -3 668 900        | -3 168 900        |
|                                                | 32 077 120        | 5 122 000           | 13 340 100         | 29 174 100        | 16 907 100        |
| <b>Investointien rahavirta</b>                 |                   |                     |                    |                   |                   |
| Investointimenot                               | -32 953 623       | -32 012 000         | -36 672 000        | -37 173 000       | -30 223 000       |
| Rahoitusosuudet investointeihin                | 2 029 186         | 112 000             | 1 820 000          | 0                 | 0                 |
| Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot | 6 251 487         | 2 274 000           | 5 529 900          | 4 203 900         | 3 703 900         |
|                                                | -24 672 950       | -29 626 000         | -29 322 100        | -32 969 100       | -26 519 100       |
| <b>Toiminnan ja investointien rahavirta</b>    | <b>7 404 171</b>  | <b>-24 504 000</b>  | <b>-15 982 000</b> | <b>-3 795 000</b> | <b>-9 612 000</b> |
| <b>Rahoituksen rahavirta</b>                   |                   |                     |                    |                   |                   |
| Antolainauksen muutokset                       |                   |                     |                    |                   |                   |
| Antolainauksen lisäykset                       | -59 931           | -250 000            | -50 000            | 0                 | 0                 |
| Antolainauksen vähennykset                     | 947 408           | 528 000             | 296 000            | 191 000           | 148 000           |
|                                                | 887 477           | 278 000             | 246 000            | 191 000           | 148 000           |
| Lainakannan muutokset                          |                   |                     |                    |                   |                   |
| Pitkäaikaisten lainojen lisäys                 | 63 026 802        | 43 400 000          | 41 900 000         | 34 700 000        | 40 600 000        |
| Pitkäaikaisten lainojen vähennys               | -35 278 275       | -28 300 000         | -25 500 000        | -30 500 000       | -30 600 000       |
| Lyhytaikaisten lainojen muutos                 | 2 438 688         | 0                   | 0                  | 0                 | 0                 |
|                                                | 30 187 215        | 15 100 000          | 16 400 000         | 4 200 000         | 10 000 000        |
| Oman pääoman muutokset                         | 0                 | 0                   | 0                  | 0                 | 0                 |
| Muut maksuvalmiuden muutokset                  |                   |                     |                    |                   |                   |
| Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset  | -156 720          | 0                   | 0                  | 0                 | 0                 |
| Vaihto-omaisuuden muutos                       | 0                 | 0                   | 0                  | 0                 | 0                 |
| Saamisten muutos                               | 2 221 343         | 0                   | 0                  | 0                 | 0                 |
| Korottomien velkojen muutos                    | 3 822 785         | 0                   | 0                  | 0                 | 0                 |
|                                                | 5 887 409         | 0                   | 0                  | 0                 | 0                 |
| <b>Rahoituksen rahavirta</b>                   | <b>36 962 100</b> | <b>15 378 000</b>   | <b>16 646 000</b>  | <b>4 391 000</b>  | <b>10 148 000</b> |
| <b>Rahavarojen muutos</b>                      | <b>44 366 271</b> | <b>-9 126 000</b>   | <b>664 000</b>     | <b>596 000</b>    | <b>536 000</b>    |

## TÄYDENTÄVIÄ TAULUKOITA

### Määrärahojen sitovuus

| 1000 €                                                   | Sitovuus | Määrärahat | Tuloarviot | Toimintakate |
|----------------------------------------------------------|----------|------------|------------|--------------|
| <b>KÄYTTÖTALOUS</b>                                      |          |            |            |              |
| Konsernipalvelut                                         | B        | 42 343     | 7 898      |              |
| Elinkeinorahaston taseyksikkö                            | N        | 0          | 0          | 0            |
| Sivistys- ja hyvinvointilautakunta                       | B        | 125 194    | 4 168      |              |
| Sosiaali- ja terveystalautakunta                         | B        | 290 093    | 27 191     |              |
| Kaupunkirakennelautakunta                                | B        | 62 198     | 64 291     |              |
| (valmistus omaan käyttöön on menojen oikaisueränä)       |          |            |            |              |
| Yhteinen jätelautakunta                                  | N        | 493        | 493        | 0            |
| Pelastustoiminta                                         | N        | 23 878     | 24 728     | 850          |
| <b>RAHOITUS</b>                                          |          |            |            |              |
| Verotulot                                                |          |            | 314 500    |              |
| Valtionosuudet                                           |          |            | 118 200    |              |
| Yhteenlasketut rahoitustuotot ja rahoituskulut           | N        | 5 650      | 5 150      | -500         |
| <b>Antolainauksen muutokset</b>                          |          |            |            |              |
| Antolainasaamisten lisäys, ulkoiset                      | B        | 50         |            |              |
| Antolainasaamisten vähennys                              | B        |            | 246        |              |
| <b>Lainakannan muutokset</b>                             |          |            |            |              |
| Pitkäaikaisten ottolainojen lisäys, ulkoiset             |          |            | 41 900     |              |
| Pitkäaikaisten ottolainojen vähennys                     |          | 25 500     |            |              |
| Pitkäaikaisten ottolainojen muutos (lisäystä)            | N        |            |            | 16 400       |
| Lyyti- ja lyhytaikaisten lainojen enimmäismäärä kerralla |          |            | 100 000    |              |
| <b>INVESTOINNIT</b>                                      |          |            |            |              |
| Kiinteä omaisuus                                         | B        | 2 000      | 100        |              |
| Osakkeet                                                 | B        | 737        | 565        |              |
| Talonrakennus                                            | B        | 21 150     |            |              |
| Kunnallistekniikka                                       | B        | 10 500     | 1 700      |              |
| Irtain omaisuus, kaupunkirakenteen konekalusto           | B        | 200        |            |              |
| Ensikertainen kalustaminen ja muu tilapalvelun kalusto   | B        | 1 095      |            |              |
| Irtain omaisuus, pelastuslaitos                          | N        | 970        | 120        | 850          |
| Muut aineelliset hyödykkeet, taideteokset                | B        | 20         |            |              |

#### YHTEENSÄ

B = Bruttositovuus

N = Nettositovuus

Valmistus omaan käyttöön käsitellään menoja vähentävänä eränä.

## Avustukset ja yhteisöjen tuki

Yhteenveto määrärahoista, informatiivinen

|                                                                  | TA 2021   | TA 2022   |
|------------------------------------------------------------------|-----------|-----------|
| <b>Sivistys- ja hyvinvointilautakunta</b>                        |           |           |
| Lapsiystävällinen kunta                                          | 30 000    | 0         |
| Koulutuskuntayhtymä Tavastia (sis. Vanajaveden opisto)           | 1 400 000 | 1 400 000 |
| Taiteen perusopetus, musiikkiopistot                             | 579 000   | 589 000   |
| Kokeellisen toiminnan minipilotit                                | 10 000    | 10 000    |
| Järjestöavustukset                                               | 215 000   | 265 000   |
| Perustoiminnan minipilotit                                       | 35 000    | 35 000    |
| Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri Oy ja muu teatteritoiminnan tuki | 1 745 000 | 1 735 000 |
| Kulttuuripalvelujen muut avustukset                              | 60 000    | 65 000    |
| Liikuntalaitosten tuki                                           | 3 522 000 | 3 587 000 |
| Nuorisopalvelut                                                  | 15 000    | 15 000    |
| <b>Sosiaali- ja terveyslautakunta</b>                            |           |           |
| Erikoissairaanhoido                                              | 120 300   | 120 300   |
| Palveluntuottajille myönnettävät avustukset/palvelun ostot       | 206 000   | 307 000   |
| Ikäihmisten tukipalvelut                                         | 30 000    | 30 000    |
| <b>Kaupunkirakennelautakunta</b>                                 |           |           |
| Tieavustukset                                                    | 200 000   | 200 000   |
| Hämeenlinnan Pysäköinti Oy                                       | 20 000    | 0         |
| <b>Konsernipalvelut</b>                                          |           |           |
| Muut kaupungin myöntämät avustukset                              | 495 000   | 495 000   |
| Kaupunginhallitus, muut                                          | 30 000    | 40 000    |
| Verkatehdas Oy                                                   | 750 000   | 750 000   |
| Markkinointiyhteistyö                                            | 84 000    | 84 000    |
| Elinkeinokehittäminen                                            | 104 000   | 104 000   |
| Työllistäminen                                                   | 107 000   | 230 000   |
| <b>Pelastuslaitos</b>                                            |           |           |
| Valmiustoiminta, avustukset yhteisöille                          | 605 900   | 615 000   |
| <b>Investointiosassa</b>                                         |           |           |
| Hml Liikuntahallit Oy (oman pääoman ehtoinen sijoitus)           | 433 000   | 433 000   |

## STRATEGISTEN TYTÄRYHTIÖIDEN VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

### Sitovat tavoitteet

Kuntalain (410/2015) 110 §:n mukaan talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Kaupungin tytäryhteisöjen toimintaa ohjaavat Hämeenlinnan kaupungin konserniohjeet (KV 10.12.2018), Hämeenlinnan kaupungin hallintosääntö (KV 10.5.2021) sekä Hämeenlinnan kaupungin omistajapolitiittiset linjaukset (KV 14.5.2018).

Kaupungin omistajapolitiikan tavoitteena on tytäryhteisöjen toiminnan kehittäminen kaupungin strategisten linjausten mukaisesti sekä omistaja-arvon pitkäjänteisen kasvun tukeminen. Strategisiksi nimetyille tytäryhtiöille asetetaan valtuustoon nähden sitovat tavoitteet vuodelle 2022. Tavoitteet perustuvat kaupunkistrategiassa esitettyihin arvoihin, visioon ja kaupunkitason tavoitteisiin sekä omistajapolitiittisissa linjauksissa yhtiöille asetettuihin pitkän tähtäimen tavoitteisiin. Valtuuston hyväksymät tavoitteet otetaan yhtiöiden kanssa tehtävien palvelusopimusten lähtökohdiksi.

Vuodelle 2022 asetettavissa tavoitteissa on kiinnitetty erityistä huomiota siihen, että tavoitteet kohdistuvat tulevan talousarviovuoden toimintaan. Kaupungin keskeisimmille tytäryhteisöille on asetettu pitkän tähtäimen tavoitteet kaupungin omistajapolitiittisissa linjauksissa. Näiden toteutumista seurataan vuosittain keväällä julkaistavassa Hämeenlinnan kaupungin yhteisöjen vuosikatsauksessa.

Yhtiökohtaisten tavoitteiden lisäksi kaikille strategisille tytäryhtiöille asetetaan vuodelle 2022 erityiseksi tavoitteeksi työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen. Työllisyystoimenpiteillä tarkoitetaan ensisijaisesti työkokeilua ja kuntouttavaa työtoimintaa sekä palkkatukityöllistämistä. Työllisyystoimenpiteiden ohella yhtiöt voivat raportoida myös osallistumisestaan korkeakoulu- ym. harjoittelun mahdollistamiseen.

Tytäryhteisöt ovat velvollisia raportoimaan tavoitteiden toteutumisesta muun raportoinnin yhteydessä.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ovat seuraavat:

### Hämeenlinnan Asunnot Oy (konserni)

Hämeenlinnan Asunnot Oy omistaa ja vuokraa hallinnoimiaan vuokra-asuntoja. Yhtiö tarjoaa asuntoja kuntalaisille kaikissa elämän vaiheissa.

| TAVOITE 2022                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | MITTARI                                                                                              |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Nettotulos > 0                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | nettotulos (€)                                                                                       |
| Yhtiö jatkaa asuntokannan tervehdyttämiseen tähtääviä toimenpiteitä, mukaan lukien korjausvelan hallinta;<br>a. kiinteistöjen keskimääräinen kuntoaste paranee yli 65 %:n (v 2020 63 %)<br>b. kiinteistöjen tyhjänä olosta aiheutuvat tulonmenetykset vähenevät 5 % edellisvuodesta (v 2020 2,6 M €)                                                                    | a. korjausvelkatyökalun mukaan laskettu kuntoaste (%)<br>b. tulonmenetys M €, toteutui/ei toteutunut |
| Talouden ja toiminnan seuranta ja raportointia uudistetaan siten, että johdolla ja omistajalla on selkeä ja todenmukainen näkemys yhtiön tämän hetken tilanteesta ja tulevaisuuden näkymistä; yhtiön hallitustyöskentelyssä ja kaupungille suunnatussa raportoinnissa käytetään tavoitelukujen sijaan todellisiin käyttöasteisiin perustuvia budjetti- ja ennustelukuja | raportointikäytäntöä muutettu (kyllä/ei)                                                             |
| Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | tehdyt työllisyystoimenpiteet                                                                        |

## Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri Oy

Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri Oy:n tarkoituksena on yleishyödyllisellä tavalla ylläpitää ja harjoittaa teatteritoimintaa Hämeenlinnan seudulla.

| TAVOITE 2022                                                                                                                                                                                                                            | MITTARI                       |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|
| Yhtiön nettotulos > 0 €                                                                                                                                                                                                                 | nettotulos (€)                |
| Yhtiö jatkaa liikevaihdon kasvattamiseen liittyvien uudistusten toteuttamista; liikevaihto vähintään 640.000 €                                                                                                                          | liikevaihto (€)               |
| Teatterin ja Verkatehtaan välinen konsernimuotoinen toiminta käynnistyy sujuvasti; järjestelyt yhtiöiden johtamisen ja tukipalveluiden osalta on tehty ja konsernin esittävän taiteen toiminta on siirtynyt Teatterille suunnitellusti. | toteutui / ei toteutunut      |
| Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen                                                                                                                                                                                                | tehdyt työllisyystoimenpiteet |

Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri Oy:n omistusjärjestelyn toteutuessa Teatterille asetetut tavoitteet siirtyvät Verkatehdas konsernin tavoitteiksi.

## Verkatehdas Oy

Yhtiö ylläpitää ja kehittää Verkatehtaan kiinteistöä kulttuuri- ja kongressitoiminnan ja luovan alan keskuksena. Yhtiö tuottaa kulttuuri- ja kokoustoiminnan palveluita.

| TAVOITE 2022                                                                                                                                                                                                                            | MITTARI                                                   |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|
| Nettotulos > 0 €                                                                                                                                                                                                                        | nettotulos (€)                                            |
| Teatterin ja Verkatehtaan välinen konsernimuotoinen toiminta käynnistyy sujuvasti; järjestelyt yhtiöiden johtamisen ja tukipalveluiden osalta on tehty ja konsernin esittävän taiteen toiminta on siirtynyt Teatterille suunnitellusti. | toteutui / ei toteutunut                                  |
| Verkatehtaan toiminta elpyy koronaepidemian jälkeen mahdollisimman nopeasti ja tilat ovat parhaassa mahdollisessa käytössä;<br>a. yritystapahtumien kokonaismäärä > 80<br>b. toimitilaliiketoiminnan vuokrausaste > 95 %                | a. yritystapahtumien kokonaismäärä<br>b. vuokrausaste (%) |
| Kestävään kehitykseen ja Hiilineutraali Hämeenlinna 2035 -ohjelmaan liittyviä toimenpiteitä jatketaan; päärakennuksen katolle suunnitellun aurinkovoimalan rakennuttaminen ja käyttöönotto                                              | toteutui / ei toteutunut                                  |
| Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen                                                                                                                                                                                                | tehdyt työllisyystoimenpiteet                             |

## Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy (konserni)

Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy on osakeyhtiö, joka tuottaa liikuntapalveluita. Yhtiö hoitaa ja hallinnoi areenoita, liikuntahalleja, suurkenttiä, uimahalleja ja sisäliikuntatiloja sekä tuottaa liikunnanohjauspalveluita ja liikuntaan liittyviä tukipalveluita.

| TAVOITE 2022                                                                                                                                                                                                                                                                                       | MITTARI                                                                                          |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Talous palautuu koronan jälkeen normaalitoiminnan tasolle; käyttökate on vähintään vuoden 2019 tasolla (1,2 M €)                                                                                                                                                                                   | käyttökate (€)                                                                                   |
| Kiinteistöjen oikea-aikaisen kunnossapidon ja ylläpidon toimintamallien kehittämistä sekä energiatehokkuuden parantamiseen tähtääviä toimenpiteitä jatketaan;<br>a. sähköinen huoltokirjajärjestelmä on täysimääräisesti käytössä<br>b. energiankulutus pienenee vähintään 3 % vuoden 2019 tasosta | a. toteutui / ei toteutunut<br>b. energiankulutus vuosina 2019 ja 2022, toteutui / ei toteutunut |
| Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen                                                                                                                                                                                                                                                           | tehdyt työllisyystoimenpiteet                                                                    |

## Hämeenlinnan Pysäköinti Oy

Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n tehtävänä on julkisten pysäköintipalvelujen järjestäminen, pysäköintinvalvonnan koordinointi sen hallinnassa olevilla alueilla ja pysäköintilaitosten omistaminen, rakennuttaminen ja ylläpito.

| TAVOITE 2022                                                                                                                                                                   | MITTARI                                                                                                                                                |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Yhtiön nettotulos > 0 €                                                                                                                                                        | nettotulos (€)                                                                                                                                         |
| Yhtiön avustustarpeen hillitsemiseksi vakiintuneiden pysäköintialueiden ja -laitosten käytön kasvattaminen vuodesta 2021 yhdessä kaupunkirakenteen toimialan kanssa            | keskimääräinen käyttöaste alueittain ja laitoksittain (%), käyttöasteen kasvu vuodesta 2021 (%) (pitkäaikainen ja lyhytaikainen pysäköinti eroteltuna) |
| Pöölin käyttöasteen kasvattaminen yhdessä kaupunkirakenteen toimialan kanssa;<br>a. Pöölin käyttö kasvaa vuodesta 2021<br>b. Pöölistä saatava liikevaihto on yli 370.000 euroa | a. Pöölin käyttöaste (%), käyttöasteen kasvu vuodesta 2021 (%)<br>b. Pöölin liikevaihto vuonna 2022 (€)                                                |
| Pysäköintitoimintaan liittyvän tiedottamisen parantaminen yhteistyössä kaupunkirakenteen toimialan kanssa                                                                      | selostus tehdyistä toimenpiteistä                                                                                                                      |
| Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen                                                                                                                                       | tehdyt työllisyystoimenpiteet                                                                                                                          |

## Linnan Kehitys Oy



Elinkeinoyhtiö, jonka tärkeimpänä tehtävänä on lisätä Hämeenlinnan tunnettuutta ja taloudellista kasvua. Yhtiö haluaa kasvaa halutuksi ja luotettavaksi kumppaniksi elinkeinosektorilla.

| TAVOITE 2022                                                                                                                                                                                                                                     | MITTARI                                                                                            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Yhtiön nettotulos > 0                                                                                                                                                                                                                            | nettotulos (€)                                                                                     |
| Yhtiö huomioi koronan aiheuttaman toimintaympäristön muutoksen tuomat mahdollisuudet kaupungin tunnettavuuden ja vetovoiman kasvattamisessa; Hämeenlinnan tunnettavuus ja vetovoima kaupunkimarkkinoinnin ja matkailun edistämisen avulla kasvaa | vierailijoiden lkm, muutos edellisvuodesta                                                         |
| Hämeenlinnan matkailuelinkeinon kehittämissuunnitelman toimeenpano sekä osaltaan matkailu- ja tapahtumastrategian tiekartan toteuttaminen suunnitellusti                                                                                         | selostus tehdyistä toimenpiteistä, toteutui / ei toteutunut                                        |
| Linnan Kehitys hankkii aktiivisesti uusia sijoittuvia yrityksiä Hämeenlinnaan; Linnan Kehityksen kautta sijoittuvien yritysten avulla saatavien työpaikkojen määrä vähintään 180                                                                 | sijoittuvien yritysten lkm, sijoittuvien yritysten avulla saatavien työpaikkojen lkm               |
| Yhtiö vahvistaa osaltaan kaupungin ja yritysten yhteistyötä siten, että yritysten toimintaedellytykset paranevat ja Business Parkin vetovoima kasvaa                                                                                             | selostus tehdyistä toimenpiteistä, Parkin toimijoiden ja tapahtumien lkm edellisvuoteen verrattuna |
| Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen                                                                                                                                                                                                         | tehdyt työllisyystoimenpiteet                                                                      |

## Linnan Kiinteistökehitys Oy (konserni)

Linnan Kiinteistökehitys Oy ostaa, omistaa, kehittää ja myy kiinteistöjä sekä toimii investorina merkittävien elinkeinohankkeiden toteuttamiseksi Hämeenlinnaan.

| TAVOITE 2022                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | MITTARI                                                       |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|
| Yhtiö toimii markkinalähtöisesti, taloudellisesti ja tuloksellisesti; nettotulos >0 €                                                                                                                                                                                                                          | nettotulos                                                    |
| Yhtiö hakee aktiivisesti uusia kiinteistökehityshankkeita joko Hämeenlinnassa sijaitseville yrityksille tai tänne sijoittuville yrityksille; nimettyjä kiinteistökehityshankkeita vähintään 5/v, joista käynnistetty 1/v                                                                                       | nimettyjen ja käynnistettyjen kiinteistökehityshankkeiden lkm |
| Yhtiö seuraa aktiivisesti toimitilamarkkinoiden kehittymistä ja reagoi hyvissä ajoin markkinoiden mahdollisiin muutoksiin siten, että yhtiön nykyisten tilojen käyttö pysyy hyvänä ja yhtiö pystyy vastaamaan uusiin tilatarpeisiin; kiinteistöliiketoiminnan kiinteistöjen käyttöaste on keskimäärin yli 89 % | kiinteistöjen käyttöaste (%)                                  |
| Energiatohokkuutta parantavia toimenpiteitä jatketaan vuoden 2021 aikana laaditun pitkän tähtäimen toimenpidesuunnitelman mukaisesti                                                                                                                                                                           | selostus tehdyistä toimenpiteistä                             |
| Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen                                                                                                                                                                                                                                                                       | tehdyt työllisyystoimenpiteet                                 |

## Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy

Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy:n tehtävänä on huolehtia toiminta-alueellaan talousveden hankinnasta ja jakelusta sekä jätevesien ja hulevesien poisjohtamisesta ja jätevesien puhdistamisesta. Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy tuottaa vesihuoltopalveluita Hämeenlinnan, Hattulan ja Akaan asukkaille, yhteisöille ja elinkeinoelämälle.

| TAVOITE 2022                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | MITTARI                                                                                                 |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Nettotulos > 0                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | nettotulos (€)                                                                                          |
| Yhtiön toimintamenojen ennakoidaan kasvavan tulevina vuosina; yhtiön tulee huolehtia siitä, että yhtiön perimät vesihuollon maksut* pysyvät keskimääräisiä vesihuoltolaitosten maksuja edullisempina ns. vertailuhintoina laskettuna                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | vesihuollon maksut keskimääräisiin vesihuoltolaitosten maksuihin verrattuna**, toteutui / ei toteutunut |
| Yhtiö jatkaa vedenhankinnan turvaamiseen ja omaisuudenhallinnan parantamiseen tähtääviä kehittämistoimia;<br>a. Verkostojen saneerausinvestoinnit toteutetaan hallitusti siten, että budjetin kustannusraami ei merkittävästi ylity eikä alitu; verkoston saneerausinvestointien toteuma +/- 10 % suunnitellusta<br>b. Laaditaan laitospöytäkirjojen pitkän aikavälin (10-15 vuotta) saneerausohjelma sisältäen prosessit ja rakennukset, jonka tulokset viedään osaksi talouden PTS- ja taksasuunnittelua. Suunnittelua tarkennetaan asteittain ennen toteutusvuotta hankkeiden kustannusarvioiden parantamiseksi ja taloussuunnittelun tehostamiseksi. | toteutui / ei toteutunut                                                                                |
| Jätevedenpuhdistamoilla saavutetaan ympäristöluvan mukaiset lupaehdot valvovan viranomaisen hyväksymällä tavalla                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | toteutui / ei toteutunut                                                                                |
| Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | tehdyt työllisyystoimenpiteet                                                                           |

\*Käyttömaksut, perusmaksut ja liittymismaksun vaikutus €/m<sup>3</sup> ja %

\*\*Lähde: vesihuoltoyhdistyksen vuositilasto (VENLA -tunnuslukujärjestelmästä)

### Sitoviin tavoitteisiin liittyvä riskienhallinta

Strategisille tytäryhtiöille asetettaviin tavoitteisiin liittyvät riskit ovat pääsääntöisesti yhtiöiden talouteen, toiminnan tuloksiin ja omaisuuden hallintaan liittyviä riskejä. Riskejä pyritään hallitsemaan aktiivisella seurannalla ja omistajaohjauksella. Kullakin yhtiöllä on lisäksi omat riskienhallintakeinonsa, joista raportoidaan vuosittain tehtävässä sisäisen valvonnan selonteossa.